DIAGNOZA

SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ, PRZESTRZENNEJ I KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWEJ

GMINY ZAWIDZ

ZAWIDZ, MAJ 2026

ZLECENIODAWCA:

GMINA ZAWIDZ

UL. MAZOWIECKA 24

09-226 ZAWIDZ KOŚCIELNY

WYKONAWCA:

EKOD URBANISTYKA ŁUKASZ KOWALSKI

https://www.projektowanieurbanistyczne.pl/

EKOD URBANISTYKA

- SPIS TREŚCI -

WSTĘP 5
1. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZAŁOŻEŃ, POLITYK I DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH POSZCZEGÓLNYCH SZCZEBLI TERYTORIALNYCH 6
1.1. POLITYKA UNII EUROPEJSKIEJ I JEJ ODZWIERCIEDLENIE NA POZIOMIE KRAJOWYM 6
1.2. ZAŁOŻENIA STRATEGICZNE ROZWOJU KRAJU 11
1.3. ZAŁOŻENIA STRATEGICZNE ROZWOJU WOJEWÓDZTWA 18
1.4. ZAŁOŻENIA STRATEGICZNE ROZWOJU POWIATU LUB PONADLOKALNYCH OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH 22
1.5. LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA 23
2. POŁOŻENIE, DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA I MOBILNOŚĆ 25
2.1. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE 25
2.2. WENĘTRZNA I ZEWNĘTRZNA DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA 26
2.2.1. INFRASTRUKTURA DROGOWA 26
2.2.2. INFRASTRUKTURA KOLEJOWA 31
2.2.3. INFRASTRUKTURA ROWEROWA 31
2.2.4. TRANSPORT ZBIOROWY 32
2.2.5. POŁOŻENIE WZGLĘDEM WIĘKSZYCH OŚRODKÓW MIEJSKICH 32
2.2.6. DOSTĘPNOŚĆ TRANSPORTOWA GMINY W UJĘCIU KRAJOWYM 33
2.2.7. PLANY INWESTYCYJNE W ODNIESIENIU DO SIECI TRANSPORTOWEJ 38
2.3. TELEKOMUNIKACJA I INTERNET 38
2.4. WNIOSKI 41
3. LUDNOŚĆ I PROCESY DEMOGRAFICZNE 43
3.1. STAN LUDNOŚCI 43
3.1.1. LICZBA LUDNOŚCI I GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA 43
3.1.2. STRUKTURA PŁCI 45
3.1.3. STRUKTURA WIEKOWA LUDNOŚCI 45
3.2. PROCESY DEMOGRAFICZNE 46
3.2.1. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI 46
3.2.2. MIGRACJE 47
3.2.3. RUCH RZECZYWISTY LUDNOŚCI 48
3.3. PROGNOZA DEMOGRAFICZNA 49
3.4. WNIOSKI 51
4. ROLNICTWO, GOSPODARKA I RYNEK PRACY 52
4.1. ROLNICTWO 52
4.2. PODMIOTY GOSPODARCZE 53
4.2.1. LICZEBNOŚĆ 53
4.2.2. RODZAJ 56
4.2.3. WIELKOŚĆ 58
4.3. RYNEK PRACY 58
4.3.1. PRACUJĄCY 58
4.3.2. BEZROBOCIE 59
4.4. TERENY INWESTYCYJNE 61
4.5. WNIOSKI 61
5. ŚRODOWISKO I INFRASTRUKTURA 62
5.1. POŁOŻENIE FIZYCZNOGEOGRAFICZNE 62
5.2. UWARUNKOWANIA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWE 63
5.2.1. WARUNKI KLIMATYCZNE 63
5.2.2. UKSZTAŁTOWANIE TERENU 64
5.2.3. LITOSFERA I GLEBY 66
5.2.4. WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE 66
5.2.5. UDOKUMENTOWANE ZASOBY KOPALIN 68
5.2.6. ZASOBY LEŚNE 68
5.3. ZASKLEPIENIE GRUNTÓW 69
5.4. FORMY OCHRONY PRZYRODY 70
5.4.1. USTANOWIONE FORM OCHRONY PRZYRODY 70
5.4.2. PLANOWANE FORMY OCHRONY PRZYRODY 72
5.5. SYSTEM PRZYRODNICZY GMINY 72
5.6. INFRATRUKTURA TECHNICZNA 74
5.6.1. INFRASTRUKTURA WODOCIĄGOWA 74
5.6.2. INFRASTRUKTURA KANALIZACYJNA 74
5.6.3. INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA 75
5.6.4. INFRASTRUKTURA CIEPŁOWNICZA 76
5.6.5. ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII 76
5.6.6. INFRASTRUKTURA GAZOWA 76

5.6.7. GOSPODARKA ODPADAMI ... 76
5.7. WNIOSKI ... 78
6. KULTURA I DZIEDZICTWO KULTUROWE ... 80
6.1. RYS HISTORYCZNY ... 80
6.2. ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO ... 80
6.2.1. OBIEKTY WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW ... 81
6.2.2. OBIEKTY UJĘTE W EWIDENCJI ZABYTKÓW ... 81
6.2.3. STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE ... 81
6.2.4. ZAGROŻENIA DLA ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO ... 82
6.3. INSTYTUCJE KULTURY ... 82
6.4. LOKALNE DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE ... 83
6.5. WNIOSKI ... 86
7. SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA ... 87
7.1. INFRASTRUKTURA SPORTOWO-REKREACYJNA I JEJ WYKORZYSTANIE ... 87
7.2. ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA ... 87
7.2.1. WALORY PRZYRODNICZE ... 87
7.2.2. WALORY ANTROPOGENICZNE ... 88
7.2.3. BAZA MATERIALNA TURYSTYKI ... 90
7.3. WNIOSKI ... 92
8. PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE ... 93
8.1. PLANOWANIE PRZESTRZENNE W GMINIE ... 93
8.1.1. PLAN OGÓLNY GMINY ... 93
8.1.2. STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO ... 94
8.1.3. MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO ... 95
8.1.4. DECYZJE O WARUNKACH ZABUDOWY I DECYZJE O LOKALIZACJI INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO ... 96
8.2. STRUKTURA OSADNICZA ... 96
8.3. REWITALIZACJA ... 97
8.4. OBSZARY ZINTEGROWANEGO INWESTOWANIA I WYKLUCZENIA Z INWESTOWANIA ... 97
8.5. OBSZARY ROZMIESZCZENIA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM ... 98
8.6. WNIOSKI ... 99
9. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE ... 100
9.1. OCHRONA LUDNOŚCI I OBRONA CYWILNA ... 100
9.2. PODMIOTY I INSTYTUCJE REALIZUJĄCE ZADANIA Z ZAKRESU BEZPIECZEŃSTWA ... 101
9.3. PRZESTĘPCZOŚĆ ... 101
9.4. ZAGROŻENIA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWE ... 102
9.4.1. ZAGROŻENIE ZANIECZYSZCZENIEM POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO ... 102
9.4.2. ZAGROŻENIE ZMIANAMI KLIMATU ... 102
9.4.3. ZAGROŻENIE ZALEWOWE ... 106
9.4.4. ZAGROŻENIA RUCHAMI MASOWYMI ... 108
9.4.5. ZAGROŻENIA SUSZĄ I ZAGROŻENIE POŻAROWE ... 109
9.4.6. ZAGROŻENIE POWAŻNĄ AWARIĄ ... 110
9.5. WNIOSKI ... 111
10. POLITYKA SPOŁECZNA ... 112
10.1. OCHRONA ZDROWIA ... 112
10.2. POMOC SPOŁECZNA ... 113
10.3. MIESZKALNICTWO ... 116
10.4. WNIOSKI ... 119
11. EDUKACJA I KAPITAŁ SPOŁECZNY ... 120
11.1. PLACÓWKI OŚWIATOWE ... 120
11.2. LICZBA UCZNIÓW I WYNIKI EGZAMINÓW ... 120
11.3. KAPITAŁ SPOŁECZNY ... 122
11.3.1. ORGANIZACJE I STOWARZYSZENIA ... 122
11.3.2. AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA, FREKWENCJA W WYBORACH ... 123
11.4. WNIOSKI ... 125
12. FINANSE SAMORZĄDOWE ... 126
12.1. DOCHODY GMINY ... 126
12.2. WYDATKI GMINY ... 130
12.3. ZDOLNOŚĆ INWESTYCYJNA ... 131
12.4. WNIOSKI ... 132
13. PODSUMOWANIE BADANIA ANKIETOWEGO ... 133
MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE ... 139

WSTĘP

Niniejsza diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej stanowiła punkt wyjścia i bazę dla opracowania zaktualizowanej Strategii Rozwoju Gminy Zawidz. Zawarte opisy i analizy pozwoliły na sformułowanie wniosków i ocen oraz zidentyfikowanie najważniejszych trendów rozwojowych gminy Zawidz oraz potencjalnych kierunków rozwoju w przyszłości.

Diagnozę sporządzono w maju 2026 roku w związku z czym większość analizowanych wskaźników dotyczy w większości 2024 roku (najnowsze, możliwe na ten czas dane do pozyskania za pełny rok sprawozdawczy[1]), który nierzadko przedstawiany jest w zestawieniu z latami poprzedzającymi.

Zakres diagnozy oparto o wytyczne Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej („Strategia Rozwoju Gminy. Poradnik praktyczny", 2021) oraz wymagania ustawowe. Zidentyfikowano najważniejsze wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania rozwojowe. Określono główne szanse i bariery oraz potencjał gminy, nawiązujący do posiadanych zasobów i lokalnej specyfiki, w tym zróżnicowana terytorialnego. W diagnozie zawarto zarówno elementy retrospektywne, jak i opisujące przyszłość. Ponadto analizy dokonywane były z uwzględnieniem otoczenia o charakterze lokalnym i ponadlokalnym, w tym zastosowano metodę porównawczą charakteryzowanych zjawisk.

Poza diagnozą sytuacji w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i klimatyczno-środowiskowym dokonano opisu uwarunkowań wynikających z założeń, polityk i dokumentów strategicznych poszczególnych szczebli terytorialnych. Szczegółowo omówiono także wyniki przeprowadzonego badania ankietowego.

Efektem końcowym diagnozy są wnioski, sformułowane w formie analizy SWOT, stanowiące jeden z początkowych rozdziałów zaktualizowanej Strategii Rozwoju Gminy Zawidz.

[1] Dotyczyło to większości baz danych, w tym w szczególności danych GUS, dane pochodzących z Raportu o stanie Gminy itd.

1. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZAŁOŻEŃ, POLITYK I DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH POSZCZEGÓLNYCH SZCZEBLI TERYTORIALNYCH

Stosownie do Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Art. 10e, ust. 2): *Strategia rozwoju gminy jest spójna ze strategią rozwoju województwa oraz strategią rozwoju ponadlokalnego, obejmującą tę gminę.*

Ponadto, cele i działania określone w strategiach rozwoju gmin powinny być skoordynowane z założeniami dokumentów programowo-strategicznych i planistycznych szczebla unijnego, krajowego, regionalnego, ponadlokalnego oraz lokalnego.

W niniejszym rozdziale dokonano syntezy założeń najważniejszych polityk i dokumentów strategicznych opracowanych na poszczególnych szczeblach terytorialnych.

1.1. POLITYKA UNII EUROPEJSKIEJ I JEJ ODZWIERCIEDLENIE NA POZIOMIE KRAJOWYM

Kontekst aktualnej polityki Unii Europejskiej

Unia Europejska liczy obecnie 27 państw[2] i stanowi jednolity rynek, o ogromnym potencjale. Unia, która na początku była wyłącznie wspólnotą gospodarczą, stopniowo zaczęła obejmować różne obszary polityki: od klimatu, ochrony środowiska i zdrowia, po stosunki zewnętrzne i bezpieczeństwo oraz sprawiedliwość i kwestie migracyjne. Obecnie Unia stanowi unię gospodarczą i polityczną, której Polska jest jej członkiem od 1 maja 2004 r.

Założenia rozwojowe Unii Europejskiej na przestrzeni lat stale ewoluują. Wpływ na politykę UE wywierają nie tylko zmieniające się warunki społeczno-gospodarcze poszczególnych krajów Wspólnoty, ale także dynamiczna sytuacja geopolityczna świata i związane z nią liczne wyzwania, przed jakim staje „stary kontynent".

W czerwcu 2024 roku Rada Europejska nakreśliła i uzgodniła **program strategiczny dla UE na lata 2024-2029**. Określono wówczas priorytety UE i strategiczne wytyczne. W obliczu zmieniających się globalnych realiów i wzrastającej niestabilności program strategiczny zakłada zwiększenie suwerenności Europy i lepiej przygotuje ją na aktualne i przyszłe wyzwania. Program oparty jest na trzech filarach tj.[3]:

- **Wolna i demokratyczna Europa** – zakłada się, że wartości takie jak: poszanowanie godności ludzkiej, wolność, demokracja, równość, praworządność i poszanowanie praw człowieka będzie głównym atutem UE. Priorytety Rady Europejskiej w tym zakresie to:
  - promowanie i ochrona praworządności;
  - wzmocnienie odporności demokracji i debaty demokratycznej;
  - ochrona wolnych i pluralistycznych mediów i społeczeństwa obywatelskiego;
  - przeciwdziałanie ingerencjom zewnętrznym i próbom destabilizacji;
  - zapewnianie, by giganci technologiczni brali odpowiedzialność za ochronę debat demokratycznych w Internecie;
  - utrzymanie w mocy Karty Narodów Zjednoczonych i propagowanie pokoju, sprawiedliwości i stabilności na świecie;

[2] Po opuszczeniu przez Wielką Brytanię struktur unijnych.

[3] Materiał źródłowy: https://www.consilium.europa.eu/pl/european-council/strategic-agenda-2024-2029/

- działania na rzecz zreformowanego i bardziej inkluzywnego systemu wielostronnego;

– **Silna i bezpieczna Europa** – zakłada się, że Unia Europejska będzie miała zdolności adaptacyjne do funkcjonowania w konfrontacyjnym i niepewnym świecie. UE dąży do potwierdzenia swoich ambicji i roli strategicznego podmiotu na arenie międzynarodowej. Priorytety Rady Europejskiej w tej dziedzinie to:
  - dalsze wspieranie Ukrainy, w tym jej rekonstrukcji i dążenia do sprawiedliwego pokoju;
  - większa gotowość obronna UE i jej większy potencjał obronny oraz zwiększenie wydatków na obronności inwestycji w tym zakresie;
  - współpraca z partnerami transatlantyckimi i z NATO;
  - walka z przestępczością zorganizowaną, radykalizacją, terroryzmem i brutalnym ekstremizmem;
  - wzmocnienie odporności, gotowości, zdolności w zakresie zapobiegania kryzysom i reagowania na nie, aby chronić obywateli i społeczeństwa przed różnymi kryzysami, w tym klęskami żywiołowymi i stanami zagrożenia zdrowia;
  - oparty na zasługach proces rozszerzenia UE uwzględniający zachęty, postępujący równolegle z niezbędnymi reformami wewnętrznymi;
  - kompleksowe podejście do migracji i zarządzania granicami;

– **Zamożna i konkurencyjna Europa** – zakłada się wzmocnienie długoterminowej konkurencyjności oraz poprawę ekonomicznego i społecznego dobrobytu obywateli. Obejmuje to zwiększenie ich siły nabywczej, tworzenie nowych miejsc pracy i zagwarantowanie wysokiej jakości towarów i usług. Priorytety UE mające na celu wzmocnienie suwerenności Europy w strategicznych sektorach technologicznych i przemysłowych to:
  - pogłębianie jednolitego rynku, zwłaszcza w dziedzinie energii, finansów i telekomunikacji;
  - znaczne wspólne wysiłki inwestycyjne z uruchomieniem finansowania zarówno publicznego, jak i prywatnego, w tym za pośrednictwem Europejskiego Banku Inwestycyjnego i zintegrowanych europejskich rynków kapitałowych;
  - ambitna, solidna, otwarta i zrównoważona polityka handlowa;
  - ograniczenie szkodliwych zależności oraz dywersyfikacja i zabezpieczenie strategicznych łańcuchów dostaw;
  - zwiększenie zdolności w zakresie kluczowych technologii przyszłości, takich jak sztuczna inteligencja, technologie neutralne emisyjnie i półprzewodniki;
  - transformacja ekologiczna i cyfrowa, w tym rzeczywista unia energetyczna i inwestycje w przełomowe technologie cyfrowe w Europie;
  - zrównoważony i odporny sektor rolny;
  - promowanie środowiska sprzyjającego innowacjom i przedsiębiorczości;
  - rozwój współpracy w dziedzinie zdrowia na szczeblach europejskim i międzynarodowym;
  - inwestycje w umiejętności, szkolenia i edukację.

Konsekwentnie, opierając się na strategicznym programie Rady Europejskiej i wynikach dyskusji z grupami politycznymi Parlamentu Europejskiego, po wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2024 roku przewodnicząca Komisji Europejskiej (KE) określiła **siedem priorytetów politycznych KE**, do których zaliczono[4]:

– **Nowy plan na rzecz trwałego dobrobytu w Europie i konkurencyjności Europy** – zapewnienie firmom warunków sprzyjających wzrostowi gospodarczemu, wspieranie konkurencyjności europejskiego przemysłu i tworzenia wysokiej jakości miejsc pracy. Rozwój odpornej gospodarki

[4] Materiał źródłowy: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/eu-priorities/european-union-priorities-2024-2029_pl.

o obiegu zamkniętym, w której na pierwszym miejscu są badania naukowe i innowacje oraz przyspieszone inwestycje, zapobieganie niedoborom pracowników i kwalifikacji poszukiwanych przez pracodawców. Wiodąca rola we wprowadzaniu innowacji w dziedzinie technologii cyfrowych;
- **Nowa epoka dla obrony i bezpieczeństwa w Europie** – zagwarantowanie Europie bezpieczeństwa poprzez zbudowanie Europejskiej Unii Obrony. Reagowanie na wszystkie zagrożenia w Internecie i poza nim oraz przygotowanie się na kryzysy. Wzmocnienie wspólnych granic oraz sprawiedliwe i zdecydowane zarządzanie migracją;
- **Wsparcie dla ludzi, silne społeczeństwo i europejski model społeczny** – utrzymanie i podniesienie standardu życia obywateli poprzez promowanie sprawiedliwości społecznej w nowoczesnej gospodarce, wzmacnianie solidarności przez jednoczenie społeczeństw i wspieranie młodych ludzi oraz zapewnianie wszystkim równych szans;
- **Troska o jakość życia: bezpieczeństwo żywnościowe, woda i przyroda** – budowanie konkurencyjnego i odpornego rolnictwa i systemu żywnościowego oraz ochrona różnorodności biologicznej, co służy wspieraniu rolników i produkcji zdrowej żywności;
- **Ochrona demokracji i wartości europejskich** – ochrona demokracji i zwiększenie odporności i gotowości społecznej, wzmocnienie praworządności z myślą o sprawiedliwym i dobrze funkcjonującym społeczeństwie, promowanie aktywności obywatelskiej i czerpanie z pomysłów obywateli przy kształtowaniu polityki;
- **Globalny wymiar Europy: silna pozycja, silne partnerstwa** – dążenie do rozszerzenia Unii, aby wzmocnić jej wpływy na arenie międzynarodowe. Nacisk na współpracę w szerszym sąsiedztwie w celu promowania pokoju, partnerstwa i stabilności gospodarczej. Prowadzenie nowej gospodarczej polityki zagranicznej i reforma systemu międzynarodowego w celu dostosowania go do współczesnego świata;
- **Wspólna realizacja celów i przygotowanie się na przyszłość** – skonstruowanie wydajnego budżetu UE. Wdrożenie reform, aby większa Unia funkcjonowała sprawnie oraz wzmocnienie partnerstwa między Komisją Europejską a Parlamentem Europejskim, aby wspólnie działać skuteczniej.

Zaistniała w 2020 roku pandemia COVID-19 i związane z nią nowe zagrożenia i wyzwania spowodowały konieczność weryfikacji polityki wspólnotowej, w tym fiskalnej. Odpowiedzią Unii Europejskiej na pandemię stał się **Plan odbudowy dla Europy**. Został on oparty na największym długoterminowym budżecie w historii UE oraz na tzw. **Funduszu Odbudowy** (ang.: *Next Generation EU)* o wartości ponad 700 mld euro[5]. Ma na celu on złagodzenie gospodarczych i społecznych skutków pandemii koronawirusa oraz zapewnienie zrównoważonej gospodarki przygotowanej na wyzwania i możliwości związane z transformacją ekologiczną i cyfrową.

Najważniejsze elementy porozumienia w ramach Funduszu Odbudowy[6]:
- badania naukowe i innowacje z wykorzystaniem programu „Horyzont Europa",
- sprawiedliwa transformacja klimatyczna i cyfrowa z wykorzystaniem Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i programu „Cyfrowa Europa",
- gotowość, odbudowa i odporność na kryzysy, finansowane za pomocą Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, rescEU i nowego programu działań w dziedzinie zdrowia – UE dla zdrowia,
- modernizację realizowanych od dawna polityk, takich jak polityka spójności i wspólna polityka rolna, aby zmaksymalizować ich wkład w realizację priorytetów Unii,
- walkę ze zmianą klimatu – 30 proc. środków unijnych, czyli dotychczas największy odsetek na ten cel w europejskim budżecie,

[5] Materiał źródłowy: https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_pl
[6] Materiał źródłowy: https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_pl#najwikszy-w-historii-pakiet-rodkw-na-rzecz-oywienia-gospodarki

– ochronę różnorodności biologicznej i równouprawnienie płci.

W konsekwencji przyjętego projektu budżetu UE na lata 2021-2027 i Funduszu Odbudowy (*Next Generation EU*), stanowiący Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (Recovery and Resilience Facility – RRF), dla Polski przypaść ma ok. 23,9 mld euro dotacji i ok. 11,5 mld euro pożyczek (w cenach bieżących)[7]. Korzystanie z w/w funduszy poszczególnych krajów członkowskich opiera się na tzw. Krajowych Planach Odbudowy, które są przełożeniem wsparcia finansowego na konkretne reformy, programy i inwestycje.

Wydarzenia zapoczątkowane w lutym 2022 r. (pełnoskalowa agresja militarna Federacji Rosyjskiej na Ukrainę), z pewnością doprowadzą do kolejnej rewizji unijnej polityki fiskalnej. W wielu aspektach zmiany mogą być fundamentalne. Prawdopodobnie nowego wymiaru nabierze polityka energetyczna, polityka spójności i współpraca międzynarodowa.

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności[8]

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) został zaakceptowany w czerwcu 2022 roku przez Komisję Europejską i Rade UE, a następnie zmieniony pod koniec 2023 r. (rewizja). W okresie marzec – kwiecień 2024 przeprowadzone zostały konsultacje społeczne rewizji KPO, a następnie została ona przyjęta przez Radę Ministrów. Na początku lipca 2024 r. Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej poinformowało, że Komisja Europejska zatwierdziła wniosek Polski w sprawie rewizji KPO.

KPO jest dokumentem programowym określającym cele związane z odbudową i tworzeniem odporności społeczno-gospodarczej Polski po kryzysie wywołanym pandemią COVID-19 oraz służące ich realizacji reformy strukturalne i inwestycje, w horyzoncie czasowym do 2026 r. Dokument stanowi podstawę ubiegania się o wsparcie z europejskiego Funduszu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (*Recovery and Resilience Facility – RRF*).

(KPO) koncentruje się na interwencjach, które przyczyniać się będą do pobudzenia gospodarki, inwestycji, wzrostu gospodarczego oraz zatrudnienia. Zaplanowano realizację reform i inwestycji w tych obszarach, które są najbardziej istotne z punktu widzenia konieczności odbudowy gospodarki, ale także w tych, które tworzą trwałe podwaliny pod budowę gospodarki odpornej na kolejne wstrząsy.

W ujęciu generalnym KPO skupia się na wsparciu sześciu komponentów:

1) **Odporność i konkurencyjność gospodarki**.
2) **Zielona energia i zmniejszenie energochłonności**.
3) **Transformacja cyfrowa**.
4) **Efektywność, dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia**.
5) **Zielona, inteligentna mobilność**.
6) **Poprawa jakości instytucji i warunków realizacji Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności.**

Wokół w/w komponentów koncentruje się wsparcie na rzecz przedsiębiorców, instytucji publicznych oraz innych podmiotów społeczno-gospodarczych. W każdym komponencie ujęto także działania na rzecz spójności terytorialnej – w zależności od zidentyfikowanych problemów – adresowane do obszarów wiejskich, miast, czy też obszarów szczególnie poszkodowanych w wyniku pandemii, gdzie występuje kumulacja problemów społeczno-gospodarczych.

Adresatami proponowanych działań w ramach KPO są: obywatele, przedsiębiorcy i przedsiębiorstwa, samorządy terytorialne, instytucje publiczne oraz podmioty spoza systemu administracji publicznej (np. podmioty społeczne, stowarzyszenia, organizacje pozarządowe).

[7] Materiał źródłowy: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility/recovery-and-resilience-plan-poland_pl.
[8] Materiał źródłowy: https://www.gov.pl/web/planodbudowy/o-kpo.

Krajowy Plan Odbudowy objęty jest **zasadą *do no significant harm (DNSH*) – niewyrządzania znaczącej szkody środowisku**.

Zgodnie z rozporządzeniem dotyczącym Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększenia Odporności (*Recovery and Resilience Facility – RRF*) większość środków należy przeznaczyć na działania w obszarze związanym z realizacją **celów klimatycznych** oraz na **transformację cyfrową.** Do KPO mogą być włączone reformy i inwestycje, które rozpoczęły się 1 lutego 2020 r., jednak ich realizacja musi się zakończyć w sierpniu 2026 r. (płatności mogą być dokonywane do końca 2026 r.).

Polityka spójności[9]

Polityka spójności w latach 2021-2027 ma zadanie wdrażanie dwóch celów traktatowych UE: **inwestycje na rzecz zatrudnienia i wzrostu** oraz **Europejską Współpracę Terytorialną** (Interreg). Wyodrębniono także pięć dodatkowych celów polityki spójności:

1) **Bardziej konkurencyjna i inteligenta Europa.**
2) **Zielona, nisko-emisyjna, zmierzająca w kierunku zero-emisyjności Europa.**
3) **Bardziej skomunikowana Europa.**
4) **Europa społeczna i włączająca społecznie.**
5) **Europa bliska obywatelom**.

Podstawowym dokumentem określającym współpracę UE z Polską, jest Umowa Partnerstwa (UP) – uzgodniona z Komisją Europejską strategia wykorzystania funduszy unijnych.

Polityka spójności na lata 2021-27 obejmuje następujące fundusze:

- **Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego** – służy wzmacnianiu spójności gospodarczej i społecznej Unii Europejskiej. Ma on łagodzić dysproporcje w rozwoju europejskich regionów i zmniejszać braki w zakresie rozwoju regionów znajdujących się w najmniej korzystnej sytuacji.
- **Fundusz Spójności** – służy redukowaniu dysproporcji gospodarczych i społecznych oraz promowaniu zrównoważonego rozwoju. W jego ramach realizowane są strategiczne projekty w obszarach ochrony środowiska i transportu, w tym transeuropejskich sieci transportowych (TEN-T).
- **Europejski Fundusz Społeczny+** – służy zwiększaniu spójności społecznej i gospodarczej, odpowiadaniu na wyzwania rynku pracy i wyzwania społeczne oraz stymulowaniu zrównoważonego rozwoju gospodarczego poprzez inwestowanie w kapitał ludzki. EFS+ będzie obejmować obecnie rozproszone instrumenty: EFS, Inicjatywę na rzecz osób młodych (YEI), Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD) oraz Europejski Program na rzecz Zatrudnienia i Innowacji Społecznych (EaSI).
- **Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji** – jest częścią Europejskiego Zielonego Ładu i elementem (I filarem) Mechanizmu Sprawiedliwej Transformacji. Celem FST jest łagodzenie skutków społecznych i ekonomicznych transformacji energetycznej.
- **Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury** - służy unijnej polityce morskiej i rybołówstwa. Celem funduszu jest szeroko rozumiane wsparcie społeczności nadmorskich, w tym m.in. wspieranie rybaków w przechodzeniu na zrównoważone rybołówstwo czy finansowanie projektów przyczyniających się do tworzenia nowych miejsc pracy oraz podnoszenia jakości życia społeczności nadmorskich w Europie.

Do realizacji założeń Umowy Partnerstwa służą **programy krajowe i regionalne**, określające obszary wsparcia i wyznaczają konkretne działania. Podobnie, jak w poprzednich latach (pespektywach: 2007-2013, 2014-2020), tak również w perspektywie 2021-2027 około 60% funduszy

[9]Materiał źródłowy: https://www.funduszeeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-na-lata-2021-2027/dowiedz-sie-wiecej-o-funduszach- europejskich-na-lata-2021-2027/

z polityki spójności trafi do programów realizowanych na poziomie krajowym. Pozostałe 40% otrzymają programy regionalne.

1.2. ZAŁOŻENIA STRATEGICZNE ROZWOJU KRAJU

Podstawowe (nadrzędne) uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju Polski w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym, w horyzoncie czasu dziesięcio-piętnastoletnim oraz podstawowe działania na okres czterech lat, określa średniookresowa strategia rozwoju kraju. Obecnie jest nią, uchwalona przez Radę Ministrów w 2017 roku, Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020, z perspektywą do 2030 r.

Dokument powyższy realizowany jest przez inne strategie odnoszące się do sektorów, dziedzin, regionów lub rozwoju przestrzennego (opisane w tabeli poniżej) oraz przez strategię rozwoju województwa (opisaną w rozdz. 1.3.).

Tab. 1 Główne założenia najważniejszych dokumentów strategicznych szczebla krajowego

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Koncepcja Rozwoju Kraju 2050	Koncepcja Rozwoju Kraju 2050 jest dokumentem, który ma umożliwić najlepsze wybory strategiczne w perspektywie nadchodzącego ćwierćwiecza, w ramach średniookresowych strategii i polityk publicznych wdrażanych przez rząd, samorządy terytorialne i innych interesariuszy gry o rozwój. KRK 2050 jest ważnym, parasolowym dokumentem w polityce rozwoju państwa i dotyczy kluczowych dla przyszłości kraju zagadnień. Dokument zarysowuje możliwe zmiany, które mogą wydarzyć się w długookresowej perspektywie w przyszłości i zmienić rzeczywistość naszego kraju. To nowy sposób planowania rozwoju w Polsce – z wykorzystaniem foresightu strategicznego. KRK 2050: – identyfikuje trendy i wyzwania rozwojowe, z jakimi już teraz oraz w przyszłości będzie zmagało się państwo; – dostarcza scenariuszy przyszłości, które pozwalają na „symulację" warunków, w jakich administracja publiczna będzie podejmować decyzje, i które przygotują instytucje publiczne do realizacji celów rozwojowych w różnych uwarunkowaniach; – zarysowuje celowo wyidealizowaną wizję kraju w 2050 r. wyznaczającą poziom ambicji dla przyszłych polityk publicznych; – wskazuje kluczowe wnioski. Wizja KRK 2050 brzmi następująco: Polska w 2050 r. jest krajem, który rozwinął swoje potencjały rozwojowe stanowiące trwałe fundamenty na przyszłość oraz miejscem, w którym chcemy żyć i pracować. Panuje konsensus między społeczeństwem i decydentami co do potrzeby spójności społecznej oraz kluczowej roli środowiska naturalnego w procesach rozwojowych, zwłaszcza w obliczu coraz bardziej dotkliwych i nieodwracalnych skutków zmian klimatu. Nowoczesna gospodarka, zarządzana w sposób społecznie i środowiskowo odpowiedzialny, tworzy dobre warunki rozwoju dla obecnych i przyszłych pokoleń. Luka demograficzna została zniwelowana. Optymalne wykorzystanie rozwiązań technologicznych, instytucjonalnych i społecznych pozwala na zrównoważone gospodarowanie zasobami. Policentryczna struktura osadnicza kraju zapewnia trwały rozwój wszystkich terytoriów, zarówno miast i ich obszarów funkcjonalnych jak i obszarów wiejskich. Polska jest bezpieczna pod względem militarnym, żywnościowym i energetycznym oraz odporna na zagrożenia. Posiada silną pozycję w zmieniających się układach międzynarodowych. Zgodnie z ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, KRK – jako dokument o długofalowym charakterze będzie podlegać aktualizacji w przypadku wystąpienia znaczących zmian trendów rozwojowych w kraju, jak i na świecie.
	SRP stanowić będzie kluczowy, średniookresowy dokument strategiczny Polski, określający cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym. Motywem przewodnim projektowanej Strategii jest poszukiwanie nowej równowagi między: konkurencyjnością gospodarki (czyli jej zdolnością do utrzymania wysokiego wzrostu gospodarczego), spójnością społeczną i terytorialną (czyli dbałość o dobrą jakość życia wszystkich obywateli niezależnie od ich miejsca zamieszkania), bezpieczeństwem kraju,

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Strategia Rozwoju Polski do 2035 r. (Projekt) wraz z Rekomendacjami dla planowania interwencji z zakresu polityki regionalnej w strategiach rozwoju	rozumianym nie tylko jako siła militarna, ale także odporność społeczeństwa i instytucji państwa na sytuacje kryzysowe. Cel horyzontalny wskazany w dokumencie to zrównoważony rozwój terytorialny oparty na policentrycznej sieci osadniczej. Ma to polegać na dbaniu w równym stopniu o rozwój nie tylko metropolii, a przede wszystkim małych i średnich miast, które są kluczowe dla zachowania dobrej jakości życia obywateli w całym kraju. Strategia określa trzy główne cele dla polityki rozwoju państwa: – cel demograficzny: łagodzenie zmian demograficznych i adaptacja do nich; – cel gospodarczy: tworzenie warunków dla konkurencyjnej i sprawiedliwej gospodarki, z poszanowaniem dla środowiska i klimatu; – cel bezpieczeństwa: wzmocnienie bezpieczeństwa, odporności i sprawności państwa. W dokumencie wyznaczono obszary kraju, do których zostanie skierowana szczególna interwencja państwa w związku z występującymi tam barierami lub potencjałami rozwojowymi. Są nimi następujące obszary strategicznej interwencji (OSI): – OSI otoczenia Centralnego Portu Komunikacyjnego; – OSI elektrowni jądrowej i morskiej energetyki wiatrowej; – OSI transformacji energetycznej; – OSI odporności i rozwoju obszarów przy zewnętrznej granicy UE; – OSI wsparcia dla policentrycznej sieci miast i ich obszarów funkcjonalnych; – OSI wsparcia dla obszarów wiejskich wymagających większego włączenia w procesy rozwojowe. W czerwcu 2026 r. Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej opublikowało rekomendacje dla planowania interwencji z zakresu polityki regionalnej w strategiach rozwoju, do czasu przyjęcia Strategii Rozwoju Polski do 2035 r. przez Radę Ministrów. Celem polityki regionalnej jest utrzymanie zrównoważonego terytorialnie rozwoju kraju. Tak zdefiniowany cel polityki regionalnej wymaga działań dostosowanych do specyfiki różnych terytoriów. Jego osiągnięcie wymaga wzmocnienia rozbudowanej sieci ośrodków miejskich, tak aby dostęp do nich zapewniał określony standard usług publicznych i rynkowych mieszkańcom całego kraju. Rozwój miast i obszarów funkcjonalnych jako węzłów policentrycznego charakteru kraju warunkują cztery podstawowe czynniki: – baza ekonomiczna i rynek pracy; – mieszkalnictwo i polityka przestrzenna; – dostępność komunikacyjna, w szczególności przy użyciu środków transportu zbiorowego; – dostępność usług określonego rzędu. Wskazano ponadto, że polityka na rzecz zrównoważonego terytorialnie rozwoju kraju będzie służyła również mieszkańcom małych miast i obszarów wiejskich, natomiast cel polityki regionalnej powinien być realizowany z uwzględnieniem konstytucyjnej zasady pomocniczości. W rekomendacjach dokonano delimitacji obszarów szczególnego wsparcia w polityce regionalnej tj. – policentryczna sieć miast wraz z obszarami funkcjonalnymi; – obszary wiejskie wymagające większego włączenia w procesy rozwojowe; – obszar funkcjonalny inwestycji lotniskowej Port Polska; – obszar otoczenia elektrowni jądrowej i morskiej energetyki wiatrowej; – obszary transformacji energetycznej; – obszar przy zewnętrznej granicy UE. Powiat sierpecki, w obrębie którego położona jest gmina Zawidz włączony został do obszarów wiejskich wymagających intensyfikacji działań rozwojowych. Są to obszary wiejskie, które będą w przyszłości wymagały szczególnego wsparcia m.in. ze względu na procesy demograficzne. Celem interwencji jest tutaj zapewnienie żywotności obszarów wiejskich doświadczających silnych zmian demograficznych. Celem interwencji jest wzmocnienie endogenicznych potencjałów tych obszarów oraz zwiększenie ich zdolności do trwałego uczestnictwa w procesach rozwojowych.

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020, z perspektywą do 2030 r. (SOR)	SOR nadal obowiązuje, choć niektóre obszary (jak polityka regionalna) posiadają już nowsze, bardziej szczegółowe strategie (jak KSRR 2030 – opis w dalszej części). SOR określa podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym i przestrzennym w perspektywie roku 2020 i 2030. Przedstawia model rozwoju Kraju jako rozwój odpowiedzialny oraz społecznie i terytorialnie zrównoważony. Jest on oparty o indywidualny potencjał terytorialny, inwestycje, innowacje, rozwój, eksport oraz wysoko przetworzone produkty. Przyjęty model rozwoju zakłada odchodzenie od dotychczasowego wspierania wszystkich sektorów/branż na rzecz wspierania sektorów strategicznych, mogących stać się motorami polskiej gospodarki. Celem głównym SOR jest: Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności, w wymiarze społecznym, ekonomicznym środowiskowym i terytorialnym. Wyszczególniono także cele szczegółowe: I. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną (obszary: Reindustrializacja, Rozwój innowacyjnych firm, Małe i średnie przedsiębiorstwa, Kapitał dla rozwoju, Ekspansja zagraniczna); II. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony (obszary: Spójność społeczna, Rozwój zrównoważony terytorialnie); III. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu (obszary: Prawo w służbie obywatelom i gospodarce, Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem, E-państwo, Finanse publiczne, Efektywność wykorzystania środków UE); oraz obszary wpływające na osiągnięcie celów Strategii: Kapitał ludzki i społeczny, Cyfryzacja, Transport, Energia, Środowisko, Bezpieczeństwo Narodowe.
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030)	KSRR 2030 rozwija postanowienia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), zdefiniowane w filarze II: Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony. KSRR jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r. KSRR 2030 określa systemowe ramy prowadzenia polityki regionalnej zarówno przez rząd wobec regionów, jak i wewnątrzregionalnej. Odegra on w nadchodzących latach ważną rolę w procesie programowania środków publicznych, w tym funduszy UE. Dokument przedstawia cele polityki regionalnej oraz działania i zadania, jakie do ich osiągnięcia powinien podjąć rząd, samorządy: wojewódzkie, powiatowe i gminne oraz pozostałe podmioty uczestniczące w realizacji tej polityki w perspektywie roku 2030. KSSR 2030 r. kładzie nacisk na zrównoważony rozwój całego kraju, czyli zmniejszanie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego różnych obszarów, głównie miejskich i wiejskich. W strategii przewidziano skuteczniejszą identyfikację potrzeb rozwojowych wszystkich obszarów kraju, a także efektywniejsze rozpoznanie zasobów, jakimi dysponują, wskazanie wyzwań i barier rozwojowych. Takie podejście przełoży się na lepsze dopasowanie narzędzi interwencji (np. programów) do możliwości i potencjałów rozwojowych poszczególnych obszarów kraju. Jednym z celów KSRR jest zapewnienie większej spójności rozwojowej Polski przez wsparcie obszarów słabszych gospodarczo. Dlatego w dokumencie wskazano obszary strategicznej interwencji (OSI), które otrzymają szczególne wsparcie (będą to obszary zagrożone trwałą marginalizacją, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, Śląsk i tereny Polski wschodniej). Strategia wspiera konkurencyjność regionów i zakłada kontynuację działań zmierzających do podniesienia jakości kapitału ludzkiego i społecznego oraz rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności. W związku z tym wspierane będą lokalne przedsiębiorstwa. W strategii istotny nacisk położono na rozwijanie kompetencji administracji publicznej. Chodzi o umiejętności niezbędne do prowadzenia skutecznej polityki rozwoju, w szczególności na terenach o niskim potencjale rozwojowym, a zwłaszcza wspieranie powiązań między lokalnym i regionalnym sektorem publicznym a światem biznesu i nauki. W dokumencie przewidziano zwiększenie roli i odpowiedzialności samorządów lokalnych, jako podmiotów decydujących o polityce rozwoju w skali lokalnej. Strategia tworzy warunki do większego angażowania się samorządów gminnych i powiatowych w realizację wspólnych projektów i we współpracę ponad granicami administracyjnym.

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Polityka energetyczna Polski do 2040 r. (PEP 2040)	PEP 2040 wskazuje ramy transformacji energetycznej w Polsce. Zawiera strategiczne przesądzenia w zakresie doboru technologii służących budowie niskoemisyjnego systemu energetycznego. Stanowi wkład w realizację Porozumienia Paryskiego z uwzględnieniem konieczności przeprowadzenia transformacji w sposób sprawiedliwy i solidarny. PEP2040 stanowi krajową kontrybucję w realizację polityki klimatyczno-energetycznej UE. Polityka uwzględnia skalę wyzwań związanych z dostosowaniem krajowej gospodarki do uwarunkowań regulacyjnych UE związanych z celami klimatyczno-energetycznymi na 2030 r., Europejskim Zielonym Ładem, planem odbudowy gospodarczej po pandemii COVID i dążeniem do osiągnięcia neutralności klimatycznej zgodnie z krajowymi możliwościami, jako wkładu w realizację Porozumienia Paryskiego. Niskoemisyjna transformacja energetyczna przewidziana w PEP2040 inicjować będzie szersze zmiany modernizacyjne całej gospodarki, gwarantując bezpieczeństwo energetyczne, dbając o sprawiedliwy podział kosztów i ochronę najbardziej wrażliwych grup społecznych. Zgodnie z PEP 2040 celem polityki energetycznej państwa jest: bezpieczeństwo energetyczne, przy zapewnieniu konkurencyjności gospodarki, efektywności energetycznej i zmniejszenia oddziaływania sektora energii na środowisko, przy optymalnym wykorzystaniu własnych zasobów energetycznych. Cele szczegółowe PEP 2040 to: 1) Optymalne wykorzystanie własnych surowców energetycznych. 2) Rozbudowa infrastruktury wytwórczej i sieciowej energii elektrycznej. 3) Dywersyfikacja dostaw i rozbudowa infrastruktury sieciowej gazu ziemnego, ropy naftowej oraz paliw ciekłych. 4) Rozwój rynków energii. 5) Wdrożenie energetyki jądrowej. 6) Rozwój odnawialnych źródeł energii. 7) Rozwój ciepłownictwa i kogeneracji. 8) Poprawa efektywności energetycznej gospodarki.
Polityka ekologiczna Państwa 2030 (PEP 2030)	Rolą PEP 2030 jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego Polski oraz wysokiej jakości życia dla wszystkich mieszkańców. PEP2030 ma stanowić podstawę do inwestowania środków europejskich z perspektywy finansowej na lata 2021–2027. Strategia wspiera także realizację celów i zobowiązań Polski na szczeblu międzynarodowym, w tym na poziomie unijnym oraz ONZ, szczególnie w kontekście celów polityki klimatyczno-energetycznej UE do 2030 oraz celów zrównoważonego rozwoju ujętych w Agendzie 2030. Celem głównym PEP 2030 jest: Rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców, który został przeniesiony wprost z obszaru „Środowisko" w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR). PEP 2030 doprecyzowuje zapisy SOR i przedstawia praktyczne rozwiązania dla poszczególnych kierunków interwencji. PEP 2030 wyznacza następujące cele środowiskowe, które są wspierane przez cele horyzontalne: – Cel szczegółowy I: Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego; – Cel szczegółowy II: Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska; – Cel szczegółowy III: Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych; – Cel horyzontalny 1: Środowisko i edukacja. Rozwijanie kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw) ekologicznych społeczeństwa; – Cel horyzontalny 2: Środowisko i administracja. Poprawa efektywności funkcjonowania instrumentów ochrony środowiska.
Strategia Produktywności 2030 (SP 2030)	Głównym celem SP 2030 jest: wzrost produktywności w warunkach gospodarki niskoemisyjnej, o obiegu zamkniętym i opartej na danych. Strategia przewiduje działania w ramach siedmiu obszarów interwencji, wraz z przypisanymi do nich celami szczegółowymi: – Obszar I. Zasoby naturalne (ziemia i surowce): (a) Wzrost wydajności surowcowej gospodarki, (b) Wzrost wykorzystania surowców odnawialnych i biomasy w gospodarce; – Obszar II. Praca i kapitał ludzki: (a) Szybki rozwój praktycznego kształcenia przez całe życie, (b) Przygotowanie kompetentnych kadr na potrzeby scyfryzowanej gospodarki;

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
	– Obszar III. Inwestycje (kapitał trwały i finansowy): (a) Trwałe zwiększenie stopy inwestycji prywatnych, (b) Automatyzacja, robotyzacja i cyfryzacja przedsiębiorstw; – Obszar IV. Organizacja i instytucje: (a) Podniesienie jakości zarządzania w przedsiębiorstwach i instytucjach publicznych, (b) Stymulowanie mechanizmów współpracy pomiędzy podmiotami gospodarczymi; – Obszar V. Wiedza: Wzrost intensywności wykorzystania wiedzy i nowych technologii w gospodarce; – Obszar VI. Dane: Szybki rozwój algorytmicznej gospodarki opartej na danych; – Obszar VII. Umiędzynarodowienie: (a) Zwiększenie liczby eksporterów, w szczególności na rynki pozaeuropejskie, (b) Zwiększenie eksportu towarów w obszarze wysokich technologii i kanałami e-commerce.
Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030 (SRKL 2030)	Celem głównym SRKL 2030 jest wzrost kapitału ludzkiego i spójności społecznej w Polsce. Strategia wyznacza ponadto cztery cele szczegółowe: – Cel szczegółowy 1: Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli, w tym cyfrowych; – Cel szczegółowy 2: Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej; – Cel szczegółowy 3: Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy; – Cel szczegółowy 4: Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne.
Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030 (SRKS 2030)	Głównym celem SRKS 2030 jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Realizacja niniejszego celu jest oparta na trzech celach szczegółowych: – Cel szczegółowy 1. Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne; – Cel szczegółowy 2. Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich; – Cel szczegółowy 3. Zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju.
Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej	Celem głównym Strategii jest zapewnienie zdolności państwa do przeciwdziałania zagrożeniom i sprostania wyzwaniom, wynikającym ze zmieniających się uwarunkowań bezpieczeństwa Polski. Ma również na celu wykorzystanie szans, dzięki którym możliwa będzie poprawa bezpieczeństwa państwa i obywateli, zapewnienie jego dalszego rozwoju oraz wzmacnianie pozycji Rzeczypospolitej Polskiej na arenie międzynarodowej. W kontekście realizacji celu głównego określone zostały następujące filary: Filar I: Bezpieczeństwo państwa i obywateli, uwzględniający zagadnienia, jak zarządzanie bezpieczeństwem narodowym, odporność państwa i obronę powszechną, Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej, cyberbezpieczeństwo i przestrzeń informacyjną; Filar II: Polska w systemie bezpieczeństwa międzynarodowego, uwzględniający Sojusz Północnoatlantycki i Unię Europejska, współpracę bilateralna, regionalną i w wymiarze globalnym; Filar III: Tożsamość i dziedzictwo narodowe, odnoszący się do tożsamości narodowej Rzeczypospolitej Polskiej, tworzenie pozytywnego wizerunku Polski; Filar IV: Rozwój społeczny i gospodarczy i Ochrona środowiska, odnoszący się do zdrowia i ochrony rodziny, polityki migracyjnej, bezpieczeństwa ekonomicznego, energetycznego, ochrony środowiska naturalnego i potencjału naukowego i technologicznego. W lipcu 2024 r. wprowadzony został dokument poświęcony rekomendacjom do Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej. Bazują one na prowadzonych w Biurze Bezpieczeństwa Narodowego (BBN) analizach środowiska bezpieczeństwa, wnioskach wynikających z wojny rosyjsko-ukraińskiej oraz z przeprowadzonych w 2023 r. ćwiczeń symulacyjnych z udziałem najwyższych organów władzy państwowej. Rekomendacje zostały skonsultowane z wiodącymi ekspertami zajmującymi się różnymi aspektami bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego. Równolegle z propozycjami dotyczącymi wzmocnienia sektora militarnego, rekomendacje wskazują także na szeroki pakiet pilnych i ważnych zadań w pozamilitarnej sferze bezpieczeństwa, zwłaszcza dotyczących budowy systemu odporności i obrony powszechnej, realizowanych przy wykorzystaniu całości dostępnych zasobów ludzkich (czynnik społeczny), organizacyjnych (czynnik strukturalny), materialnych (czynnik gospodarczy) i niematerialnych (czynnik *soft power*).Treść rekomendacji została ujęta w trzech zasadniczych obszarach problemowych:

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
	– Zdefiniowane zostały interesy narodowe i cele strategiczne w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego; – Dokonana została diagnoza środowiska bezpieczeństwa; – Zaprojektowane zostały potrzebne działania strategiczne oraz niezbędne przygotowania systemu bezpieczeństwa narodowego. Rekomendacje zawarte w dokumencie uwzględniają i systematyzują wnioski z realizowanych dotąd zamierzeń, a także wskazują obszary wymagające dalszych konsekwentnych działań.
Strategia Sprawne i Nowoczesne Państwo 2030 (SSiNP 2030)	Celem głównym SSiNP 2030 jest sprawne i nowoczesne państwo służące obywatelom, środowisku oraz gospodarce. Do jego osiągnięcia w perspektywie do 2030 r. przyczyniać się będzie 5 celów szczegółowych – Cel szczegółowy I: Lepsze prawo. – Cel szczegółowy II: Sprawne instytucje państwa. – Cel szczegółowy III: Podniesienie sprawności realizacji zadań państwa poprzez wykorzystanie technologii cyfrowych i zmianę sposobu działania stosownie do możliwości, jakie stwarza technologia. – Cel szczegółowy IV: Efektywne planowanie i wykorzystanie środków finansowych. – Cel szczegółowy V: Zapewnienie obywatelom bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego.
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030 (SZRWRiR 2030)	Głównym celem niniejszej Strategii jest rozwój gospodarczy wsi umożliwiający trwały wzrost dochodów jej mieszkańców przy minimalizacji rozwarstwienia ekonomicznego, społecznego i terytorialnego oraz poprawie stanu środowiska naturalnego. W kontekście realizacji celu głównego określone zostały następujące cele szczegółowe: – Cel szczegółowy I: Zwiększenie opłacalności produkcji rolnej i rybackiej; – Cel szczegółowy II: Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska; – Cel szczegółowy III: Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa. Obszarami wpływającymi na realizację celów strategii to: sprawne zarządzenie rozwojem, stabilne finansowanie rozwoju, trwała zdolność kreacji i uczenia się.
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku (SRT2030)	Głównym celem Strategii jest zwiększenie dostępności transportowej kraju oraz poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu i efektywności sektora transportowego oraz utworzenie spójnego, zrównoważonego, innowacyjnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego na poziomie krajowym, europejskim i globalnym. Realizacja wyżej opisanego celu jest związana z wdrażaniem 6 kierunków interwencji dla każdej z gałęzi transportu tj.: – Kierunek interwencji 1: budowa zintegrowanej, wzajemnie powiązanej sieci transportowej służącej konkurencyjnej gospodarce. – Kierunek interwencji 2: poprawa sposobu organizacji i zarządzania systemem transportowym. – Kierunek interwencji 3: zmiany w indywidualnej i zbiorowej mobilności. – Kierunek interwencji 4: poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu oraz przewożonych towarów. – Kierunek interwencji 5: ograniczenie negatywnego wpływu transportu na środowisko. – Kierunek interwencji 6: poprawa efektywności wykorzystania publicznych środków na przedsięwzięcia transportowe.
Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły	Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły stanowi wypełnienie zobowiązań wynikających z ustaleń Ramowej Dyrektywy Wodnej w zakresie cyklicznej aktualizacji planów gospodarowania wodami, a także umożliwia dopełnienie zobowiązań raportowych do Komisji Europejskiej. Priorytetem Planu gospodarowania wodami jest stworzenie w ekosystemach wodnych i od wód zależnych warunków, określonych w Ramowej Dyrektywie Wodnej, sprzyjających osiągnięciu celów środowiskowych wyznaczonych dla poszczególnych jednolitych części wód oraz dla obszarów chronionych. W dokumencie tym zawarto również wykaz inwestycji koniecznych do osiągnięcia założonych celów środowiskowych (dla wód powierzchniowych, podziemnych i obszarów chronionych). W kontekście opracowania strategii rozwoju gminy Zawidz istotne są następujące działania: – Realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych; – Aktualizacja programu ochrony środowiska pod kątem poprawy efektywności dotyczącej ograniczania dopływu zanieczyszczeń do jcwp; – Dodatkowy przegląd pozwoleń wodnoprawnych;

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
	– Działania renaturyzacyjne; – Kontrole dotyczące stosowania programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu przez podmioty prowadzące produkcję rolną i działalność; – Ograniczenie zanieczyszczenia wód związkami biogennymi pochodzącymi z rolnictwa oraz ograniczenie zanieczyszczenia pestycydami; – Kontrole dotyczące stosowania programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu przez podmioty prowadzące produkcję rolną i działalność; – Realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych; – Rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta.
Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły	Aktualny Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (2022), stanowi aktualizacje PZRP dla OD Wisły przyjętego do realizacji w 2016 r. Dokument ten, zgodnie z ustaleniami art. 173 ust. 21 Ustawy Prawo Wodne zawiera: – wszelkie zmiany lub uaktualnienia dotyczące tych planów, wraz z podsumowaniem przeglądów wstępnej oceny ryzyka powodziowego, map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego; – ocenę postępów w realizacji celów zarządzania ryzykiem powodziowym; – opis i wyjaśnienie przyczyn niezrealizowania zaplanowanych działań zmierzających do osiągnięcia celów zarządzania ryzykiem powodziowym; – opis działań podjętych, a niezaplanowanych w tych planach; – możliwy wpływ zmian klimatu na występowanie powodzi. Nadrzędnym i podstawowym celem zarządzania ryzykiem powodziowym jest ograniczenie potencjalnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego a także działalności gospodarczej. W ramach wdrażania założeń Planu wskazano następujące cele główne, którym przyporządkowano cele szczegółowe: – Zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego; - Zapewnienie warunków ograniczających możliwość występowania powodzi, - Zapewnienie racjonalnego gospodarowania OZP; – Obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego; - Zapewnienie warunków redukujących możliwość występowania powodzi, - Redukcja obszaru zagrożonego powodzią oraz zapewnienie racjonalnego gospodarowania OZP, - Redukcja wrażliwości społeczności i obiektów na OZP; – Poprawa systemu zarządzania ryzykiem powodziowym; - Zwiększenie skuteczności prognozowania i ostrzegania o zagrożeniach meteorologicznych i hydrologicznych, - Zwiększenie skuteczności reagowania ludzi, firm i instytucji publicznych, - Zwiększenie skuteczności odbudowy i powrotu do stanu sprzed powodzi, - Wdrożenie systemu analiz popowodziowych i zwiększanie jego skuteczności, - Wdrożenie instrumentów prawnych i finansowych zwiększających bezpieczeństwo powodziowe, - Zwiększenie świadomości i wiedzy na temat źródeł zagrożenia powodziowego i ryzyka powodziowego.
Plan przeciwdziałania skutkom suszy	Dokument ten sporządzony został na okres sześcioletni (2021-2027). Jego opracowanie wynikało z postanowień dyrektyw i wytycznych unijnych oraz przepisów prawa krajowego (art. 183-185 ustawy Prawo wodne). Plan przeciwdziałania skutkom suszy posiada rangę rozporządzenia Ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej. Zgodnie z art. 184 ustawy Prawo Wodne, Plan przeciwdziałania skutkom suszy obejmuje: – analizę możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych; – propozycje budowy lub przebudowy urządzeń wodnych; – propozycje niezbędnych zmian w zakresie korzystania z zasobów wodnych oraz zmian naturalnej i sztucznej retencji; – działania służące przeciwdziałaniu skutkom suszy. Zgodnie z planem przeciwdziałania skutkom suszy stwierdza się, że gmina Zawidz:

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
	– w stopniu „ekstremalnym” narażona jest na ryzyko wystąpienia suszy rolniczej; – w stopniu „umiarkowanym” i „silnym” narażona jest na ryzyko wystąpienia suszy atmosferycznej; – w stopniu „umiarkowanym” narażona jest na wystąpienie suszy hydrologicznej; – w stopniu “słabym”, „umiarkowanym” i “silnym” narażona na ryzyko wystąpienia suszy hydrogeologicznej; – w stopniu „silnym” narażona jest na syntetyczne ryzyko wystąpienia suszy. W zakresie przeciwdziałania skutkom suszy wskazano następujący katalog działań do realizacji na poziomie lokalnym (w tym gminnym): – Zwiększenie ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych; – Zwiększenie retencji naturalnej i sztucznej na gruntach leśnych; – Retencja i zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych na terenach zurbanizowanych; – Realizacja przedsięwzięć zmierzających do zwiększania lub odtwarzania naturalnej retencji; – Podpiętrzenie wód jezior dla przeciwdziałania skutkom suszy; – Realizacja działań inwestycyjnych w zakresie kształtowania zasobów wodnych poprzez zwiększanie sztucznej retencji; – Budowa oraz przebudowa urządzeń melioracji wodnych dla zwiększania retencji glebowej; – Wykorzystanie wód z systemów drenarskich do nawożenia i nawadniania upraw polowych; – Budowa lub przebudowa ujęć wód podziemnych do poboru na cele nawodnień rolniczych oraz budowa lub przebudowa wodooszczędnych systemów nawadniania wykorzystujących zasoby wód podziemnych; – Uwzględnienie tematyki suszy hydrologicznej i hydrogeologicznej w ramach planów zarządzania kryzysowego wszystkich szczebli; – Budowa i przebudowa ujęć wód podziemnych oraz budowa lub przebudowa rurociągów wodociągowych magistralnych do przesyłania wody do obszarów zagrożonych suszą hydrologiczną dla potrzeb zbiorowego zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi mieszkańców tych obszarów; – Czasowe ograniczenie zużycia wody z sieci wodociągowej; – Czasowe ograniczenie korzystania z wód; – Zmiana sposobu wykonywania oraz przesunięcie terminów realizacji prac utrzymaniowych na ciekach, z uwagi na wystąpienie suszy hydrologicznej, ujętych w planach utrzymania wód; – Edukacja i kreowanie świadomości rolników w zakresie zwiększania retencji na gruntach rolnych, zwiększania materii organicznej w glebie oraz upowszechniania upraw mniej wrażliwych na suszę. Propagowanie ubezpieczeń rolnych; – Przeprowadzenie weryfikacji zasad gospodarowania wodą w zbiornikach retencyjnych.

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w poszczególnych dokumentach strategicznych oraz na: https://www.gov.pl/web/ia/strategie-krajowe.

1.3. ZAŁOŻENIA STRATEGICZNE ROZWOJU WOJEWÓDZTWA

Strategie rozwoju gmin, powinny uwzględniać i być wielowymiarowo spójne z ustaleniami strategii rozwoju województwa, która stanowi punkt odniesienia oraz podstawowy dokument strategiczny określający długofalową wizję rozwoju województwa. Dla województwa mazowieckiego obowiązuje aktualnie Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze, przyjęta Uchwałą nr 72/22 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 24 maja 2022 roku.

Tab. 2 Główne założenia obowiązującej Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze	Wizja określona w projekcie aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa brzmi następująco: Mazowsze z Warszawą, Warszawa ku Europie. Wizja ta możliwa będzie do osiągnięcia poprzez realizację celu głównego, za który przyjęto: Zapewnienie wysokiej jakości życia poprzez trwały i zrównoważony przestrzennie rozwój

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA

województwa, służący wzrostowi znaczenia regionu w Europie i na świecie, przy poszanowaniu zasobów środowiska.

Jego realizacja odbywać się będzie poprzez wdrażanie następujących celów strategicznych, dla których przypisane zostały poszczególne kierunki działań:

- Konkurencyjne i innowacyjne Mazowsze;
- Dostępne i mobilne Mazowsze;
- Zielone, niskoemisyjne Mazowsze;
- Mazowsze, zintegrowane społecznie;
- Mazowsze bogate kulturowo.

Zgodnie z zapisami Strategii, układ celów strategii został podporządkowany długookresowym priorytetom rozwoju regionalnego. Przy realizacji celów należy uwzględnić możliwość wystąpienia zmian uwarunkowań rozwoju przewidzianych i opisanych w poszczególnych scenariuszach rozwoju. Struktura celów rozwojowych zawartych w Strategii przedstawia się następująco (str. 44 Strategii Rozwoju Województwa):

WIZJA

Mazowsze z Warszawą, Warszawa ku Europie

CEL GŁÓWNY

Zapewnienie wysokiej jakości życia poprzez trwały i zrównoważony przestrzennie rozwój województwa, służący wzrostowi znaczenia regionu w Europe i na świecie, przy poszanowaniu zasobów środowiska

obszar	GOSPODARKA	DOSTĘPNOŚĆ	ŚRODOWISKO I ENERGETYKA	SPOŁECZEŃSTWO	KULTURA I DZIEDZICTWO
nazwa celu	*Konkurencyjne i innowacyjne Mazowsze*	*Dostępne i mobilne Mazowsze*	*Zielone, niskoemisyjne Mazowsze*	*Mazowsze zintegrowane społecznie*	*Mazowsze bogate kulturowo*
opis celu	Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii	Poprawa dostępności i spójności terytorialnej regionu przy ograniczeniu presji na przestrzeń i środowisko, kształtowanie ładu przestrzennego	Poprawa stanu środowiska poprzez racjonalne gospodarowanie zasobami przyrody	Poprawa jakości i dostępności do usług społecznych oraz wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego w ramach nowoczesnej gospodarki	Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału kulturowego i turystycznego dla rozwoju województwa i poprawy jakości życia
wymiar terytorialny	OBSZARY STRATEGICZEJ INTERWENCJI				
	MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO				

W projekcie Strategii zidentyfikowano także dwa typy obszarów strategicznej interwencji:

- problemowe – podregiony NUTS 3,
- bieguny wzrostu – miejskie obszary funkcjonalne.

Obszar gminy Zawidz położony jest w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Sierpca – potencjalnym biegunie wzrostu. Ponadto zlokalizowana jest w granicach płockiego obszaru problemowego – ryc. 10 Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+.

Gmina Zawidz stanowi obszar zagrożony trwałą marginalizacją z uwagi na kumulację problemów społeczno-ekonomicznych. Jednocześnie podkreśla się, że gmina zlokalizowana jest w pobliżu miasta zagrożonego marginalizacją (Sierpca) (Ryc. 11 Strategii).

W odniesieniu do MOF Sierpca jako miasta średniego tracącego funkcje społeczno-gospodarcze, w Strategii zapisano (str. 80-81, Strategii Rozwoju Województwa):

W przypadku miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze i pozostałych miast subregionalnych, niezbędne jest efektywne wykorzystanie potencjału, którym dysponują i wzmacnianie współpracy w obszarach funkcjonalnych, tak aby miasta te mogły pełnić rolę biegunów wzrostu w swoim otoczeniu.

Sprzyjające wzmocnieniu pozycji konkurencyjnej i poprawie sytuacji społeczno-gospodarczej, przy jednoczesnej poprawie stanu środowiska w MOF Sierpca i innych potencjalnych biegunów wzrostu, będą:

- działania wspólne dla wszystkich MOF,
- rozwój lokalnych rynków pracy i aktywizacja zawodowa mieszkańców, w tym w zakresie dostosowania oferty edukacyjnej i doradztwa zawodowego, zapewniając równowagę popytowo-podażową na rynku pracy i niwelując zjawisko bezrobocia strukturalnego,
- zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej i wspieranie przedsiębiorczości w celu rozwoju nowych gałęzi gospodarki, w tym w zakresie przemysłu przyszłości oraz zielonych (zrównoważonych) inwestycji,

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
	– rozwój uczelni wyższych w ośrodkach subregionalnych. W odniesieniu do Płockiego OSI w Strategii zapisano (str. 82, Strategii Rozwoju Województwa): *Interwencja w OSI płockim zorientowana będzie na niwelację deficytów komunikacyjnych, w tym związanych z wyprowadzeniem transportu materiałów niebezpiecznych poza tereny zurbanizowane, co przyczyni się do zwiększenia bezpieczeństwa i lepszego skomunikowania – szczególnie Płocka – z pozostałą częścią kraju. Lepsza dostępność pozwoli na wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego, w tym Zbiornika Włocławskiego. Istotne jest także zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do środowiska pochodzących m.in. z sektora przemysłu i transportu, w tym poprzez wzrost udziału zero- i niskoemisyjnych środków komunikacji publicznej oraz rozwój infrastruktury pieszej i rowerowej. Ważnym obszarem wsparcia w podregionie pozostaje zwiększenie dostępności do usług ochrony zdrowia, w tym w zakresie profilaktyki, leczenia onkologicznego i opieki geriatrycznej.* Działania w OSI płockim skoncentrowane będą na wskazanych obszarach: *1. Poprawa dostępności i bezpieczeństwa komunikacyjnego obszaru poprzez:* – wyprowadzenie transportu materiałów niebezpiecznych poza obszary zurbanizowane, – rozwój transportu kolejowego, w tym budowę układu kolejowego łączącego Płock z Warszawą, – rozwój zintegrowanego, niskoemisyjnego transportu zbiorowego poprawiającego dostępność przystanków kolejowych i centrów lokalnych, – rozwój sieci tras rowerowych i infrastruktury dla pieszych, *2. Poprawa dostępności do usług publicznych i infrastruktury komunalnej poprzez:* – rozwój i podnoszenie standardów specjalistycznej opieki zdrowotnej, zwłaszcza w zakresie onkologii i geriatrii, – wdrażanie działań profilaktycznych i kształtowanie postaw prozdrowotnych, – wspieranie i promowanie systemu kształcenia, w szczególności w dziedzinie ochrony zdrowia, – rozbudowę i modernizację systemów kanalizacyjnych, gazowych i ciepłowniczych.

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w dokumencie.

Poza Strategią Rozwoju Województwa, do istotnych dokumentów regionalnych, kierunkujących ogólne założenia rozwojowe województwa i gmin należą m.in.:

Tab. 3 Główne założenia pozostałych dokumentów szczebla regionalnego

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego jest głównym dokumentem polityki rozwoju przestrzennego województwa. Ustala on podstawowe elementy układu przestrzennego województwa, ich zróżnicowanie oraz wzajemne relacje. Plan przyjmuje zasadę zrównoważonego rozwoju województwa mazowieckiego oraz zawiera kierunki zagospodarowania, a wśród nich poszczególne kierunki polityki przestrzennej, które wskazują sposoby realizacji wizji przestrzennego zagospodarowania województwa. Zgodnie z ustaleniami Planu, gmina Zawidz położona jest w obrębie wiejskich obszarów funkcjonalnych wymagających wsparcia procesów rozwojowych. Dla terenów tych obowiązują następujące zasady zagospodarowania przestrzennego: – poprawa struktury obszarowej gospodarstw rolnych poprzez wspieranie prac scaleniowych i wymiany gruntów; – kształtowanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej na gruntach najwyższych klas bonitacyjnych I- III; – wielofunkcyjny rozwój obszarów o średniej i niskiej zdolności produkcyjnej, przy zachowaniu walorów środowiska przyrodniczego (m.in.: tradycyjnego krajobrazu rolniczego, wolnych przestrzeni użytkowanych rolniczo, trwałych użytków zielonych); – poprawa dostępności komunikacyjnej, m.in. poprzez rozwój transportu publicznego, w tym przywrócenie połączeń kolejowych na nieczynnych liniach kolejowych, a także przebudowę/rozbudowę istniejącej sieci drogowej, w szczególności dróg powiatowych i gminnych;

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
	– budowa i rozbudowa systemów wodociągowo-kanalizacyjnych, a także sukcesywna sanitacja terenów o zabudowie rozproszonej, m.in. poprzez budowę przydomowych oczyszczalni ścieków; – poprawa bezpieczeństwa energetycznego, m.in. poprzez budowę, rozbudowę i modernizację sieci elektroenergetycznej w zakresie niskich i średnich napięć; – zwiększenie nasycenia infrastrukturą ICT (ang. Information and Communication Technologies), a także zapewnienie dostępu do systemu e-usług; – tworzenie przestrzeni publicznych, będących miejscem koncentracji i aktywizacji społeczności lokalnych; – objęcie ochroną unikalnych elementów architektury wiejskiej charakterystycznej dla poszczególnych regionów, w tym układów ruralistycznych. Ponadto w dokumencie wskazano następujące inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym: – inwestycje celu publicznego w zakresie transportu kolejowego: - prace na linii kolejowej nr 27 relacji Nasielsk – Sierpc [przedsięwzięcie zrealizowane]; – inwestycje celu publicznego w zakresie gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej: - Kanał Stropkowo -zapewnienie odpowiedniej przepustowości koryta w km 0+000 - 11+910 gm. Zawidz. Ponadto układ urbanistyczny wsi Zawidz Kościelny wskazany został jako wartościowy układ proponowany do objęcia ochroną prawną.
Strategia Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2020-2030	Strategia Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego Województwa Mazowieckiego określa, że misją Strategii jest: Zapewnienie dostępu do wiedzy, danych i usług oraz wsparcie ich wykorzystania z użyciem technologii informacyjno-komunikacyjnych w celu zaspokojenia potrzeb społecznych, gospodarczych i edukacyjnych. Wizja sformułowana została jako: Mazowsze jako region łączący rozwój technologiczny z wrażliwością społeczną, wspierający równy, powszechny i sprawiedliwy dostęp do wiedzy i technologii, a także zapewniający wysoki komfort życia i warunki do rozwoju gospodarczego, stabilizacji ekonomicznej oraz wyrównywania szans rozwojowych. Celem głównym Strategii jest: Rozwój społeczeństwa informacyjnego na Mazowszu poprzez wsparcie tworzenia, wykorzystywania i rozwoju powszechnych i przyjaznych technologii informacyjno-komunikacyjnych podnoszących jakość życia mieszkańców oraz wspierających rozwój gospodarczy regionu i stały wzrost jego konkurencyjności. Na podstawie analizy przeprowadzonej diagnozy potrzeb określono następujące cele strategiczne wraz z kierunkami działań: – Cel strategiczny 1: Wzrost kompetencji cyfrowych i zaufania do ICT; – Cel strategiczny 2: Elektroniczne systemy i usługi dla mieszkańców Mazowsza; – Cel strategiczny 3: Internet dla Mazowsza; – Cel strategiczny 4: ICT dla nauki i biznesu.
Program Ochrony Środowiska dla Województwa Mazowieckiego do 2030 roku	Program wskazuje cele w zakresie ochrony środowiska województwa mazowieckiego. Określono obszary (dziedziny) interwencji, dla których przyjęto zadania w ramach poniższych kierunków interwencji: - Ochrona klimatu i jakości powietrza (OP): Poprawa efektywności energetycznej i dostosowanie sektora energetycznego do zmian klimatu, Ograniczenie emisji powierzchniowej, Ograniczenie emisji zanieczyszczeń ze źródeł komunikacyjnych, Ograniczenie emisji zanieczyszczeń ze źródeł przemysłowych, Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz zapewnienie magazynowania wytworzonej energii, Zarządzanie jakością powietrza w jednostkach samorządu terytorialnego województwa, Zmniejszenie emisji prekursorów ozonu; - Zagrożenia hałasem (KA): Poprawa klimatu akustycznego; - Pola elektromagnetyczne (PEM): Ochrona przed polami elektromagnetycznymi; - Gospodarowanie wodami (ZW): Poprawa jakości jednolitych części wód powierzchniowych, Ochrona zasobów i zmniejszenie antropopresji na wody podziemne, Zmniejszenie zagrożenia powodziowego, Ograniczenie skutków następstw suszy i zwiększenie możliwości gromadzenia wody; - Gospodarka wodno-ściekowa (GW): Sprawny i funkcjonalny system wodociągowy, Minimalizacja presji na środowisko poprzez porządkowanie gospodarki ściekowej; - Zasoby geologiczne (ZG): Kontrola i monitoring eksploatacji kopalin;

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
	– Gleby (GL): Zachowanie funkcji środowiskowych i gospodarczych gleb, Rekultywacja gruntów zdegradowanych i zdewastowanych, Ochrona przed osuwiskami; – Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów (GO): Prawidłowe funkcjonowanie systemu gospodarowania odpadami, Wdrażanie gospodarki o obiegu zamkniętym; – Zasoby przyrodnicze (ZP): Zarządzanie zasobami przyrody i krajobrazem, Zachowanie lub przywrócenie właściwego stanu siedlisk i gatunków, Ochrona i rozwój zieleni na terenach zurbanizowanych, Działania z zakresu pogłębiania i udostępniania wiedzy o zasobach przyrodniczych, walorach krajobrazowych województwa oraz ich znaczeniu dla człowieka, zwłaszcza w kontekście zmian klimatycznych, Racjonalne użytkowanie zasobów leśnych, Wsparcie działań edukacyjnych oraz infrastruktury turystycznej w lasach, Zwiększenie lesistości; – Zagrożenie poważnymi awariami przemysłowymi (PAP): Zmniejszenie zagrożenia oraz minimalizacja skutków w przypadku wystąpienia awarii.

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w poszczególnych dokumentach.

1.4. ZAŁOŻENIA STRATEGICZNE ROZWOJU POWIATU LUB PONADLOKALNYCH OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH

Strategie rozwoju gmin, powinny uwzględniać i być wielowymiarowo spójne z ustaleniami założeń dokumentów szczebla powiatowego oraz w odniesieniu do dokumentów strategicznych utworzonych w ramach partnerstw jednostek samorządu terytorialnego.

Na poziomie powiatu sierpeckiego, kierunki strategicznego rozwoju określa Strategia Rozwoju Powiatu Sierpeckiego na lata 2021-2027, przyjęta uchwałą Nr 301.LII.2022 Rady Powiatu w Sierpcu z dnia 23 września 2022 r.

Na poziomie ponadlokalnym kierunki strategicznego rozwoju określa Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Partnerstwa „Obszar Funkcjonalny Miasta Płocka", przyjęta uchwałą Nr 501/LV/2024 Rady Powiatu w Płocku z dnia 21 lutego 2024 r.

Tab. 4 Główne założenia obowiązującej Strategii Rozwoju Powiatu Sierpeckiego na lata 2021-2027

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Strategia Rozwoju Powiatu Sierpeckiego na lata 2021-2027	Dokument wskazuje główne wyzwania i cele rozwojowe powiatu do zrealizowania przez samorząd powiatu i inne podmioty. Strategia jest również istotnym punktem odniesienia dla innych dokumentów strategicznych, planistycznych i programowych powstających na poziomie lokalnym oraz ponadlokalnym. W dokumencie wskazano spójną i kompleksową koncepcję rozwoju powiatu, która odnosi się do celów europejskich i krajowych dokumentów strategicznych. *Wizją, celem głównym władz Powiatu jest kreowanie takiej polityki gospodarczej i społecznej, aby Powiat Sierpecki był przyjazny dla mieszkańców, inwestorów i turystów, a takie był powiatem dbającym o środowisko naturalne i tradycje kulturowe oraz realizował n/w cele strategiczne:* *1. Rozwój gospodarczy i infrastrukturalny przy zachowaniu ochrony dziedzictwa kulturowego oraz wykorzystaniu walorów środowiska przyrodniczego, z uwzględnieniem potencjału powiatu sierpeckiego, budżetu Powiatu i środków zewnętrznych.* *2. Poprawa stanu środowiska naturalnego i warunków rozwoju.* *3. Promocja zachowań i postaw prozdrowotnych, profilaktyka i ochrona zdrowia oraz rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych, włączenie społeczne.* *4. Rozwój edukacji i kierunków kształcenia zawodowego dostosowanych do bieżących i przyszłych potrzeb lokalnego rynku pracy.* W dokumencie określono również główne założenia powiatu: *1. Rozwój gospodarczy Powiatu Sierpeckiego – jako sposób i szansa na wzrost dobrobytu, poprawę jakości życia mieszkańców powiatu,* *2. Władze Powiatu są głównym kreatorem polityki społeczno-gospodarczej Powiatu Sierpeckiego,*

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
	3. Współpraca władz Gmin i Powiatu oparta na podstawie sprawiedliwych i transparentnych kryteriów, czytelnych i zrozumiałych dla mieszkańców, jako gwarancja zrównoważonego, progowego rozwoju Powiatu, *4. Współpraca władz Powiatu ze wszystkimi środowiskami lokalnymi, w tym z organizacjami pozarządowymi, z jasnym przesłaniem, że razem możemy osiągnąć więcej, aniżeli indywidualnie,* *5. Współpraca władz Powiatu z samorządem wojewódzkim, z administracją rządową na szczeblu krajowym i wojewódzkim, jako szansa na rozwój Powiatu i wprowadzanie innowacji.*
Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Partnerstwa „Obszar Funkcjonalny Miasta Płocka”	W Strategii sformułowano następujący cel nadrzędny (misję) Partnerstwa: *Wzrost konkurencyjności, atrakcyjności i bezpieczeństwa Obszaru Funkcjonalnego Miasta Płocka jako miejsca przyjaznego dla mieszkańców i gości, dziś i w przyszłości.* Określona została również wizja strategiczna partnerstwa, która została podzielona na elementy składowe, w perspektywie do 2030 r.: – Dojazd z Płocka do granic Warszawy w godzinę, – Bezpieczny transport produktów ropopochodnych, – Transport publiczny obejmujący całe partnerstwo, – Wodorowy transport publiczny w Płocku, – Domknięcie systemu turystycznych tras rowerowych wzdłuż Wisły oraz powstanie trasy rowerowej po przebiegu szlaku Bolesława Krzywoustego, – zapewniony dostęp do czystej wody dla wszystkich mieszkańców, – Uporządkowanie gospodarki ściekowej w miastach, – uporządkowanie gospodarki ściekowej w gminach wiejskich, – Zatrzymywanie wody na terenach wiejskich, – Zielona i błękitna infrastruktura w miastach, – Skuteczne planowanie przestrzenne, – Zorganizowana współpraca partnerstwa. W dokumencie wyznaczono cele szczegółowe partnerstwa: – Cel szczegółowy 1: Wzmocnienie kapitału ludzkiego i potencjałów służących trwałemu zabezpieczeniu jakości warunków życia, – Cel szczegółowy 2: Atrakcyjne przestrzenie zamieszkania, – Cel szczegółowy 3: Zrównoważony rozwój gospodarczy obszaru, – Cel szczegółowy 4: Dostępny komunikacyjnie OFMP z funkcjonującym systemem zrównoważonej mobilności miejskiej, – Cel szczegółowy 5: Adaptacja do zmian klimatu na poziomie całego Partnerstwa.

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w opisywanym dokumencie.

1.5. LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA

Gmina Zawidz należy do Lokalnej Grupy Działania „Sierpeckie Partnerstwo”, dla której obowiązuje aktualnie Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2023-2027 dla Lokalnej Grupy Działania „Sierpeckie Partnerstwo”. Obszar LGD obejmuje łącznie 7 gmin, w tym 6 gmin wiejskich i 1 miejską położonych na terenie powiatu sierpeckiego.[10]

Dokument stanowi efekt szerokich konsultacji oraz dialogu obywatelskiego, który realizowany był przy aktywnym zaangażowaniu przedstawicieli sektora społecznego, gospodarczego i publicznego z obszaru LGD „Sierpeckie Partnerstwo”.

W Strategii wskazano następujące cele i przedsięwzięcia, które są zbieżne z dokumentami strategicznymi wyższego szczebla, od krajowego do regionalnego:

– Cel 1. Poprawa jakości życia na obszarze LSR w oparciu o ogólnodostępną infrastrukturę publiczną oraz włączenie społeczne i aktywizację lokalnej społeczności:
  - *Przedsięwzięcie 1.1. Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury publicznej oraz oferty usług dla ludności,*
  - *Przedsięwzięcie 1.2. Aktywizacja i włączenie społeczne lokalnej społeczności, w tym seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji,*

[10] Materiał źródłowy: http://nowe.lgdsp.pl/

- *Przedsięwzięcie 1.3 Budowa oddolnych koncepcji rozwoju obszarów wiejskich (Smart Village);*

– Cel 2. Zwiększenie dostępu do usług komercyjnych oraz oferty związanej z gospodarką doświadczeń:
  - *Przedsięwzięcie 2.1. Rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej w sferze komercyjnych usług,*
  - *Przedsięwzięcie 2.2 Innowacyjna oferta gospodarki doświadczeń oraz oferta spędzania czasu wolnego, w tym poprzez operacje w partnerstwie.*

2. POŁOŻENIE, DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA I MOBILNOŚĆ

2.1. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE

Gmina Zawidz posiada status gminy wiejskiej. Zajmuje powierzchnię ok. 186 km^2, położona jest we wschodniej części powiatu sierpeckiego, w województwie mazowieckim i sąsiaduje:

- od północy – z gminą miejsko-wiejską Bieżuń;
- od północnego wschodu – z gminą Siemiątkowo;
- od wschodu – z gminą wiejską Raciąż;
- od południowego wschodu – z gminą miejsko-wiejską Drobin;
- od południa – z gminą Bielsk;
- od południowego zachodu – z gminą Gozdowo;
- od zachodu – z gminą wiejską Sierpc;
- od północnego zachodu – z gminą Rościszewo.

Ryc. 1 Położenie administracyjne gminy
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Rejestru Granic.

W skład gminy wchodzą następujące sołectwa[11]: Budy Milewskie, Budy Piaseczne, Chabowo, Gołocin, Nowe Zgagowo, Grąbiec, Gutowo-Górki, Gutowo-Stradzyno, Jaworowo Jastrzębie, Jaworowo Kłódź, Jaworowo Kolonia, Jaworowo Lipa, Jeżewo, Kęsice, Kosemin, Kosmaczewo, Nowe Kowalewo, Krajewice Duże, Krajewice Małe, Majki Małe, Majki Duże, Makomazy, Mańkowo, Milewko, Milewo, Młotkowo, Osiek, Osiek Piaseczny, Osiek Włostybory, Ostrowy, Petrykozy, Rekowo, Skoczkowo, Słupia, Stropkowo, Szumanie, Szumanie Pustoły, Wola Grąbiecka, Zalesie, Zawidz Kościelny, Zawidz Mały, Zgagowo Wieś, Żabowo, Żytowo.

Podział na obręby ewidencyjne przedstawia się następująco:

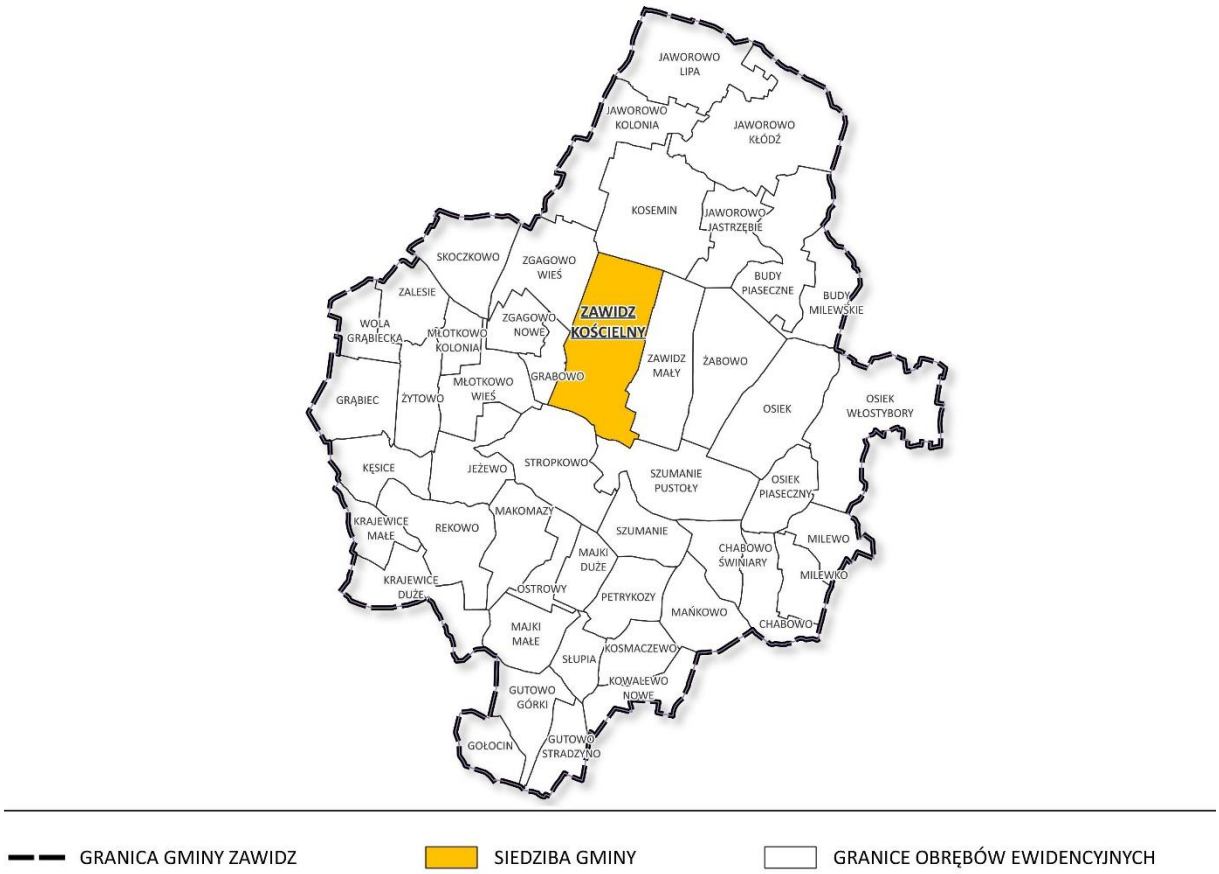

Ryc. 2 Struktura jednostek podziału terytorialnego
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Rejestru Granic.

2.2. WENĘTRZNA I ZEWNĘTRZNA DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA

2.2.1. INFRASTRUKTURA DROGOWA

Układ komunikacji drogowej na terenie gminy Zawidz stanowi[12]:

- układ nadrzędny:
  - droga krajowa nr 10, relacji Płońsk – Toruń – Bydgoszcz - Szczecin;
  - droga wojewódzka nr 561, relacji Szumanie – Zawidz Kościelny – Bieżuń;
- układ podstawowy:
  - drogi powiatowe:
    - 3701W, relacji Stacja Kolejowa Zawidz – droga nr 561;
    - 3738W, relacji Rościszewo – Kosemin – Żabowo – Szumanie;

[11] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Zawidz.
[12] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Zawidz.

- 3739W, relacji Rościszewo – Jaworowo;
- 3740W, relacji Kosemin – Budy Osieckie – granica województwa – (Koziebrody);
- 3741W, relacji Lelice – Rogienice – Grąbiec – Rzeszotary – Zawady;
- 3742W, relacji Goleszyn – Dziembakowo – Borkowo – Zgagowo;
- 3743W, relacji Zawidz – Osiek-Włostybory – (Koziebrody);
- 3744W, relacji Osiek – Włostybory – Chabowo;
- 3745W, relacji Jeżewo – droga 561;
- 3747W, relacji Jeżewo – Młotkowo;
- 3748W, relacji Zawidz – Stacja Kolejowa Zawidz;
- 3749W, relacji Stacja Kolejowa Zawidz – Mieszaki – droga 10;
- 3755W, relacji Jeżewo – Krajewice Duże;
- 3756W, relacji Słupia – Schabajewo;
- 3757W, relacji Majki Duże – droga 10;
- 3758W, relacji Lelice – Majki – Słupia;
- 3759W, relacji Szumanie – Bielsk;
- 2995W, relacji Giżyno – Tłubice – Słupia;
- 6914W, relacji Drobin – Lelice.

– układ uzupełniający:
  - drogi gminne (tab. poniżej):

Tab. 5 Wykaz dróg gminnych na terenie gminy Zawidz (nr drogi, przebieg)

LP.	NR DROGI	PRZEBIEG DROGI/ULICA
1	370701W	Adamowo - gr. gminy Zawidz-Kosemin
2	370702W	Jaworowo - Pruchniatka - Budy Żabowskie
3	370703W	Osiek - granica woj. - Karolinowo
4	370704W	Grabniak - Jaworowo Jastrzębie
5	370705W	Osiek Włostybory - Osiek Parcele
6	370706W	Zgagowo Wieś - droga powiatowa nr 3751W
7	370707W	Droga wojewódzka nr 561 – Kolonia Żabowo
8	370708W	Osowiec – droga powiatowa nr 3746W
9	370709W	Kęsice – Sulęcice – Orłowo
10	370710W	Ostrowy – Makomazy
11	370711W	Słupia – Orłowo
12	370712W	Świerkocin – Majki Małe
13	370713W	Szumanie Kolonia – Chabowo-Świniary
14	370714W	Słupia – Mańkowo – Milewko - Parcele
15	370715W	Mańkowo – Bełkowo
16	370716W	Słupia – granica gminy Zawidz - Kowalewo
17	370717W	Zawidz – Grzędowo – Żytowo
18	370718W	Szumanie – Milewo
19	370719W	Żabowo (do dr. powiat. 3743W) – Szumanie Pejory (dr. kraj. Nr 10)
20	370720W	Nowe Zgagowo (od dr. woj. 561 do dr. gm. Nr 370706W)
21	370721W	gr. gminy – Jaworowo Kolonia – Kosemin – dr. pow nr 3738W
22	370722W	dr. powiatowa nr 3748W – Grabowo – dr. woj. Nr 561
23	370723W	dr. wojewódzka nr 561 – Zgagowo Wieś – dr. woj. Nr 561
24	370724W	gr. gm. - Kowalewo Nowe – Kosmaczewo – dr. gm. Nr 370714W
25	370725W	dr. powiatowa nr 3741W – Grąbiec – gr. gminy
26	370726W	dr. powiatowa nr 3749W – Zgagowo Nowe – dr. gm. 370706W

LP.	NR DROGI	PRZEBIEG DROGI/ULICA
27	370727W	dr. gminna 370717W – Żytowo – dr. powiatowa 3749W
28	370728W	dr. powiatowa 3740W – Budy Milewskie – dr. gm. 370703W
29	370729W	Osiek (od dr. pow. Nr 3743W do dr. gm. Nr 370705W)
30	370730W	dr. powiatowa 3743W – Osiek Włostybory – granica gminy
31	370731W	dr. powiatowa 3743W – Osiek – Osiek Piaseczny – dr. gminna 370708W
32	370732W	dr. powiatowa 3743W – Osiek – dr. gminna (w trakcie przejęcia)
33	370733W	dr. powiatowa 3743W – Osiek – dr. powiatowa 3743W
34	370734W	dr. powiatowa 3743W – Osiek – dr. gminna (w trakcie przejęcia)
35	370735W	dr. powiatowa 3743W – Żabowo – koniec drogi
36	370736W	dr. powiatowa 3738W – Żabowo – dr. powiatowa 3743W
37	370737W	dr. powiatowa 3738W – Zawidz Mały – dr. gminna 370707W
38	370738W	dr. wojewódzka 561 – Zawidz Kościelny – dr. wojewódzka 561 (ul. Zacisze)
39	370739W	dr. wojewódzka 561 – Zawidz Kościelny – dr. wojewódzka 561 (ul. Słoneczna)
40	370740W	dr. wojewódzka 561 – Zawidz Kościelny – dr. wojewódzka 561 (ul. Kwiatowa)
41	370741W	dr. powiatowa 3748W przejazd kolejowy – Grabowo – dr. gminna 370717W
42	370742W	dr. powiatowa 3749W – Młotkowo- dr. gminna 370717W
43	370743W	granica gminy – Wola Grąbiecka – przejazd kolejowy
44	370744W	dr. wojewódzka 561 – Stropkowo – dr. powiatowa 3795W
45	370745W	dr. powiatowa 3742W – Skoczkowo – dr. gminna 370706W

Materiał źródłowy: Urząd Gminy Zawidz.

– pozostałe drogi, niebędące drogami publicznymi, w tym wewnętrzne i dojazdowe.

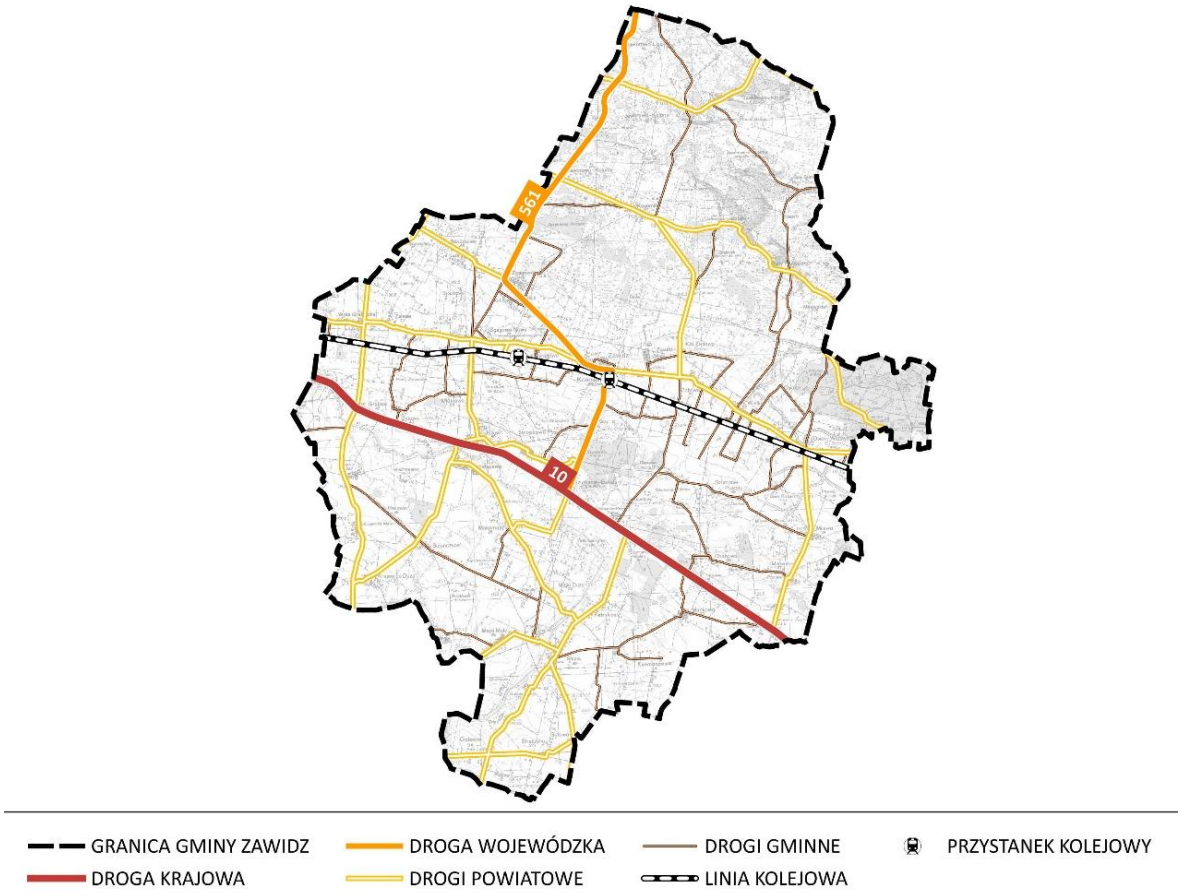

Ryc. 3 Układ komunikacyjny nadrzędny i podstawowy gminy
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych BDOT10k.

Stan techniczny ponadlokalnych ciągów komunikacyjnych przebiegających przez teren gminy kształtuje się następująco[13]:

- droga krajowa nr 10 posiada dobry stan techniczny;
- droga wojewódzka nr 561 posiada dobry stan techniczny.

Przebiegające odcinki drogi krajowej nr 10 i drogi wojewódzkiej nr 561 mają nawierzchnię utwardzoną. W przypadku dróg powiatowych większość stanowią odcinki o nawierzchni utwardzonej (ok. 81%). Podobną sytuację obserwuje się wśród dróg gminnych, gdzie udział dróg o nawierzchni utwardzonej wynosi ok. 72%. W odniesieniu do nawierzchni utwardzonej, w dalszym ciągu stan części dróg wymaga poprawy. Pomimo poczynionych w ostatnich latach inwestycji w infrastrukturę komunikacyjną konieczne są dalsze, sukcesywne modernizacje i przebudowy oraz realizacje nowych odcinków dróg.[14]

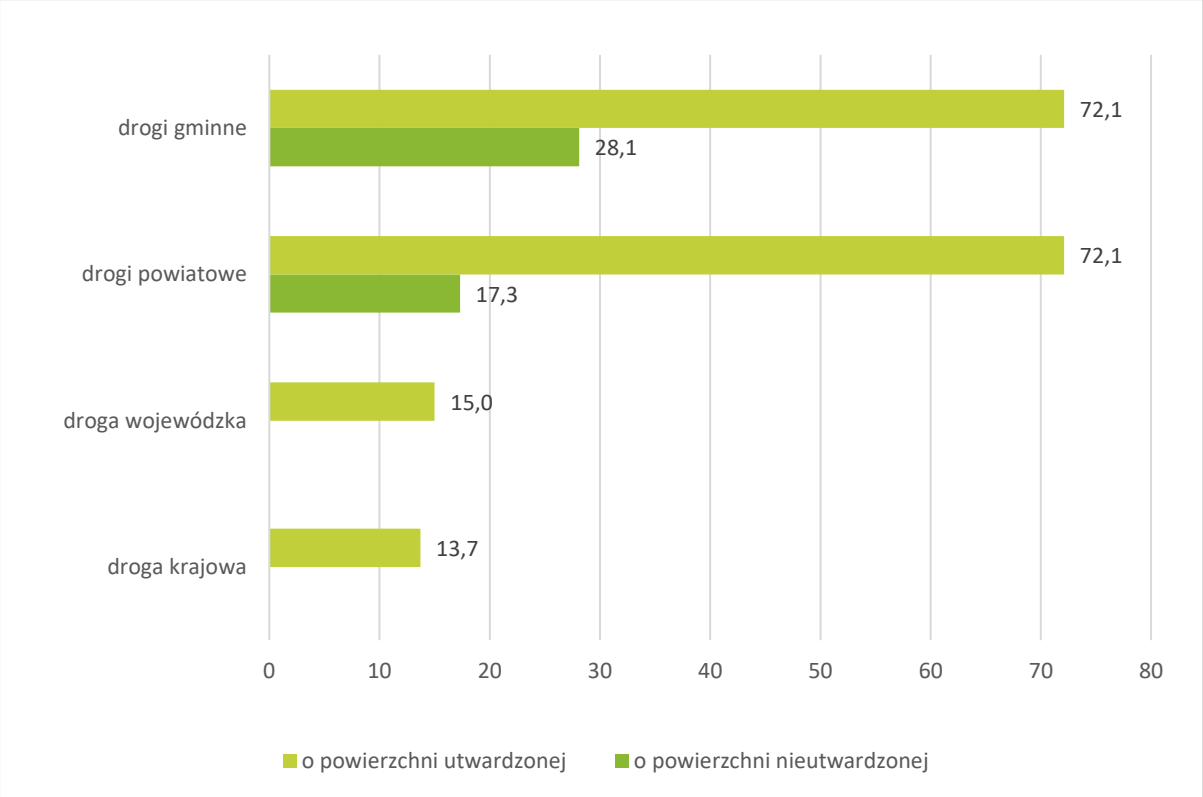

Ryc. 4 Długość dróg [km] na terenie gminy w podziale na drogi o nawierzchni utwardzonej i nieutwardzonej
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych BDOT10k oraz danych GUS.

Spośród dróg przebiegających przez teren gminy, natężenie ruchu analizowano na podstawie danych na przełomie 2020 i 2021 r. oraz 2025 r. W 2020/2021 r. badaniem objęto zarówno odcinek drogi krajowej nr 10, jak i drogi wojewódzkiej nr 561. Zaznacza się jednak, iż najnowsze pomiary z 2025 r. zrealizowano dotychczas wyłącznie dla drogi krajowej nr 10 (stan na maj 2026 r.). Wyniki badań z 2020/2021 r. zobrazowano na rycinie poniżej.

[13] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Zawidz.
[14] Zgodnie z ustawą z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym: droga twarda to droga z jezdnią o nawierzchni bitumicznej, betonowej, kostkowej, klinkierowej lub brukowcowej oraz z płyt betonowych lub kamienno-betonowych, jeżeli długość nawierzchni przekracza 20 m.

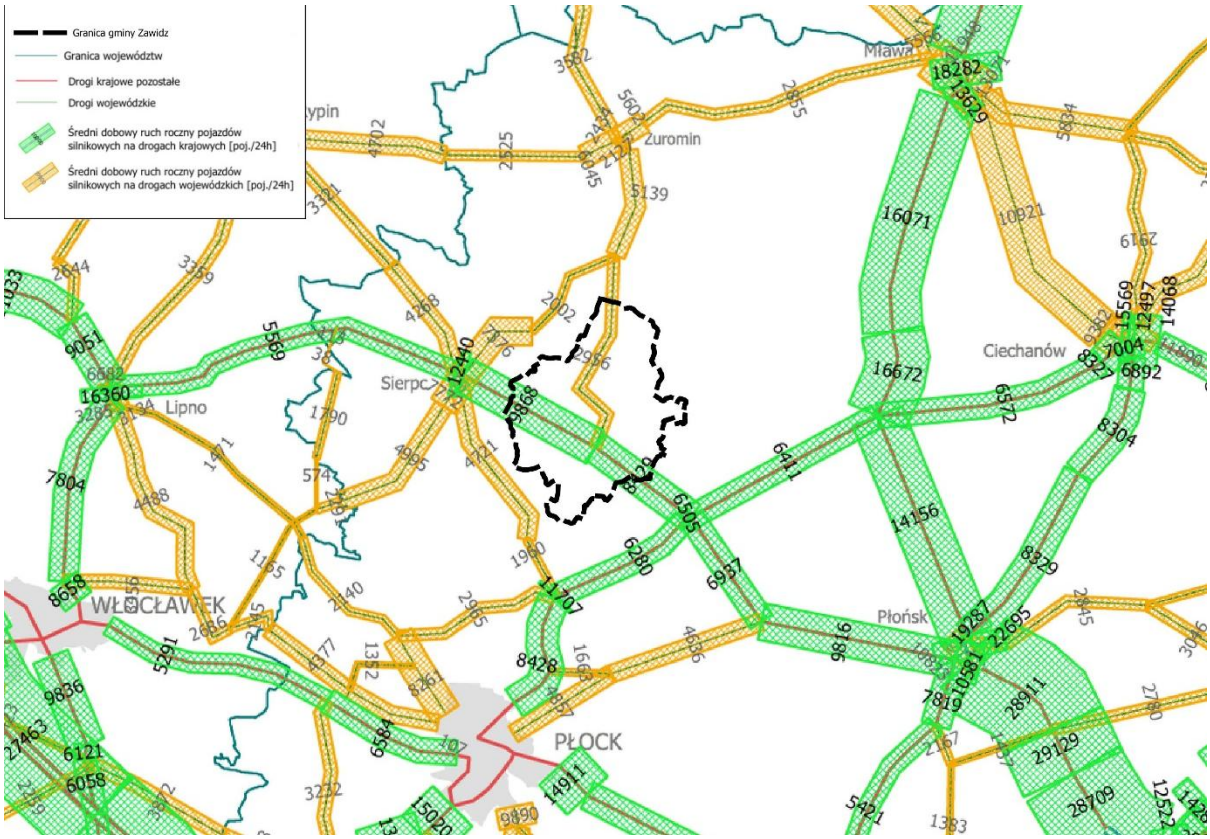

Ryc. 5 Średni dobowy ruch roczny pojazdów silnikowych na drogach krajowych i wojewódzkich w 2021 roku
Materiał źródłowy: Generalny Pomiar Ruchu 2020/2021, GDDKiA.

Z badań przeprowadzonych na przełomie 2020 i 2021 r. wynika, że najwyższy ruch w granicy gminy występował na drodze krajowej nr 10, na której średniodobowa liczba pojazdów silnikowych kształtowała się na poziomie ok. 8,4 tys. – 9,9 tys. sztuk. Na drodze wojewódzkiej nr 561 liczba ta oscylowała w granicach ok. 3 tys. sztuk. Zdecydowanie większe natężenie ruchu drogowego odnotowano w pobliżu Płońska i Włocławka, gdzie liczba pojazdów przekroczyła 20 tys. sztuk/dobę.

Wyniki badań z 2025 r. zobrazowano na rycinie poniżej.

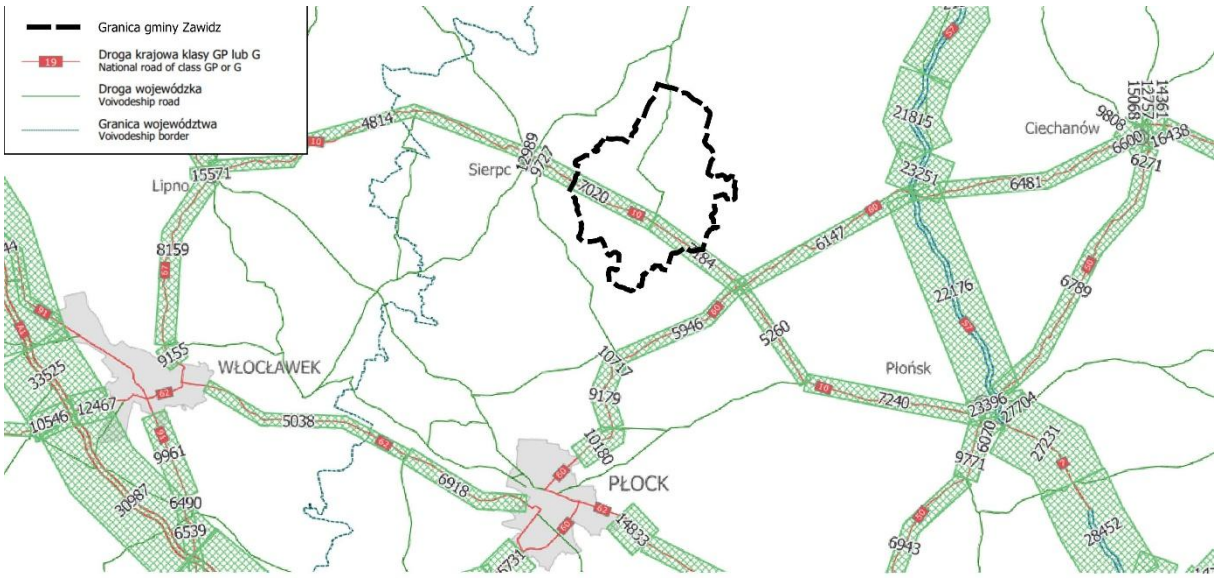

Ryc. 6 Średni dobowy ruch roczny pojazdów silnikowych na drogach krajowych w 2025 roku
Materiał źródłowy: Generalny Pomiar Ruchu 2025, GDDKiA.

Aktualizacja danych z 2025 r. wskazuje, że na drodze krajowej nr 10 średniodobowe natężenie ruchu wyniosło ok. 7 tys. – 7,2 tys. sztuk, zatem zauważalny jest spadek ruchu względem 2020/2021 r.

W ramach aktualizacji programu (Generalnego Pomiaru Ruchu 2025), dokonano również zestawienia danych z 2020/2021 r. i 2025 r. Wyniki badań zobrazowano na rycinie poniżej.

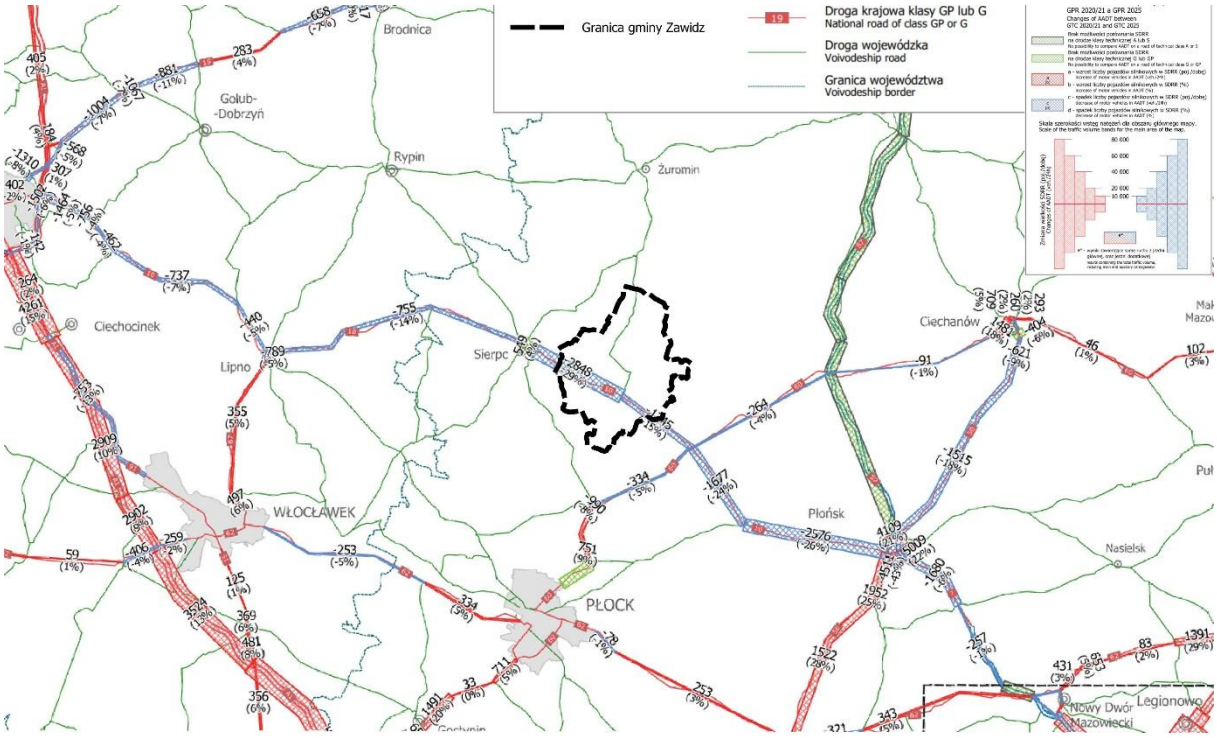

Ryc. 7 Zmiana wielkości średniego dobowego ruchu rocznego pojazdów silnikowych pomiędzy GPR 2020/21 a GPR 2025
Materiał źródłowy: Generalny Pomiar Ruchu 2025, GDDKiA.

Z zestawienia wynika, iż w stosunku do lat 2020/2021 na drodze krajowej nr 10, w granicach gminy, nastąpił spadek natężenia ruchu o 29%. Tak znaczący spadek może wynikać z oddania do użytku obwodnicy Sierpca pod koniec 2024 r., która przejęła główny ruch tranzytowy i wyprowadziła go poza dotychczasowy przebieg drogi w granicach gminy. W szerszym kontekście przestrzennym, w dalszym ciągu największe natężenie ruchu występuje w pobliżu węzłów miejskich, takich jak Płońsk i Włocławek.

2.2.2. INFRASTRUKTURA KOLEJOWA

W granicach gminy Zawidz przebiega jednotorowa linia kolejowa nr 27 relacji Nasielsk – Toruń Wschodni (w granicach gminy odcinek relacji Nasielsk – Sierpc) o znaczeniu państwowym. Dostęp do pasażerskich przewozów regionalnych zapewniają dwa przystanki kolejowe w miejscowościach Grabowo oraz Zawidz Kościelny, obsługiwane przez Koleje Mazowieckie. Z terenu gminy funkcjonują bezpośrednie połączenia kolejowe m.in. do Nasielska, Raciąża, Sierpca oraz Tłuszcza.

2.2.3. INFRASTRUKTURA ROWEROWA

Na terenie gminy Zawidz infrastruktura rowerowa nie jest szczególnie rozwinięta, a większość transportu rowerowego odbywa się poboczem lub drogami. Nie funkcjonuje spójny system ścieżek rowerowych.[15]

Zważywszy na powszechne użytkowanie rowerów jako środków transportu lokalnego, pożądany byłby rozwój infrastruktury rowerowej, zwłaszcza realizowanej w formie ciągów rowerowych,

[15] Droga rowerowa określana jest jako droga lub jej część, przeznaczona dla ruchu rowerów, odpowiednio oznakowana, służąca głównie do celom komunikacyjnym, a nie turystycznym (w statystyce dróg rowerowych nie ujmuje się tzw. szlaków rowerowych, np. położonych w lesie).

zwiększających bezpieczeństwo użytkowników (odseparowanie ruchu pojazdów silnikowych od rowerowego i pieszo-rowerowego). W miejscach o utrudnionych warunkach realizacji ciągów wskazane jest wyznaczenie i oznakowanie ścieżek w formie pasów lub kontrapasów. Natomiast na terenach o niskiej intensywności zabudowy lub terenach otwartych warto wprowadzić oznakowanie. Ukształtowana sieć powiązań rowerowych stanowiłaby zachętę do korzystania z alternatywnych środków transportu, jakim są pojazdy rowerowe.

2.2.4. TRANSPORT ZBIOROWY

Transport zbiorowy gminy Zawidz opiera się zarówno na transporcie autobusowym, jak i kolejowym. W odniesieniu do komunikacji autobusowej realizowane są regularne połączenia autobusowe do Sierpca i Płocka. Ograniczony jest natomiast bezpośredni transport do większych ośrodków miejskich (m.in. Warszawy) – kursy z terenu gminy odbywają się średnio 1-2 razy dziennie i mają charakter nieregularny. [16] Połączenia te możliwe są głównie za pośrednictwem Płocka i Płońska, gdzie występuje większa liczba kursów autobusowych. Ponadto, na terenie gminy funkcjonują połączenia w zakresie dowozu uczniów do szkoły.[17] W 2024 r. na terenie gminy dowozami objętych było 61 uczniów szkół podstawowych i 203 uczniów szkół ponadpodstawowych.[18]

W granicach gminy nie funkcjonuje dworzec autobusowy, a komunikacja odbywa się z wykorzystaniem przystanków autobusowych. Usługi transportu zbiorowego świadczą autobusy gminne, autobusy w ramach porozumienia z powiatem sierpeckim oraz prywatne linie autobusowe.

Należy nadmienić, iż w gminie występuje uzasadniona potrzeba zapewnienia usług transportowych w miejscach zamieszkania osób w wieku senioralnym, niedysponujących własnym środkiem transportu.

2.2.5. POŁOŻENIE WZGLĘDEM WIĘKSZYCH OŚRODKÓW MIEJSKICH

W odniesieniu do gminy Zawidz najbliższym ośrodkiem miejskim jest Drobin, znajdujący się w odległości ok. 15 km w kierunku południowo-wschodnim. Czas dojazdu transportem indywidualnym wynosi tam średnio od 15 do 20 minut. Siedziba powiatu sierpeckiego, tj. Sierpc, położona jest w odległości ok. 15 km w kierunku północno-zachodnim, a podróż samochodem zajmuje przeciętnie ok. 20 minut.

Inne, istotne ośrodki miejskie z perspektywy gminy to również m.in. Raciąż, Bieżuń, Żuromin Płońsk i Ciechanów, które zlokalizowane są w odległości od ok. 20 do 60 km, do których czas dojazdu transportem indywidualnym nie przekracza 1 godziny. Ponadto w nieco dalszym otoczeniu od gminy zlokalizowany jest ośrodek subregionalny województwa mazowieckiego, tj. Płock, do którego czas dojazdu transportem indywidualnym wynosi 45 minut.

Warszawa, stolica kraju i województwa mazowieckiego znajduje się w odległości ok. 115 km, co zajmuje ok. 1 godzinę i 50 minut drogi transportem indywidualnym. Siedziby sąsiednich województw: warmińsko-mazurskiego (Olsztyn), kujawsko-pomorskiego (Toruń) i łódzkiego (Łódź), znajdują się kolejno w odległości ok. 170 km (1 godz. 50 min.), 100 km (1 godz. 50 min.) i 160 km (2 godz. 15 min.).

Odległość, a także stan infrastruktury komunikacyjnej przekłada się na czas dojazdu, potrzebny na dotarcie do poszczególnych miast (transport indywidualny), co zobrazowano poniżej:

[16] Materiał źródłowy: https://www.e-podroznik.pl/
[17] Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Zawidz za 2024 rok.
[18] Materiał źródłowy: Dane GUS – dojazdy uczniów do szkół – w budowie, stan na 31.12.2024 r.

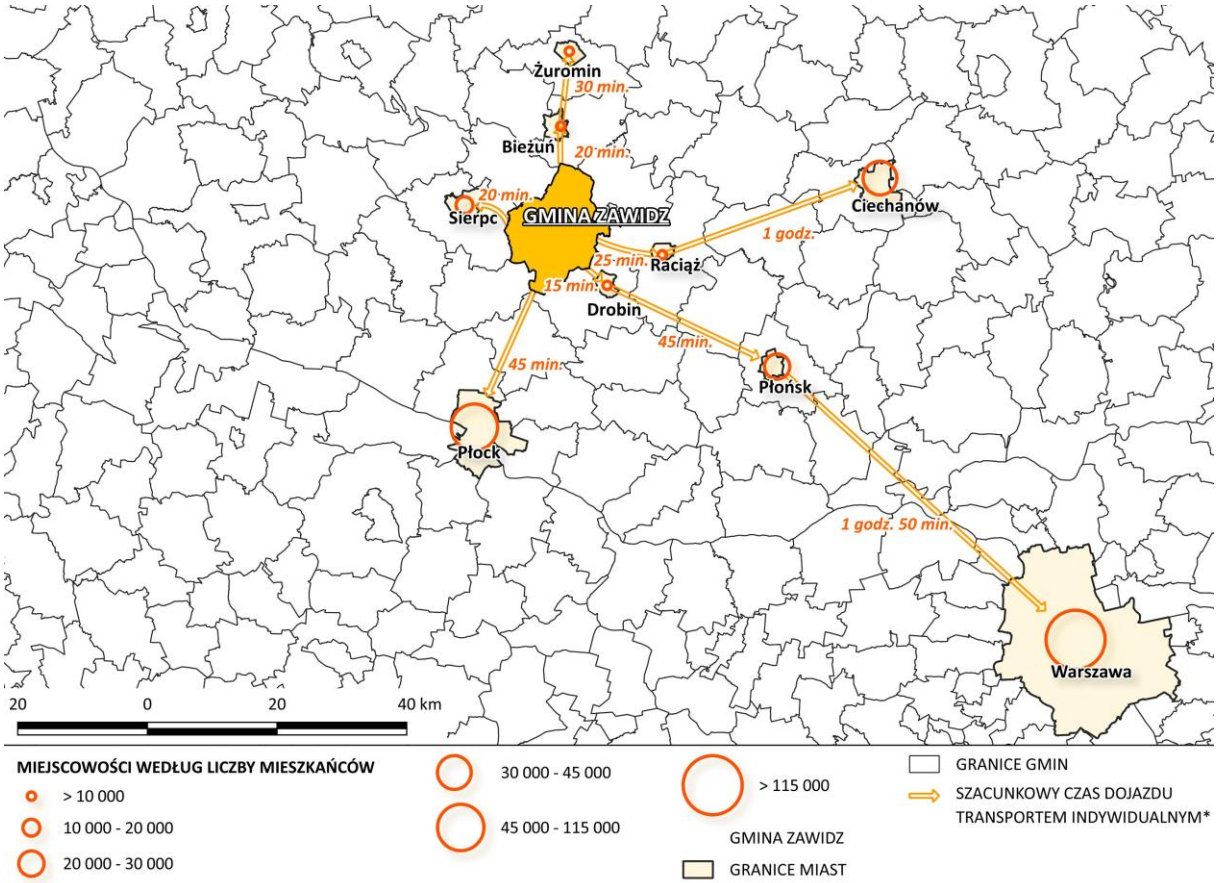

Ryc. 8 Lokalizacja gminy w stosunku do ośrodków miejskich oraz szacunkowy czas podróży transportem indywidualnym
* szacunkowy czas liczony z miejscowości Zawidz Kościelny
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych BDOT10k.

2.2.6. DOSTĘPNOŚĆ TRANSPORTOWA GMINY W UJĘCIU KRAJOWYM

Dostępność transportowa stanowi jeden z kluczowych czynników rozwoju społeczno-gospodarczego, wpływając zarówno na mobilność mieszkańców, jak i na atrakcyjność inwestycyjną poszczególnych obszarów kraju. W celu jej zobrazowania w skali lokalnej i ponadlokalnej stosuje się wskaźnik dostępności potencjałowej, określany jako wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej (WMDT). Jest to syntetyczna miara odzwierciedlająca łączne oddziaływanie różnych gałęzi transportu, w tym drogowego, kolejowego oraz – w mniejszym stopniu – lotniczego, na poziom powiązań przestrzennych gmin.

Analiza została podzielona na cztery elementy. Najpierw pokazano, jak kształtowała się dostępność międzygałęziowa gmin w 2017 roku. Następnie przedstawiono prognozowany stan dostępności w 2030 r., wynikający z realizowanych inwestycji infrastrukturalnych. Kolejna część dotyczy zmian wskaźnika WMDT w latach 2020–2030, wskazując obszary o najszybszej poprawie. Na zakończenie zaprezentowano planowany układ dróg ekspresowych i autostrad, który będzie podstawą dalszego kształtowania dostępności kraju.

WSKAŹNIK MIĘDZYGAŁĘZIOWEJ DOSTĘPNOŚCI TRANSPORTOWEJ W 2017 ROKU

W 2017 roku gmina Zawidz w 2017 r. odznaczała się przeciętnym w skali kraju wskaźnikiem dostępności transportowej (WMDT:20-30). Było to charakterystyczne dla gmin z tego rejonu województwa mazowieckiego, które cechuje zbliżona lub nieco bardziej korzystna dostępność transportowa. Obszar gminy położony jest poza siecią dróg ekspresowych i autostrad, natomiast przebiega tutaj droga krajowa nr 10.

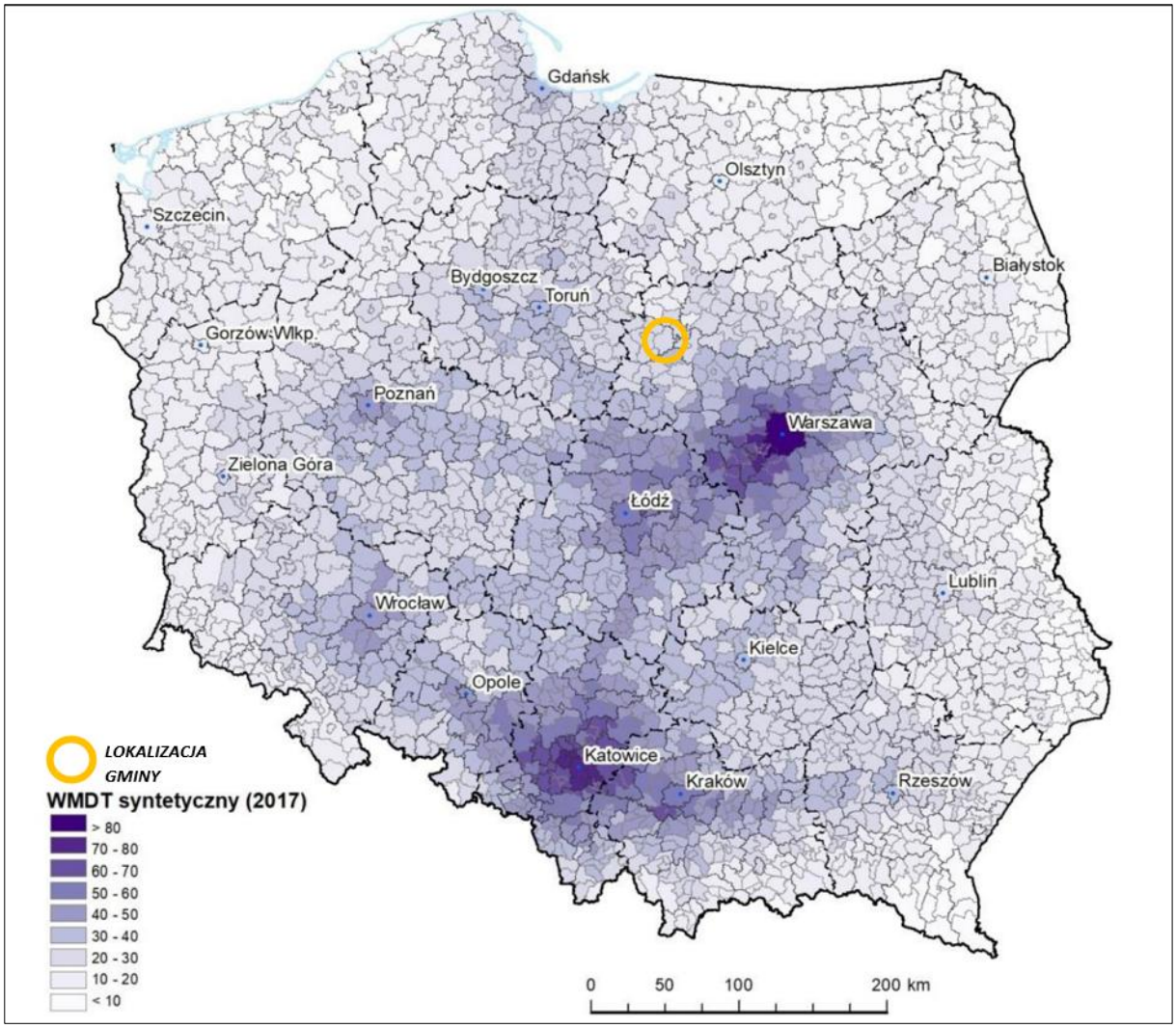

Ryc. 9 Wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej w odniesieniu do gmin w Polsce, stan na 2017 r.
Materiał źródłowy: Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku (za: Oszacowanie oczekiwanych rezultatów interwencji za pomocą miar dostępności transportowej dostosowanych do potrzeb dokumentów strategicznych i operacyjnych dot. perspektywy finansowej 2014-2020 (aktualizacja). 2017, Komornicki i in. IGiPZ PAN Warszawa).

WSKAŹNIK MIĘDZYGAŁĘZIOWEJ DOSTĘPNOŚCI TRANSPORTOWEJ W 2030 ROKU

Uwzględniając docelowy układ komunikacyjny w 2030 roku, w tym zrealizowane inwestycje infrastrukturalne należy przyjąć, że gmina Zawidz w perspektywie najbliższych lat odznaczać się będzie ponadprzeciętnym poziomem dostępności transportowej, odpowiadającym wskaźnika WMDT w przedziale 30-40 (ryc. poniżej).

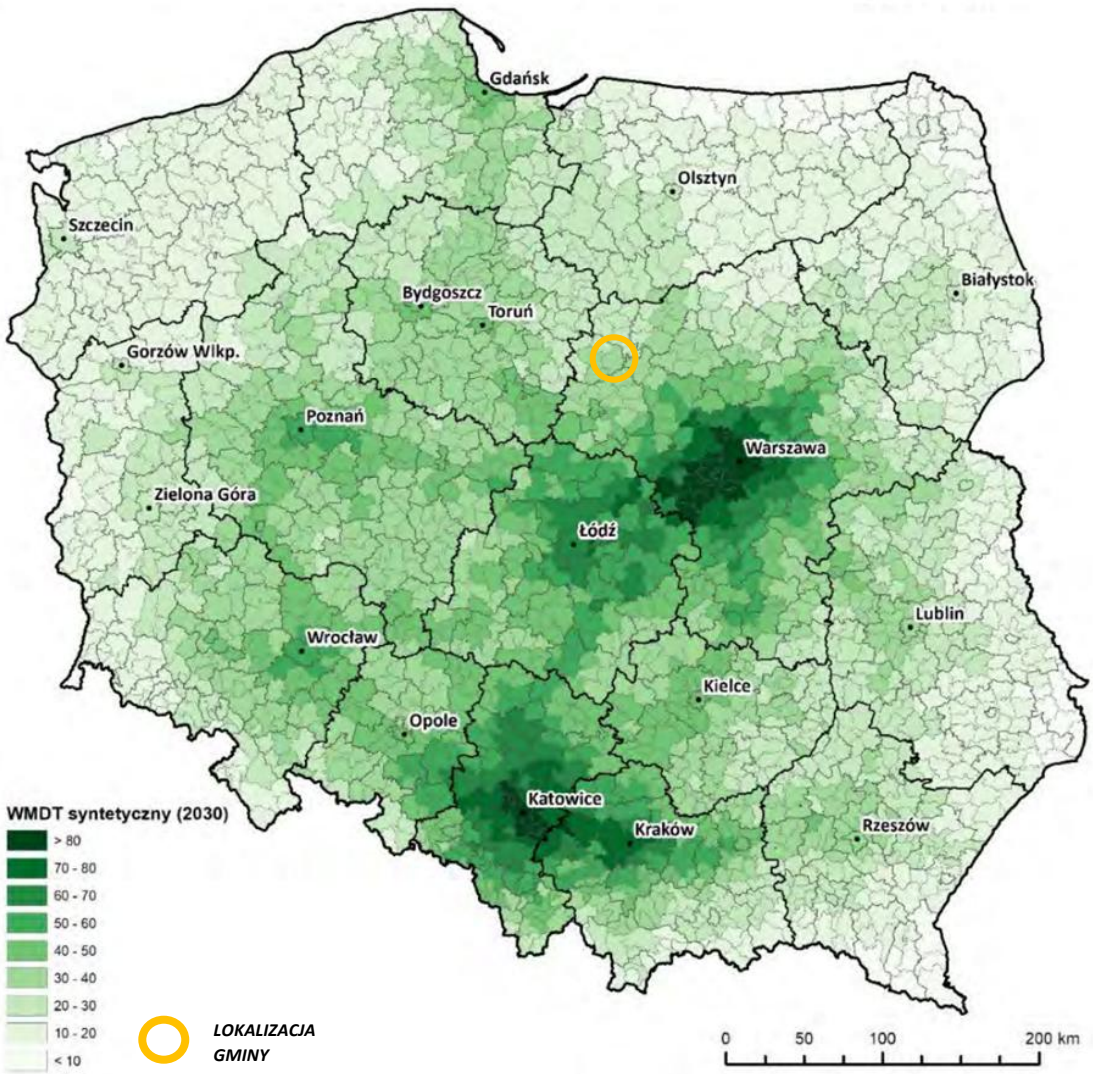

Ryc. 10 Oczekiwany wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej dla gmin w 2030 roku
Materiał źródłowy: Oszacowanie oczekiwanych rezultatów interwencji za pomocą miar dostępności transportowej dostosowanych do potrzeb dokumentów strategicznych i operacyjnych perspektyw finansowych 2014-2020 i 2021-2027 (aktualizacja 2024/2025).

ZMIANA WSKAŹNIKA MIĘDZYGAŁĘZIOWEJ DOSTĘPNOŚCI TRANSPORTOWEJ NA PRZESTRZENI OKRESU 2020-2030

W gminie Zawidz w okresie 2020-2030 przewiduje się wzrost wskaźnika międzygałęziowej dostępności transportowej na poziomie 10-20%. Jest to tendencja charakterystyczna dla gmin zlokalizowanych w tej części województwa mazowieckiego, gdzie obserwuje się zbliżoną lub nieznacznie wyższą dynamikę wzrostu tego wskaźnika (ryc. poniżej).

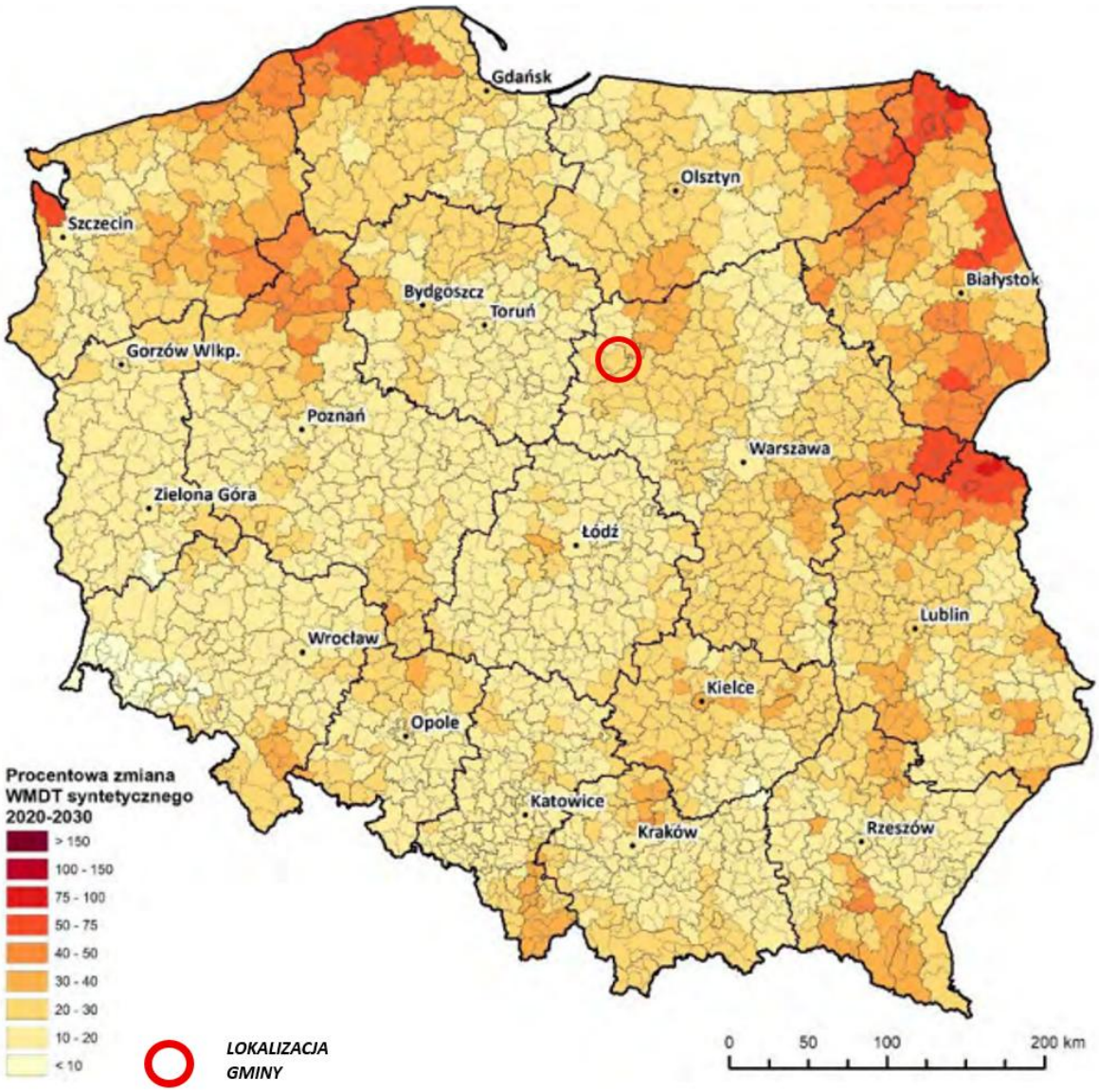

Ryc. 11 Oczekiwana procentowa zmiana wskaźnika międzygałęziowej dostępności transportowej dla gmin na przestrzeni okresu 2020-2030

Materiał źródłowy: Oszacowanie oczekiwanych rezultatów interwencji za pomocą miar dostępności transportowej dostosowanych do potrzeb dokumentów strategicznych i operacyjnych perspektyw finansowych 2014-2020 i 2021-2027 (aktualizacja 2024/2025).

DOCELOWY PRZEBIEG SIECI DRÓG EKSPRESOWYCH I AUTOSTRAD W 2030 ROKU

Zgodnie z docelowym układem sieci drogowej przewidzianym dla Polski na 2030 rok, na obszarze gminy Zawidz nie są planowane żadne trasy o parametrach drogi szybkiego ruchu. Najbliżej zlokalizowany jest fragment odcinka drogi ekspresowej S7, który przebiega w odległości kilkudziesięciu kilometrów na południowy wschód od granicy gminy (ryc. poniżej).

Ryc. 12 Docelowy przebieg sieci dróg ekspresowych i autostrad w Polsce
Materiał źródłowy: Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych.

PODSUMOWANIE

Uwzględniając przyszłościowy, docelowy układ sieci dróg ekspresowych i autostrad[19] gmina Zawidz odznaczać się będzie stosunkowo wysokim poziomem dostępności transportowej w ujęciu krajowym. Kluczowymi szlakami komunikacji drogowej (zewnętrznej) na obszarze gminy pozostanie droga krajowa nr 10 oraz droga wojewódzka nr 561, które zapewniają powiązania z pobliskimi ośrodkami miejskimi, takimi jak Sierpc, Drobin czy Bieżuń.

Dopełnieniem względnie wysokiej dostępności transportowej gminy jest również przebiegająca linia kolejowa nr 27, stanowiąca linię o znaczeniu państwowym, wraz z dwoma przystankami kolejowymi. Warto nadmienić, iż w połowie 2025 r. zakończono kluczowy etap modernizacji tej trasy, co znacząco podniosło dostępność transportową gminy poprzez skrócenie czasu podróży.[20]

[19] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych.
[20] Materiał źródłowy: https://www.plk-sa.pl/

Ponadto czas i komfort dojazdu do stolicy Polski w najbliższych latach uległy poprawie z uwagi na zrealizowany pod koniec 2025 r. odcinek S7 Płońsk – Czosnów.[21]

2.2.7. PLANY INWESTYCYJNE W ODNIESIENIU DO SIECI TRANSPORTOWEJ

Na terenie gminy Zawidz, zgodnie z zapisami obowiązującego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego, zaplanowano przebudowę linii kolejowej nr 27 relacji Sierpc – Toruń, w tym przebudowę/remont linii kolejowej nr 27 na odcinku Nasielsk-Sierpc. Zaznacza się jednak, iż przedsięwzięcie zostało zrealizowane (jak wskazano w podrozdziale 2.2.6.).

Ponadto na terenie gminy Zawidz nie przewiduje się inwestycji drogowych w odniesieniu do ponadlokalnej sieci transportowej, tj. dróg krajowych i wojewódzkich.

Planowanie inwestycji drogowych w odniesieniu do lokalnej sieci transportowej będzie zależało od pozyskanych i posiadanych środków finansowych. Gmina stale współpracuje z powiatem sierpeckim. Rokrocznie modernizowany jest znaczący odcinek drogi powiatowej na terenie gminy Zawidz. We wrześniu br. (2026 r.) został zmodernizowany odcinek drogi powiatowej w miejscowości Jeżewo.

2.3. TELEKOMUNIKACJA I INTERNET

Na terenie gminy Zawidz znajduje się sieć telekomunikacyjna (zarówno bezprzewodowa, jak i przewodowa). Sieć telekomunikacyjna składa się z łączy telekomunikacyjnych i radiowych. Znajduje się tu kilka stacji bazowych telefonii komórkowej (GSM). Zasięg działania mobilnych sieci komórkowych jest w większości stosunkowo dobry. Problemy z dostępnością sieci występują głównie na terenach niezagospodarowanych (lasy, łąki itp.) oraz lokalnie na terenach, gdzie występuje rozproszona struktura zabudowy.

Dostępność Internetu na terenie gminy zapewniają podmioty zewnętrzne (operatorzy sieci). Wybrane miejscowości mogą korzystać z tzw. Internetu stacjonarnego, a dostęp do technologii ruchomych sieci telekomunikacyjnych 4G (LTE) jest możliwy w większej części gminy, przy czym zróżnicowana jest jakość tego dostępu. Ponadto mieszkańcy znacznej części miejscowości posiadają dostęp do sieci telekomunikacyjnej nowej generacji 5G.[22]

Przykład zasięgu jednej z sieci komercyjnych przedstawia poniższa rycina:

[21] Materiał źródłowy: https://www.gov.pl/web/infrastruktura/
[22] Materiał źródłowy: Materiały informacyjne publikowane na stronach internetowych poszczególnych operatorów sieci.

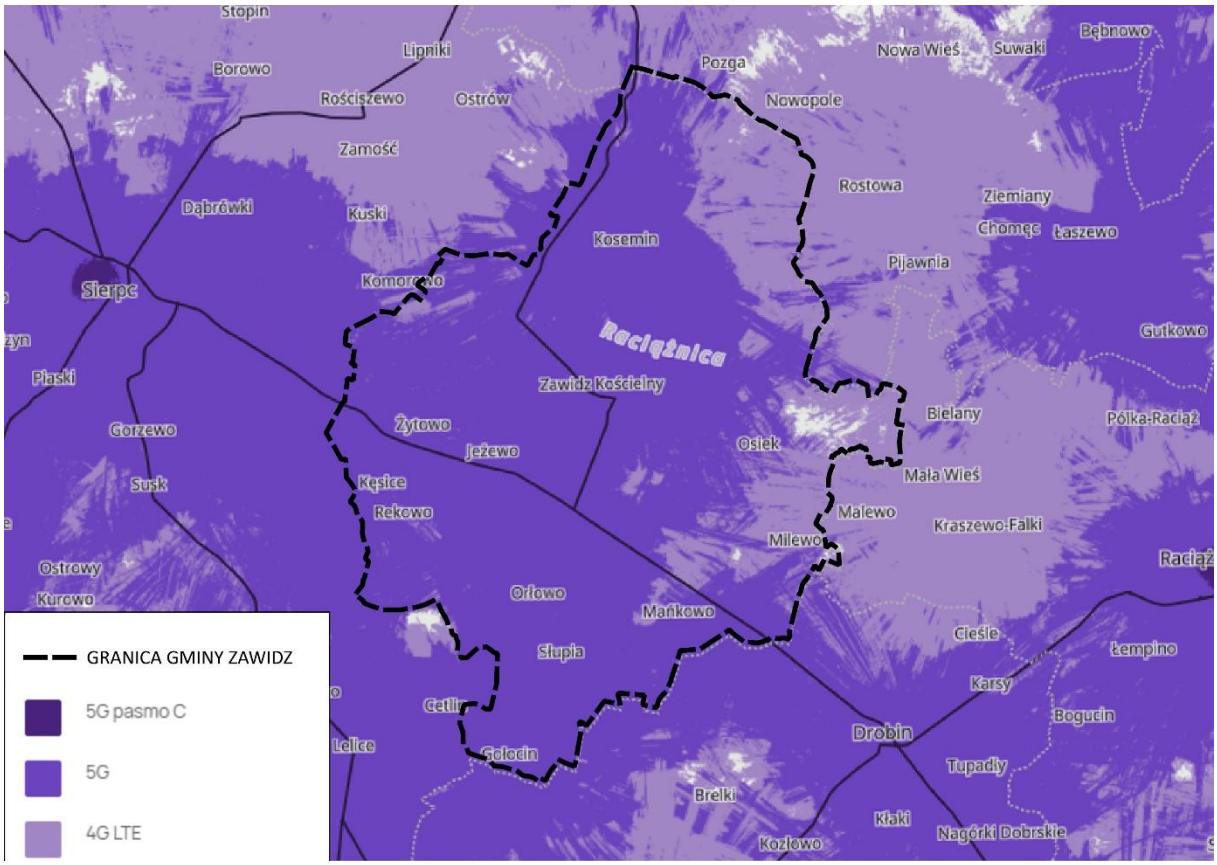

Ryc. 13 Mapa zasięgu sieci telefonii komórkowej (na przykładzie jednego z operatorów) w maju 2026 r.
Materiał źródłowy: Dane jednego z operatorów sieci.

Aktualnie dostęp do sieci szybkiego Internetu posiada ok. 55% mieszkańców gminy, natomiast w perspektywie najbliższych lat planowane są działania dotyczące kontynuacji modernizacji linii światłowodowej oraz jej budowy.[23]

Pod koniec września 2025 roku w zasięgu stacjonarnego dostępu do usług szerokopasmowych było 1 179 punktów adresowych. Jednocześnie zaznacza się, że w gminie znajdowało się 745 białych plam NGA.[24] Liczbę zasięgów sieci z podziałem na medium wskazano w tabeli poniżej.

Tab. 6 Liczba zasięgów sieci z podziałem na medium w gminie

MEDIUM	LICZBA ZASIĘGÓW	UDZIAŁ %
światłowodowe	7 411	88,3
kablowe współosiowe miedziane	-	-
kablowe parowe miedziane	100	1,19
radiowe (fwa)	882	10,5
SUMA	**8 393**	**100**

Materiał źródłowy: Polska w zasięgu stacjonarnego dostępu do Internetu. III kwartał 2025.

[23] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Zawidz.
[24] Biała plama NGA – punkt adresowy, który nie znajduje się w zasięgu sieci dostępu do Internetu umożliwiającej świadczenie usług dostępowych o przepustowości co najmniej 30 MB/s (a w przypadku lokalizacji placówki oświatowej – o przepustowości co najmniej 100 Mb/s).

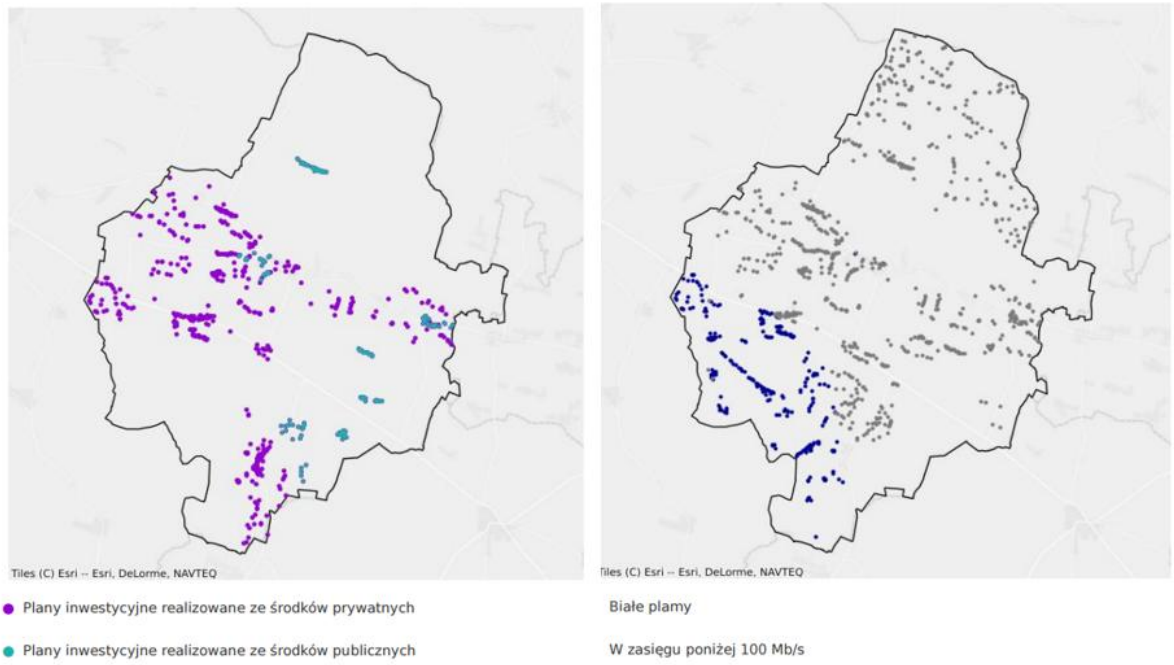

Ryc. 14 Mapa planów inwestycyjnych w zakresie stacjonarnego dostępu do usług szerokopasmowych (od lewej) oraz mapa białych plam na terenie gminy Zawidz
Materiał źródłowy: Polska w zasięgu stacjonarnego dostępu do Internetu. III kwartał 2025.

Dzięki infrastrukturze światłowodowej mieszkańcy mogą korzystać z usług internetowych i telewizyjnych oferowanych przez ogólnopolskich i lokalnych dostawców. Infrastruktura zrealizowana została w technologii, która opiera się na kablach światłowodowych doprowadzanych bezpośrednio do domostw, gwarantujących szybkość i niezawodność usług cyfrowych. W przypadku miejscowości wiejskich sieć internetowa w dalszym ciągu dostępna jest za pośrednictwem kabli telefonicznych.

W przyszłości alternatywą dla sieci światłowodowej mogą okazać się inne technologie, zapewniające dostępność i właściwą jakość połączeń internetowych, jak np. satelitarny system telekomunikacyjny. System satelitarny mający docelowo składać się z ok. 12 000 satelitów umieszczonych na niskiej orbicie okołoziemskiej (na wysokościach: 340 km, 550 km oraz 1150 km nad Ziemią), aktualnie jest w fazie tworzenia. Jego ideą jest globalne zapewnienie dostępu do Internetu. Ponadto niewykluczone są, kolejne generacje ruchomych sieci telekomunikacyjnych (5G i więcej).

2.4. WNIOSKI

INFRASTRUKTURA DROGOWA

- Położenie gminy w obrębie miejskiego obszaru funkcjonalnego miasta Sierpc.
- Obecność układów komunikacyjnych poziomu krajowego (droga krajowa nr 10 oraz linia kolejowa nr 27) i regionalnego (droga wojewódzka nr 561).
- Stan techniczny niektórych odcinków dróg lokalnych i ponadlokalnych pozostaje niewystarczający, w związku z czym występuje niższy poziom bezpieczeństwa w ruchu drogowym.

INFRASTRUKTURA KOLEJOWA

- Istniejąca infrastruktura kolejowa obsługująca zarówno ruch pasażerski, jak i towarowy.

INFRASTRUKTURA ROWEROWA

- Sieć dróg rowerowych pozostaje niedostatecznie rozwinięta. Ograniczona jest dostępność przestrzenna dla ruchu niezmotoryzowanego oraz potencjał turystyki rowerowej.

TRANSPORT ZBIOROWY

- Stosunkowo korzystna dostępność komunikacji zbiorowej (czynny transport kolejowy i funkcjonujące linie autobusowe).

POŁOŻENIE WZGLĘDEM WIĘKSZYCH OŚRODKÓW MIEJSKICH

- Znaczna odległość od dużych ośrodków miejskich (podróż transportem indywidualnym do Warszawy przekracza 1 godzinę).
- Istniejące powiązania funkcjonalno-przestrzenne z Sierpcem.

DOSTĘPNOŚĆ TRANSPORTOWA W UJĘCIU KRAJOWYM

- Stosunkowo wysoki poziom dostępności transportowej w ujęciu krajowym, z możliwością do dalszego rozwoju.

PLANY INWESTYCYJNE W ZAKRESIE SIECI TRANSPORTOWEJ

- Planowane inwestycje w infrastrukturę drogową i kolejową stanowią potencjał dla poprawy jakości połączeń transportowych oraz wzmocnienia integracji komunikacyjnej z otoczeniem.

TELEKOMUNIKACJA I INTERNET

- Ograniczony zasięg sieci mobilnych na terenach słabo zagospodarowanych i o rozproszonej zabudowie.
- W dalszym ciągu wysoka liczba „białym plam NGA” (punktów adresowych położonych poza zasięgiem sieci szybkiego Internetu).

3. LUDNOŚĆ I PROCESY DEMOGRAFICZNE

3.1. STAN LUDNOŚCI

3.1.1. LICZBA LUDNOŚCI I GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA

Gminę Zawidz zamieszkuje ogółem ok. 5,8 tys. osób, co stanowi ok. 12,1% ludności powiatu sierpeckiego. Zdecydowanie największy odsetek zamieszkuje sołectwo Zawidz Kościelny (ok. 13%) oraz w dalszej kolejności sołectwa: Stropkowo, Osiek, Grabowo.[25]

Tab. 7 Liczba ludności na terenie gminy w 2025 roku

SOŁECTWO	LICZBA MIESZKAŃCÓW W GMINIE 2025	
	OSOBY	UDZIAŁ %
Budy Milewskie	85	1,4
Budy Piaseczne	74	1,2
Chabowo Świniary + Stare Chabowo	128	2,2
Gołocin	58	1,0
Grabowo + Nowe Zgagowo	234	3,9
Grąbiec	189	3,2
Gutowo-Górki	47	0,8
Gutowo-Stradzyno	82	1,4
Jaworowo Jastrzębie	66	1,1
Jaworowo Kłódź	91	1,5
Jaworowo Kolonia	105	1,8
Jaworowo Lipa	105	1,8
Jeżewo	216	3,6
Kęsice	53	0,9
Kosemin	203	3,4
Kosmaczewo	78	1,3
Krajewice Duże	43	0,7
Krajewice Małe	32	0,5
Majki Duże	43	0,7
Majki Małe	200	3,4
Makomazy	112	1,9
Mańkowo	94	1,6
Milewko	80	1,3
Milewo	89	1,5
Młotkowo Kolonia + Młotkowo Wieś	172	2,9
Nowe Kowalewo	74	1,2
Orłowo +Ostrowy	44	0,7
Osiek	252	4,2

[25] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Zawidz.

SOŁECTWO	LICZBA MIESZKAŃCÓW W GMINIE 2025	
	OSOBY	UDZIAŁ %
Osiek Piaseczny	47	0,8
Osiek Włostybory	162	2,7
Petrykozy	90	1,5
Rekowo	152	2,6
Skoczkowo	179	3,0
Słupia	176	3,0
Stropkowo	273	4,6
Szumanie	52	0,9
Szumanie Pustoły	136	2,3
Wola Grąbiecka	71	1,2
Zalesie	84	1,4
Zawidz Kościelny	772	13,0
Zawidz Mały	216	3,6
Zgagowo Wieś	136	2,3
Żabowo	184	3,1
Żytowo	172	2,9

Materiał źródłowy: Urząd Gminy Zawidz.

Gęstość zaludnienia gminy Zawidz wynosi 31,1 os/km^2 i jest[26]:

- znacznie niższa niż średnia dla powiatu sierpeckiego (56,0 os/km^2),
- wyraźnie niższa niż średnia dla województwa mazowieckiego (154,9 os/km^2),
- wyraźnie niższa niż średnia dla Polski (119,4 os/km^2).

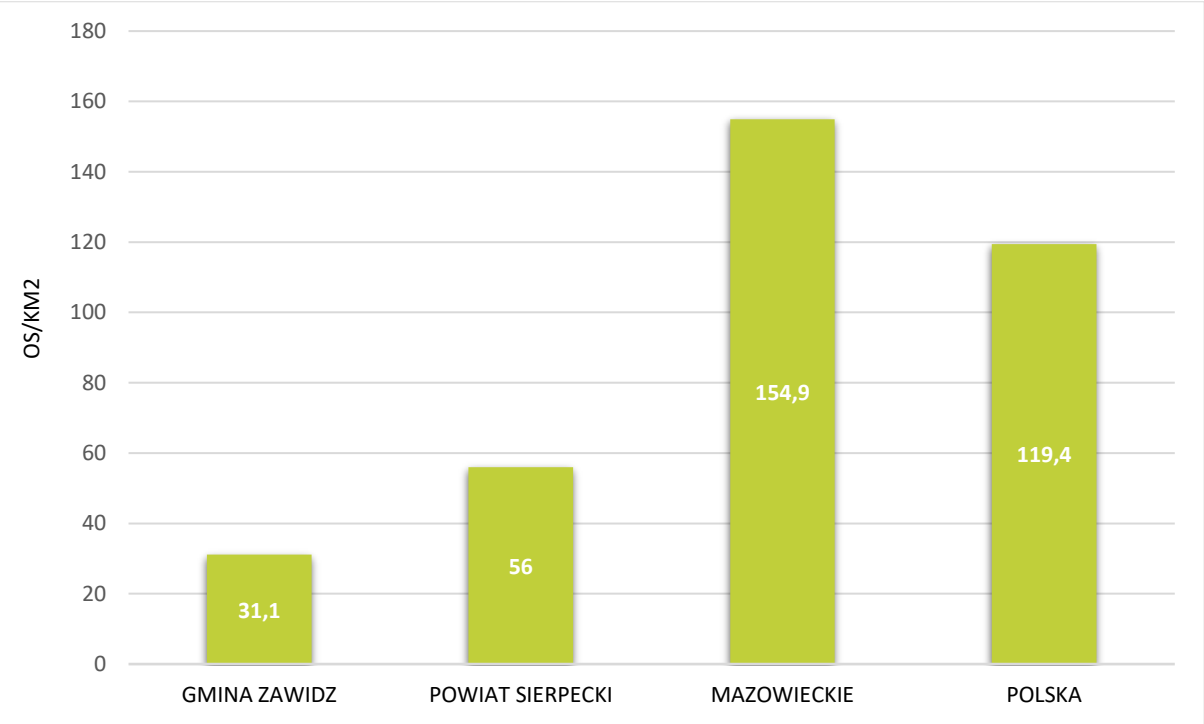

Ryc. 15 Gęstość zaludnienia gminy na tle powiatu, województwa i kraju
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

[26] Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: gęstość zaludnienia, stan na 31.12.2024 r.

3.1.2. STRUKTURA PŁCI

W strukturze płci gminy Zawidz odznacza się przewaga mężczyzn, których liczba wynosi 2 907, w stosunku do liczby 2 866 kobiet.

Współczynnik feminizacji (tj. liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn) wynosi zatem 99, co jest wartością wyraźnie niższą w stosunku do średniej dla całego powiatu sierpeckiego (103), województwa mazowieckiego (109) oraz kraju (107).[27]

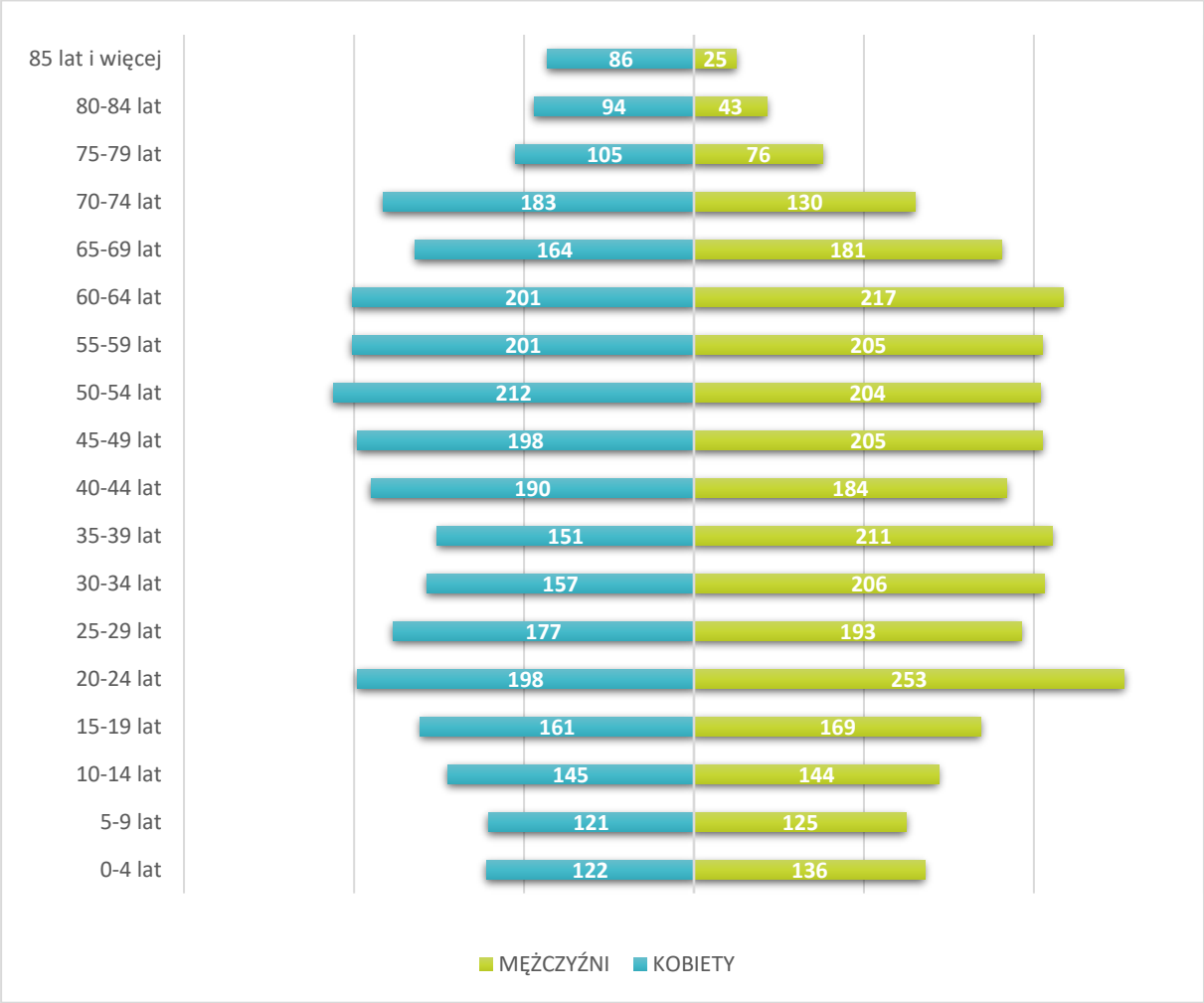

Ryc. 16 Piramida wieku i płci w gminie Zawidz
Materiał źródłowy: Dane GUS - stan ludności: ludność wg grup wieku i płci, stan na 31.12.2024 r.

3.1.3. STRUKTURA WIEKOWA LUDNOŚCI

W podziale na ekonomiczne grupy wieku, w gminie Zawidz dominuje ludność w wieku produkcyjnym, która stanowi 60,5% ogółu mieszkańców. Drugą grupę stanowi ludność w wieku poprodukcyjnym, obejmująca 22,3%. Najmniej liczną grupę stanowi ludność w wieku przedprodukcyjnym, której udział wynosi 17,1%. W porównaniu ze wskaźnikami dla Polski, województwa i powiatu, zaznacza się wyższy odsetek ludności w wieku produkcyjnym, a jednocześnie najniższy udział w weku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym.[28]

[27] Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: współczynnik feminizacji, stan na 31.12.2024 r.
[28] Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci, stan na 31.12.2024 r.

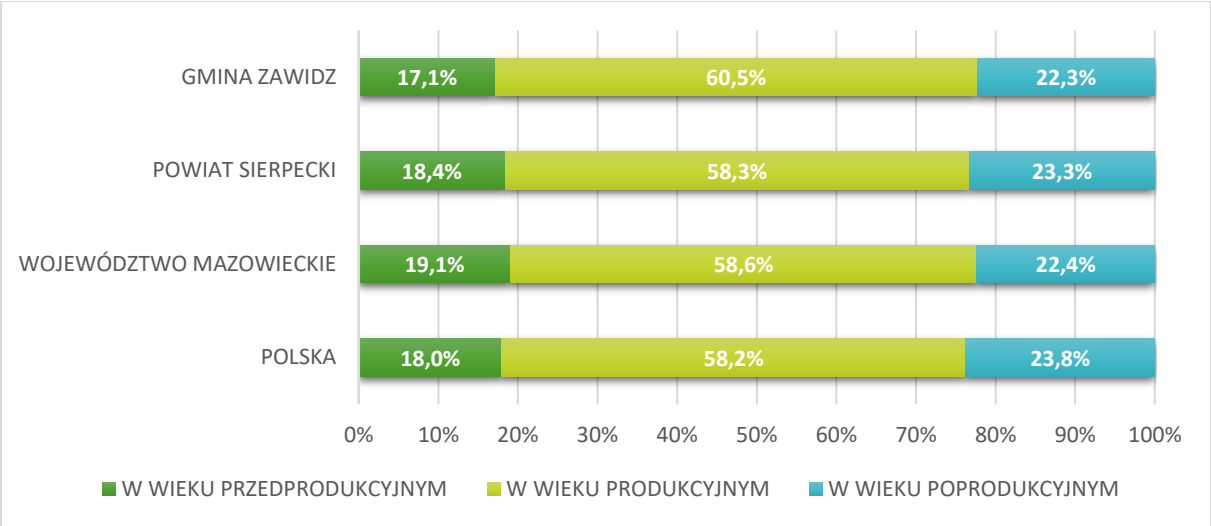

Ryc. 17 Udział ekonomicznych grup wieku w gminie na tle powiatu, województwa i kraju
Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci, stan na 31.12.2024 r.

3.2. PROCESY DEMOGRAFICZNE

3.2.1. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI

Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat wskaźnik przyrostu naturalnego osiągał wyłącznie ujemne wartości, od -71 os. w 2021 r. do -13 os. w 2019 r. Średni przyrost naturalny na przestrzeni analizowanych lat wyniósł -32,3 os./rok, a zatem w analizowanym okresie liczba zgonów przewyższała liczbę urodzeń.

Tab. 8 Ruch naturalny ludności w gminie w latach 2015-2024

RUCH NATURALNY WEDŁUG PŁCI											
ROK	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	ŚREDNIOROCZNIE W LATACH 2015-2024
URODZENIA ŻYWE [os.]											
Ogółem	57	57	56	49	65	58	53	62	40	53	55,0
Mężczyźni	29	30	28	22	33	19	29	32	23	27	27,2
Kobiety	28	27	28	27	32	39	24	30	17	26	27,8
ZGONY OGÓŁEM [os.]											
Ogółem	73	88	79	89	78	88	124	102	75	77	87,3
Mężczyźni	36	49	42	39	46	46	63	54	36	45	45,6
Kobiety	37	39	37	50	32	42	61	48	39	32	41,7
PRZYROST NATURALNY [os.]											
Ogółem	-16	-31	-23	-40	-13	-30	-71	-40	-35	-24	-32,3
Mężczyźni	-7	-19	-14	-17	-13	-27	-34	-22	-13	-18	-18,4
Kobiety	-9	-12	-9	-23	0	-3	-37	-18	-22	-6	-13,9

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

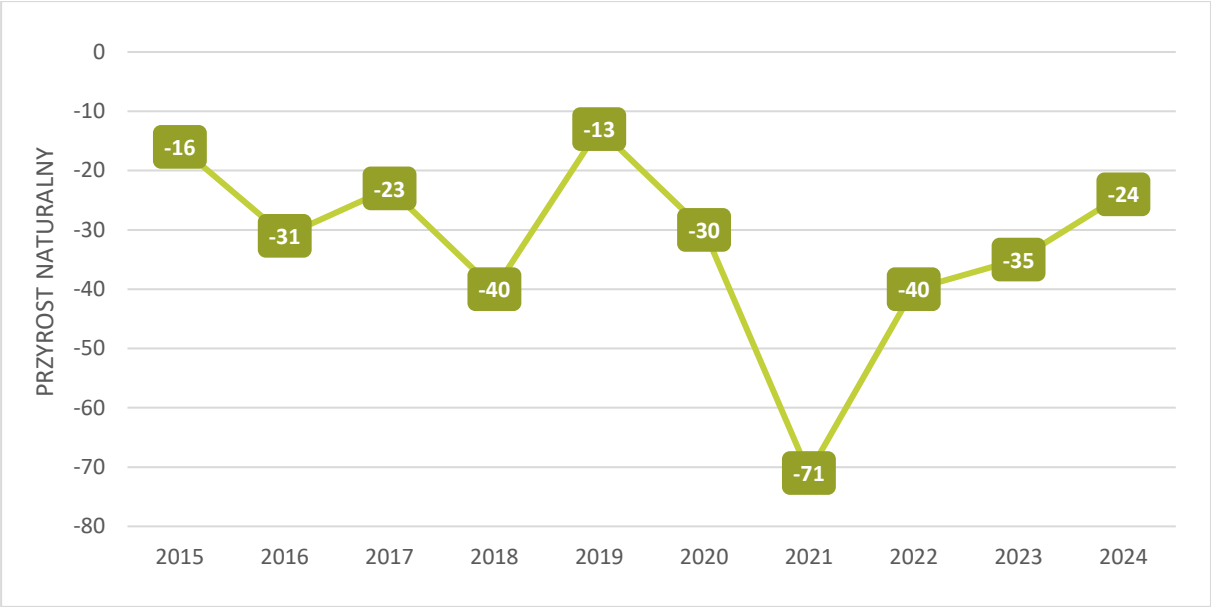

Ryc. 18 Przyrost naturalny w gminie w latach 2015-2024
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

3.2.2. MIGRACJE

W gminie Zawidz na przestrzeni ostatnich lat obserwuje się wyłącznie ujemny poziom salda migracji. Najmniej korzystnie sytuacja kształtowała się w 2017 i 2023 r., wówczas wskaźnik ten wyniósł -65 osób. Najmniejszy odpływ ludności zanotowano natomiast w 2024 r. (-33 os.).

Średnie saldo migracji w analizowano latach wyniosło -47,7 os./rok[29], natomiast łącznie w analizowanych latach 2016-2024[30] dokonano 359 zameldowań i 788 wymeldowań, a zatem saldo migracji wyniosło łącznie -429 os.

Tab. 9 Migracje w gminie w latach 2016-2024

MIGRACJE WEDŁUG KIERUNKÓW										
ROK	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	ŚREDNIOROCZNIE W LATACH 2015-2024
ZAMELDOWANIA										
Ogółem	28	20	36	63	46	36	43	34	53	39,9
Z miast	12	8	21	27	13	17	18	11	18	16,1
Ze wsi	15	12	15	36	33	19	25	23	35	23,7
WYMELDOWANIA										
Ogółem	80	85	86	101	98	76	77	99	86	87,6
Do miast	51	46	56	55	67	41	35	41	50	49,1
Na wieś	29	39	30	46	31	35	40	58	33	37,9
SALDO MIGRACJI										
Ogółem	-52	-65	-50	-38	-52	-40	-34	-65	-33	-47,7

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

[29] Materiał źródłowy: Dane GUS – migracje wewnętrzne i zagraniczne: migracje na pobyt stały gminne wg płci migrantów i kierunku (miasto, wieś), stan na 31.12.2024 r.

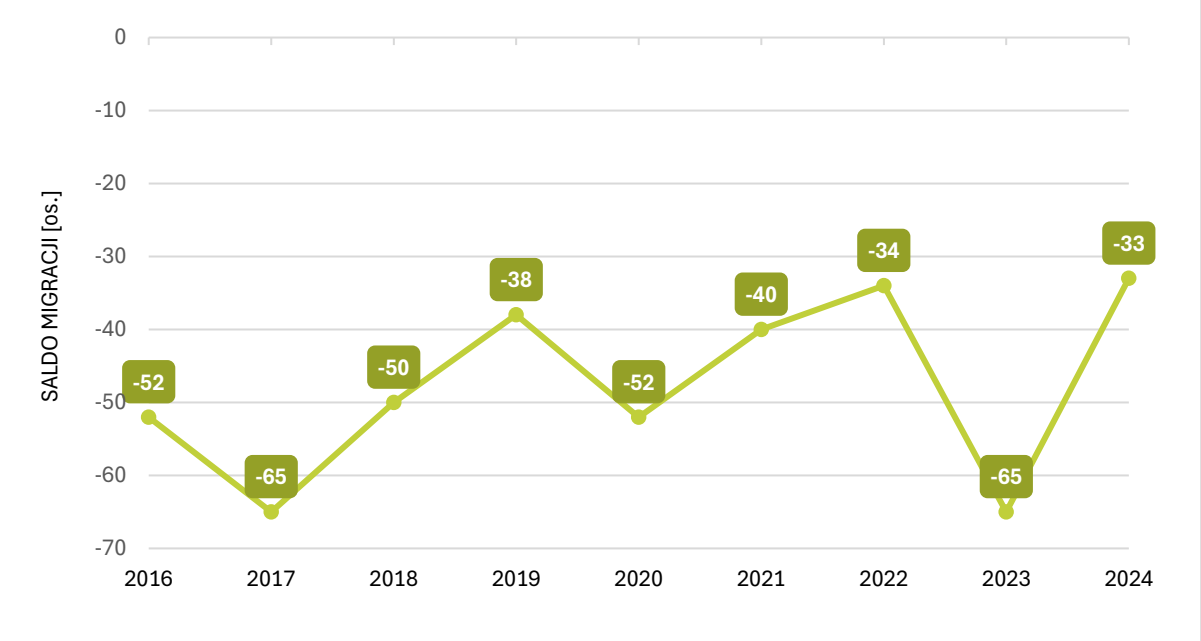

Ryc. 19 Saldo migracji w gminie w latach 2016-2024
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Szansą zahamowania ujemnego salda migracji może być podjęcie działań mających na celu zwiększenie atrakcyjności gminy Zawidz jako miejsca do zamieszkania poprzez m.in. polepszenie warunków życia i promocję gminy jako miejsca atrakcyjnego osiedleńczo, a także stymulowanie rozwoju lokalnego rynku pracy.

3.2.3. RUCH RZECZYWISTY LUDNOŚCI

Przyrost rzeczywisty to zestawienie przyrost naturalnego z saldem migracji, za pomocą którego można zobrazować rzeczywiste zmiany liczby ludności na terenie badanej jednostki. Z analizy współczynnika przyrostu rzeczywistego gminy Zawidz i gmin sąsiednich, dokonanej dla okresu 2016-2024 wynika, iż we wszystkich jednostkach terytorialnych liczba ludności sukcesywnie spadała (depopulacja).

Tab. 10 Wskaźnik przyrostu rzeczywistego w gminie Zawidz oraz gminach sąsiednich w latach 2016-2024

PRZYROST RZECZYWISTY										
ROK	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	ŚREDNIOROCZNIE W LATACH 2015-2024
ZAWIDZ	**-83**	**-88**	**-90**	**-51**	**-82**	**-111**	**-74**	**-100**	**-57**	**-82**
BIEŻUŃ (MIEJSKO-WIEJSKA)	-37	67	-66	-36	-77	-32	-86	-62	-59	-43
SIEMIĄTKOWO	-23	-53	-3	-36	-22	-26	-42	-48	-33	-32
RACIĄŻ	-52	-59	-120	-103	-61	-93	-42	-81	-132	-83
DROBIN (MIEJSKO-WIEJSKA)	-51	-67	-93	-51	-85	-118	-55	-82	-101	-78
BIELSK	15	6	-3	6	-23	-11	2	-47	-54	-12
GOZDOWO	-19	-23	-21	-2	-12	-59	-28	-58	-41	-29
SIERPC	-34	3	-59	-23	-46	-65	-71	-24	-48	-41
ROŚCISZEWO	-29	-49	-35	-10	-50	-50	-42	-43	-52	-40

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Spadek liczby ludności w gminie Zawidz wynosił średnio w analizowanych latach -82 os./rok, co w porównaniu do gmin ościennych było drugim najmniej korzystnym wynikiem. Najmniej korzystnie sytuacja kształtuje się w gminie Raciąż, gdzie ubytek ludności wyniósł -83 os.

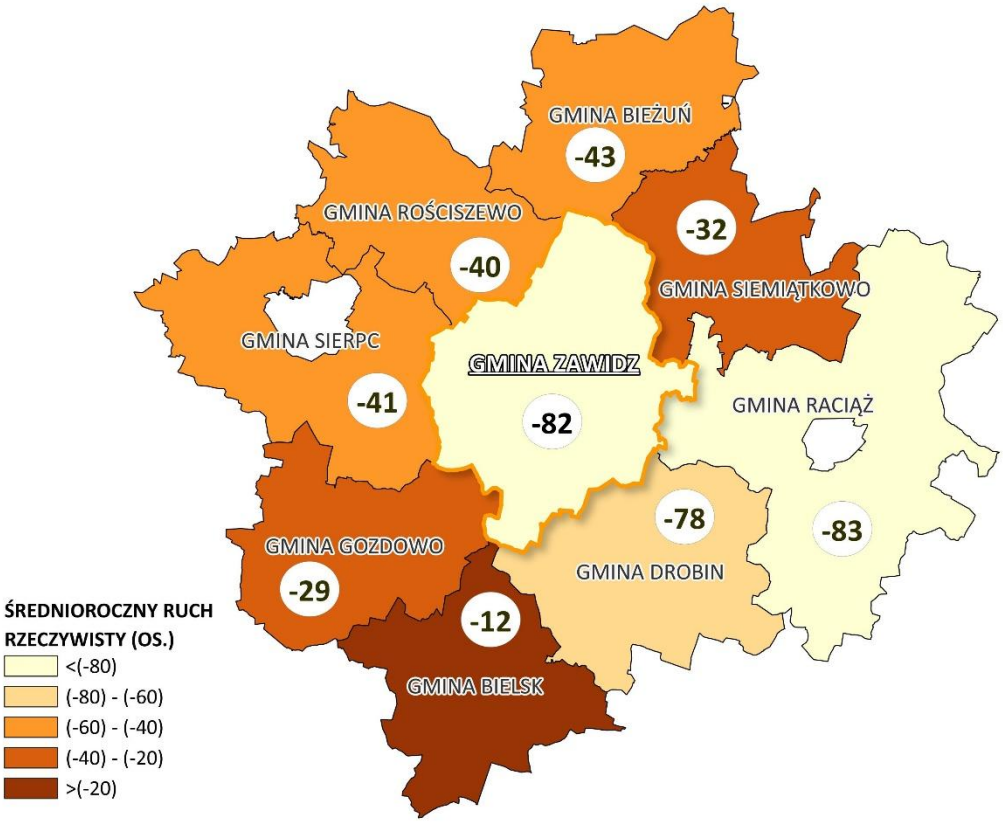

Ryc. 20 Ruch rzeczywisty w gminie Zawidz i w gminach sąsiednich w latach 2016-2024
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na postawie danych GUS.

3.3. PROGNOZA DEMOGRAFICZNA

Zachodzące aktualnie w Polsce i Unii Europejskiej procesy ludnościowe określane są mianem „drugiego przejścia demograficznego" i charakteryzują się m.in. spadkiem liczby urodzeń i zgonów, przesuwaniem średniego wieku rodzenia i tworzenia związków, wzrostem liczby rozwodów oraz niską płodnością. W najbliższych kilkudziesięciu latach przewiduje się dalszy, stopniowy ubytek liczby ludności w Polsce oraz znaczące zmiany struktury wiekowej. Prognozę w tendencji zmian liczby ludności do 2060 r., w stosunku do 2024 r. (2024=100%) dla kraju, województwa mazowieckiego, powiatu sierpeckiego oraz gminy Zawidz zaprezentowano na poniższym wykresie.

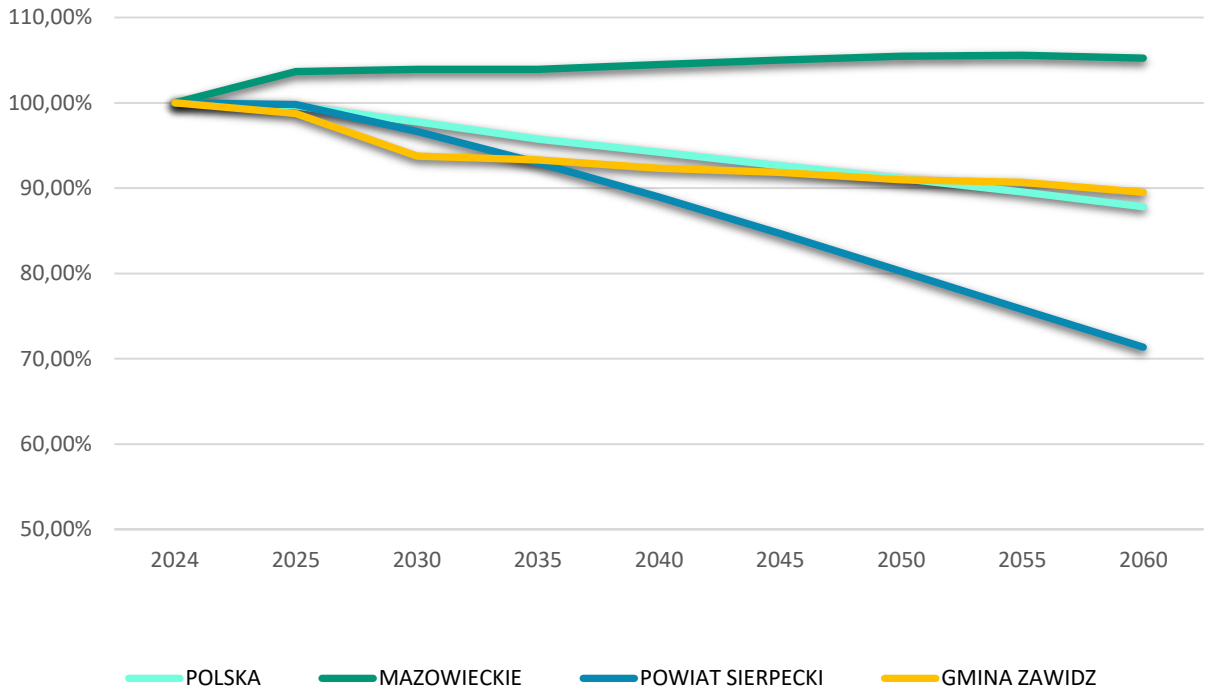

Ryc. 21 Prognoza tendencji zmian liczby ludności do 2060 r., w stosunku do 2024 r. (2024=100%) dla Polski, województwa mazowieckiego, powiatu sierpeckiego i gminy Zawidz
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W perspektywie 2060 r. szacuje się następujące prognozy demograficzne[31]:

- ubytek ludności w Polsce może wynosić ok. 12,2%;
- na terenie województwa mazowieckiego spodziewany jest wzrost liczby ludności o ok. 5,2%;
- na terenie powiatu sierpeckiego spodziewany jest ubytek ludności na poziomie ok. 28,6%;
- na terenie gminy Zawidz spodziewany jest spadek liczby ludności o ok. 10,5%.

Według szacunków GUS, przewidywany jest ubytek ludności w gminie Zawidz, co wpisuje się w trend powiatowy i krajowy, lecz o niższym natężeniu. Jednocześnie wynik ten kontrastuje z prognozowanym wzrostem demograficznym dla województwa mazowieckiego.

Przewidywanie zmian w liczbie ludności zawsze obarczone jest dużą niepewnością i zależne jest od postępujących procesów globalizacyjnych oraz stale zmieniających się postaw światopoglądowych ludności. Szacowanie zaludnienia nabiera szczególnej trudności w kontekście wydarzeń w naszej części Europy (konfliktu militarnego w Ukrainie). Sytuacja z jaką mamy do czynienia od lutego 2022 r. pokazuje, jak dynamiczne mogą być zmiany zachodzące w Polsce i na świecie, w tym zmiany demograficzne. W związku z powyższym, celem strategicznego rozwoju gminy Zawidz powinno być przede wszystkim zapewnienie warunków w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym do podnoszenia atrakcyjności gminy jako miejsca do życia i prowadzenia aktywności gospodarczej, co powinno przełożyć się na sukcesywny wzrost liczby ludności.

[31] Materiał źródłowy: Materiał źródłowy: Główny Urząd Statystyczny: Prognoza ludności dla gmin, powiatów i województw na lata 2023 – 2060.

3.4. WNIOSKI

STAN LUDNOŚCI

- Niska gęstość zaludnienia, sprzyjająca pobytowi ludzi.
- Większy udział mężczyzn w ogólnej populacji gminy.
- Wyższy odsetek ludności w wieku produkcyjnym niż w powiecie, województwie i kraju.

PROCESY DEMOGRAFICZNE

- Stale ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego na przestrzeni ostatnich lat.
- Stale ujemne saldo migracji na przestrzeni ostatnich lat.
- Postępujący proces starzenia się społeczeństwa.
- Systematyczny spadek liczby ludności na przestrzeni ostatniej dekady.

PROGNOZA DEMOGRAFICZNA

- Niekorzystne prognozy demograficzne wskazujące na dalszy spadek liczby ludności oraz pogłębianie się procesów starzenia się społeczeństwa.

4. ROLNICTWO, GOSPODARKA I RYNEK PRACY

4.1. ROLNICTWO

Rolnictwo stanowi jedno z głównych aktywności i źródeł utrzymania lokalnej społeczności. Przestrzenie rolnicze wyraźnie przeważają w strukturze użytkowania terenu gminy Zawidz, stanowiąc ok. 83,7% jej całkowitej powierzchni tj. ok. 15,6 tys. ha, z czego: grunty orne obejmują ok. 10,9 tys. ha, pastwiska ok. 2,2 tys. ha, łąki trwałe ok. 1,9 tys. ha, sady 77 ha.[32]

Głównym kierunkiem produkcji rolnej w gminie Zawidz jest uprawa kukurydzy, buraków cukrowych, zbóż i ziemniaków, determinowana warunkami środowiska naturalnego oraz strukturą użytkowania gruntów (przeważający udział gruntów ornych). W produkcji zwierzęcej dominuje natomiast chów lub hodowla drobiu kurzego, trzody chlewnej oraz bydła. Rolniczą przestrzeń produkcyjną tworzą w znacznym stopniu gleby odznaczające się przeciętnymi lub niskimi wartościami dla produkcji rolniczej (znaczny udział gleb IV i V klasy bonitacyjnej).[33]

Na podstawie danych PSR 2020, w gminie Zawidz znajdowało się 876 gospodarstw rolnych, z czego 874 szt. to gospodarstwa indywidualne, a ich ogólna powierzchnia wynosiła ok. 16,9 tys. ha. W gospodarstwach rolnych pracowało 1 593 osób, w tym 981 mężczyzn i 612 kobiet. Ponadto 833 gospodarstwa prowadziły sprzedaż własnych produktów rolnych (ok. 95,1%).

Struktura gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych wskazuje, iż największy udział miały gospodarstwa o powierzchni 15 ha i więcej oraz w dalszej kolejności o powierzchni 10-15 ha.[34]

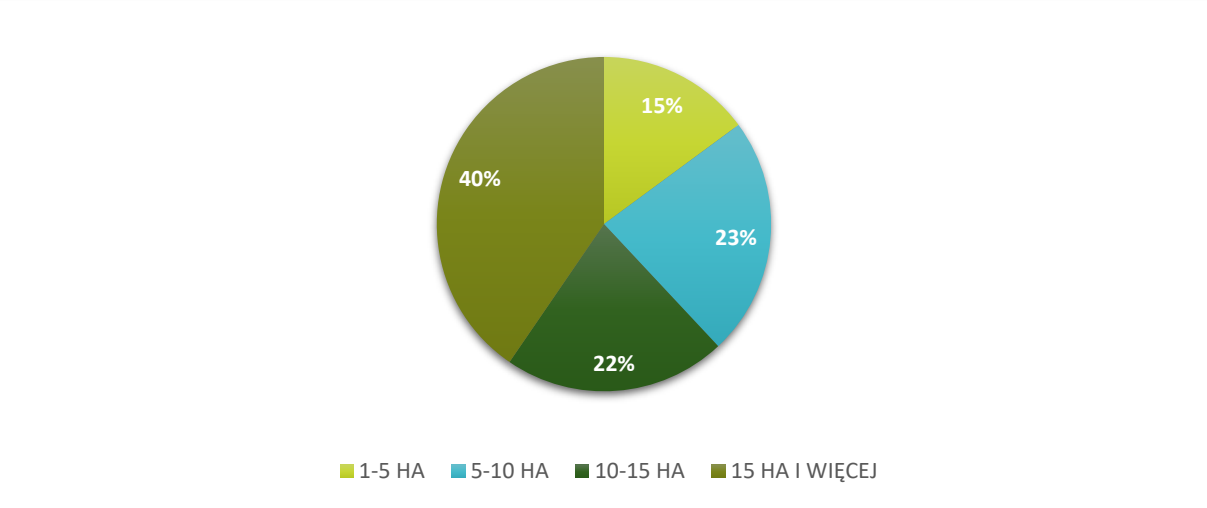

Ryc. 22 Udział gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na postawie Powszechnego Spisu Rolnego 2020 – dane wg siedziby gospodarstwa.

Na przestrzeni lat 2010-2020 nie zaobserwowano spadku znaczenia rolnictwa jako wiodącego sektora gospodarki na terenie gminy Zawidz. Wprost przeciwnie, zanotowano wzrost jego znaczenia w niektórych obszarach. W ciągu analizowanych lat co prawda spadła liczba gospodarstw rolnych o 135 sztuk, nie mniej odnotowano wzrost powierzchni gospodarstw rolnych o ok. 817 ha, a także wzrost powierzchni zasiewów upraw o ok. 1,9 tys. ha. Różnice zauważalne są również w pogłowiu zwierząt gospodarskich, gdzie nastąpił wzrost liczebności drobiu kurzego, trzody chlewnej oraz bydła. Ponadto wzrost odnotowano w liczbie ciągników.

[32] Materiał źródłowy: Dane GUS, powierzchnia geodezyjna kraju według kierunków wykorzystania, stan na 31.12.2014 r.
[33] Materiał źródłowy: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania przestrzennego Gminy Zawidz, 2023 r.
[34] Materiał źródłowy: Powszechny Spis Rolny 2020 – dane wg siedziby gospodarstwa.

Szczegółowe wartości dotyczące gospodarki rolnej przedstawiono w poniższej tabeli.

Tab. 11 Gospodarka rolna na terenie gminy - porównanie 2020 r. z 2010 r.

WARTOŚĆ		MIARA	2010	2020
GOSPODARSTWA ROLNE		szt.	1 011	876
GOSPODARSTWA DOMOWE	Z DOCHODEM Z DZIALNOŚCI ROLNICZEJ	szt.	1 003	874
	Z DOCHODEM Z POZAROLNICZEJ DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ	szt.	192	71
POWIERZCHNIA GOSPODARSTW ROLNYCH WG GRUP OBSZAROWYCH UŻYTKÓW ROLNYCH		ha	16 105,03	16 922,43
GOSPODARSTWA ROLNE WG GRUP OBSZAROWYCH UŻYTKÓW ROLNYCH	1 - 5 HA	szt.	526,71	527,87
	5 - 10 HA	szt.	1 651,88	1 403,78
	10 -15 HA	szt.	2 449,19	2 183,87
	15 HA I WIĘCEJ	szt.	11 411,00	12 783,42
POGŁOWIE ZWIERZĄT GOSPODARSKICH	BYDŁO OGÓŁEM	szt.	17 206	19 669
	TRZODA CHLEWNA OGÓŁEM	szt.	12 203	43 388
	DRÓB OGÓŁEM	szt.	113 462	489 928
POWIERZCHNIA ZASIEWÓW UPRAW		ha	9 747,77	11 651,92
GOSPODARSTWA STOSUJĄCE NAWOŻENIE	AZOTOWE, FOSFOROWE, POTASOWE	szt.	1 065	804
	WAPNIOWE	szt.	89	281
CIĄGNIKI W GOSPODARSTWACH ROLNYCH		szt.	1 420	1 469
ŚREDNIA WIELKOŚĆ GOSPODARSTWA ROLNEGO	GRUNTY OGÓŁEM	ha	15,93	19,32
	UŻYTKI ROLNE OGÓŁEM	ha	14,53	17,89

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na postawie Powszechnego Spisu Rolnego 2020, 2010 – dane wg siedziby gospodarstwa.

4.2. PODMIOTY GOSPODARCZE

4.2.1. LICZEBNOŚĆ

Za podmiot gospodarczy uznaje się podmiot prowadzący działalność gospodarczą opartą na tzw. wpisie do ewidencji działalności gospodarczej, czyli zgłoszeniu rodzaju prowadzonej działalności, miejsca jej prowadzenia i danych osoby prowadzącej w urzędzie gminy. Może nim być osoba fizyczna, osoba prawna, a także jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, utworzona zgodnie z przepisami prawa, jeżeli jej przedmiot działania obejmuje prowadzenie działalności gospodarczej.

Na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia liczba podmiotów gospodarczych w gminie Zawidz znacznie wzrosła. W 2016 roku funkcjonowały 292 podmioty, a w 2025 roku ich liczba wyniosła 412. Wyraźnie przeważają osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (315 w 2025 r., tj. ok. 76,5% wszystkich podmiotów gospodarczych w gminie).

Tab. 12 Podmioty gospodarcze zarejestrowane na terenie gminy w latach 2016-2025

ROK	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Sektor publiczny	14	14	14	13	14	14	14	14	13	13
Sektor prywatny	278	279	299	325	334	357	390	379	391	395
w tym: osoby fiz. prowadzące działalność gospodarczą	221	221	241	258	265	282	313	303	311	315

ROK	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ogółem podmioty gospodarcze	292	293	313	338	350	373	407	397	408	412

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2025 r.

Analizując wzrost liczby podmiotów gospodarczych w gminach sąsiednich (zestawienie 2016 r. z 2025 r.) można zauważyć, że gmina Zawidz odznaczała się jednym z wyższych wskaźników poziomu przedsiębiorczości (41%). W zestawieniu tym przoduje gmina wiejska Sierpc, w której odnotowano wzrost liczby podmiotów gospodarczych o 48%. Najmniej korzystnie sytuacja kształtuje się w gminie miejsko-wiejskiej Bieżuń (wzrost o 14%).

Należy przy tym mieć na względzie, że analizowane zjawisko dotyczy nie tyle samego poziomu przedsiębiorczości w gminach, co jego wzrostu na przestrzeni lat, którego wielkość jest wprost zależna od sytuacji wyjściowej roku bazowego.

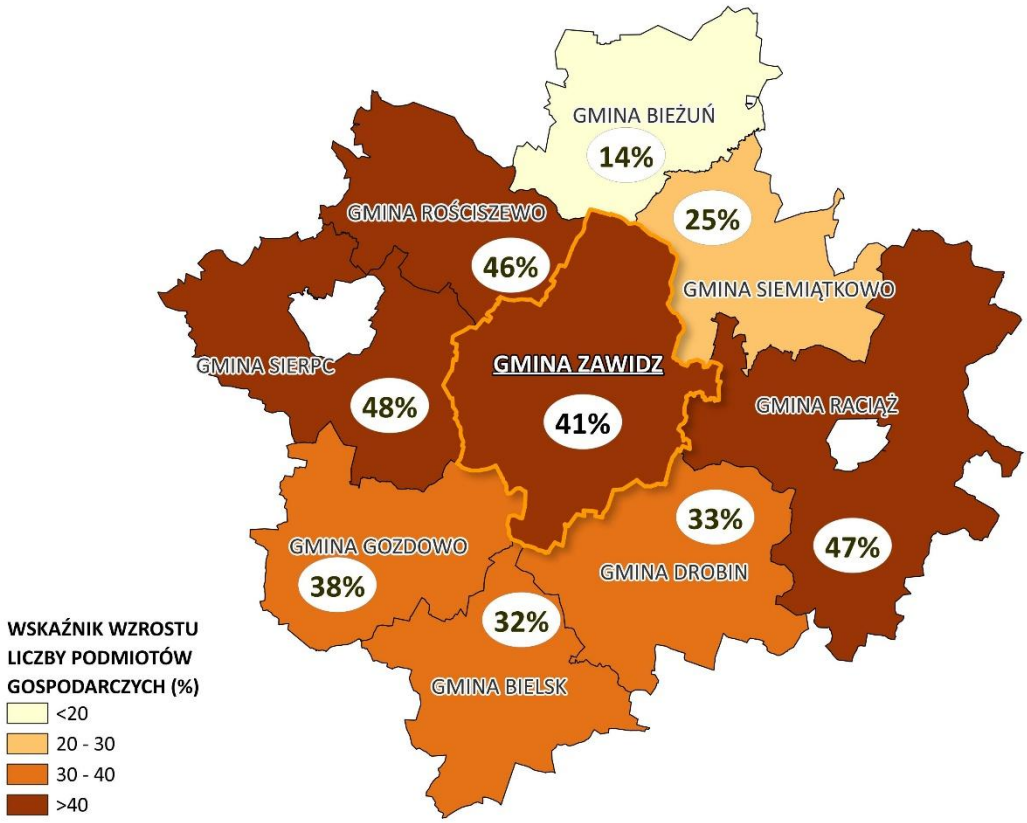

Ryc. 23 Procentowy wzrost liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w gminie Zawidz i w gminach sąsiednich w latach 2015-2024
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na postawie danych GUS.

Bazując na wartościach wskaźnikowych (przeliczając liczbę podmiotów gospodarczych na 10 tys. osób w wieku produkcyjnym), można dokonać analizy porównawczej zjawiska z jednostkami administracyjnymi poszczególnych poziomów terytorialnych. Dane za 2024 r. wskazują, że na terenie gminy Zawidz funkcjonuje 1 167,4 podmiotów gospodarczych w przeliczeniu 10 tys. os. w wieku produkcyjnym, podczas gdy średnio w:

- kraju jest to 2 429,3 podmiotów/10 tys. os. w wieku produkcyjnym;
- województwie mazowieckim jest to 3 264,2 podmiotów/10 tys. os. w wieku produkcyjnym;
- powiecie sierpeckim jest to 1 543,7 podmiotów/10 tys. os. w wieku produkcyjnym.

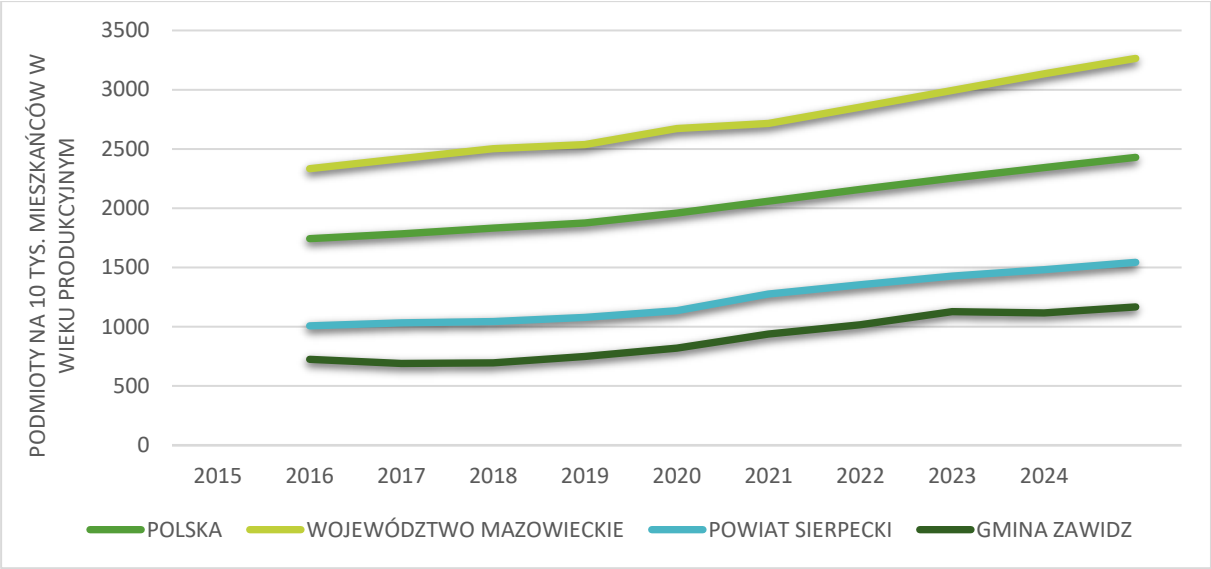

Ryc. 24 Podmioty gospodarcze w przeliczeniu 10 tys. osób w wieku produkcyjnym w gminie na tle powiatu, województwa i kraju w latach 2015-2024
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

W odniesieniu do gmin ościennych (dane za 2024 r.) poziom wskaźnika kształtował się następująco:

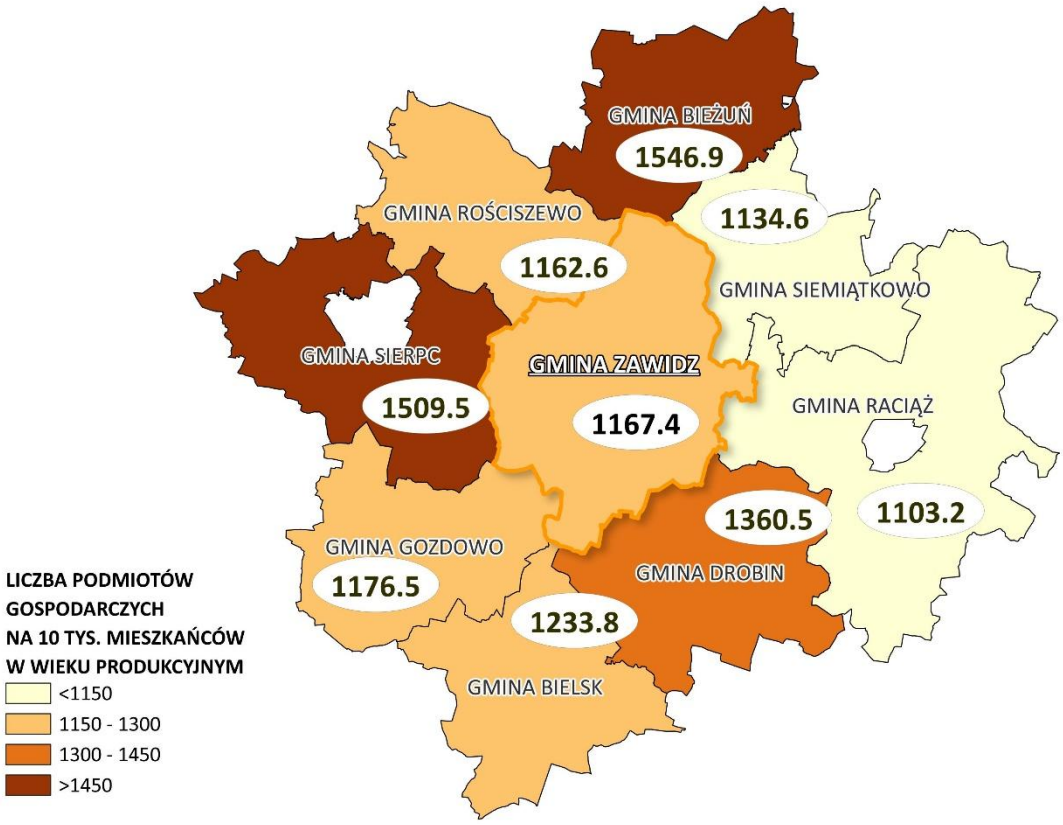

Ryc. 25 Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. os. w wieku produkcyjnym w gminie Zawidz i w gminach sąsiednich w 2024 r.
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na postawie danych GUS.

Analizując liczbę podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym, można zauważyć, że gmina Zawidz osiąga relatywnie niski wynik w porównaniu do sąsiednich gmin. W niniejszym zestawieniu przoduje gmina miejsko-wiejska Bieżuń, natomiast najmniej korzystnie sytuacja plasuje się w gminie Raciąż.

4.2.2. RODZAJ

W sektorze publicznym zarejestrowanych jest łącznie 13 podmiotów gospodarczych, które dotyczą sektora: edukacji (6), administracji publicznej i obrony narodowej, obowiązkowych zabezpieczeń społecznych (2), dostawy wody, gospodarowania ściekami i odpadami oraz działalności związanej z rekultywacją (1), działalności związanej z obsługą rynku nieruchomości (1), działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (1), opieki zdrowotnej i pomocy społecznej (1), działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją (1).

Sektor prywatny charakteryzuje się natomiast wysoką liczbą podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w sekcji F (budownictwo – 91 podmiotów), sekcji G (handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych – 63 podmioty), sekcji A (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo – 55 podmiotów) oraz sekcjach S i T – pozostała działalność usługowa i gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usług na własne potrzeby – 53 podmioty).[35]

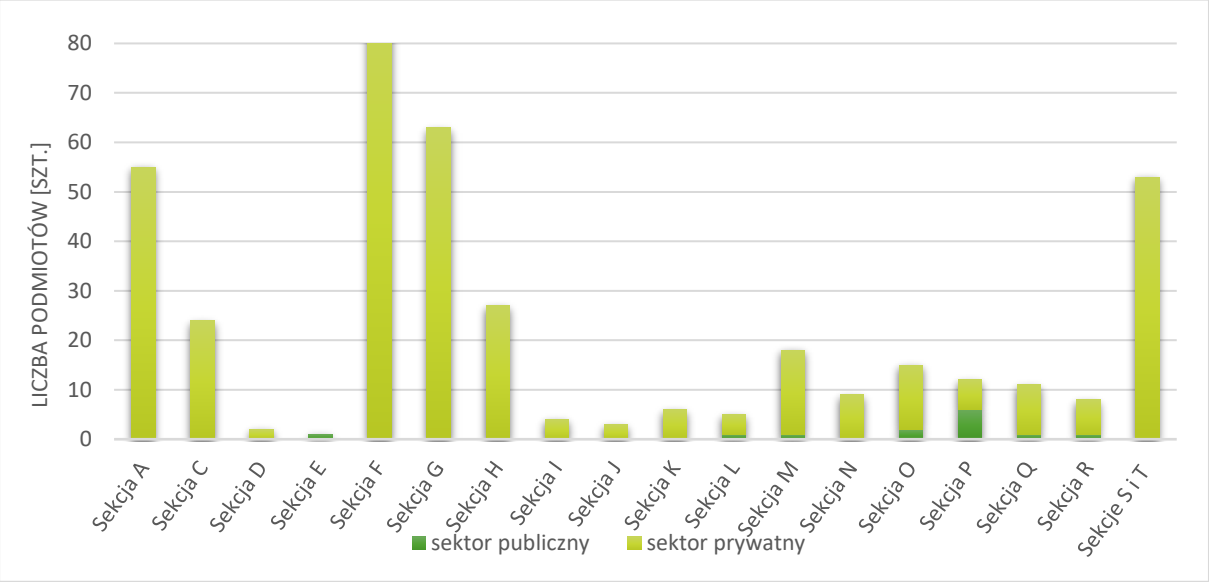

Ryc. 26 Podmioty gospodarcze wg sekcji działów PKD 2007 zarejestrowane na terenie gminy Zawidz w 2025 roku

Objaśnienia:
Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe
Sekcja D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
Sekcja E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
Sekcja F – Budownictwo
Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa
Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
Sekcja J – Informacja i komunikacja
Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
Sekcja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne
Sekcja P – Edukacja
Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
Sekcja S – Pozostała działalność usługowa
Sekcja T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2025 r.

[35] Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2025 r.

Gmina Zawidz na tle kraju, województwa mazowieckiego i powiatu sierpeckiego charakteryzuje się wyższym odsetkiem osób prowadzących działalność w sektorze rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (ok. 13%) oraz w budownictwie (ok. 22%). Najmniejszy odsetek podmiotów gospodarczych na terenie gminy, a także w kraju, województwie i powiecie, przypada w przemyśle, który stanowi jedynie ok. 1% wszystkich przedsiębiorstw.

Ryc. 27 Struktura podmiotów gospodarczych wg. sekcji PKD 2007 w 2025 r. w podziale na dane dla gminy, powiatu, województwa i kraju
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2025 r.

Do najważniejszych przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie gminy Zawidz zalicza się warsztaty mechaniki pojazdowej oraz naprawy maszyn i urządzeń rolniczych, podmioty świadczące usługi transportowe, przedsiębiorstwa o profilu rolno-handlowym, punkty sprzedaży części samochodowych, a także liczne zakłady ogólnousługowe, handlowe i produkcyjne.[36]

4.2.3. WIELKOŚĆ

Spośród funkcjonujących 412 podmiotów gospodarczych, aż 399 (ok. 97%) stanowiły podmioty zatrudniające 0-9 os. Pozostałe podmioty to podmioty zatrudniające 10-49 os (11) oraz podmioty zatrudniające 50-249 os. (2).

W związku z powyższym na terenie gminy znajdują się zakłady z rodzaju mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. Dominują podmioty mające charakter mikroprzedsiębiorstw, zaś udział małych i średnich przedsiębiorstw jest znikomy. Nie występują tutaj duże przedsiębiorstwa (dane za 2025 r.).[37]

4.3. RYNEK PRACY

4.3.1. PRACUJĄCY

W 2025 roku liczba pracujących na terenie gminy Zawidz wynosiła średnio w miesiącu 2 335 os., z czego większość (ok. 58%) pracujących stanowili mężczyźni. Największy udział pracujących przypada na styczeń (2 344 os. pracujących), natomiast najniższy na lipiec (2 322 os. pracujących).

Tab. 13 Struktura osób pracujących wg miesięcy na terenie gminy w 2025 r.

MIESIĄC/ROK	2025	
	MĘŻCZYŹNI	KOBIETY
STYCZEŃ	1 350	994
LUTY	1349	986
MARZEC	1356	986
KWIECIEŃ	1363	977
MAJ	1362	980
CZERWIEC	1355	974
LIPIEC	1351	971
SIERPIEŃ	1354	978
WRZESIEŃ	1351	990
PAŹDZIERNIK	1339	988
LISTOPAD	-	-
GRUDZIEŃ	-	-
ŚREDNIA OGÓŁEM	2 335	

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2025 r.
*brak danych za listopad i grudzień.

W 2024 r. odsetek liczby pracujących w stosunku do osób w wieku produkcyjnym w gminie Zawidz wynosi 67,4% i był to wynik wyższy w stosunku do powiatu sierpeckiego (65,8%) oraz niższy w stosunku do województwa mazowieckiego (77,0%) i kraju (69,3%).[38]

[36] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Zawidz.
[37] Mikroprzedsiębiorstwa – zatrudniają do 9 pracowników, osiągają roczny obrót nieprzekraczający 2 milionów euro lub sumy aktywów bilansu na koniec jednego z dwóch ostatnich lat obrotowych nie przekroczyły równowartości tej kwoty;
- Małe przedsiębiorstwa – zatrudniają od 10 do 49 pracowników, a roczny obrót lub sumy aktywów bilansu na koniec jednego z dwóch ostatnich lat obrotowych nie przekraczają równowartości 10 milionów euro;
- Średnie przedsiębiorstwa – zatrudniają od 50 do 249 pracowników, natomiast roczne obroty nie przekraczają równowartości 50 milionów euro, sumy aktywów bilansu na koniec jednego z dwóch ostatnich lat obrotowych nie mogą przekroczyć równowartości 43 milionów euro;
- Duże przedsiębiorstwa – pozostałe przedsiębiorstwa, które przekraczają limity dla wyżej wymienionych firm.
[38] Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2024 r.

Mediana wieku wśród osób pracujących na terenie gminy Zawidz jest porównywalna do większości gmin ościennych (43 lata). Najkorzystniej sytuacja kształtuje się w gminie Siemiątkowo (41 lat). Względem województwa gmina Zawidz odznacza się niższą medianą wieku wśród osób pracujących, natomiast w stosunku do kraju i powiatu jest na takim samym poziomie.

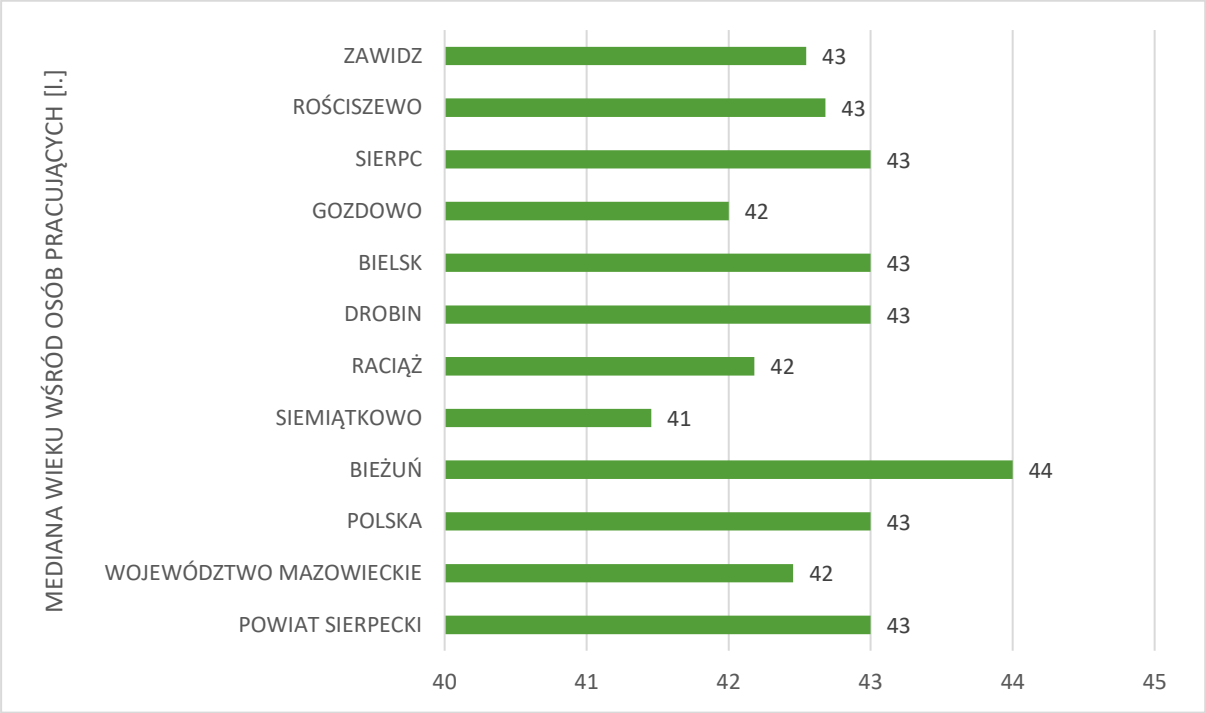

Ryc. 28 Mediana wieku wśród osób pracujących w podziale na dane dla gminy, gmin ościennych, powiatu, województwa i kraju
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2025 r.

Ponadto w strukturze pracujących w gospodarce narodowej według sektorów ekonomicznych zdecydowanie najwięcej jest osób zatrudnionych w usługach (915 os.), a następnie w rolnictwie (907 os.). Najmniejszy udział dotyczy zatrudnionych w przemyśle (534 os.).[39]

4.3.2. BEZROBOCIE

W 2024 r. udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na terenie gminy Zawidz wynosi 7,5%, przy czym bezrobocie wśród mężczyzn wynosi 7,0%, a wśród kobiet 8,1%. W 2025 r. natomiast zarejestrowanych bezrobotnych ogółem było 264 os., z czego 137 os. stanowili mężczyźni wobec 127 kobiet.

Tab. 14 Liczba bezrobotnych na terenie gminy w latach 2016-2025

PŁEĆ/ROK	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Mężczyźni	195	173	143	139	151	153	123	132	136	137
Kobiety	209	191	177	171	179	168	157	139	126	127
Ogółem	404	364	320	310	330	321	280	271	262	264

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2025 r.

Na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia obserwuje się wyraźny spadek bezrobocia w gminie Zawidz. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych spadła o 140 osób, czyli o ok. 34,7%. Najwyższą liczbę bezrobotnych zarejestrowano w 2016 r. – 404 osoby, zaś najniższą w 2024 r. – 262 osoby.[40]

[39] Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2024 r.
[40] Materiał źródłowy: Dane GUS – rynek pracy: bezrobocie rejestrowane: bezrobotni zarejestrowani wg płci w gminach oraz udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci, stan na 31.12.2025 r.

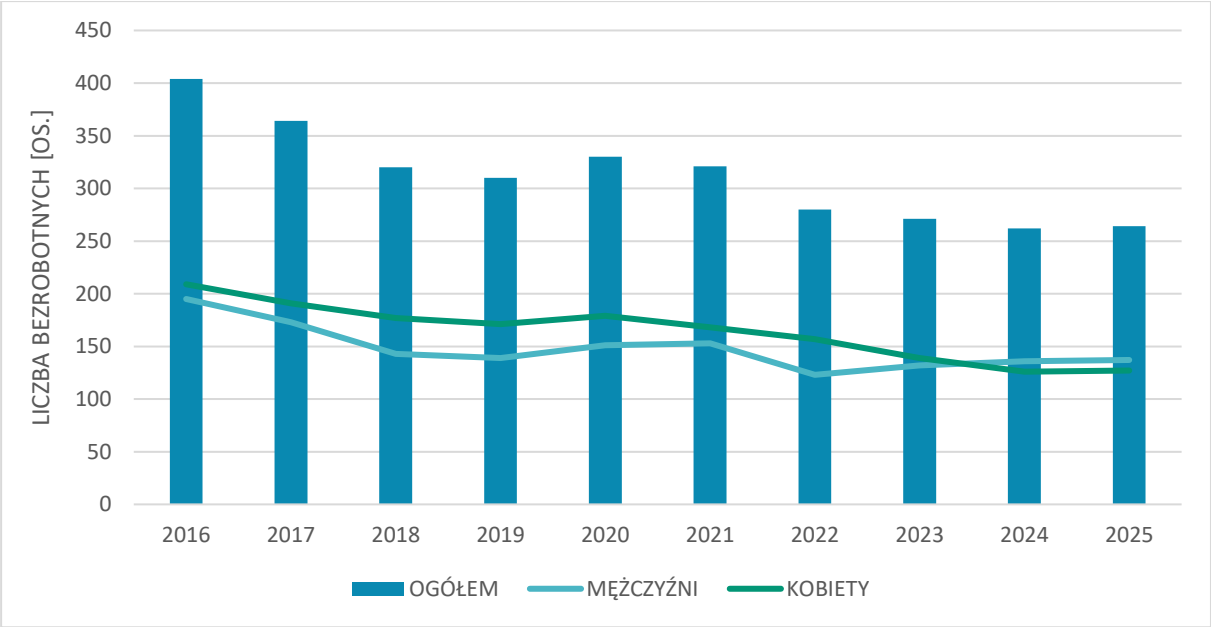

Ryc. 29 Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminie w latach 2016-2025
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2025 r.

W porównaniu z gminami ościennymi, udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie kształtuje się mało korzystnie (7,5%). Najwyższa stopa bezrobocia występuje w gminie wiejskiej Siemiątkowo (9,0%). W niniejszym zestawieniu zdecydowanie najkorzystniej sytuacja kształtuje się w gminie wiejskiej Gozdowo, gdzie poziom bezrobocia wynosi 5,0% (ryc. poniżej).

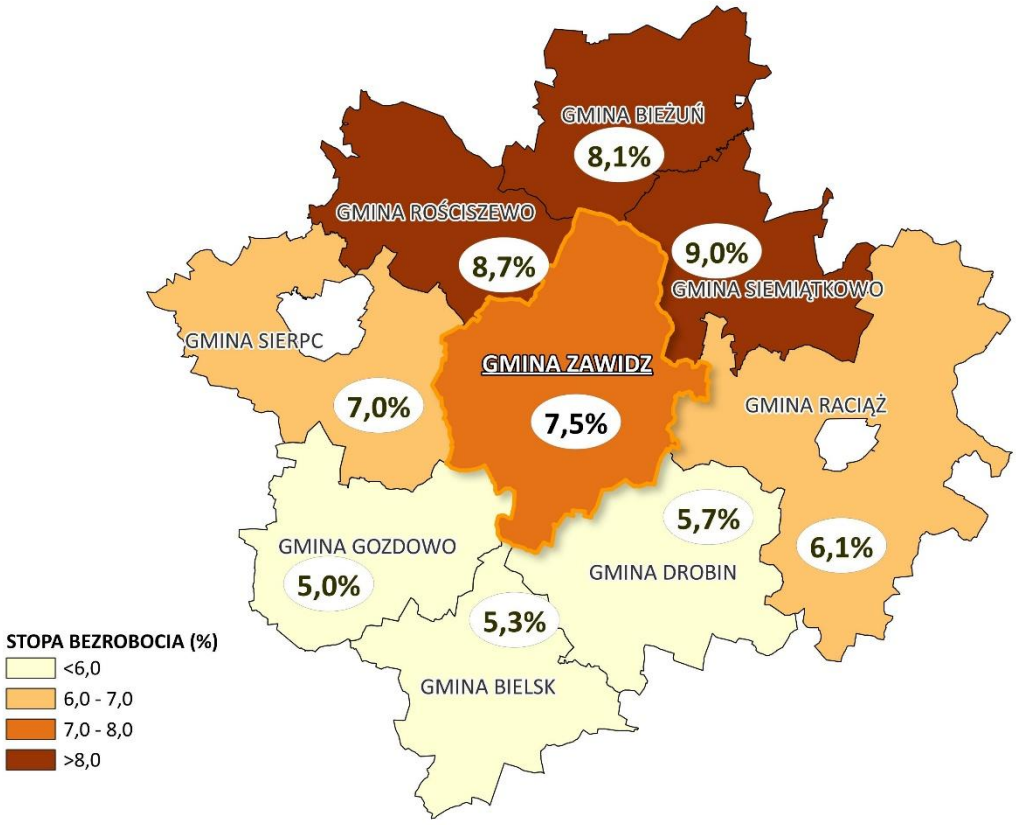

Ryc. 30 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2024 r. w odniesieniu do gmin ościennych
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2024 r.

4.4. TERENY INWESTYCYJNE

Gmina Zawidz nie posiada kompleksowo uzbrojonych terenów inwestycyjnych[41].

4.5. WNIOSKI

ROLNICTWO

- Stosunkowo niewielkie rozdrobnienie gospodarstw rolnych z zauważalnym udziałem gospodarstw o powierzchni powyżej 15 ha sprzyjających utrzymaniu potencjału produkcyjnego.
- Korzystne warunki rozwoju zwierzęcej gospodarki rolnej w części obszaru gminy.
- Stosunkowo wysokie wydatki z budżetu gminy przeznaczone na dział rolnictwa i łowiectwa.

PODMIOTY GOSPODARCZE

- Wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na 10 tys. osób w wieku produkcyjnym na poziomie relatywnie niskim w stosunku do gmin sąsiednich.
- Brak dużych przedsiębiorstw i zakładów pracy.
- Relatywnie wysoki poziom wzrostu podmiotów gospodarczych na przestrzeni ostatnich lat w stosunku do większości gmin ościennych.

RYNEK PRACY

- Odnotowywany jest spadek poziomu bezrobocia na przestrzeni ostatnich lat.
- Mediana wieku osób pracujących porównywalna do większości gmin ościennych.

TERENY INWESTYCYJNE

- Brak kompleksowo uzbrojonych terenów inwestycyjnych pozostających w dyspozycji samorządu.

[41] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Zawidz.

5. ŚRODOWISKO I INFRASTRUKTURA

5.1. POŁOŻENIE FIZYCZNOGEOGRAFICZNE

Pod względem fizycznogeograficznym obszar gminy Zawidz położony jest w zasięgu dwóch mezoregionów fizycznogeograficznych:

- Równina Raciąska (318.62) – północna cześć gminy;
- Wysoczyzna Płońska (318.61) – centralna i południowa część gminy.

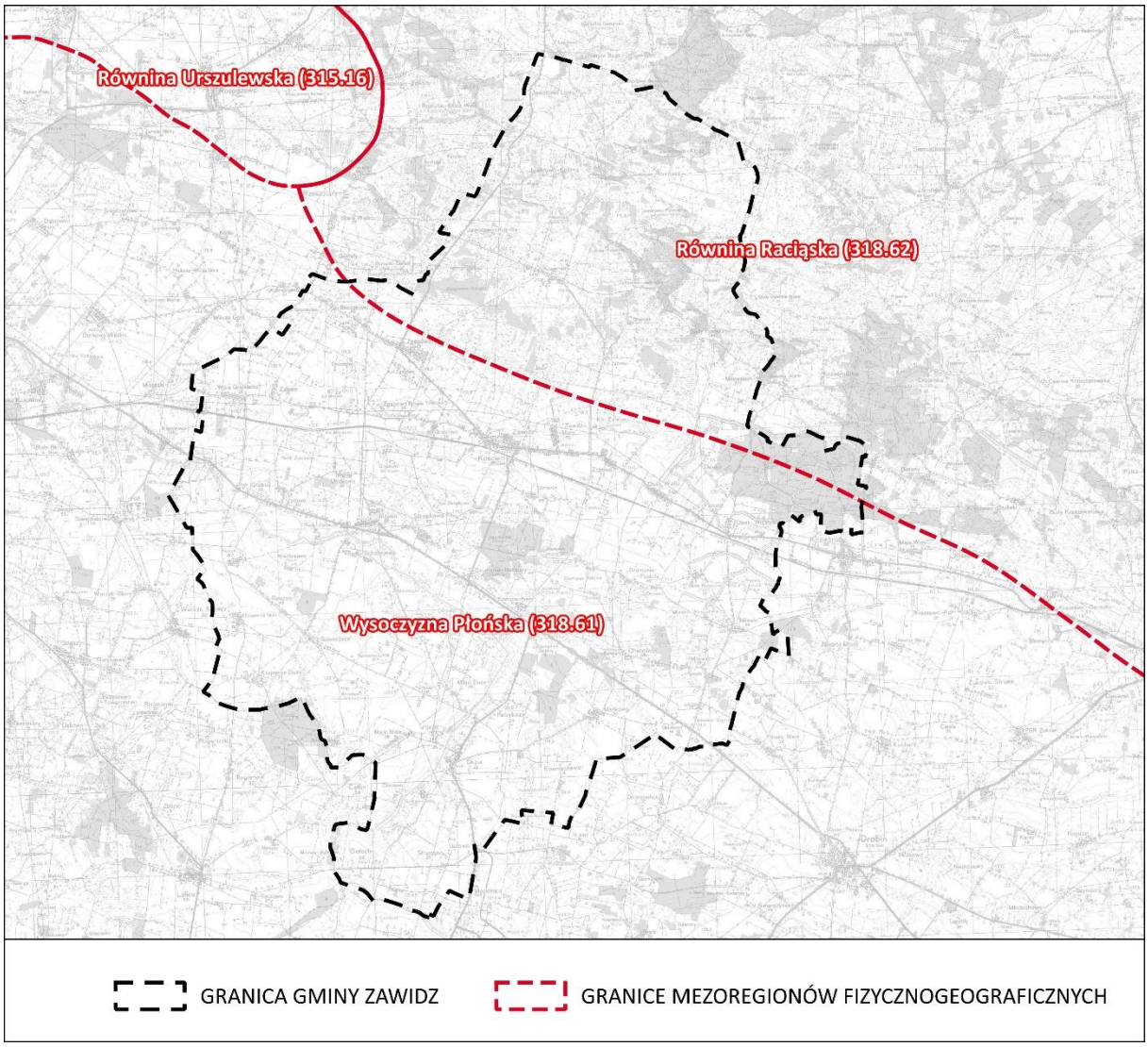

Ryc. 31 Położenie fizycznogeograficzne gminy
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie podziału fizycznogeograficznego J. Kondrackiego.

Równina Raciąska (318.62) położona jest na szlaku odpływu wód lodowcowo-rzecznych zlodowacenia wiślańskiego na zewnątrz jego najdalszego zasięgu na Równinie Urszulewskiej. Kierunek tego odpływu powtarza bieg rzeki Wkry i jej dopływu Raciążnicy. Obszar ten zajmuje powierzchnie ok. 1760 km^2. Równinę pokrywają częściowo zwydmione piaski, spod których fragmentami odsłania się glina morenowa.

Wysoczyzna Płońska (318.61) stanowi równinę morenową urozmaiconą łańcuchem wzgórz morenowych i kemowych, ciągnących się równolegle do Wisły poniżej ujścia Narwi. Region ten ma powierzchnie ok. 1780 km^2, natomiast wysokości bezwzględne przekraczają 100 m n.p.m. Jest to kraina rolnicza, z niewielkim udziałem lasów.[42]

5.2. UWARUNKOWANIA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWE

5.2.1. WARUNKI KLIMATYCZNE

REGIONALIZACJA KLIMATYCZNA

Gmina Zawidz położona jest w centralnej Polsce, gdzie występuje klimat przejściowy charakterystyczny dla całego Niżu Polskiego. Klimat przejściowy charakteryzuje się zmiennością stanów pogody. Jest to konsekwencja ścierania się dwóch mas powietrza: wilgotnego – morskiego oraz suchego – kontynentalnego. Pod względem regionalizacji klimatycznej Polski obszar gminy Zawidz położony jest w południowej części regionu klimatycznego nr X (Region Zachodniomazurski).

Region Środkowomazowiecki (XVIII) swym zasięgiem obejmuje środkową część Niziny Mazowieckiej oraz Kotlinę Warszawską. W stosunku do pozostałych regionów notuje się tutaj największą liczbę dni bardzo ciepłych a jednocześnie pochmurnych. Do licznych na obszarze należą również dni bardzo ciepłe bez opadu. Nieco mniej w ciągu roku w stosunku do innych obszarów jest tutaj dni z pogodą przymrozkową bardzo chłodną oraz umiarkowanie zimną i jednocześnie pochmurną.

Lokalne warunki klimatyczne uzależnione są od różnych czynników, m.in.: rzeźby terenu, występowania lasów i innych zbiorowisk roślinnych, wód powierzchniowych, podmokłych zagłębień terenowych, obecności zabudowy itp.

Tab. 15 Podstawowe dane meteorologiczne dla regionu gminy Zawidz

WSKAŹNIK	WARTOŚĆ
Temperatura średnia rok	(+8,0^{O}C) - (+9,0 ^{O}C)
Temperatura średnia zima	(-1,0^{O}C) - (0,0 ^{O}C)
Temperatura średnia wiosna	(+8,0^{O}C) - (+9,0 ^{O}C)
Temperatura średnia lato	(+18,0^{O}C) - (+19,0 ^{O}C)
Temperatura średnia jesień	(+8,0^{O}C) - (+9,0 ^{O}C)
Suma opadu rok	550-600 mm
Suma opadu zima	80-100 mm
Suma opadu wiosna	120-140 mm
Suma opadu lato	200-225 mm
Suma opadu jesień	120-140 mm
Usłonecznienie sumaryczne rok	1650-1700 h
Usłonecznienie sumaryczne zima	140-160 h
Usłonecznienie sumaryczne wiosna	580-600 h
Usłonecznienie sumaryczne lato	700-750 h
Usłonecznienie sumaryczne jesień	300-320 h
Zachmurzenie średnie rok	4,75-5/8
Zachmurzenie średnie zima	5,75-6/8
Zachmurzenie średnie wiosna	4,5-4,75/8
Zachmurzenie średnie lato	4,25-4,5/8
Zachmurzenie średnie jesień	5-5,25/8

[42] Zarys ogólny mezoregionu według materiału źródłowego: Kondracki J.,2002, Geografia regionalna Polski, wyd. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

WSKAŹNIK	WARTOŚĆ
Śr. l. dni z prędk. wiatru pow. progów zagrożeń meteo.	6-12 dni
Średnia roczna liczba dni z burzą	20-25 dni
Średnia roczna liczba dni z gradem	2-3 dni
Średnia roczna liczba dni z mgłą	40-60 dni
Średnia roczna liczba dni z sadzią	5-10 dni
Średnia roczna liczba dni z gołoledzią	3-6 dni

Materiał źródłowy: Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej (IMGW).

5.2.2. UKSZTAŁTOWANIE TERENU

Obszar gminy wiejskiej Zawidz położony jest poza zasięgiem najmłodszego zlodowacenia plejstoceńskiego (Wisły). Sięgało tutaj bowiem zlodowacenie środkowopolskie, przez co znaczna część form pochodzenia glacjalnego została zatarta na skutek działalności czynników zewnętrznych. Przeważająca część gminy stanowi zdenudowaną wysoczyznę morenową, z płytko wziętymi dolinami rzecznymi. Lokalnie występują tutaj również niewielkie pagórki i wzniesienia oraz wydmy eoliczne.

Najwyższy punkt na terenie gminy znajduje się w jej południowej części, w pobliżu miejscowości Gutowo - Stradzyno i wznosi się na wysokość ok. 132 m n.p.m. Najniżej położony punkt z kolei znajduje się we wschodniej części gminy, w dolinie Raciążnicy (ok. 109 m n.p.m.).

Z uwagi na w/w uwarunkowania powierzchnia terenu gminy jest w większości płaska lub lekko falista, o przeważnie znikomych spadkach terenowych, które zazwyczaj nie przekraczają 5°. Wyjątek stanowią jedynie strefy marginalne wysoczyzn morenowych, stoki wydm oraz skarpy dolin rzecznych, gdzie spadki terenowe osiągają lokalnie znaczne wartości.

Jednocześnie nie występują tutaj tereny zagrożone ruchami masowymi ziemi (w tym brak zidentyfikowanych osuwisk). Rzeźba terenu nie stwarza w większości istotnych ograniczeń dla wdrażania procesów rozwojowych, a jednocześnie nie stanowi znaczącego potencjału prorozwojowego.

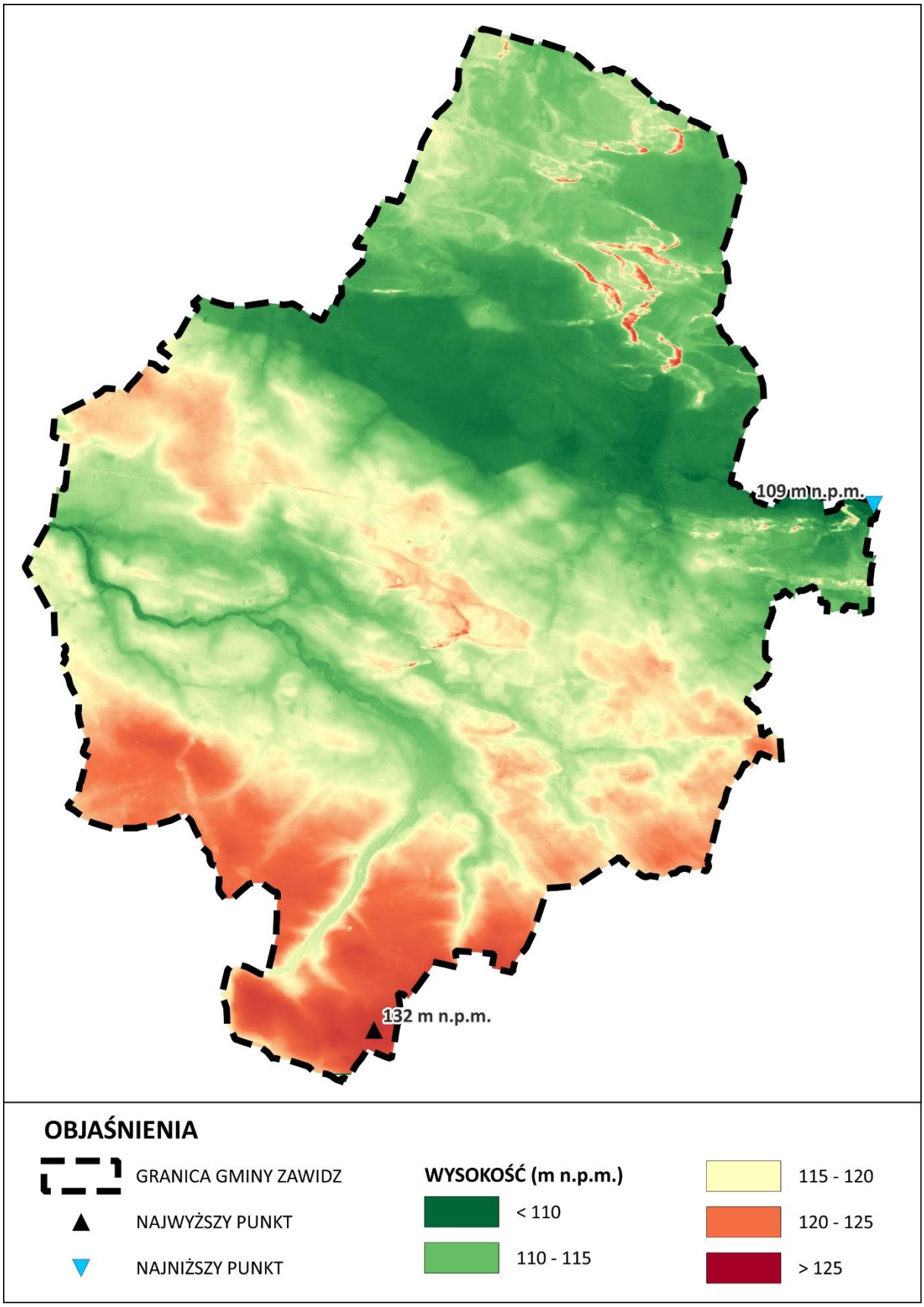

Ryc. 32 Ukształtowanie powierzchni terenu gminy Zawidz
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych Numerycznego Modelu Terenu (NMT); geoportal.

5.2.3. LITOSFERA I GLEBY

Przypowierzchniowa budowa geologiczna jest efektem procesów rzeźbotwórczych zachodzących w okresie Czwartorzędu, w epokach Plejstocenu i Holocenu. Obszar gminy położony jest poza zasięgiem najmłodszego zlodowacenia plejstoceńskiego (północnopolskiego). Osady holoceńskie związane są z procesami erozyjnymi i akumulacyjnymi zachodzącymi przede wszystkim w dolinach rzecznych i zagłębieniach terenowych.

W przypowierzchniowej budowie geologicznej gminy Zawidz dominują utwory piaszczyste, głównie pochodzenia lodowcowego lub wodnolodowcowego. Relatywnie często podłoże budują również utwory trudno-przepuszczalne (głównie glina zwałowa i jej zwietrzeliny). Miejscowo na wydmach występują również piaski eoliczne, które są efektem działalności rzeźbotwórczej wiatru. W pobliżu sieci rzecznej oraz w zagłębieniach terenowych znajdują się piaski humusowe oraz utwory organogeniczne (gytie, torfy).[43]

Na terenie gminy Zawidz występują przeciętne warunki do rozwoju rolnictwa, zwłaszcza produkcji roślinnej. Dominują tutaj gleby należące do IV lub V klasy bonitacyjnej. Udział gleb chronionych tj. I-III jest niewielki i koncentrują się one przede wszystkim w centralnej i południowej części gminy. Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej według IUNG wynosi 58,1 pkt w skali 125-punktowej. Dla porównania średnia wartość tego wskaźnika dla województwa mazowieckiego wynosi 59,9 pkt, natomiast dla kraju 66,6 pkt. Jednym z kluczowych elementów wpływających na wartość wskaźnika jest jakość gleb.[44]

5.2.4. WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE

Pod względem podziału hydrograficznego obszar gminy Zawidz położony jest na terenie dorzecza Wisły (I rzędu). Jednostkami niższego rządu są:

- Zlewnia rzeki Narew (II rzędu);
  - Zlewnia rzeki Wkry (III rzędu);
    - Zlewnia rzeki Skrwa (IV rzędu);
- Zlewnia Wisły od Narwi do Drwęcy (II rzędu);
  - Zlewnia zbiornika Włocławek (III rzędu);
    - Zlewnia Wkry od Łydyni do Sony (IV rzędu);
    - Zlewnia Działdówki od Szkotówki do Mławki (IV rzędu).

Na obszarze Zawidz sieć hydrograficzna nie jest szczególnie rozwinięta, na co wpływ miało m.in. jej położenie poza zasięgiem najmłodszego zlodowacenia Wisły. Do najważniejszych cieków wodnych na terenie gminy Zawidz należą rzeki Raciążnica oraz Sierpienica. Raciążnica jest prawostronnym dopływem Wkry, a jej koryto w granicach gminy zostało uregulowane. Rzeka przepływa przez rozległe obniżenie terenowe, przy czym deniwelacja koryta wynosi około 3 m. Sierpienica natomiast stanowi dopływ Skrwy o całkowitej długości około 53 km, z czego blisko 20 km znajduje się w granicach gminy Zawidz. Rzeka ta również została w przeszłości poddana regulacji, przy czym deniwelacja jej koryta jest znacznie większa i wynosi około 10 m.[45]

Inne ważne rzeki z perspektywy gminy to również m.in. Zadębie, Dopływ spod Chwał, Dopływ spod Zawidza Kościelnego, Dopływ spod Drobina, Dopływ spod Osieka, Dopływ spod Milewka, Dopływ spod Kowalewa, Dopływ spod Świerkocina. Ponadto występują tutaj również inne bezimienne cieki w postaci nizinnych strug.

[43] Materiał źródłowy: Szczegółowa Mapa Geologiczna Polski, 1:50 000.
[44] Materiał źródłowy: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zawidz, 2023.
[45] Materiał źródłowy: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zawidz, 2023.

Na zasoby wód powierzchniowych składają się również stawy hodowlane oraz mniejsze oczka wodne na gruntach prywatnych, rozproszone w różnych częściach gminy. Ponadto funkcjonuje tutaj system rowów melioracyjnych, który znajduje się na terenach użytkowanych rolniczo. W granicach gminy nie występują większe zbiorniki wodne w postaci jezior.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. 2023 poz. 300) gmina Zawidz położona jest na obszarze Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie i znajduje się w zasięgu jednolitych części wód:

Tab. 16 Charakterystyka jednolitych części wód powierzchniowych na terenie gminy

NAZWA I KOD JCWP	STATUS	POWIERZCHNIA ZLEWNI JCWP (km²)	OCENA STANU OGÓLNEGO	OCENA RYZYKA NIEOSIĄGNIĘCIA CELU ŚRODOWISKOWEGO
Wkra od Szkotówki do Mławki (RW20001626839)	Naturalna	398,76	Zły	Zagrożona
Raciążnica do Dopływu z Niedróża Starego (RW2000152687231)	Silnie zmieniona część wód	249,82	Zły	Zagrożona
Skrwa od Chroponianki do ujścia (RW20001127569)	Naturalna	423,26	Zły	Zagrożona
Sierpienica do Dopływu spod Drobina (RW2000102756439)	Naturalna	296,59	Zły	Zagrożona
Sierpienica od Dopływu spod Drobina do ujścia (RW200011275649)	Naturalna	100,84	Dobry	zagrożona
Dopływ spod Rzeszotar (RW200015275634)	Naturalna	23,05	Zły	Zagrożona
KOD JCWPd	**MONITORING**	**POWIERZCHNIA (km2)**	**OCENA STANU OGÓLNEGO**	**OCENA RYZYKA NIEOSIĄGNIĘCIA CELU ŚRODOWISKOWEGO**
PLGW200048 (nr 48)	Tak	2967,56	Dobry	Niezagrożona
PLGW200049 (nr 49)	Tak	5353,97	Dobry	Niezagrożona

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie http://karty.apgw.gov.pl/

W granicach administracyjnych gminy Zawidz nie występują udokumentowane główne zbiorniki wód podziemnych. Gmina położona jest natomiast w zasięgu nieudokumentowanego Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 215 „Subniecka Warszawska".

Główny Zbiornik Wód pdziemnych nr 214 „Zbiornik Działdowo" zajmuje łącznie powierzchnię ok. 1919 km². Jest to zbiornik czwartorzędowy (Q), porowy o szacunkowych zasobach dyspozycyjnych 28 272 m³/dobę. W obrębie GZWP wody poziomu zbiornikowego charakteryzują się dobrym stanem chemicznym, a ponadto przeważająca część obszaru jest bardzo mało podatna na zanieczyszczenia.

Główny Zbiornik Wód Podziemnych nr 215 „Subniecka Warszawska" zajmuje łącznie powierzchnię ok. 51 000 km². Jest to zbiornik trzeciorzędowy (Tr), porowy, o szacunkowych zasobach dyspozycyjnych 250 tys. m³/dobę i średniej głębokości ujęć ok. 60 m. Poziomy wodonośne zbiornika związane są utworami piaszczystymi oligoceńskimi i mioceńskimi. GZWP nr 215 nie posiada

opracowanej dokumentacji hydrogeologicznej – zbiornik jest rozpoznany wstępnie, w związku z czym dla zbiornika nie ma propozycji obszaru ochronnego.

5.2.5. UDOKUMENTOWANE ZASOBY KOPALIN

W granicach gminy Zawidz występują udokumentowane złoża kopalin. Według Bilansu Kopalin PIG oraz regionalnego systemu ewidencji zasobów złóż „MIDAS", występują tutaj udokumentowane złoża piasku i żwiru.

Tab. 17 Wykaz udokumentowanych złóż kopalin występujących na terenie gminy Zawidz

NUMER ZŁOŻA	NAZWA ZŁOŻA	FORMA ZŁOŻA	STAN ZAGOSPODAROWANIA	KOPALINA	POWIERZCHNIA ZŁOŻA
KN 16717	Milewo I	pokładowa	eksploatacja złoża zaniechana	piaski i żwiry	10 486 m^2
KN 20103	Skoczkowo I	pokładowa	złoże zagospodarowane	piaski i żwiry	19 615 m^2

Materiał źródłowy: System ewidencji zasobów złóż Państwowego Instytutu Geologicznego „MIDAS".

Ponadto dla jednego ze złóż tj. KN 20103 „Skoczkowo I" uzyskana została koncesja na jego wydobycie, a w jego obrębie ustanowione teren i obszar górniczy.

5.2.6. ZASOBY LEŚNE

Powierzchnia gruntów leśnych w gminie Zawidz wynosi 1 810,19 ha, z czego większość (tj. ok. 59%) stanowią grunty publiczne należące do Nadleśnictwa Płock, natomiast pozostałe z nich to grunty prywatne. Lesistość w gminie (9,6%) jest niższa w stosunku do średniej dla powiatu sierpeckiego (13,8%), województwa mazowieckiego (23,4%) i kraju (29,6%).[46]

Na tle gmin sąsiednich lesistość natomiast przyjmuje następujące wartości:

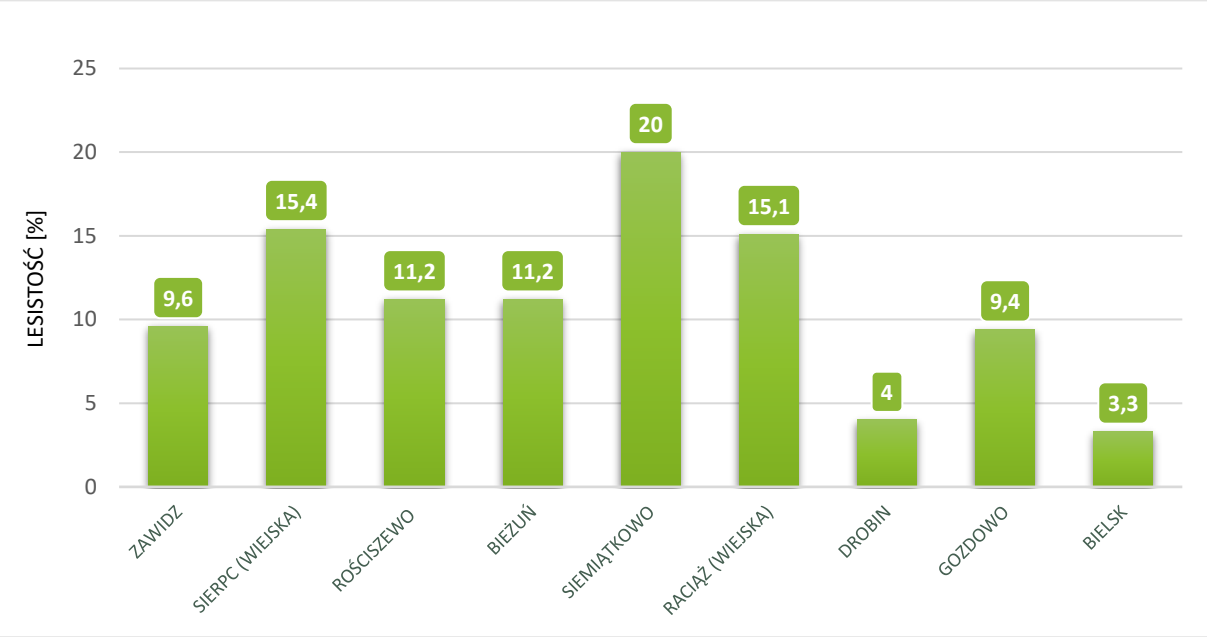

Ryc. 33 Lesistość gminy Zawidz na tle gmin sąsiednich
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Gmina Zawidz w stosunku do gmin ościennych odznacza się stosunkowo niskim wskaźnikiem lesistości (9,6%). W niniejszym zestawieniu przoduje gmina Siemiątkowo (20,0%), natomiast najmniej

[46] Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2024 rok.

korzystnie sytuacja kształtuje się w gminach Bielsk i Drobin, gdzie wskaźnik lesistości wynosi kolejno 3,3% i 4,0%. Warto zaznaczyć, iż omawiany region województwa mazowieckiego charakteryzuje się wyraźnie niższym wskaźnikiem lesistości niż średnia krajowa.

Lasy w gminie występują tutaj zarówno w postaci zwartych kompleksów, jak również rozczłonkowane w postaci większych i mniejszych enklaw. Większe zbiorowiska leśne koncentrują się zwłaszcza w północnych i wschodnich fragmentach gminy.

Warto podkreślić, iż część zbiorowisk leśnych posiada statut lasów szczególnie chronionych, w rozumieniu Ustawy z dnia 28 września o lasach.[47] Spośród rodzajów lasów szczególnie chronionych występujących na terenie gminy wyróżniamy: lasy wodochronne, lasy glebochronne, lasy trwale uszkodzone przez przemysł.

5.3. ZASKLEPIENIE GRUNTÓW

Zasklepianie gruntów wiąże ze sobą szereg negatywnych konsekwencji zarówno przyrodniczych jak i społeczno-gospodarczych. Proces ten polega bowiem na sztucznym utwardzaniu wierzchniej warstwy litologicznej, co skutkować może m.in. degradacją naturalnego profilu glebowego oraz większą podatnością terenu na zjawisko suszy poprzez zwiększony spływ powierzchniowy.[48]

Analizując strukturę pokrycia terenów gminy Zawidz na podstawie Corine Land Cover (CLC 2018) stwierdzono, iż zdecydowanie dominują przestrzenie rolnicze oraz w dalszej kolejności tereny leśne. Tereny antropogeniczne objęte zabudową luźną obejmują relatywnie niewielki udział w całkowitej powierzchni (ok. 1,2% powierzchni gminy). Tereny, na których podłoże zostało sztucznie utwardzone obejmują zatem niewielkie areały. W związku z powyższym stwierdza się niski stopień zasklepienia gruntów na terenie gminy.

47 Materiał źródłowy: https://www.bdl.lasy.gov.pl/
48 Materiał źródłowy: Grunty i gleby w Europie. Dlaczego konieczne jest korzystanie z tych niezbędnych i wyczerpywalnych zasobów w sposób zrównoważony? Europejska Agencja Środowiska, 2019.

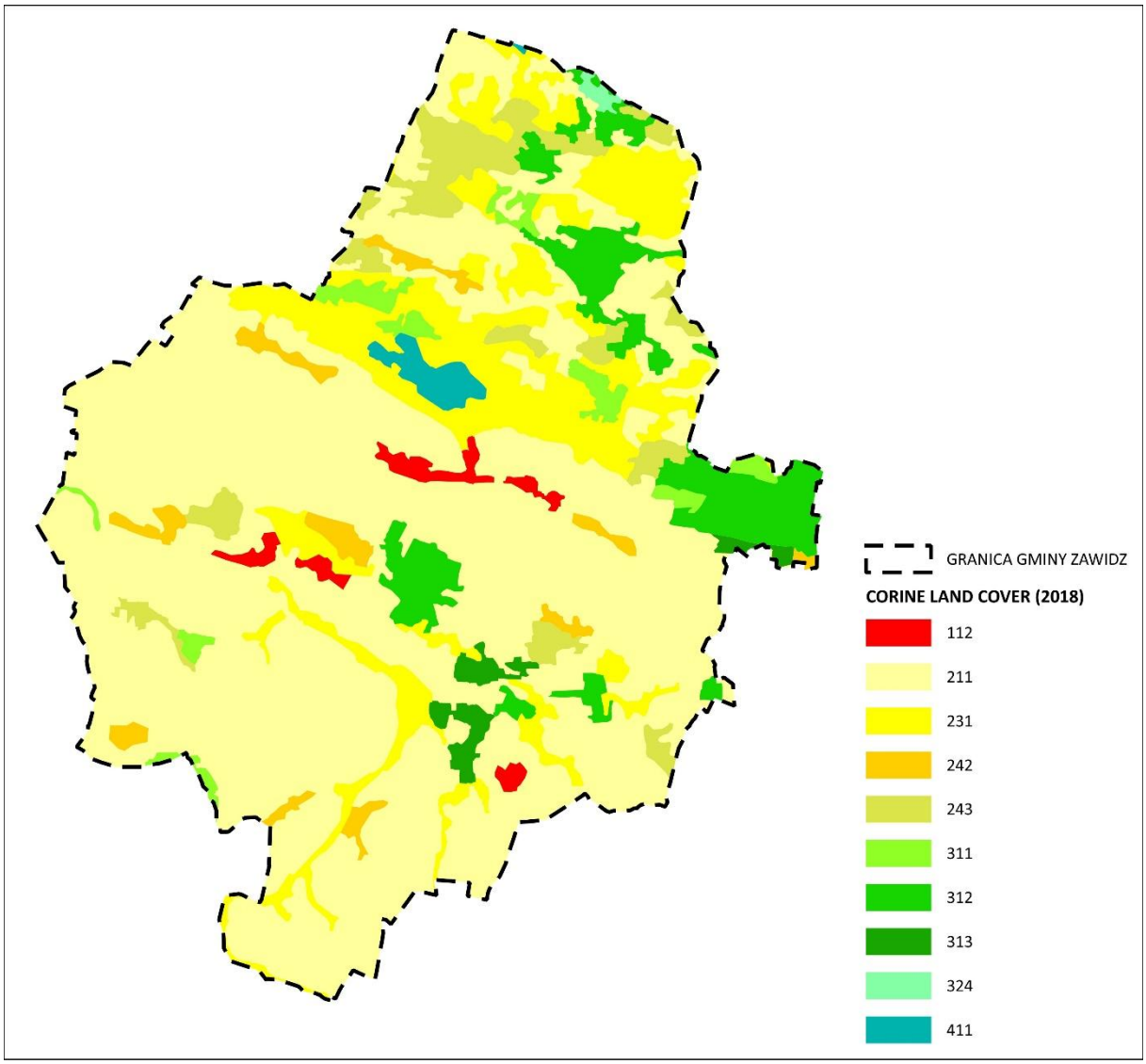

Ryc. 34 Pokrycie terenu gminy na podstawie Corine Land Cover (CLC 2018)
Objaśnienia:
112 – Zabudowa luźna
211 – Grunty orne poza zasięgiem urządzeń nawadniających
231 – Łąki, pastwiska
242 – Złożone systemy upraw i działek
243 – Tereny zajęte głównie przez rolnictwo z dużym udziałem roślinności naturalnej
311 – Lasy liściaste
312 – Lasy iglaste
313 – Lasy mieszane
324 – Lasy i roślinność krzewiasta w stanie zmian
411 – Bagna śródlądowe
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie CLC 2018 (www.clc.gios.gov.pl).

5.4. FORMY OCHRONY PRZYRODY

5.4.1. USTANOWIONE FORM OCHRONY PRZYRODY

Spośród form ochrony przyrody, rozróżnionych ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, w granicach gminy Zawidz występują:

- Obszar Chronionego Krajobrazu Równina Raciążska;
- użytki ekologiczne:
  - użytek 650,
  - użytek 651,

- użytek 652,
- użytek 653,
- użytek 654,
- użytek 655,
- użytek 656,
- użytek 657,
- użytek 658,
- użytek 659,
- użytek 660,
- użytek 661,
- użytek 662,
- użytek 733,
- użytek 734,
- użytek 735,

– pomnik przyrody (aleja drzew).

Całkowita powierzchnia obszarów objętych ochroną wynosi ok. 6,6 tys. ha, co stanowi 35,4% obszaru gminy Zawidz.[49] Ponadto obowiązuje ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów, obligatoryjna na terytorium całego kraju.

W odniesieniu do poszczególnych obszarów chronionych obowiązują stosowne akty prawne, z których wynikają m.in. zakazy, nakazy i ograniczenia w sposobie zagospodarowania i użytkowania terenu. Występowanie powierzchniowych lub obiektowych form ochrony przyrody niesie za sobą ograniczenia w możliwościach rozwoju zagospodarowania przestrzennego – gospodarowanie przestrzenią w obrębie form ochrony przyrody podporządkowane jest przede wszystkim celom przyrodniczym. W zależności od rodzaju formy ochrony przyrody jest ono bardziej restrykcyjne (np. rezerwaty przyrody – zakaz zabudowy), lub mniej restrykcyjne (np. obszary chronionego krajobrazu – sytuowanie zabudowy ograniczone, ale możliwe pod pewnymi warunkami).

[49] Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2024 r.

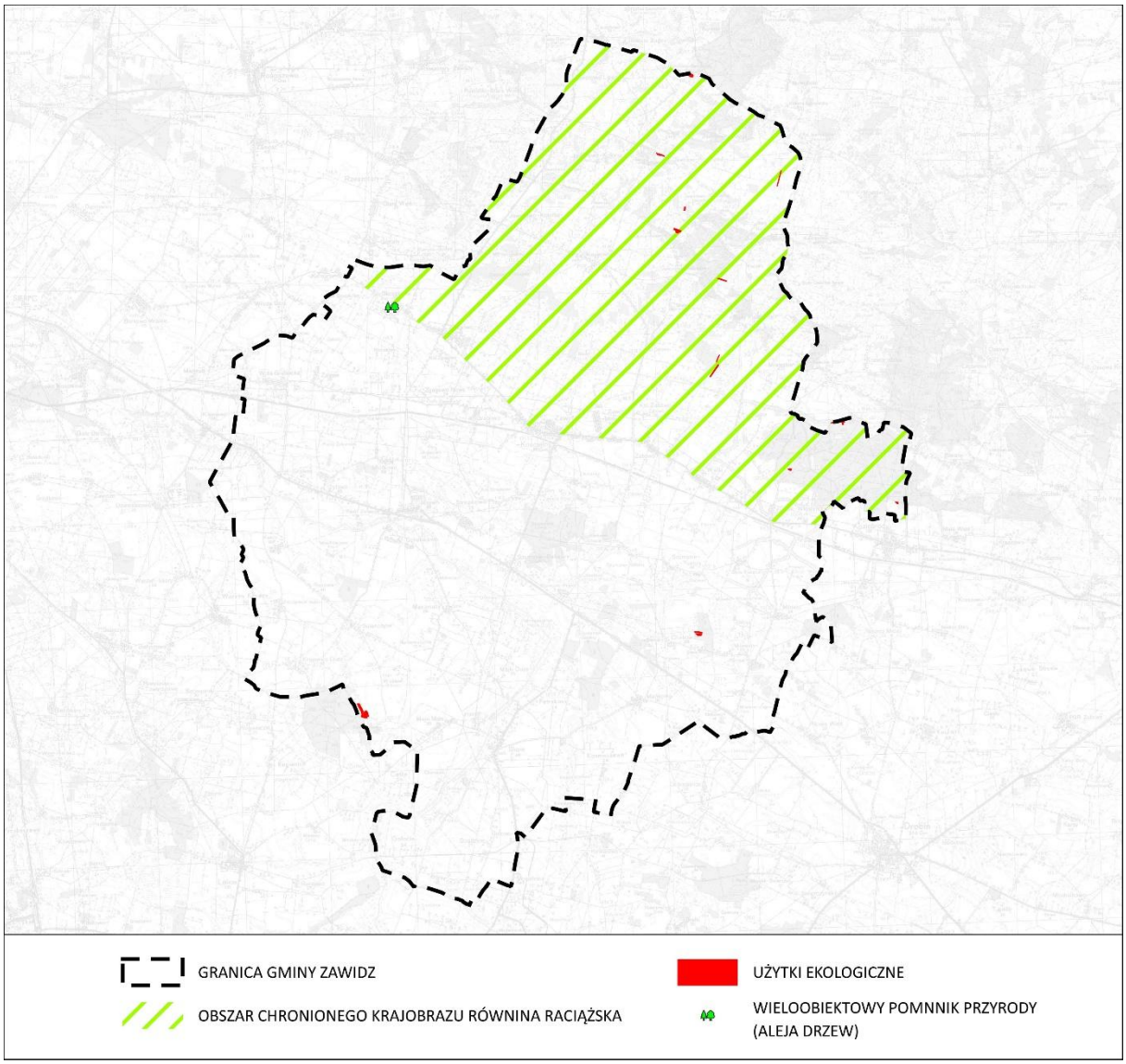

Ryc. 35 Formy ochrony przyrody występujące na terenie gminy Zawidz
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GDOŚ.

5.4.2. PLANOWANE FORMY OCHRONY PRZYRODY

Biorąc pod uwagę ustalenia i wytyczne aktualnie obowiązujących krajowych oraz wojewódzkich dokumentów planistycznych i strategicznych, w tym m.in.:

- Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego;
- Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+;
- Programu Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego do 2030 roku.

stwierdza się, że na terenie gminy Zawidz nie występują planowane do ustanowienia formy ochrony przyrody.

5.5. SYSTEM PRZYRODNICZY GMINY

KONCEPCJA KORYTARZY EKOLOGICZNYCH W UJĘCIU KRAJOWYM

Według koncepcji korytarzy ekologicznych GDOŚ[50] północny skraj gminy Zawidz zlokalizowany jest w zasięgu ponadlokalnego korytarza ekologicznego „Dolina Wkry" (patrz ryc. poniżej).

[50] Materiał źródłowy: Ochrona różnorodności biologicznej poprzez wdrożenie lądowych korytarzy ekologicznych na terenie Polski.

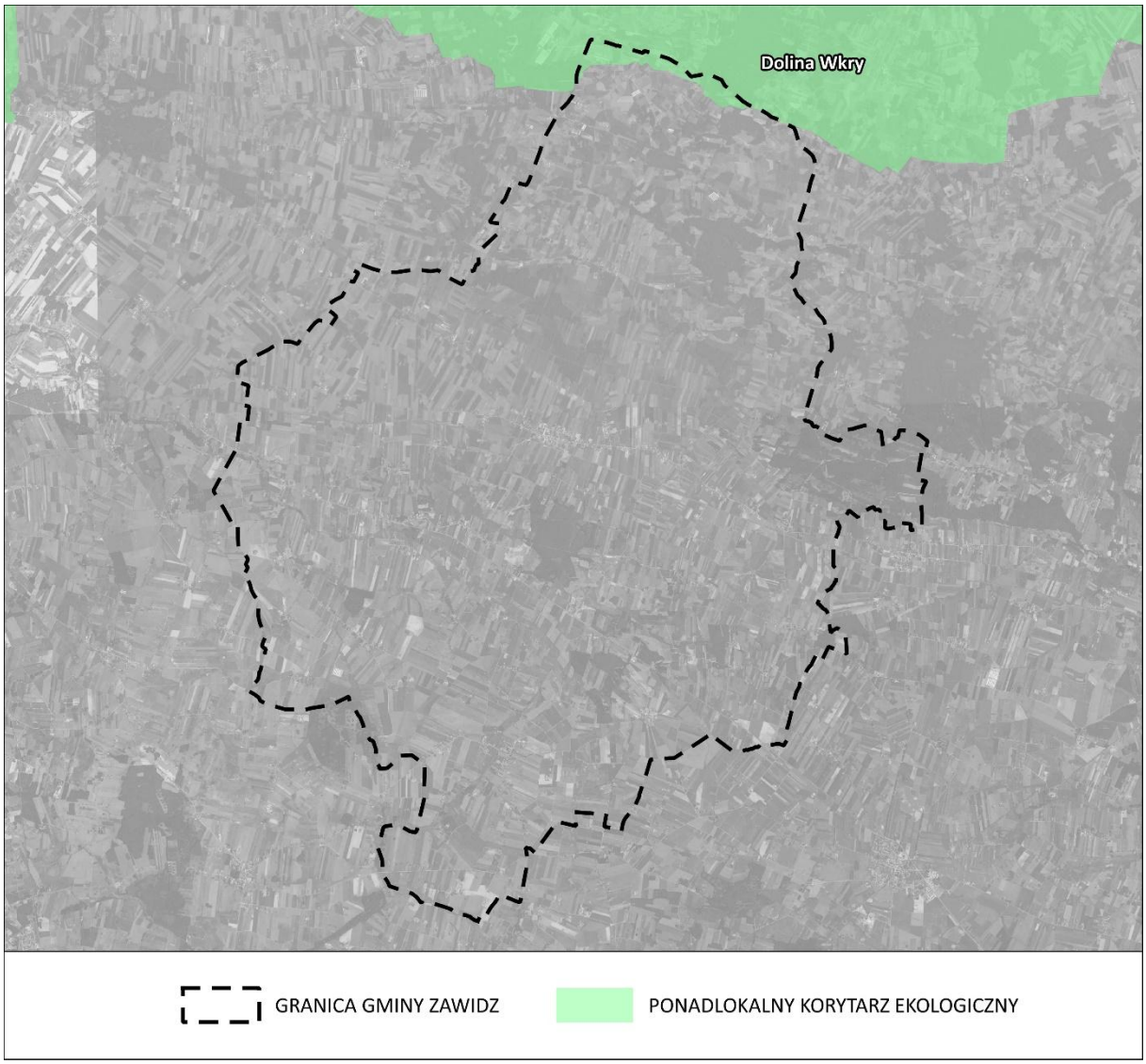

Ryc. 36 Gmina w odniesieniu do koncepcji korytarzy ekologicznych GDOŚ
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie http://mapa.korytarze.pl/.

DELIMITACJA SYSTEMU PRZYRODNICZEGO GMINY

Analiza krajowych i wojewódzkich koncepcjach systemu przyrodniczego oraz lokalnej struktury środowiska i jego przekształceń, pozwala na wytypowanie następujących komponentów współtworzące ponadlokalny system przyrodniczy gminy:

- komponenty o znaczeniu ponadlokalnym (wojewódzkim i krajowym):
  - korytarz ekologiczny „Dolina Wkry" – obejmuje swym zasięgiem północną część gminy, gdzie występują fragmenty lasów oraz użytki rolne. Najcenniejsze fragmenty ww. korytarza ekologicznego, w tym dolina rzeki Wkry znajdują się poza granicami gminy Zawidz;
- komponenty o znaczeniu lokalnym (gminnym i międzygminnym):
  - korytarze lokalne, obejmujące ciągi dolin rzecznych (w tym Raciążnicy) wraz z najbliższym otoczeniem (mozaika terenów rolniczych, leśnych wraz z lokalnymi podmokłościami);
  - płaty lokalne – stanowią pojedyncze enklawy terenów leśnych i zadrzewionych rozproszone w różnych częściach gminy.

Ponadto znajdują się tu również mikrokorytarze oraz mikropłaty ekologiczne, do których należą:

- mikrokorytarze ekologiczne drobnych cieków i sieci rowów melioracyjnych;
- mikropłaty ekologiczne enklaw leśnych i semileśnych;

- mikrokorytarze ekologiczne pasmowych zadrzewień (ciągi zadrzewień przydrożnych i śródpolnych);
- mikropłaty ekologiczne drobnych zbiorników wodnych wraz z towarzyszącą im roślinnością.

Korytarze i płaty ekologiczne zasługują na zachowanie i ochronę w działaniach planistycznych gminy. Są to obszary, które należy chronić ze względu na spójność współżycia między środowiskiem przyrodniczym i potrzebą funkcjonowania człowieka jako ważnego elementu tego środowiska. Dotyczy to zwłaszcza korytarzy ekologicznych ponadlokalnych. Wskazane powyżej tereny tworzące system przyrodniczy gminy przedstawiają model teoretyczny powiązań sieci ekologicznej i nie zawsze będą tożsame z rzeczywistymi trasami migracji roślin i zwierząt. Stanowią natomiast cenne i powiązane ze sobą elementy systemu ekologicznego, przenikające się wzajemnie i stanowiące spójną całość.

5.6. INFRATRUKTURA TECHNICZNA

5.6.1. INFRASTRUKTURA WODOCIĄGOWA

Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej wynosi 95,9%, natomiast jej łączna długość to 247,8 km, z której korzysta 5 537 osób.[51]

Tab. 18 Sieć wodociągowa w gminie

WSKAŹNIK	WARTOŚĆ
Udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej	95,9%
Długość sieci wodociągowej	247,8 km
Liczba osób korzystających z sieci	5 537 os.
Ilość wody dostarczonej do gospodarstw domowych	470,0 dam^3
Liczba przyłączy wodociągowych	2 028 szt.
Średnie zużycie wody na jednego mieszkańca	81,1 m^3

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Na terenie gminy funkcjonują następujące stacje uzdatniania wody, czyli instalacje służące poprawie jakości wody pobieranej z ujęć:[52]

- SUW Zawidz - zlokalizowana na terenie działek nr 258/3,264, 211/1, obręb Zawidz Kościelny. Znajdują się tutaj 2 studnie głębinowe o wydajności 45m^3/h;
- SUW Zalesie – zlokalizowana na terenie działek nr 1/1, 1/3, obręb Zalesie. Znajdują się tutaj 2 studnie głębinowe o wydajności 118,8 m^3/h;
- SUW Majki – zlokalizowana jest na terenie działek nr 50/3,50,6, obręb Majki Małe. Znajdują się tutaj 3 studnie głębinowe o wydajności 39,6 m^3/h.

Ponadto planowana jest w przyszłości budowa nowej studni głębinowej dla SUW Zawidz.

5.6.2. INFRASTRUKTURA KANALIZACYJNA

Na terenie gminy Zawidz odsetek ludności korzystającej z systemu sieci kanalizacyjnej wynosi 17,0%, natomiast jej łączna długość to 11,7 km, z której korzystają 982 osoby.[53]

Do sieci podłączone są przede wszystkim budynki zlokalizowane w największych miejscowościach, gdzie występuje zwarty charakter istniejącej zabudowy (zwłaszcza w Zawidzu). W dalszym ciągu przeważająca część mieszkańców gminy, zwłaszcza w obszarze zabudowy

[51] Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2024 rok.
[52] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Zawidz.
[53] Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2024 rok.

rozproszonej, korzysta z indywidualnych systemów unieszkodliwiana ścieków sanitarnych, tzn. ze zbiorników bezodpływowych na nieczystości (szamb) lub z przydomowych oczyszczalni ścieków.

Tab. 19 Sieć kanalizacyjna w gminie

WSKAŹNIK	WARTOŚĆ
Udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej	17,0%
Długość sieci kanalizacyjnej	11,7 km
Liczba osób korzystających z sieci	982 os.
Liczba przyłączy do budynków	282 szt.
Ilość ścieków bytowych odprowadzona siecią kanalizacyjną	73,1 dam3
Liczba zbiorników bezodpływowych	1 310 szt.
Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków	87 szt.

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12 2024 r.

Na terenie gminy funkcjonują obecnie dwie oczyszczalnie ścieków[54]:

- oczyszczalnia ścieków w miejscowości Majki Małe, na terenie działki nr 48/4 i maksymalnej przepustowości 0,0002m^3/s;
- oczyszczalnia ścieków w miejscowości Zawidz Kościelny, na terenie działki nr 580/1 i maksymalnej przepustowości 0,0048m^3/s.

Obszar gminy położony jest poza zasięgiem aglomeracji priorytetowych, natomiast najbliższa z nich została wyznaczona w Sierpcu.

Istotne jest zachowanie właściwego stanu jakości wód. W kontekście tym należy właściwie kształtować gospodarkę wodno-ściekową, a zwłaszcza zwiększyć odsetek korzystających z sieci kanalizacyjnej lub stosować przydomowe oczyszczalnie ścieków na terenach zabudowy rozproszonej, sukcesywnie zastępując tradycyjne zbiorniki na nieczystości (szamba).

5.6.3. INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA

Przez teren gminy nie przebiegają aktualnie (stan na maj 2026 r.) linie elektroenergetyczne najwyższych napięć (NN) oraz linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia (WN). Ponadto nie znajdują się tutaj również Główne Punkty Zasilania (GPZ).

Zgodnie z zapisami Studium (2023), w granicach gminy Zawidz planowane są następujące inwestycje:

- projektowane linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia 110 kV relacji Mława - Płock;
- projektowany Główny Punkt Zasilania “Zawidz”.

Energia elektryczna rozprowadzana jest z pomocą sieci elektroenergetycznej złożonej ze stacji transformatorowych 15/04 kV oraz linii średniego i niskiego napięcia (15 i 0,4kV).

Podmiotem odpowiedzialnym za zaopatrywanie mieszkańców gminy w energię elektryczną, regularność dostaw, jakość dostarczanej energii, obsługę odbiorców, kontrolowanie eksploatacji sieci, przeprowadzanie modernizacji oraz usuwanie usterek jest podmiot zewnętrzny.

Gmina zasilana jest przez główne punkty zasilania: GPZ „Sierpc” i GPZ „Starożreby”.[55]

[54] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Zawidz.
[55] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Zawidz.

5.6.4. INFRASTRUKTURA CIEPŁOWNICZA

Nie istnieje centralny system ciepłowniczy. Mieszkańcy korzystają ze źródeł rozproszonych, indywidualnych, głównie w postaci kotłów na paliwa stałe.

W coraz większym stopniu wykorzystywana jest energia cieplna pochodząca ze źródeł odnawialnych za pomocą mikroinstalacji OZE, jak kolektory słoneczne, panele fotowoltaiczne i pompy ciepła.[56]

5.6.5. ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII

W granicach gminy Zawidz funkcjonują obecnie następujące wolnostojące instalacje OZE o mocy powyżej 500 kW (elektrownie wiatrowe oraz elektrownie słoneczne).

Ponadto trwają aktualnie (stan na wrzesień 2026) postępowania dotyczące budowy farm fotowoltaicznych tj.:

- w miejscowości Jaworowo Jastrzębie, na działce nr 156;
- w miejscowości Żabowo, na działkach nr 244 i 245/2, o łącznej mocy do 3 MW ("Żabowo I i II");
- w miejscowości Majki Małe, na działkach nr 48/6 i 48/7, o łącznej mocy do 40MW.

Ponadto w coraz większym zakresie wykorzystywana jest wśród mieszkańców energia pochodząca z mikroinstalacji OZE (m.in. panele fotowoltaiczne, kolektory słoneczne, pompy ciepła).

5.6.6. INFRASTRUKTURA GAZOWA

Przez teren gminy Zawidz przebiega tranzytowo gazociąg wysokiego ciśnienia DN-1400 („Jamał Rosja – Polska-Niemcy") 8.4 MPa wraz z kablem światłowodowym. Ponadto znajduje się tutaj również zespół zaporowo-upustowy gazu.[57]

Jednocześnie wskazuje się, że w gminie nie istnieje aktualnie zbiorczy, scentralizowany system zaopatrzenia mieszkańców w gaz. Potrzeby cieplne w gospodarce komunalno-bytowej w gospodarstwach domowych są zaspokajane dostawą gazu płynnego, dostarczanego w butlach gazowych.

5.6.7. GOSPODARKA ODPADAMI

Od 2019 r. obowiązuje nowelizacja przepisów prawa z zakresu gospodarowania odpadami. Na mocy ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r. poz. 1579) zniesiony został podział województw na regiony gospodarki odpadami. Ponadto zrezygnowano z regionalnych instalacji przetwarzania odpadów komunalnych (RIPOK), które zaadaptowane zostały jako instalacje komunalne. Równolegle, wraz z przyjęciem nowelizacji, uchylone zostały uchwały w sprawie wykonania wojewódzkich planów gospodarki odpadami.

Na podstawie zapisów w/w Ustawy oraz innych ustaw Marszałek Województwa w Biuletynie Informacji Publicznej prowadzi listę:

- funkcjonujących instalacji spełniających wymagania dla instalacji komunalnych, które zostały oddane do użytkowania i posiadają wymagane decyzje pozwalające na przetwarzanie odpadów,
- instalacji komunalnych planowanych do budowy, rozbudowy lub modernizacji.

Lista aktualizowana jest na bieżąco, natomiast wpisu dokonuje się na pisemny wniosek prowadzącego instalację komunalną. Bezpośrednio na terenie gminy Zawidz nie ma zlokalizowanych instalacji gospodarowania odpadami wymienionych na listach prowadzonych przez Marszałka

[56] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Zawidz.
[57] Materiał źródłowy: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zawidz, 2023.

Województwa. W gminie nie funkcjonuje aktualnie punkt selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, natomiast umowa na odbiór odpadów została zawarta i podpisana z podmiotem zewnętrznym[58].

Dane dotyczące ilości odebranych odpadów komunalnych w latach 2021-2024, z podziałem na odpady zebrane selektywnie oraz zmieszane, przedstawia niżej załączona tabela:

Tab. 20 Ilość odebranych odpadów komunalnych z terenu gminy w latach 2021-2024

ROK	2021	2022	2023	2024
Odpady odebrane ogółem w ciągu roku (t)	1 219,06	1 051,32	1 043,10	1 087,12
Odpady zebrane selektywnie w ciągu roku (t)	221,00	315,30	239,78	253,22
Zmieszane odpady odebrane w ciągu roku (t)	998,06	736,02	803,32	833,90
Udział odpadów zebranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów (%)	18,1	30,0	23,0	23,3
Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca (kg)	201	177	179	188

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Na przestrzeni omawianego okresu spadła całkowita ilość odebranych odpadów komunalnych. Jednocześnie zaobserwowano niewielki wzrost udziału odpadów zebranych selektywnie w stosunku do ogółu odpadów, choć nadal kształtuje się on na stosunkowo niskim poziomie. W 2021 r. udział ten wynosił 18,1%, natomiast w 2024 r. wartość ta wyniosła 23,3%.[59]

W związku z powyższym konieczne jest podjęcie działań, mających na celu zwiększanie udziału selektywnie zebranych odpadów w kolejnych latach.

Szczegółowe zadania, obowiązki i wymagania z zakresu wykonywania gospodarki odpadami określa aktualnie obowiązujący Regulamin utrzymania czystości i porządku, przyjęty uchwałą Rady Gminy Zawidz[60].

[58] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Zawidz.
[59] Materiał źródłowy: Dane GUS., stan na 2024 r.
[60] Aktualnie obowiązuje: uchwała nr 112/XV/2016 Rady Gminy Zawidz z dnia 24 czerwca 2016 roku w sprawie uchwalenia Regulaminu utrzymania czystości
i porządku na terenie Gminy Zawidz (Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego 2016 poz. 6645 z późn.zm.).

5.7. WNIOSKI

POŁOŻENIE FIZYCZNOGEOGRAFICZNE

- Położenie gminy w zasięgu równiny oraz zdenudowanej wysoczyzny morenowej.

UWARUNKOWANIA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWE

- Na przeważającym obszarze brak istotnych ograniczeń geologiczno-inżynierskich (z wyjątkiem dolin rzecznych i lokalnych zagłębień terenowych).
- W ujęciu generalnym rzeźba terenu nie stwarza istotnych ograniczeń dla wdrażania procesów rozwojowych.
- Relatywnie niewielki potencjał zasobów wodnych (na terenie gminy nie występują jeziora oraz większe zbiorniki wodne, ponadto sieć hydrograficzna nie jest szczególnie rozwinięta).
- Niewielki potencjał surowcowy (udokumentowanych złóż kopalin).
- Bardzo niski wskaźnik lesistości ograniczający potencjał ekologiczny gminy.
- W większości zły stan ogólny jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP).
- W większości przeciętne lub niskie warunki agroekologiczne do produkcji rolniczej.

ZASKLEPIENIE GRUNTÓW

- Niski poziom przekształceń środowiska oraz niewielki stopień zasklepienia gruntów.

FORMY OCHRONY PRZYRODY

- Obecność obszarowych form ochrony przyrody
  (Obszar Chronionego Krajobrazu Równina Raciążska, użytki ekologiczne).
- Ustanowiona ochrona pomnikowa dla wartościowej alei drzew.

SYSTEM PRZYRODNICZY GMINY

- Położenie większości obszaru gminy poza zasięgiem przebiegu ponadlokalnych korytarzy ekologicznych.

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA I KOMUNALNA

- Bardzo wysoki poziom zwodociągowania gminy.
- W dalszym stopniu niedostatecznie rozwinięta sieć kanalizacyjna oraz niewystarczające wyposażenie mieszkańców w indywidualne systemy oczyszczania ścieków (przydomowe oczyszczalnie ścieków).
- Dostatecznie rozwinięty system przesyłu energii elektrycznej.
- Brak sieci ciepłowniczej i możliwości jej realizacji.
- Wzrastający stopień wykorzystania odnawialnych źródeł energii.
- Brak sieci gazowej (gazu przewodowego) na terenie gminy.
- Niski udział odpadów zebranych selektywnie w stosunku do odpadów ogółem.
- Obecność wyrobów zawierających azbest wymagających sukcesywnej eliminacji.
- Dostosowany do wymogów i standardów wspólnotowych oraz krajowych system gospodarki odpadami.

6. KULTURA I DZIEDZICTWO KULTUROWE

6.1. RYS HISTORYCZNY

Historia gminy Zawidz sięga wczesnego średniowiecza i stanowi najstarszy ośrodek osadniczy w południowej ziemi sierpeckiej. Pierwszą miejscowością odnotowaną w źródłach były Petrykozy (1240 r.), a do grona najstarszych osad regionu należą również Makomazy, Rekowo i Szumanie. Rozwój terytorialny gminy ściśle wiązał się z powstawaniem parafii rzymskokatolickich w Zawidzu (1371 r.), Słupi (1379 r.) i Jeżewie (XV w.). W 1345 r. książe mazowiecki Bolesław III nadał tutejsze dobra braciom Wojciechowi i Mikołajowi herbu Jastrzębiec i zapoczątkował wielowiekową obecność rodów szlacheckich na tych ziemiach. Najważniejszym wydarzeniem okresu średniowiecza był pobyt króla Władysława Jagiełły w Jeżewie w lipcu 1410 r., który podczas marszu pod Grunwald uczestniczył w nabożeństwie w lokalnym kościele.

Od 1495 r. obszar dzisiejszej gminy Zawidz należał do powiatu sierpeckiego w województwie płockim. W okresie I Rzeczypospolitej dominowała tu gospodarka folwarczna oraz zabudowa drobnoszlachecka o charakterystycznych układach owalnicowych, jak w Zawidzu Kościelnym oraz Osieku Włostyborach. Po 1793 r. tereny te znalazły się w zaborze pruskim, a później w granicach Królestwa Polskiego. W 1866 r. powołano gminę Kosemin, która swoimi granicami była zbliżona do współczesnej jednostki. W XIX w. Zawidz stał się ważnym punktem handlowym (karczma, prawo pędzenia wódki). Warto nadmienić, iż w 1863 r. region stał się areną działań powstańczych Zygmunta Padlewskiego.

Wiek XX stanowił okres rozwoju przestrzenno-funkcjonalnego gminy oraz aktywizacji mieszkańców. W 1908 r. powstała Ochotnicza Straż Pożarna, a w 1925 r. oddano do użytku linię kolejową Sierpc – Nasielsk. Podczas II wojny światowej gmina została wcielona do III Rzeszy, co wiązało się z licznymi wysiedleniami i konfiskatami majątków. Na terenie gminy aktywnie działał ruch oporu – placówka ZWZ-AK pod dowództwem Leona Obrębskiego „Sokoła" oraz Bataliony Chłopskie. Po 1945 r., w okresie Polski Ludowej, przeprowadzono parcelację majątków ziemskich i rozwijano infrastrukturę rolniczą (powstanie SKR i szkół rolniczych). W 1956 r., w wyniku reformy administracyjnej, oficjalnie utworzono dzisiejszą gminę Zawidz, która zachowuje swój rolniczy charakter i tradycję historyczną Mazowsza Płockiego.[61]

6.2. ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Wszystkie zabytki łącznie (z dziedziny budownictwa, rzemiosła, sztuki, archeologii i zabytkowej zieleni) stanowią tzw. zasoby dziedzictwa kulturowego. Stanowią one istotny element tożsamości świadczący o zachowaniu ciągłości działalności i dorobku społeczności lokalnej.

Aktualnie obowiązuje podział na:

- zabytki nieruchome – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości;
- zabytki ruchome – rzecz ruchoma, jej cześć lub zespół rzeczy ruchomych;
- zabytki archeologiczne – zabytek nieruchomy będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

[61] Materiał źródłowy: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania przestrzennego Gminy Zawidz, 2023 r.

6.2.1. OBIEKTY WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW

Jedną ze sztandarowych i najbardziej powszechnych form ochrony zabytków jest rejestr zabytków. Rejestr prowadzony jest w podziale na odrębne księgi prowadzone i oznaczone wg następujących kategorii: A – zabytek nieruchomy; B – zabytek ruchomy; C – zabytek archeologiczny.

Na terenie gminy Zawidz znajduje się 7 obiektów wpisanych do Rejestru Zabytków.

Tab. 21 Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków

LP	NR REJESTRU	OBIEKT CHRONIONY	DATA WPISU	MIEJSCOWOŚĆ
1	731/62	Kościół par. pw. św. Bartłomieja	7.06.1962 r.	Jeżewo- Poświętne
2	562	Zespół dworski: dwór, park	28.08.1987 r.	Majki
3	571	Park	01.09.1987 r	Skoczkowo
4	239	Kościół par. pw. św. Jakuba	29.01.1979 r.	Słupia
6	601/62	Kościół par. pw. św. Marcina wraz z dzwonnicą i cmentarzem przykościelnym	04.04.1962 r.	Zawidz Kościelny
7	570	Park dworski	02.09.1987 r.	Zgagowo

Materiał źródłowy: Narodowy Instytut Dziedzictwa (NID), stan na 31.12.2024 r.

6.2.2. OBIEKTY UJĘTE W EWIDENCJI ZABYTKÓW

W gminnej ewidencji zabytków ujmowane są: zabytki nieruchome wpisane do rejestru, inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, inne zabytki nieruchome, zabytki ruchome, wyznaczone przez Wójta w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Wśród obiektów ujętych w ewidencji znajdują się m.in.: zabytkowe młyny, wiatraki, cmentarze parafialne, kościoły parafialne, dwory, zespoły i parki dworskie, układ ruralistyczny wsi Zawidz Kościelny. Łącznie na terenie gminy zidentyfikowano ponad 20 obiektów nieruchomych lub obszarów ujętych w gminnej ewidencji zabytków.[62]

6.2.3. STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE

Stanowiska archeologiczne są ważnym elementem dziedzictwa kulturowego i stanowią podstawę wiedzy o najdawniejszych dziejach regionu. Ewidencja stanowisk archeologicznych nie jest jednak zbiorem zamkniętym i nie można wykluczyć, że w wyniku dalszej weryfikacji lub prowadzonych prac ziemnych uda się zidentyfikować nowe ślady osadnicze. Stanowiska archeologiczne są jednym z najbardziej narażonych elementów środowiska, dla których zagrożenie stanowi wszelka działalność człowieka naruszająca powierzchnię ziemi.

Na terenie gminy nie występują stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków (nieruchome zabytki archeologiczne – C).

Gmina Zawidz bogata jest w dziedzictwo archeologiczne, sięgające czasów prehistorycznych, średniowiecza oraz późniejszych okresów historycznych. Znaleziska archeologiczne świadczą o ciągłości osadniczej oraz kulturowej wartości tego obszaru. Na terenie objętym opracowaniem zidentyfikowano liczne osady i ślady osadnictwa, a także cmentarzyska, obozowiska, skarb.

Łącznie na terenie gminy Zawidz zidentyfikowano ponad 390 stanowisk archeologicznych.[63]

[62] Materiał źródłowy: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania przestrzennego Gminy Zawidz, 2023 r.
[63] Materiał źródłowy: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania przestrzennego Gminy Zawidz, 2023 r.

6.2.4. ZAGROŻENIA DLA ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Do degradacji, uszkodzenia lub zniszczenia zasób dziedzictwa kulturowego może doprowadzić szereg przyczyn wewnętrznych, zewnętrznych i wywołanych sytuacją ogólną w określonym czasie.

W zakresie przyczyn wewnętrznych, związanych z działalnością człowieka, najważniejsze są:
- brak opieki konserwatorskiej;
- brak użytkownika;
- nadmierna intensywność użytkowania lub wadliwa gospodarka;
- kradzież, zaginięcie lub nielegalny wywóz;
- wady realizacyjne (niepoprawnie przeprowadzone prace konserwatorskie lub budowlane);
- niewłaściwa eksploatacja (użytkowanie niezgodne z pierwotnym przeznaczeniem obiektu);
- zmiany warunków wodno-gruntowych, jak i zanieczyszczenie wód i gleb.

Przyczyny zniszczeń lub uszkodzeń, określane jako zewnętrzne mają szerszy, często trudny do określenia zasięg oddziaływania, przez co są również trudniejsze do usunięcia. Najważniejsze są:
- działalność gospodarcza;
- infrastruktura komunalna, jak np. wprowadzanie ruchu tranzytowego samochodów przez obszary historycznych miejscowości itp.;
- zagospodarowanie przestrzenne, z dopuszczeniem np. inwestycji wielkoobszarowych i obiektów wielkogabarytowych, degradujących ekspozycję obiektów historycznych lub zakłócających łączność widokową i kompozycyjną pomiędzy obiektami zabytkowymi;
- skażenia atmosferyczne i zanieczyszczenia wód oraz zachwianie gospodarki wodnej.

Przyczyny ogólne, powodujące uszkodzenie lub zniszczenie obiektów zabytkowych to m.in.:
- działanie czasu;
- klęski losowe, jaki np. wichury, trąby powietrzne, powodzie itp.;
- zmiany kierunków artystycznych;
- warunki atmosferyczne;
- działanie biologiczne;
- rozwój teorii konserwatorskich, poprzez stosowanie technologii konserwatorskich, które w dłuższej perspektywie czasowej są szkodliwie dla zabytku.

6.3. INSTYTUCJE KULTURY

Na terenie gminy Zawidz nie funkcjonuje obecnie żadna placówka o charakterze domu lub centrum kultury.

GMINNA BIBLIOTEKA PUBLICZNA

Na terenie gminy, w Zawidzu Kościelnym przy ul. Mazowieckiej 26 funkcjonuje Gminna Biblioteka Publiczna. Uzupełnieniem powyższej placówki są dwie filie biblioteczne – Filia w Jeżewie i Słupi.

Całkowity księgozbiór biblioteki w 2024 r. wyniósł ok. 21,7 tys. wolumenów, z której wypożyczono łącznie 11 101 książek, natomiast z samej biblioteki korzystało 719 czytelników.[64]

Do głównych zadań Gminnej Biblioteki Publicznej należy[65]:
- gromadzenie, opracowywanie, przechowywanie i ochrona materiałów bibliotecznych;
- udostępnianie zbiorów bibliotecznych na miejscu, wypożyczanie oraz prowadzenie w miarę możliwości wypożyczeń między bibliotecznych;
- udzielanie fachowej pomocy w korzystaniu ze zbiorów oraz informacji o ich zawartości;

[64] Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.
[65] Materiał źródłowy: https://biblioteka.zawidz.pl/

- organizacja form pracy z czytelnikiem, służących popularyzacji książki, nauki i czytelnictwa;
- współpraca z innymi bibliotekami, instytucjami upowszechniania kultury, organizacjami oraz Szkołami na terenie Gminy Zawidz;
- podejmowanie innych działań wynikających z potrzeb środowiska;
- doskonalenie form i metod pracy bibliotecznej.

W ramach działalności biblioteki w 2025 r. zorganizowano m.in. lekcje biblioteczne, spotkania literackie oraz literacko-muzyczne oraz spektakle teatralne dla dzieci.[66]

ŚWIETLICE WIEJSKIE

Na terenie gminy Zawidz funkcjonuje obecnie 11 świetlic wiejskich. Zlokalizowane są one w miejscowościach: Zawidz Mały, Żabowo, Osiek Włostybory, Milewo, Chabowo, Mańkowo, Zalesie, Zawidz Kościelny, Rekowo. [67]

W świetlicach organizowane są regularne spotkania, wydarzenia dla mieszkańców poszczególnych miejscowości, których celem jest m.in. integracja lokalnej społeczności i ich aktywizacja.

6.4. LOKALNE DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE

RZEŹBIARSTWO LUDOWE

Gmina Zawidz, a w szczególności miejscowość Zawidz Kościelny, to historyczne centrum sierpeckiego ośrodka rzeźby ludowej, którego największy rozkwit przypadł na lata siedemdziesiąte XX w. Prekursorem lokalnego środowiska twórczego był Wincenty Krajewski, a do najbardziej utytułowanych kontynuatorów należy Jan Krajewski (laureat Nagrody im. O. Kolberga) oraz twórcy współcześni: Alfreda i Krzysztof Krajewscy. Z gminą trwale związani są również artyści: Katarzyna Kuczyńska, Henryk Wierzchowski, Stanisław Dużyński i Konstanty Marcinkowski. Twórczość rzeźbiarska regionu, wykonywana w drewnie lipowym z wykorzystaniem polichromii olejnej, obejmuje trzy główne nurty tematyczne: sakralny, obyczajowy (życie dawnej wsi) oraz historyczny. Rzeźbiarstwo to w dalszym ciągu stanowi element lokalnego dziedzictwa kulturowego. Tradycja rzeźbiarska gminy podtrzymywana jest m.in. poprzez organizację cyklicznych plenerów rzeźbiarsko-malarskich połączonych z warsztatami edukacyjnymi, udział zawidzkich artystów w wydarzeniach organizowanych przez Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu (pokazy rzeźbienia na żywo, udział w konkursach tematycznych) i ekspozycję prac podczas uroczystości gminnych. Warto nadmienić, iż prace lokalnych rzeźbiarzy stanowią element ekspozycji placówek muzealnych (w tym Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu) oraz krajowych i zagranicznych kolekcji prywatnych. Rzeźby te zdobią również lokalną przestrzeń publiczną, a mianowicie teren przy kościele parafialnym w Zawidzu Kościelnym. Figury te mają niemal wymiary ludzkich postaci, a każda z nich została stworzona przez innego artystę z Zawidza i okolic.[68]

[66] Materiał źródłowy: https://biblioteka.zawidz.pl/
[67] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Zawidz.
[68] Materiał źródłowy: https://mwmskansen.pl/jan-krajewski-rzezbiarz-z-zawidza-koscielnego/

Ryc. 37 Drewniane rzeźby w Zawidzu Kościelnym
Materiał źródłowy: https://proszewycieczki.wordpress.com/

ZESPOŁY ARTYSTYCZNE I FOLKLORYSTYCZNE

Na terenie gminy Zawidz przy Zespole Szkół Samorządowych w Zawidzu Kościelnym działają dwie grupy artystyczne: Zespół Tańca Ludowego „Zawidzanie" oraz Młodzieżowa Orkiestra Dęta.

Zespół Tańca Ludowego „Zawidzanie" założony został w 2005 r. oraz liczy 26 członków. Zespół kultywuje polskie tradycje, posiadając w swoim repertuarze m.in. tańce łowickie, krakowskie oraz suitę rzeszowską. Zespół prezentował swój program artystyczny na terenie całego kraju, w tym m.in. podczas Dożynek Prezydenckich w Spale. Dożynek Województwa Mazowieckiego w Sierpcu, a także w Świnoujściu czy Pasłęku. Formacja kilkukrotnie koncertowała również za granicą, m.in. w Niemczech oraz na Litwie podczas Festiwalu Kultury Polskiej. Członkowie zespołu regularnie biorą czynny udział w przeglądach artystycznych, zdobywając nagrody, m.in. III miejsce na I Mazowieckim Festiwalu Zespołów Ludowych.

Młodzieżowa Orkiestra Dęta, funkcjonująca od 2000 r. bierze udział w uroczystościach gminnych, szkolnych i patriotycznych (występowała m.in. w Warszawie podczas obchodów 65. rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego). Podobnie jak zespół ludowy, orkiestra ma na swoim koncie występy międzynarodowe (m.in. w Wilnie). Wśród sukcesów grupy warto wyróżnić zajmowane czterokrotnie czołowe miejsce na Mazowieckim Przeglądzie Szkolnych Zespołów Instrumentalnych w Warszawie organizowanym przez Mazowieckiego Kuratora Oświaty oraz zajmowane również czterokrotnie pierwsze miejsce w Regionalnym Konkursie Zespołów Szkolnych w Płocku. Ponadto orkiestra otrzymała nagrodę specjalną podczas Warmińsko-Mazurskiego Festiwalu Chórów i Orkiestr w Olsztynie.

Aktywność zarówno zespołu, jak i orkiestry znacząco przyczynia się do integracji lokalnej społeczności oraz promowania gminy Zawidz na szczeblu regionalnym i ogólnopolskim.[69]

[69] Materiał źródłowy: http://zss.zawidz.szkolnastrona.pl/

WYDARZENIA KULTURALNE

Na przestrzeni ostatnich lat na terenie gminy Zawidz organizowanych jest szereg wydarzeń społeczno-kulturalnych, których jednym z celów jest integracja wśród mieszkańców. W gminie zorganizowano m.in.: Dożynki Powiatowo-Gminne, które cieszą się wysokim zainteresowaniem wśród mieszkańców powiatu. W trakcie wydarzenia odbywają się liczne przemówienia i spotkania oraz występy artystyczne.[70] Ponadto gmina organizuje również m.in. Festyn Rodzinny oraz Dzień Dziecka.[71]

Równie istotnym wydarzeniem dla mieszkańców jest także ww. plener rzeźbiarsko malarski. Inicjatywa ta bezpośrednio nawiązuje do artystycznych tradycji lat 60 XX w., kiedy gmina stanowiła prawdziwe „zagłębie" rzeźbiarstwa ludowego". Pierwsza edycja tego pleneru odbyła się w 1988 r., a wydarzenie to zostało z sukcesem reaktywowane w 2015 r. Aktualnie w jego przygotowanie zaangażowane są władze samorządowe i lokalne instytucje. Wydarzenie to nie tylko podtrzymuje unikane dziedzictwo regionu, ale również integruje społeczność lokalną i środowisko artystyczne.[72]

Ryc. 38 Wystawa rzeźb podczas pleneru rzeźbiarsko malarskiego w Zawidzu w 2023 r.
Materiał źródłowy: https://ekstrasierpc.pl/

[70] Materiał źródłowy: https://powiat.sierpc.pl/
[71] Materiał źródłowy: https://www.facebook.com/people/KGW-Makomazy/
[72] Materiał źródłowy: https://ekstrasierpc.pl/

6.5. WNIOSKI

RYS HISTORYCZNY

- Obszar gminy cechuje się ukształtowaną w średniowieczu strukturą osadniczą oraz utrwaloną ciągłością historyczno-kulturową regionu.

ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

- Obecność obiektów zabytkowych (m.in. obiekty wpisane do rejestru zabytków i ewidencji zabytków).
- Zły stan techniczny niektórych obiektów ujętych w ewidencji zabytków, powodujący stopniowe niszczenie obiektów tradycyjnej zabudowy.
- Niewystarczające wydatki z budżetu gminy na wsparcie działań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego.

INSTYTUCJE KULTURY

- Brak placówki o charakterze domu lub centrum kultury.
- Obecność instytucji kultury na terenie gminy (Gminna Biblioteka Publiczna).
- Obecność świetlic wiejskich na terenie gminy.

LOKALNE DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE

- Unikalne dziedzictwo rzeźbiarskie stanowiące ważny element lokalnej kultury i wizytówkę regionu.
- Działalność zespołów artystycznych sprzyjająca podtrzymywaniu i popularyzacji lokalnych tradycji.
- Organizowane wydarzenia i imprezy kulturalne dla różnych grup wiekowych, realizowane w ramach promowania i upowszechniania historii oraz integracji lokalnej społeczności.

7. SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA

7.1. INFRASTRUKTURA SPORTOWO-REKREACYJNA I JEJ WYKORZYSTANIE

Do obiektów zaplecza sportowo-rekreacyjnego w gminie Zawidz zalicza się[73]:

- Hala sportowa i Orlik w Zawidzu Kościelnym, ul. Mazowiecka 47;
- Hala sportowa w Zawidzu Kościelnym, ul. Mazowiecka 47B,
- Hala sportowa i boisko przy Szkole Podstawowej im. Wincentego Witosa w Jeżewie;
- Boisko sportowe w Słupi;
- Plac zabaw w Zawidzu Kościelnym;
- Plac zabaw w Jeżewie;
- Plac zabaw w Osieku;
- Plac zabaw w Słupi;
- Plac zabaw w Osieku Włostybory;
- Plac zabaw w Grąbcu.

Gminna baza sportowo-rekreacyjna służy rozwojowi aktywności fizycznej, ruchowej i psychicznej, nauki współpracy i współzawodnictwa mieszkańców, którzy mogą korzystać z infrastruktury sportowej w sposób indywidualny lub zorganizowany. Wartym podkreślenia jest także rola placów zabaw i siłowni zewnętrznych, jako czynników korzystnych dla najmłodszych mieszkańców oraz całych rodzin.

Na terenie gminy Zawidz funkcjonuje obecnie 5 klubów sportowych[74]:

- UKS “Orzeł” w Zawidzu Kościelnym;
- SKS “MEGA-GIM” w Zawidzu Kościelnym;
- SLKS “Olimpijczyk: w Jeżewie;
- UKS “Pogoń” Słupia;
- Klub Sportowy Zawidz.

7.2. ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA

7.2.1. WALORY PRZYRODNICZE

Obszar gminy Zawidz nie jest szczególnie cenny pod względem przyrodniczo-krajobrazowym, z uwagi na dosyć rolniczy charakter. Nie występują tutaj bowiem większe zbiorniki wodne, w tym jeziora. Jednocześnie gmina odznacza się bardzo niskim wskaźnikiem lesistości, co jest równoznaczne z ograniczonym potencjałem w zakresie turystyki kwalifikowanej (np. łowiectwo) i rekreacyjnej (pieszo-rowerowej). Ponadto niemal cały obszar gminy położony jest poza zasięgiem ponadlokalnego systemu przyrodniczego (płatów i korytarzy ekologicznych).

Warto nadmienić, iż na terenie gminy Zawidz istotną rolę odgrywa produkcja zwierzęca, w szczególności chów lub hodowla drobiu kurzego, trzody chlewnej oraz bydła. Intensyfikacja tej działalności wiąże się z określonymi ograniczeniami, do których należy zaliczyć m.in. okresowe uciążliwości zapachowe oraz konflikty funkcjonalno-przestrzenne związane z rozwojem turystyki i rekreacji. Uwarunkowania te wymagają uwzględnienia w planowaniu dalszego rozwoju gminy.

Tereny o relatywnie najwyższych walorach przyrodniczych występują w północnej części gminy, gdzie znajdują się enklawy leśne i ustanowiony został Obszar Chronionego Krajobrazu Równina Raciążska. Nie mniej sam rejon nie jest szczególnie predysponowany do pełnienia funkcji turystycznej,

[73] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Zawidz.
[74] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Zawidz.

co związane jest z obecnością rozległych gruntów rolnych, gdzie nie istnieje rozwinięta infrastruktura turystyczna.

Wśród walorów przyrodniczych można wyróżnić również doliny rzek Raciążnicy i Sierpienicy, które mimo ogólnych uwarunkowań gminy wykazują potencjał w zakresie turystyki kwalifikowanej (szlaki turystyki wodnej, spływy kajakowe) oraz rekreacji pieszo-rowerowej realizowanej w obrębie koryt rzecznych. Obszary te cechuje[75]:

- urozmaicona rzeźba terenu oraz bogactwo form ukształtowania terenu, m.in. doliny rzeczne, wzniesienia morenowe, równiny sandrowe oraz równiny akumulacji torfowej i rzecznej;
- obecność otwartych przestrzeni łąkowo-pastwiskowych, stanowiących ostoję dla zwierząt łownych, i wykazujących potencjał w zakresie turystyki kwalifikowanej (łowiectwo);

Ponadto na terenie gminy występują kompleksy stawów rybnych, w tym łowisko komercyjne "Milewko", gdzie dozwolony jest połów ryb z kilku stanowisk wędkarskich. Występują tutaj duże okazy takich gatunków ryb jak m.in. karpie, szczupaki, liny, jesiotry, karasie, amury.

Warto jednocześnie zaznaczyć, iż gminę Zawidz cechuje niewielka gęstość zaludnienia, co jest niewątpliwym atutem dla osób szukających wyciszenia i spokoju.

7.2.2. WALORY ANTROPOGENICZNE

Na terenie gminy Zawidz występują walory antropogeniczne wynikające z historii, dziedzictwa kulturowego oraz infrastruktury stworzonej przez człowieka.

Wśród nich wyróżniają się zabytki architektury i budownictwa oraz obszary zabytkowe, w tym m.in.[76]:

- Układ ruralistyczny w Zawidzu Kościelnym;
- Kościół parafialny pw. św. Marcina w Zawidzu Kościelnym;
- Cmentarz przykościelny w Zawidzu Kościelnym;
- Kościół parafialny p.w. św. Jakuba w Słupi;
- Dwór w Majkach;
- Park Dworski w Skoczkowie.

[75] Materiał źródłowy: Program Ochrony Środowiska dla Gminy Zawidz na lata 2017-2020 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2021-2024, 2017.
[76] Materiał źródłowy: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zawidz, 2023 r.

Ryc. 39 Kościół parafialny pw. św. Marcina w Zawidzu Kościelnym
Materiał źródłowy: https://zabytek.pl/pl

Warto nadmienić, iż w granicach gminy znajduje się miejscowość Zawidz Kościelny z historycznie ukształtowanym układem ruralistycznym z XIV-XVI w. Układ obejmuje centralną część miejscowości, w rejonie ul. Mazowieckiej i Parkowej, w tym z Kościołem pw. św. Marcina oraz parkiem im. Franciszka Łazowskiego. Jako spójna przestrzeń łącząca zabytkową zabudowę z zielenią, odzwierciedla on dawny sposób zagospodarowania terenu oraz historyczny podział działek. Obszar ten, jako cenny element dziedzictwa kulturowego jest ujęty w Gminnej Ewidencji Zabytków i podlega ochronie.

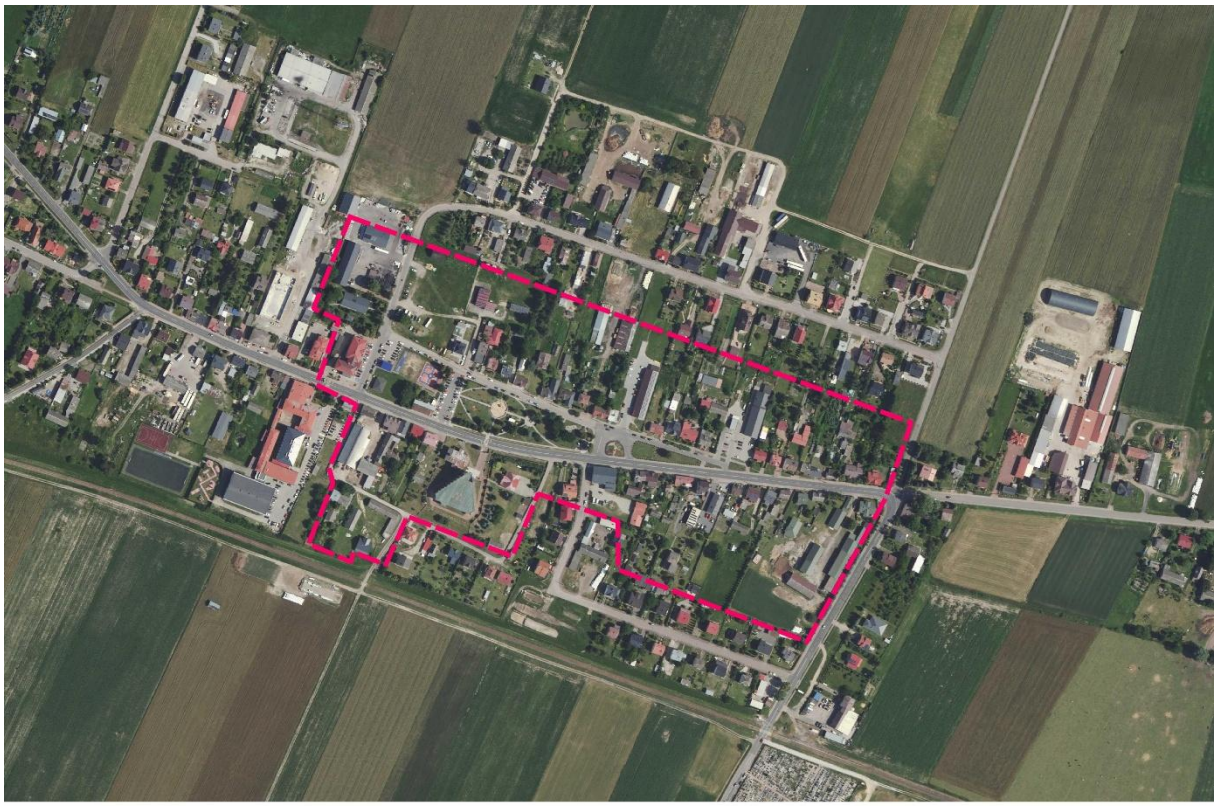

Ryc. 40 Układ ruralistyczny wsi Zawidz Kościelny ujęty w Gminnej Ewidencji Zabytków
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zawidz, 2023 r.

Gmina Zawidz jest silnie związana z dziedzictwem kulturowym sztuki ludowej w dziedzinie rzeźbiarstwa. Rzeźbiarstwo ludowe stanowi tu unikalny walor antropogeniczny. Miejscowe tradycje rzeźbiarskie, odkryte przez badaczy w 1956 r., zainspirowały powstanie dzisiejszego Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu, gdzie obecnie znajduje się Galeria Rzeźby.[77] Współcześnie drewniane figury zdobią przestrzeń publiczną, w tym Park im. Franciszka Łazowskiego, który jest miejscem ekspozycji dla rzeźb powstających podczas lokalnych plenerów rzeźbiarskich. Dzieła twórców z Zawidza cieszą się ogólnopolskim uznaniem i wzbogacają zbiory muzealne nie tylko w Sierpcu, a także w Płocku, Warszawie, Łodzi, Krakowie i Toruniu.[78]

Oprócz w/w zabytków w gminie znajdują się również inne obiekty o wartościach kulturowych, takie jak m.in.: kapliczki, krzyże przydrożne, zabytkowe budynki, stanowiska archeologiczne.

Do walorów antropogenicznych uznać można także działalność Gminnej Biblioteki Publicznej i świetlic wiejskich w tym poprzez organizację wydarzeń i imprez integrujących mieszkańców i turystów (opis szczegółowy w rozdz. 6.2.).

7.2.3. BAZA MATERIALNA TURYSTYKI

Gminną bazę noclegową tworzą wszelkie obiekty i urządzenia umożliwiające nocleg poza miejscem zamieszkania, do których należą m.in. hotel, miejsca noclegowe w zajazdach gastronomicznych, miejsca noclegowe prywatne, gospodarstwa agroturystyczne oraz kamping i pole namiotowe.

[77] Materiał źródłowy: https://mwmskansen.pl/
[78] Materiał źródłowy: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zawidz, 2023 r.

Należy nadmienić, iż w obecnych uwarunkowaniach na terenie gminy nie zidentyfikowano funkcjonujących obiektów świadczących usługi noclegowe.[79]

Gminną bazę żywieniową stanowią wszelkie obiekty gastronomiczne służące zaspokojeniu potrzeb żywnościowych turystów, takie jak restauracje, kawiarnie, bary, punkty gastronomiczne. Do grupy tej zalicza się również zakłady zaopatrujące odwiedzających w artykuły żywnościowe. Na terenie gminy Zawidz infrastruktura gastronomiczna nie jest szczególnie rozwinięta.

Na bazę komunikacyjną składa się sieć połączeń, dróg i szlaków komunikacyjnych. Poziom rozwinięcia bazy komunikacyjnej stanowi o dostępności oraz łatwości poruszania się po obszarze gminy przez potencjalnych turystów. Do bazy komunikacyjnej gminy Zawidz zalicza się:

- sieć dróg publicznych, w tym droga krajowa nr 10, droga wojewódzka nr 561, drogi powiatowe oraz gminne;
- przystanki autobusowe;

Do bazy towarzyszącej zalicza się wszelkiego rodzaju urządzenia sportowo-rekreacyjne obszaru turystycznego, które pozwalają turystom na uprawianie różnych form rekreacji. Infrastrukturę sportowo-rekreacyjną opisano we wcześniejszej części (rozdz. 7.1.). Ponadto w zakres bazy towarzyszącej wchodzi cała gminna infrastruktura techniczna (sieć wodno-kanalizacyjna, sieć energetyczna) oraz społeczna (przychodnie, apteki, biblioteka, poczta).

Atrakcje turystyczne stanowią wszelkiego rodzaju obiekty będące przedmiotem zainteresowania turystycznego i wpływające na natężenie ruchu turystycznego. Do gminnych atrakcji turystycznych zaliczyć zatem można wszystkie wyżej wymienione formy i obiekty pod warunkiem, że są one związane z gminą (np. z kulturą mieszkańców), na ich temat dostępne są informacje turystyczne (np. w postaci ulotek, informacji internetowej, oznaczenia kartograficznego) oraz w sposób realny wpływają na wzrost ruchu turystycznego.

[79] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Zawidz.

7.3. WNIOSKI

INFRASTRUKTURA SPORTOWO-REKREACYJNA I JEJ WYKORZYSTANIE

- Niedostateczna liczebność obiektów sportowo-rekreacyjnych.
- Funkcjonujące na terenie gminy kluby sportowe.

ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA

- Niedostatecznie rozbudowane oferty turystyczno-rekreacyjne poza okresem wakacyjnym.
- Wyróżniające się walory antropogeniczne, w tym rzeźbiarstwo ludowe, sprzyjające rozwojowi turystyki krajoznawczej.
- Ograniczone zasoby bazy turystycznej wraz z niedostatecznie rozwiniętą infrastrukturą noclegową i stosunkowo niewielkimi walorami przyrodniczymi.
- Ograniczone wydatki z budżetu gminy na rozwój turystyki.
- Ograniczenia rozwoju turystyki wynikające z lokalizacji i intensywności chowu lub hodowli drobiu kurzego, trzody chlewnej oraz bydła, w szczególności w zakresie uciążliwości zapachowych, krajobrazowych i środowiskowych.

8. PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

8.1. PLANOWANIE PRZESTRZENNE W GMINIE

8.1.1. PLAN OGÓLNY GMINY

Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw wprowadza nowe przepisy dotyczące hierarchii dokumentów planistycznych w gminach w Polsce. Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego zastąpione zostaną przez plany ogólne gmin (które stanowić będą, w odróżnieniu od studiów, akty prawa miejscowego) oraz przez strategie rozwoju (zwłaszcza w zakresie ustaleń dotyczących polityki rozwoju).

Zgodnie z zapisami art. 13a ust. 4 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowania przestrzennym plan ogólny określa strefy planistyczne oraz gminne standardy urbanistyczne oraz może określać (w przypadku wystąpienia stosownych przesłanek) obszary uzupełnienia zabudowy oraz obszary zabudowy śródmiejskiej. Stosownie do art. 13e ust. 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w gminnym katalogu stref planistycznych określa się profil funkcjonalny stref planistycznych, wartość maksymalnej nadziemnej intensywności zabudowy, maksymalną wysokość zabudowy, maksymalny udział powierzchni zabudowy oraz minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej. W planie ogólnym dopuszcza się wyznaczenie następujących stref planistycznych:

- strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową wielorodzinną;
- strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową jednorodzinną;
- strefa wielofunkcyjna z zabudową zagrodową;
- strefa usługowa;
- strefa handlu wielkopowierzchniowego;
- strefa gospodarcza;
- strefa produkcji rolniczej;
- strefa infrastrukturalna;
- strefa zieleni i rekreacji;
- strefa cmentarzy;
- strefa górnictwa;
- strefa otwarta;
- strefa komunikacyjna.

Ustalenia planu ogólnego powinny uwzględniać politykę przestrzenną gminy określoną w strategii rozwoju gminy lub strategii rozwoju ponadlokalnego. Stosownie do art. 51 ustawy z dnia 7 lipca 2023 roku o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2023. Poz. 1688), zmienionej 4 kwietnia 2025 r.: *ustalenia pierwszego planu ogólnego gminy w danej gminie określa się, uwzględniając politykę przestrzenną gminy określoną w strategii rozwoju gminy lub strategii rozwoju ponadlokalnego, o ile gmina dysponuje strategią rozwoju gminy lub strategią rozwoju ponadlokalnego, których opracowanie zostało wszczęte od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.* Do planu ogólnego gminy sporządzane jest uzasadnienie w formie tekstowej wraz z częścią graficzną. Elementy uzasadnienia zostały określone w art. 13h ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Gmina Zawidz przystąpiła do opracowania planu ogólnego gminy, na mocy uchwały nr 24/VI/2024 Rady Gminy Zawidz z dnia 12 września 2024 r. W chwili opracowania niniejszej Diagnozy plan ogólny gminy nie był przyjęty uchwałą Rady Gminy.

8.1.2. STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Do 31 sierpnia 2026 r, nadrzędnym dokumentem planistycznym pozostawało Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zawidz, przyjęte na mocy uchwały nr 60/X/2015 Rady Gminy Zawidz z dnia 30 października 2015 r., a następnie zmienione uchwałą nr 113/XXI/2020 Rady Gminy Zawidz z dnia 30 grudnia 2020 r. i uchwałą nr 235/XLI/2023 z dnia 23 września 2023 r.

Dokument zawiera generalne zasady zagospodarowania przestrzennego oraz wytyczne, którymi należy kierować się w kreowaniu polityki przestrzennej. Studium nie jest aktem prawa miejscowego, stanowi natomiast wiążącą wytyczną (podstawę) do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Studium, co do zasady, definiuje kierunki polityki przestrzennej gminy w zakresie:
- celów rozwoju społeczno-gospodarczych gminy;
- priorytetów rozwojowych gminy;
- funkcji gminy;
- hierarchii sieci osadniczej;
- struktury funkcjonalno-przestrzennej;
- ochrony środowiska, w tym w aspekcie uwarunkowań prawnych i Przyrodniczego Systemu Gminy;
- kierunków zagospodarowania przestrzennego Przyrodniczego Systemu Gminy (wytyczne do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego);
- kierunków działań w strefach funkcjonalnych;
- kierunków i zasad ochrony dóbr kultury (wytyczne do miejscowego planu zagospodarowania);
- stref ochrony konserwatorskiej;
- ochrony krajobrazu kulturowego;
- kierunków działań w zakresie dóbr kultury;
- kierunków i zadań rozwoju infrastruktury społecznej i obszarów dla tych potrzeb;
- kierunków rozwoju komunikacji;
- kierunków działań w dziedzinie gospodarki odpadami;
- kierunków rozwoju elektroenergetyki, zaopatrzenia w wodę, odprowadzania ścieków, ciepłownictwa, gazownictwa i telekomunikacji;
- obrony cywilnej i ochrony przeciwpożarowej;
- kierunków działań i zadań władz samorządowych w celu realizacji polityki.

Zgodnie z zapisami aktualnego Studium głównym celem polityki przestrzennej gminy Zawidz jest kształtowanie wielofunkcyjnej, uporządkowanej przestrzeni, która wspiera zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy oraz bezpośrednio przekłada się na podnoszenie jakości życia mieszkańców.

Wdrażanie założeń rozwoju gminy opiera się na hierarchicznej strukturze celów strategicznych i operacyjnych, obejmujących m.in. modernizację struktury technicznej, budowę społeczeństwa obywatelskiego, wspieranie przedsiębiorczości (sektora mikro i małych przedsiębiorstw), osiągnięcie dobrego stanu środowiska, wysoką jakość ochrony zdrowia oraz rozwój instytucjonalny administracji.

Na podstawie analizy uwarunkowań społecznych, gospodarczych i przyrodniczych, obszar gminy został podzielony na 3 główne strefy funkcjonalno-przestrzenne o zróżnicowanych predyspozycjach do rozwoju:
- strefa rozwoju obszarów zabudowanych – koncentruje się wokół istniejących i zwartych struktur osadniczych o kluczowym znaczeniu funkcjonalno-insytucjonalnym dla gminy (Zawidz Kościelny, Zawidz Mały, Żabowo, Osiek, Kosemin, Jeżewo, Stropkowo, Słupia jako główne ośrodki funkcjonalne). Strefa ukierunkowana jest na zapewnienie równomiernego dostępu do usług, rozwój sieci infrastruktury technicznej, systemu komunikacji (drogowej, pieszej i rowerowej) oraz

działalności gospodarczej, sportowo-rekreacyjnej i wypoczynkowej. W tej strefie wskazano na dążenie do ograniczania nieefektywnej zabudowy rozproszonej o funkcji nierolniczej;
- obszary rozwoju funkcji rolniczych – obejmują znaczną część gminy, ze względu na dogodne warunki fizjograficzne. Strefa ta jest predysponowana do rozwoju produkcji rolnej, hodowli zwierząt, lokalizacji zabudowy zagrodowej oraz rozwoju różnorodnych form działalności związanych z obsługą rolnictwa i przetwórstwem rolno-spożywczym, przy jednoczesnym zrównoważonym kształtowaniu krajobrazu rolniczego;
- obszary przenikania funkcji rolniczych i leśnych – obejmują tereny o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych (w tym objęte prawną ochroną, kompleksy leśne, łąki i tereny podmokłe). Rozwój tej strefy opiera się na utrzymaniu równowagi między gospodarką a ochroną przyrody, dążeniu do zachowania zróżnicowanego krajobrazu oraz rozwoju agroturystyki.

W strukturze przeznaczenia terenów Studium wyznacza 3 kategorie obszarów:
- obszary przeznaczone do zainwestowania (zabudowa wielofunkcyjna, zagrodowa, mieszkaniowo-usługowa, produkcyjna i infrastruktura);
- obszary ograniczonego zainwestowania (eksploatacja kopalin, tereny sportowo-rekreacyjne, kolejowe i rolnicze);
- obszary otwarte niezainwestowane (lasy, zieleń, cmentarze, wody i tereny podmokłe).

Nowo formułowana Strategia Rozwoju stanowić będzie kontynuację i rozwinięcie dotychczas podejmowanych inicjatyw i aktywności na rzecz dalszego rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzennego gminy Zawidz.

8.1.3. MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Głównym narzędziem w kształtowaniu ładu przestrzennego są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Uregulowane zasady zagospodarowania przestrzennego posiadają niektóre fragmenty miejscowości.

Na terenie gminy obowiązują aktualnie miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, przyjęte następującymi uchwałami[80]:
- Uchwała nr 111/XXV/2026 Rady Gminy Zawidz z dnia 6 marca 2026 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części obrębów Kęsice, Krajewice Małe, Jeżewo, Makomazy, Krajewice Duże, Majki Małe, Rekowo, Petrykozy, Szumanie Pustoły, Mańkowo, Szumanie, Chabowo Świniary w gminie Zawidz – ETAP 2;
- Uchwała nr 71/XV/2025 Rady Gminy Zawidz z dnia 26 czerwca 2025 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części obrębów Kęsice, Krajewice Małe, Jeżewo, Makomazy, Krajewice Duże, Majki Małe, Rekowo, Petrykozy, Szumanie Pustoły, Mańkowo, Szumanie, Chabowo Świniary w gminie Zawidz – ETAP 1;
- Uchwała nr 40/IX/2024 Rady Gminy Zawidz z dnia 28 listopada 2024 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części obrębów Grąbiec, Żytowo, Kęsice, Jeżewo, Rekowo, Krajewice Małe, Krajewice Duże, Makomazy, Ostrowy, Majki Małe, Gutowo Górki, Gołocin, Chabowo Świniary i Mańkowo w gminie Zawidz – ETAP 1;
- Uchwała nr 11/IV/2024 Rady Gminy Zawidz z dnia 27 czerwca 2024 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów w obrębie geodezyjnym Żabowo, Osiek, Osiek Włostybory, Osiek Piaseczny, Kosemin;
- Uchwała nr 67/XI/2015 Rady Gminy Zawidz z dnia 26 listopada 2015 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części obrębów Grąbiec, Żytowo, Jeżewo, Kęsice, Makomazy, Ostrowy, Rekowo, Krajewice Małe, Krajewice Duże, Majki Małe, Słupia, Gutowo Górki, Gołocin, Chabowo Świniary, Szumanie, Mańkowo, Kosmaczewo, Kowalewo Nowe w gminie Zawidz;

[80] Materiał źródłowy: https://edziennik.mazowieckie.pl/

– Uchwała nr 66/XI/2015 Rady Gminy Zawidz z dnia 26 listopada 2015 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części obrębów Kęsice, Rekowo, Krajewice Duże, Krajewice Małe, Jeżewo, Majki Małe, Mańkowo, w gminie Zawidz.

8.1.4. DECYZJE O WARUNKACH ZABUDOWY I DECYZJE O LOKALIZACJI INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO

W obszarach nie objętych ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego realizacja inwestycji możliwa jest po uzyskaniu decyzji o warunkach zabudowy lub decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego. Dynamika liczby wydawanych decyzji na przestrzeni lat przedstawia się następująco:

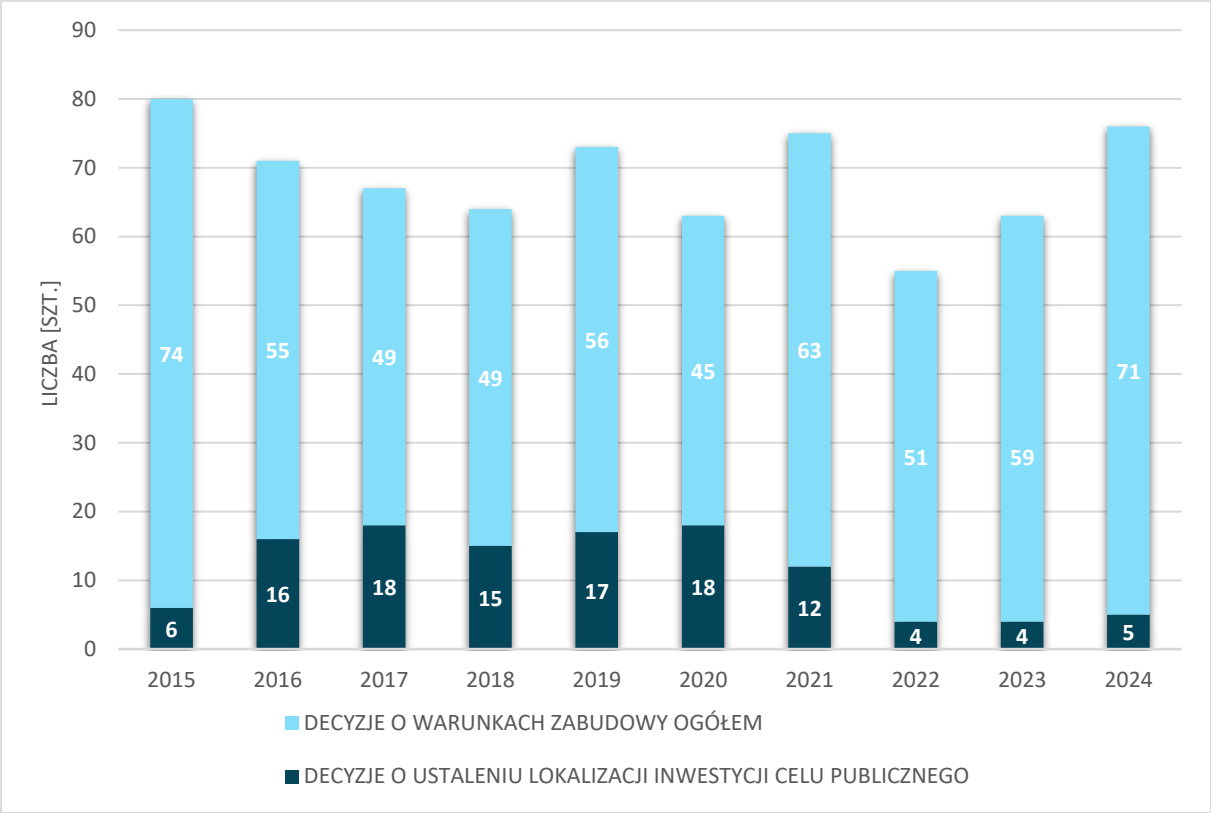

Ryc. 41 Wydane w gminie decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu w latach 2015-2024
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Średnio w analizowanych latach wydane zostały ok. 69 decyzji/rok, z czego ok. 57 decyzji wz/rok i 12 decyzje icp/rok. W 2024 roku wydano 5 decyzji o ustaleniu lokalizacji celu publicznego oraz 71 decyzji o warunkach zabudowy, z czego większość dotyczyła budownictwa jednorodzinnego.[81]

W 2025 roku obserwowany jest natomiast skokowy wzrost złożonych wniosków o wydanie warunków zabudowy (134). Jest to niewątpliwie związane z wdrażaną reformą planowania przestrzennego i nowymi zasadami, na podstawie których wydawane będą decyzje, po wejściu w życie planu ogólnego.

8.2. STRUKTURA OSADNICZA

Najistotniejszym i najbardziej zaludnionym ośrodkiem funkcjonalnym jest miejscowość Zawidz Kościelny. W obrębie miejscowości skupiają się funkcje administracyjne, edukacyjne, kulturowe, handlowo-gospodarcze, religijne oraz mieszkaniowe i rolnicze. Ponadto świadczone są usługi medyczne i ochrony zdrowia, a także znajdują się obiekty o charakterze sportowo-rekreacyjnym oraz

[81] Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

związane z obsługą ruchu turystycznego. Miejscowość charakteryzuje się dogodnym położeniem komunikacyjnym, ze względu na przebieg przez jej centrum drogi wojewódzkiej nr 561 i linii kolejowej nr 27 oraz bliskość drogi krajowej nr 10. Cechą charakterystyczną wsi jest zachowany historyczny układ ruralistyczny z sakralnymi obiektami zabytkowymi.

Za „ośrodki wspomagające" uznano miejscowości odznaczające się najwyższym zaludnieniem (zaraz po Zawidzu Kościelnym) oraz/lub miejscowości wspomagające „centrum funkcjonalne" w wymiarze religijnym, edukacyjnym, kulturowym, handlowo-gospodarczym czy mieszkaniowo-rolniczym, tj.: Słupia, Jeżewo, Osiek. Miejscowości te odznaczają się stosunkowo zwartym charakterem istniejącej zabudowy oraz dobrą dostępnością komunikacyjną.

Pozostałe miejscowości pełnią głównie funkcje rolnicze i mieszkalne oraz/lub odznaczają się niskim lub bardzo niskim stopniem zaludnienia i przeważnie rozproszoną zabudową.

8.3. REWITALIZACJA

Według ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji. Rada Gminy wyznacza, w drodze uchwały, z własnej inicjatywy albo na wniosek wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji. Wniosek o wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji zawiera wskazanie granic tych obszarów wykonane na mapie w skali co najmniej 1:5000, sporządzonej z wykorzystaniem treści mapy zasadniczej, a w przypadku jej braku – z wykorzystaniem treści mapy ewidencyjnej.

Ponadto w drodze uchwały Gminy sporządzany jest Gminny Program Rewitalizacji dla obszaru rewitalizacji. Na podstawie art. 15.1. pkt. 2 w/w Ustawy, Gminny program rewitalizacji powinien zawierać opis powiązań z dokumentami strategicznymi gminy, w tym strategią rozwoju gminy, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz strategią rozwiązywania problemów społecznych.

Gmina Zawidz aktualnie nie posiada Gminnego Programu Rewitalizacji, jednakże sugerowane jest podjęcie działań mających na celu wyznaczenia obszaru rewitalizacji i obszaru zdegradowanego. Programu Rewitalizacji).

8.4. OBSZARY ZINTEGROWANEGO INWESTOWANIA I WYKLUCZENIA Z INWESTOWANIA

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) stanowią formę współpracy, w ramach której partnerstwa miast i otaczających je gmin oraz władze województw będą wspólnie przeprowadzać projekty finansowane z Funduszy Europejskich. Ponadto celem wdrażania instrumentu ZIT jest również budowanie partnerstwa i współpracy w ramach obszaru funkcjonalnego oraz wspieranie współpracy i wymiany doświadczeń pomiędzy Związkami ZIT zarówno w poszczególnych województwach, jak i na szczeblu krajowym i międzynarodowym. Istotne jest także wspieranie rozwoju kompetencji samorządu terytorialnego niezbędnych do przygotowania i wdrażania strategii, w tym strategii ZIT lub strategii rozwoju ponadlokalnego.

W ramach ZIT możliwe są następujące formy partnerstwa[82]:

- stowarzyszenie jednostek samorządu terytorialnego;
- porozumienie międzygminne;
- związek międzygminny, powiatowy lub powiatowo-gminny;

[82] Materiał źródłowy: Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.

- związek metropolitalny województwa.

Regionalne Inwestycje Terytorialne (RIT) stanowią element wdrażania funduszy europejskich, dzięki którym część środków pozostawiona jest w zarządzaniu związków lokalnych samorządów.

Obszar gminy Zawidz położony jest poza obszarem Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) i Regionalnych Inwestycji Terytorialnych (RIT).

8.5. OBSZARY ROZMIESZCZENIA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM

Zgodnie z ustaleniami obowiązującego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego na terenie gminy Zawidz zaplanowano następujące inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym:

- inwestycje celu publicznego w zakresie transportu kolejowego:
  - przebudowę linii kolejowej nr 27 relacji Sierpc – Toruń, w tym przebudowę/remont linii kolejowej nr 27 na odcinku Nasielsk-Sierpc [przedsięwzięcie zrealizowane];
- inwestycje celu publicznego w zakresie gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej:
  - Kanał Stropkowo -zapewnienie odpowiedniej przepustowości koryta w km 0+000 - 11+910 gm. Zawidz.

Ponadto zgodnie z zapisami obowiązującego Studium, w granicach gminy Zawidz planowane są następujące inwestycje:

- projektowane linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia 110 kV;
- projektowany Główny Punkt Zasilania “Zawidz”;
- projektowana druga nitka gazociągu tranzytowego DN1400 Jamał-Europa Zachodnia równoległa do istniejącej nitki oraz projektowana rozbudowa istniejącej stacji zaporowo-upustowej gazu w Rekowie.

8.6. WNIOSKI

PLANOWANIE PRZESTRZENNE W GMINIE

- W dalszym ciągu niewystarczający stopień pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

STRUKTURA OSADNICZA

- Rozproszona struktura zabudowy większości miejscowości w gminie.

REWITALIZACJA

- Obecność obiektów i obszarów wymagających poprawy estetyki zagospodarowania.

OBSZARY ZINTEGROWANEGO INWESTOWANIA I WYKLUCZENIA Z INWESTOWANIA

- Położenie gminy poza obszarem Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) i Regionalnych Inwestycji Terytorialnych (RIT).

9. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

9.1. OCHRONA LUDNOŚCI I OBRONA CYWILNA

Kryzys migracyjny na granicy polsko-białoruskiej zapoczątkowany latem 2021 r., a następnie pełnoskalowa inwazja Rosji na Ukrainę od 24 lutego 2022 r. stanowią argumenty, wobec których poszczególne jednostki samorządu terytorialnego, w tym społeczności lokalne powinny być zaangażowanie w proces nauki i przygotowania się na sytuacje kryzysowe. W obliczu rosnącej niestabilności geopolitycznej w regionie Europy Środkowo-Wschodniej szczególnie istotne jest zagadnienie szeroko rozumianego bezpieczeństwa, ochrony ludności oraz obrony cywilnej.[83]

W kontekście samorządów gminnych ważne jest wdrażanie mechanizmów związanych z:

- przygotowaniem ludności do właściwego zachowania w sytuacji wystąpienia zagrożenia przez zwiększenie świadomości zagrożeń i społecznej odporności;
- działaniami związanymi z możliwością wystąpienia zagrożenia;
- działaniami związanymi z wystąpieniem zagrożenia.

Istotnym elementem ochrony życia i zdrowia ludzi jest opracowanie skutecznego planu ewakuacji w przypadku wystąpienia zagrożenia. W tym kontekście ważne jest, aby w planie zawarta została liczba osób przewidzianych działaniami ewakuacyjnymi oraz jej efektywna organizacja. Niezbędne jest określenie sposobu powiadamiania ludności o potrzebie ewakuacji, jak również wskazanie środków transportowych i miejsc zakwaterowania. Szczególnie ważna jest również skuteczna i przejrzysta komunikacja, w tym ostrzeganie i alarmowanie lokalnej społeczności o możliwych zagrożeniach na obszarze gminy. Realizacja zadań związanych z ochroną ludności i obroną cywilną wymaga dobrze funkcjonującej infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, która w szczególności powinna zapewnić m.in.: schronienie, zaopatrzenie w wodę, żywność, produkty lecznicze, paliwo, energię elektryczną, usługi telekomunikacyjne, transport, realizacja działań ratowniczych czy pierwszej pomocy. Nie mniej istotne są również działania edukacyjne podnoszące świadomość społeczną o ryzyku wystąpienia zagrożeń oraz konieczny jest stały dialog z mieszkańcami i organizacjami pozarządowymi.

W przypadku gminy Zawidz za zadania związane z realizacją ochrony ludności i obrony cywilnej odpowiada Wójt (zadania szczegółowo definiuje art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 5 grudnia 2024 r.).

Ponadto 27 maja 2025 r. Rada Ministrów przyjęła Program Ochrony Ludności i Obrony Cywilnej na lata 2025–2026, który stanowi kompleksowy dokument planistyczny określający kierunki działań państwa w zakresie przygotowania na sytuacje kryzysowe oraz wzmacniania bezpieczeństwa obywateli. W ramach Programu finansowane są zadania zlecone z zakresu ochrony ludności i obrony cywilnej, za które jednostki samorządy terytorialnego otrzymują z budżetu państwa dotacje celowe zapewniające ich realizację. Dodatkowym źródłem jest Fundusz Modernizacji Bezpieczeństwa Publicznego i Ochrony Ludności, zasilany także przez spółki Skarbu Państwa i jednostek samorządu terytorialnego. Zadania mogą być ponadto finansowane z budżetów gmin, powiatów i województw oraz z rezerwy celowej na zarządzanie kryzysowe.[84]

[83] Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 5 grudnia 2024 r. o ochronie ludności i obronie cywilnej:
Art. 2. ust. 1. Ochrona ludności to system składający się z organów administracji publicznej wykonujących zadania mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa ludności przez ochronę życia i zdrowia ludzi, mienia, w tym zwierząt, infrastruktury niezbędnej do zaspokojenia potrzeb bytowych, dóbr kultury i środowiska w sytuacji zagrożenia, zwanych dalej „organami ochrony ludności", podmiotów wykonujących te zadania, zwanych dalej „podmiotami ochrony ludności", oraz zasobów ochrony ludności.
ust. 2. Obrona cywilna to realizacja zadań określonych w art. 61 lit. a Protokołu dodatkowego do Konwencji Genewskich z 12 sierpnia 1949 r. dotyczącego ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych (Protokół I), sporządzonego w Genewie dnia 8 czerwca 1977 r. (Dz. U. z 1992 r. poz. 175 oraz z 2015 r. poz. 1056), zwanego dalej „Pierwszym Protokołem dodatkowym do Konwencji Genewskich z 12 sierpnia 1949 r.", mająca na celu ochronę ludności cywilnej przed zagrożeniami wynikającymi z działań zbrojnych i ich następstw.
[84] Materiał źródłowy: https://www.gov.pl/web/obrona-cywilna

9.2. PODMIOTY I INSTYTUCJE REALIZUJĄCE ZADANIA Z ZAKRESU BEZPIECZEŃSTWA

Zadania własne gminy w zakresie zaspokajania potrzeb zbiorowych wspólnoty w ramach porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, a także ochrony przeciwpożarowej wskazane są w Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Na bezpieczeństwo publiczne wpływa ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie, mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego, głównie w stanach nadzwyczajnych.

Podmioty które są odpowiedzialne za kwestie bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy Zawidz to Wójt, Policja i Ochotnicza Straż Pożarna. Na terenie gminy przy ul. Słonecznej 7 w Zawidzu funkcjonuje Posterunek Policji Komendy Powiatowej Policji w Sierpcu.[85]

Zadania w zakresie bezpieczeństwa publicznego, porządku i opieki nad bezpieczeństwem ludzi i ich mienia na terenie gminy sprawuje Kierownik Posterunku Policji w Zawidzu oraz Dzielnicowy.

Na terenie gminy Zawidz, zadania w zakresie bezpieczeństwa przeciwpożarowego, realizują jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej tj.:[86]

- OSP w Woli Grąbieckiej-Zalesiu;
- OSP w Budach Milewskich;
- OSP w Kęsicach;
- OSP w Koseminie;
- OSP w Makomazach;
- OSP w Mańkowie;
- OSP w Milewku;
- OSP w Młotkowie;
- OSP w Osieku;
- OSP w Skoczkowie;
- OSP w Słupi;
- OSP w Stropkowie;
- OSP w Zawidzu Kościelnym.

9.3. PRZESTĘPCZOŚĆ

Na terenie gminy Zawidz poziom przestępczości w ostatnich latach charakteryzował się dużą zmiennością (zob. tabela poniżej). Wyraźny wzrost liczby stwierdzonych przestępstw odnotowano w 2021 roku, kiedy ich liczba była kilkukrotnie wyższa niż w latach wcześniejszych. Można przypuszczać, że wzrost ten mógł mieć związek z pandemią COVID-19. Biorąc pod uwagę charakter popełnianych przestępstw wynika, iż przeważają przestępstwa o charakterze kryminalnym oraz przeciwko mieniu.

Tab. 22 Liczba stwierdzonych przestępstw na terenie gminy Zawidz w latach 2015-2024

ROK	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
LICZBA PRZESTĘPSTW	127	119	108	115	99	189	440	159	71	85

Materiał źródłowy: www.polskawliczbach.pl/

W roku 2024 r. stwierdzono 90 przestępstw, co oznacza, że w przeliczeniu na 1000 mieszkańców odnotowano średnio 14,59 przestępstw. Wskaźnik ten jest niższy niż średnia dla kraju (20,57) oraz województwa mazowieckiego (21,68).

[85] Materiał źródłowy: https://mazowiecka.policja.gov.pl/
[86] Materiał źródłowy: Krajowy Rejestr Sądowy (KRS).

9.4. ZAGROŻENIA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWE

Potencjalne zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia, wynikające z położenia geograficznego, dotyczyć mogą przede wszystkim środowiska naturalnego, działalności człowieka, a także zdarzeń spowodowanych działaniem sił przyrody.

9.4.1. ZAGROŻENIE ZANIECZYSZCZENIEM POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO

Główną przyczyną zanieczyszczenia powietrza w gminie Zawidz jest tzw. emisja powierzchniowa związana z indywidualnym ogrzewaniem budynków. Wzmożona emisja zanieczyszczeń ze źródeł komunalnych spowodowana jest spalaniem słabej jakości materiału grzewczego w mało wydajnych kotłach oraz nierzadko, spaleniem odpadów. Zagrożenie dodatkowo potęgują okresy niekorzystnych warunków klimatycznymi w okresie zimowym (długotrwałe okresy chłodu lub ekstremalnie niskie temperatury).

Zagrożeniem dla powietrza atmosferycznego jest także tzw. emisja liniowa, związana z transportem samochodowym i emisją spalin. Zagrożenie to uzależnione jest od charakterystyki ruchu, rodzaju pojazdów i stosowanego w nich paliwa oraz rodzaju i jakości nawierzchni tras. Na terenie gminy Zawidz najbardziej zagrożone emisją liniową są tereny mieszkaniowe, przez które przebiegają drogi o relatywnie największym nasileniu ruchu pojazdów silnikowych, tzn. drogi krajowej nr 10 oraz drogi wojewódzkiej nr 561. Zagrożenie w wyraźnie mniejszym stopniu dotyczy także dróg powiatowych i gminnych.

Na terenie gminy istnieje ryzyko zagrożenia tzw. emisją punktową. Ten rodzaj emisji związany jest z energetycznym spalaniem paliw i procesami technologicznymi (odprowadzającymi substancje do powietrza za pośrednictwem emitorów w sposób zorganizowany). W przypadku gminy Zawidz związane jest to przede wszystkim z obecnością ferm drobiu, które są emitentem pyłów i gazów do powietrza. Uciążliwości zapachowe związane są również z hodowlą trzody chlewnej, którego pogłowie w gminie jest stosunkowo liczne.[87]

Należy podkreślić, że produkcja drobiarska odznacza się znaczną uciążliwością środowiskową – łącznie do powietrza wydzielanych jest ok. 164 rodzajów substancji[88]. Oprócz dwutlenku węgla zakłady te emitują takie substancje jak: amoniak, siarkowodór, metan, tlenek azotu, pyły i odory[89].

Ponadto jako potencjalne zagrożenie dla jakości powietrza można wskazać zagrożenia naturalne, związane z procesami i zagrożeniami przyrodniczymi takimi jak np. pożary lasów, erozja gleb, pylenie z terenów zielonych.

9.4.2. ZAGROŻENIE ZMIANAMI KLIMATU

ZMIANY KLIMATYCZNE – KONTEKST GLOBALNY

Problematyka zmian klimatu stanowi jeden z kluczowych aspektów politycznych, społecznych i gospodarczych. Klimat na Ziemi zmieniał się wielokrotne, przechodząc długie okresy zlodowacenia i wyższych temperatur. Od początku XX wieku temperatura na Ziemi zaczęła stopniowo wzrastać, a trend ten utrzymuje się do dzisiaj. Prognozuje się dalszy wzrost średniej temperatury, który z największą intensywnością wystąpi na półkuli północnej, zwłaszcza na obszarach polarnych.

IPCC opracowało szósty raport podsumowujący naukową wiedzę na temat zmian klimatycznych. Raport składa się z trzech tomów, sporządzanych przez wykwalifikowane grupy robocze:

- Climate Change 2021: The Physical Science Basis;
- Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability;

[87] Materiał źródłowy: Powszechny Spis Rolny 2020.
[88] Materiał źródłowy: Emisja odorów z kurników. Kołodziejczyk T., Jugowar L.T., Piotrkowski M.
[89] Materiał źródłowy: Redukcja emisji gazowych z kurników poprzez zastosowanie biofiltracji powietrza. Krawczyk W., Walczak J.

– Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change.

Temperatura powierzchni Ziemi sukcesywnie rośnie, natomiast każda z czterech ostatnich dekad była cieplejsza od poprzedniej oraz od wszystkich wcześniejszych od rozpoczęcia pomiarów w 1850 roku. Zgodnie z pierwszym tomem najnowszego raportu IPCC – *Climate Change 2021: The Physical Science Basis* globalny wzrost średniej temperatury powietrza na przestrzeni lat 1850-2019 mieścił się w przedziale 0,8°C do 1,3°C, z najbardziej prawdopodobną wartością 1,07°C. Według raportu średnia temperatura na lądzie w latach 2011–2020 była o 1,59°C wyższa niż w latach 1850–1900, natomiast w przypadku mórz i oceanów wzrost ten był wyraźnie niższy, gdyż wyniósł ok. 0,88°C.

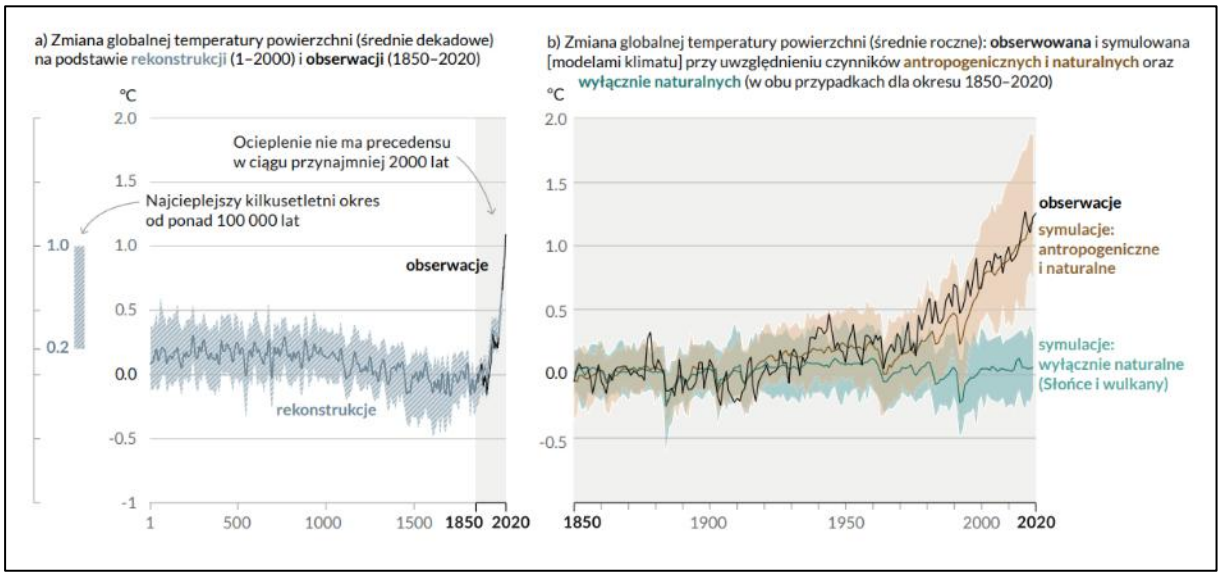

Ryc. 42 Zmiany temperatury powierzchni Ziemi względem okresu 1850-1900
Materiał źródłowy: IPCC - Climate Change 2021: The Physical Science Basis.

Prognozuje się, że średnia temperatura powietrza na Ziemi będzie wzrastać. Według różnych scenariuszy w poszczególnych regionach świata, w stosunku do okresu 1850-1900, przewiduje się:

– według scenariusza optymistycznego (SSP1 1.9) w połowie XXI w. (lata 2046-2060) wzrost temp. o ok. +1,2°C – +2,0°C, a pod koniec XXI w. (lata 2081-2100) wzrost temp. o ok. +1,0° - +1,8°C,
– według scenariusza pesymistycznego (SSP5 8.5) w połowie XXI w. (lata 2046-2060) wzrost temp. o ok. +1,9°C – +3,0°C, a pod koniec XXI w. (lata 2081-2100) wzrost temp. o ok. +3,3°C - +5,7°C.

Należy nadmienić, iż jedną z konsekwencji zmian klimatycznych jest m.in. wzrost średniego poziomu mórz i oceanów. Na przestrzeni okresu 1901 – 2018 poziom ten wzrósł o ok. 20 cm, nie mniej proces ten wyraźnie przyspieszył w ostatnich dziesięcioleciach.

Ponadto do najważniejszych faktów, ustalonych w szóstym Raporcie IPCC – *Climate Change Impacts, Adaptation and Vulnerability* należą m.in.:

– Wzrost zachorowań oraz przedwczesnych zgonów spowodowanych ekstremalnymi warunkami pogodowymi oraz wzrost ryzyka rozprzestrzeniania się chorób, w tym związanych ze zdrowiem psychicznym (poczucie lęku, stresu, depresja).
– Ryzyko wyginięcia rzadko występujących gatunków będzie co najmniej dziesięciokrotnie wyższe,
  w przypadku, gdy wzrost temperatury będzie postępował w kierunku zmiany o 3°C, w porównaniu z sytuacją, gdy będzie on ograniczony do 1,5°C. Szczególnie zagrożone wyginięciem są gatunki zamieszkujące Puszczę Amazońską oraz niektóre regiony górskie.

- Wzrost zagrożenia występowania ekstremalnych zjawisk przyrodniczych, takich jak m.in. cyklony tropikalne, sztormy, tornada, gradobicia i nawalne deszcze oraz przedłużające się okresy suszy i niedoboru wody.
- Problemy z dostępem do czystej wody pitnej w przypadku dalszego wzrostu temperatury. Przewiduje się, iż mieszkańcy mniejszych wysp i regionów, których zasoby wodne uzależnione są od wód roztopowych lodowców mogą nie mieć wystarczającej ilości wody pitnej, w przypadku, gdy temperatura powietrza wzrośnie o 1,5°C.
- Wzrost temperatury powietrza oraz coraz dłuższe okresy suszy będą miały negatywny wpływ na produkcję żywności (plony zbóż, chów zwierząt), co przyczynić się może do wzrostu niedożywienia i śmiertelności zwłaszcza w regionach tropikalnych. Przy podniesieniu się temperatury powietrza o 1,5°C rośnie ryzyko strat w uprawie kukurydzy w głównych regionach produkujących żywność, natomiast dalszy wzrost wartości temperatur pogłębi problemy rolniczo-produkcyjne.
- Zagrożenie wystąpienia powodzi w regionach nadmorskich wzrośnie o 20% w przypadku podniesienia się poziomu mórz i oceanów o dodatkowe 15 cm, natomiast ryzyko to podwoi się przy wzroście poziomu morza o kolejne 75 cm.
- W przypadku wzrostu temperatury o 1,5°C niektóre ekosystemy zostaną całkowicie utracone, nawet jeśli temperatury zostaną w przyszłości obniżone. Dotyczy to przede wszystkim ekosystemów polarnych, górskich i przybrzeżnych. Istnieje również duże ryzyko utraty raf koralowych u wybrzeży Australii i Morza Czerwonego.

ZMIANY KLIMATYCZNE – KONTEKST KRAJOWY

W odniesieniu do obszaru Polski, biorąc pod uwagę historię obserwacji instrumentalnych, stwierdzono, że ostatnie 20-lecie XX wieku i pierwsza dekada XXI wieku były najcieplejszymi w historii (co stanowi potwierdzenie tendencji obserwowanej na całym świecie)[90]:

- we wszystkich porach roku obserwowany jest wzrost temperatur powietrza (zdecydowanie silniejszy w zimie, słabszy w lecie),
- roczne sumy opadów w kontekście całego kraju nie uległy istotnym zmianom, ale odznaczały się znaczną zmiennością w ciągu roku (mniej lub bardziej wilgotne okresy w krótkich odstępach czasu); obserwowana jest tendencja spadkowa sum opadów na obszarze Polski północno-wschodniej,
- w większości kraju obserwuje się spadek łącznej liczby dni mroźnych i bardzo mroźnych w ciągu roku, jednocześnie obserwuje się niewielką tendencję wzrostową długości trwania okresów mroźnych,
- od lat 90-tych XX wieku coraz częściej pojawiają się w Polsce ciągi upałów i dni upalne z temperaturą powietrza ≥ 30°C,
- w większości kraju obserwuje się zmiany w strukturze opadów, polegające na wzroście liczby dni z opadem o dużym natężeniu,
- we wschodniej części kraju, na wschód od Wisły wydłużają się okresy bezdeszczowe oraz okresy suszy,
- w chłodnej porze roku obserwuje się wzmożony udział prędkości wiatru w porywach ≥ 17 m/s, a w okresie letnim pojawiają się coraz częściej huraganowe prędkości wiatrów.

[90] Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030, 2012, Ministerstwo Środowiska, Warszawa.

Prognozuje się, że zmiany klimatu będą miały zarówno pozytywne, jak i negatywne skutki, przy czym dominować będą konsekwencje negatywne[91]:

- do najważniejszych skutków pozytywnych należeć będą m.in.: wydłużenie okresu wegetacyjnego, skrócenie okresu grzewczego, wydłużenie sezonu turystycznego;
- do najważniejszych skutków negatywnych należeć będą m.in.: niekorzystne zmiany hydrologiczne (a co za tym idzie niekorzystny wpływ na różnorodność biologiczną i siedliska przyrodnicze), zwiększenie częstotliwości występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych i katastrof, nasilenie się zjawiska eutrofizacji wód, zwiększenie zagrożenia dla życia i zdrowia w wyniku stresu termicznego i wzrostu zanieczyszczeń powietrza, większe zapotrzebowanie na energię elektryczną w porze letniej, czy też zmniejszenie potencjału chłodniczego elektrowni czego skutkiem będzie spadek mocy produkcyjnej.

ZMIANY KLIMATYCZNE – KONTEKST LOKALNY

W odniesieniu do wszystkich powiatów w Polsce przeanalizowano możliwe scenariusze emisji gazów cieplarnianych i ich wpływu na poszczególne zmienne klimatyczne w perspektywie do 2100 roku.

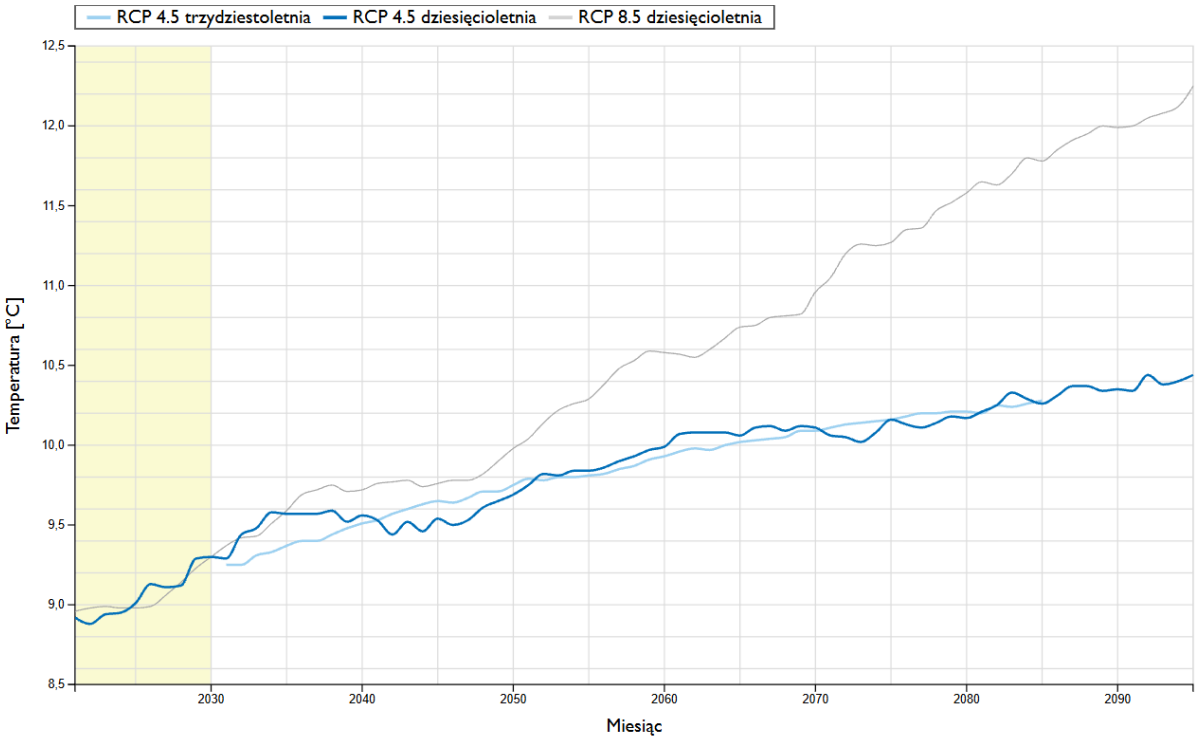

Ryc. 43 Scenariusz wzrostu średniej rocznej temperatury powietrza w powiecie sierpeckim według scenariusza RCP 4.5 (wprowadzenie nowych technologii z redukcją emisji gazów cieplarnianych)
Materiał źródłowy: https://klimada2.ios.gov.pl/

Zakładając większą niż obecnie redukcję emisji gazów cieplarnianych przy zastosowaniu nowoczesnych technologii (scenariusz RCP 4.5) przewiduje się, iż do końca stulecia średnioroczna temperatura powietrza na obszarze powiatu sierpeckiego może wynosić ok. 10,5°C. Oznacza to wzrost temperatury o ok. 1,5°C względem 2021 r.

[91] Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030, 2012, Ministerstwo Środowiska, Warszawa.

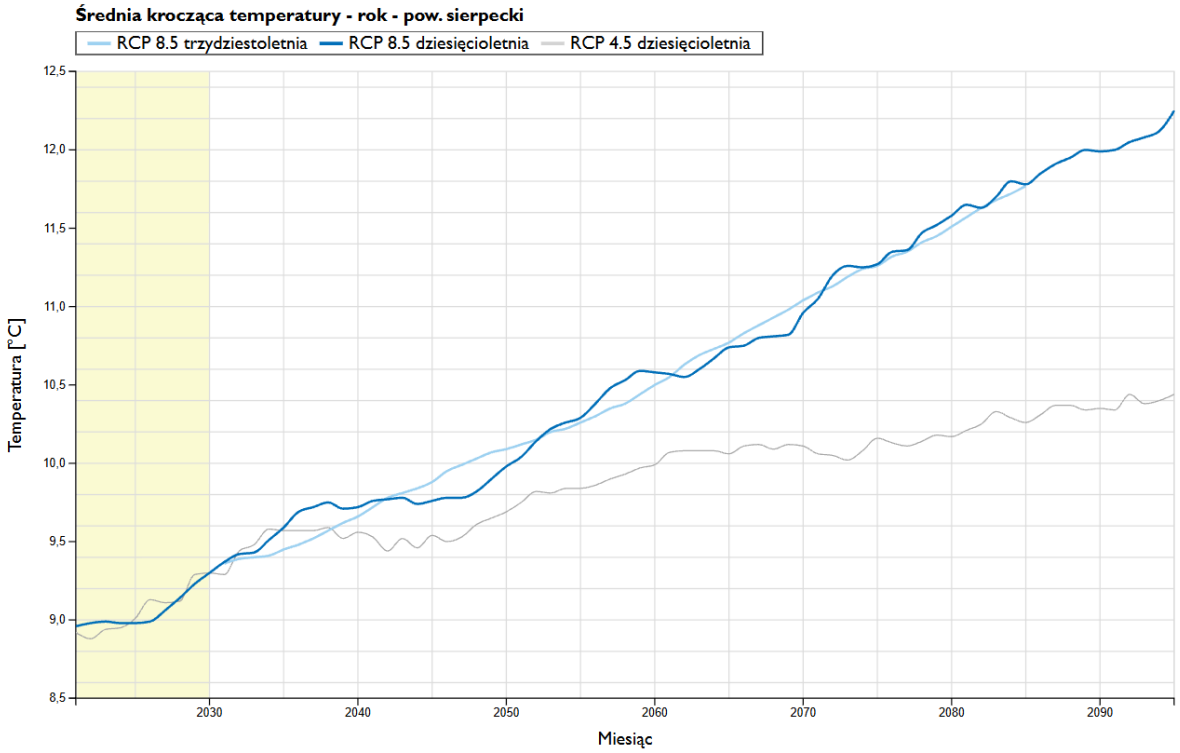

Ryc. 44 Scenariusz wzrostu średniej rocznej temperatury powietrza w powiecie sierpeckim według scenariusza RCP 8.5 (utrzymanie aktualnego tempa wzrostu emisji gazów cieplarnianych)
Materiał źródłowy: https://klimada2.ios.gov.pl/

W przypadku scenariusza pesymistycznego RCP 8.5, gdzie utrzymany pozostałby obecny trend emisji gazów cieplarnianych prognozuje się, iż średnioroczna temperatura powietrza na terenie powiatu sierpeckiego do 2100 roku może wzrosnąć do ok. 12,3°C. Oznacza to wzrost temperatury o ok. 3,3°C względem 2021 r. Ponadto oprócz analizy temperatury uwzględniono inne wskaźniki klimatyczne takie jak: promieniowanie słoneczne, suma opadów atmosferycznych, prędkość wiatru, grubość pokrywy śnieżnej, wilgotność względna oraz wielkość zachmurzenia.[92]

Zmiany klimatyczne zauważalne są w rejonie gminy Zawidz. Objawiają się one przede wszystkim:

- ociepleniem (wzrostem średniej rocznej temperatury powietrza);
- zwiększeniem rocznej ilości odpadów;
- zwiększeniem rocznego usłonecznienia;
- coraz częstszym występowaniem ekstremalnych zjawisk pogodowych w postaci intensywnych burz
  i nawałnic, gradobić, huraganowych wiatrów oraz trąb powietrznych.

9.4.3. ZAGROŻENIE ZALEWOWE

ZAGROŻENIE ZJAWISKIEM POWODZI

Zgodnie z ustawą Prawo wodne przez obszary szczególnego zagrożenia powodzią rozumie się:

- *obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat,*
- *obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat,*
- *obszary, między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano trasę wału przeciwpowodziowego, a także wyspy i przymuliska, o których mowa w art. 18, stanowiące działki ewidencyjne,*

[92] Materiał źródłowy: https://klimada2.ios.gov.pl/klimat-scenariusze-portal/.

– *pas techniczny w rozumieniu art. 36 ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej.*

W celu zwiększenia bezpieczeństwa obywateli oraz ograniczenia negatywnych skutków powodzi, zgodnie z zapisami Dyrektywy Powodziowej oraz ustawy Prawo wodne, Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej sporządza tzw. plany zarządzania ryzykiem powodziowym (PZRP) dla obszarów dorzeczy i regionów wodnych. Prace nad planami zostały poprzedzone przygotowaniem wstępnej oceny ryzyka powodziowego (WORP) oraz map zagrożenia powodziowego (MZP) i map ryzyka powodziowego (MRP). Celem planów zarządzania ryzykiem powodziowym jest ograniczenie skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej, poprzez realizację wybranych działań służących minimalizacji zidentyfikowanych zagrożeń. Działania te, muszą także prowadzić do obniżania strat powodziowych. Obowiązek sporządzenia planów wynika z Dyrektywy 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim, tzw. Dyrektywy Powodziowej. Zgodnie z ustawą Prawo wodne za opracowanie planów odpowiedzialny jest prezes KZGW na poziomie obszarów dorzeczy oraz dyrektorzy poszczególnych RZGW dla regionów wodnych.[93]

W dolinie rzeki Sierpienica wyznaczony został obszar szczególnego zagrożenia powodzią. Jego zasięg zidentyfikowany został a podstawie tzw. map zagrożenia powodziowego (MZP) opracowanych przez RZGW. Obszar szczególnego zagrożenia powodzią w granicach gminy obejmuje obszar, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie (raz na 100 lat) oraz obszaru, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie (raz na 10 lat).[94]

Obszar szczególnego zagrożenia powodzią powinien pozostać wolny od zabudowy mieszkaniowej, usługowej i przemysłowej. W stosunku do obszaru szczególnego zagrożenia powodzią obowiązują przepisy zawarte w ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne. Ponadto obowiązują ustalenia Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r., Dz.U.2023 poz. 300) oraz ustalenia Planu zarządzenia ryzykiem powodziowym dla obszaru Dorzecza Wisły (Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r., Dz.U.2022 poz. 2739).

Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne reguluje gospodarowanie wodami, w tym kształtowanie i ochronę zasobów wodnych, korzystanie z wód oraz zarządzanie zasobami wodnymi, sprawy własności wód oraz gruntów pokrytych wodami, a także zasady gospodarowania tymi składnikami w odniesieniu do majątku Skarbu Państwa. Zgodnie z w/w ustawą z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne, m.in.:

Art. 163. 1. Ochrona przed powodzią jest zadaniem Wód Polskich oraz organów administracji rządowej i samorządowej (…).

5. Ochronę przed powodzią prowadzi się z uwzględnieniem map zagrożenia powodziowego, map ryzyka powodziowego oraz planów zarządzania ryzykiem powodziowym.

6. Ochronę przed powodzią realizuje się, uwzględniając wszystkie elementy zarządzania ryzykiem powodziowym, w szczególności zapobieganie, ochronę, stan należytego przygotowania i reagowanie w przypadku wystąpienia powodzi, usuwanie skutków powodzi, odbudowę i wyciąganie wniosków w celu ograniczania potencjalnych negatywnych skutków powodzi dla zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej, w zakresie określonym w przepisach ustawy oraz w przepisach odrębnych.

[93] Materiał źródłowy: Dane Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie.

[94] Obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie zawierają się wewnątrz obszarów, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie. Zatem zewnętrzną granicą obszaru szczególnego zagrożenia powodzią są obszary o średnim prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi.

Główne, naturalne przyczyny powodzi to:

- długotrwałe opady atmosferyczne lub krótkotrwałe opady o bardzo wysokiej intensywności;
- gwałtowne topnienie śniegu.

Przyczyny wywołane działalnością człowieka to przede wszystkim:

- awarie i katastrofy urządzeń i budowli hydrotechnicznych, stanowiących osłony przeciwpowodziowe;
- nadmierny spływ wód powierzchniowych do odbiorników nieprzystosowanych do tego zjawiska, wywołany uszczelnieniem dużych obszarów zurbanizowanych;
- regulacja rzek prowadzona bez należytej oceny jej skutków.

Powodzie mogą powodować duże straty materialne (zniszczenia lub uszkodzenia budynków i infrastruktury, zniszczenia pól uprawnych i pastwisk, uszkodzenia roślin). W przypadku terenów zabudowy mieszkaniowej usytuowanych w zasięgu wód powodziowych, zagrożone jest również bezpieczeństwo i mienie zamieszkałej tam ludności.

Istotne znaczenie w kontekście zapobiegania lub minimalizacji skutków powodzi mają natomiast tereny rolnicze (głównie łąki i pastwiska) w dolinie Sierpienicy. Pełnią one rolę naturalnego rozlewiska rzeki i należy pozostawić je wolnymi od zabudowy. Ponadto istotną rolę w zatrzymywaniu wody powodziowej mają również tereny leśne i zadrzewione.

ZAGROŻENIE ZJAWISKIEM PODTAPIANIA

Poza zagrożeniem powodziowym, w granicach gminy Zawidz może dochodzić do zjawiska podtapiania terenu, na które potencjalnie narażone są tereny z płytko zalegającą wodą gruntową, zagłębienia terenu oraz obszary położone w dnach dolin rzecznych. Zjawisko to może być spowodowane przede wszystkim przez opady atmosferyczne lub gwałtowne topnienie dużej ilości pokrywy śnieżnej. Podtopienia mogą również wystąpić na skutek wahań poziomu wody gruntowej.

9.4.4. ZAGROŻENIA RUCHAMI MASOWYMI

Zjawisko ruchów masowych związane jest przede wszystkim z budową geologiczną, warunkami geomorfologicznymi oraz czynnikami inicjującymi. Na ich rozwój wpływ mają intensywne opady atmosferyczne, infiltracja wód opadowych i roztopowych, erozja zboczy dolin i wąwozów a także działalność antropogeniczna. Obszarem predysponowanym do występowania ruchów masowych jest zazwyczaj obszar, w którym uwarunkowania geologiczno-geomorfologiczne nie wykluczają rozwoju takich procesów w przyszłości.[95]

Na obszarze gminy dominuje w większości równinne lub faliste ukształtowanie powierzchni terenu. Powierzchnia terenu gminy jest zatem w większości płaska lub lekko falista, o przeważnie niewielkich spadkach terenowych, nie przekraczających zazwyczaj 5°. Wyjątek stanowią jedynie strefy marginalne wysoczyzny morenowej, lokalnych wydm i wzniesień oraz skarpy dolin rzecznych. Nachylenie terenu może przekraczać tam miejscowo 10-15°.

Na obszarze gminy Zawidz nie występują tereny zagrożone ruchami masowymi ziemi, w tym osuwiska. W związku z powyższym stwierdza się, iż rzeźba terenu nie stwarza większych ograniczeń dla rozwoju zagospodarowania przestrzennego.

[95] Za publikacjami Państwowego Instytutu Geologicznego.

9.4.5. ZAGROŻENIA SUSZĄ I ZAGROŻENIE POŻAROWE

Gmina Zawidz w przeważającej części położona jest na terenach „silnie zagrożonych" zjawiskiem suszy. Zagrożenie to występuje głównie na obszarach użytkowanych rolniczo, gdzie użytkowy poziom wód podziemnych znajduje się stosunkowo głęboko. Nieco niższe zagrożenie suszą obejmuje obszary położone w bliskim sąsiedztwie najważniejszych dolin rzecznych (Raciążnica, Sierpienica), gdzie pierwszy poziom wodonośny znajduje się płytko pod powierzchnią terenu.

W celu przeciwdziałania skutkom suszy na poziomie krajowym uchwalony został *Plan przeciwdziałania skutkom suszy* (PPSS). Dokument ten sporządzony został na okres 6 lat (2021-2027). Jego opracowanie wynikało z postanowień dyrektyw i wytycznych unijnych oraz przepisów prawa krajowego (art. 183-185 ustawy Prawo wodne). Plan przeciwdziałania skutkom suszy posiada rangę rozporządzenia Ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej. [96]

Zgodnie z art. 184 ustawy Prawo Wodne, Plan przeciwdziałania skutkom suszy obejmuje:
- analizę możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych;
- propozycje budowy lub przebudowy urządzeń wodnych;
- propozycje niezbędnych zmian w zakresie korzystania z zasobów wodnych oraz zmian naturalnej i sztucznej retencji;
- działania służące przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Z uwagi na wyżej opisane zagrożenie, obowiązują stosowne plany przeciwdziałania skutkom suszy w regionach wodnych oraz plany przeciwdziałania skutkom suszy w dorzeczach.

Panujące długotrwałe susze przyczynić się mogą do przesuszenia runa leśnego oraz ściółki, czego przejawem może być wystąpienie pożaru. Pożary lasów niosą za sobą szereg negatywnych skutków dla środowiska przyrodniczego oraz człowieka (m.in. zniszczenie szaty roślinnej, w tym utrata siedlisk dla wielu gatunków zwierząt, degradacja naturalnego profilu glebowego, emisja dwutlenku węgla). Najbardziej narażone na ryzyko wystąpienia pożaru są kompleksy leśne zlokalizowane na terenach z głęboko zalegającą warstwą wodonośną.

Obszar gminy Zawidz w ok. 10% pokryty jest gruntami leśnymi. W związku z powyższym istnieje potencjalnie niebezpieczeństwo wystąpienia pożarów leśnych. Do głównych, potencjalnych przyczyn pożarów należy zaliczyć:
- nieostrożność osób dorosłych przy posługiwaniu się ogniem otwartym, w tym papierosy, zapałki;
- nieprawidłowa eksploatacja urządzeń ogrzewczych i instalacji;
- wady środków transportu oraz niezachowanie zasad bezpieczeństwa środków transportu;
- wyładowania atmosferyczne oraz inne ekstremalne zjawiska pogodowe jak huragany i silne wiatry;
- podpalenia;
- wypalanie traw.

Na podstawie danych GUS w 2024 roku na terenie gminy Zawidz odnotowano łącznie 25 pożarów, z czego 22 sklasyfikowanych zostało jako „małe", natomiast 3 jako „średnie". Wśród miejscowych zagrożeń wytypowano łącznie 42 zdarzenia, z czego: 8 dotyczyło silnego wiatru, 17 zdarzeń w komunikacji, 15 zdarzeń medycznych oraz 2 zdarzenia związane z opadami deszczu.[97]

[96] Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy (Dz.U.2021 poz. 1615).
[97] Materiał źródłowy: Dane GUS: Organizacja państwa i wymiar sprawiedliwości: Działalność jednostek ochrony przeciwpożarowej, stan na 31.12.2024 r.

9.4.6. ZAGROŻENIE POWAŻNĄ AWARIĄ

Na terenie gminy Zawidz nie znajdują się zakłady zakwalifikowane jako potencjalni sprawcy poważnych awarii przemysłowych (zakłady o dużym ryzyku ZDR, zakłady o zwiększonym ryzyku ZZR, zakłady pozostałe PSPA)[98].

Zagrożenie wynikające z wystąpienia poważnej awarii przemysłowej jest stosunkowo niewielkie ze względu na brak dużych zakładów przemysłowych. Funkcjonują tutaj warsztaty mechaniki pojazdowej oraz naprawy maszyn i urządzeń rolniczych, przedsiębiorstwa o profilu rolno-handlowym, punkty sprzedaży części samochodowych, a także liczne lokalne zakłady ogólnousługowe, handlowe i produkcyjne. W przypadku awarii sprzętu lub wystąpienia innych zdarzeń losowych należy przestrzegać obowiązujących przepisów prawa, w tym regulaminów, a także powiadomić odpowiednie służby bezpieczeństwa.

Do ewentualnych zagrożeń zaliczyć można również transport substancji niebezpiecznych w ruchu drogowym (substancje ropopochodne, gazy płynne). Przebieg przez teren gminy ważnych szlaków komunikacyjnych (droga krajowa nr 10, droga wojewódzka nr 561) stanowi nie tylko potencjał rozwojowy, ale także zwiększa możliwości wystąpienia zagrożeń związanych z transportem substancji niebezpiecznych.

Z punktu widzenia mieszkańców gminy Zawidz szczególnie istotną kwestią pozostaje bezpieczeństwo drogowe. W 2024 roku na terenie gminy odnotowano łącznie 5 wypadków drogowych, w wyniku których zginęło 5 osób oraz 5 osób zostało rannych.[99]

[98] Materiał źródłowy: www.gios.gov.pl/pl/
[99] Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2024 r.

9.5. WNIOSKI

OCHRONA LUDNOŚCI I OBRONA CYWILNA

- Zadania z zakresu ochrony ludności i obrony cywilnej realizowane na poziomie gminnym przez Wójta jako organ właściwy w tym zakresie.

PODMIOTY I INSTYTUCJE REALIZUJĄCE ZADANIA Z ZAKRESU BEZPIECZEŃSTWA

- Funkcjonujące na terenie gminy podmioty i instytucje zaangażowane w zadania w zakresie bezpieczeństwa publicznego (zwłaszcza straż pożarna, policja).

PRZESTĘPCZOŚĆ

- Niższy wskaźnik popełnionych przestępstw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w stosunku do średniej dla województwa i kraju.

ZAGROŻENIA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWE

- Obecność ferm drobiu i trzody chlewnej, stanowiące źródło uciążliwych zapachów (odory).
- Występujące okresowo zjawisko niskiej emisji w obszarach zwartej zabudowy i związane z tym okresowe pogarszanie stanu sanitarnego powietrza (w sezonie grzewczym).
- Brak osuwisk i terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi.
- Obecność obszarów szczególnego zagrożenia powodzią od rzeki Sierpienica.
- Znaczne zagrożenie suszą występujące w znacznej części obszaru gminy i związane z nią zagrożenia pożarowe.
- Niskie ryzyko wystąpienia poważnych awarii przemysłowych z uwagi na brak dużych zakładów produkcyjnych.
- Występowanie zagrożeń związanych z wzmożonym hałasem, emisją zanieczyszczeń oraz transportem substancji niebezpiecznych na odcinku drogi krajowej i wojewódzkiej.

10. POLITYKA SPOŁECZNA

10.1. OCHRONA ZDROWIA

Na terenie gminy Zawidz funkcjonują następujące obiekty związane z ochroną zdrowia[100]:

- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "Madent-Med." w Zawidzu Kościelnym;
- Ośrodek Zdrowia w Zawidzu Kościelnym;
- Apteka w Zawidzu Kościelnym.

Na terenie gminy zapewniony jest mieszkańcom dostęp do świadczeń zdrowotnych w ramach działalności funkcjonujących tutaj ośrodków zdrowia. Obejmują one podstawową opiekę zdrowotną, w tym bezpłatne konsultacje lekarza rodzinnego, wystawianie recept i skierowań do specjalistów, a także opiekę stomatologiczną.[101]

Najbliższa stacja ratownictwa medycznego oraz szpital powiatowy świadczący specjalistyczne usługi zdrowotne znajduje się w Sierpcu.

Wskaźnik zasobności w przychodnie lekarskie wynosi 9 obiektów na 10 tys. osób, co jest najwyższym wynikiem w porównaniu do gmin ościennych. W zestawieniu tym najniższy wynik odnotowano w gminie wiejskiej Sierpc, gdzie na 10 tys. mieszkańców przypadają 2 przychodnie.

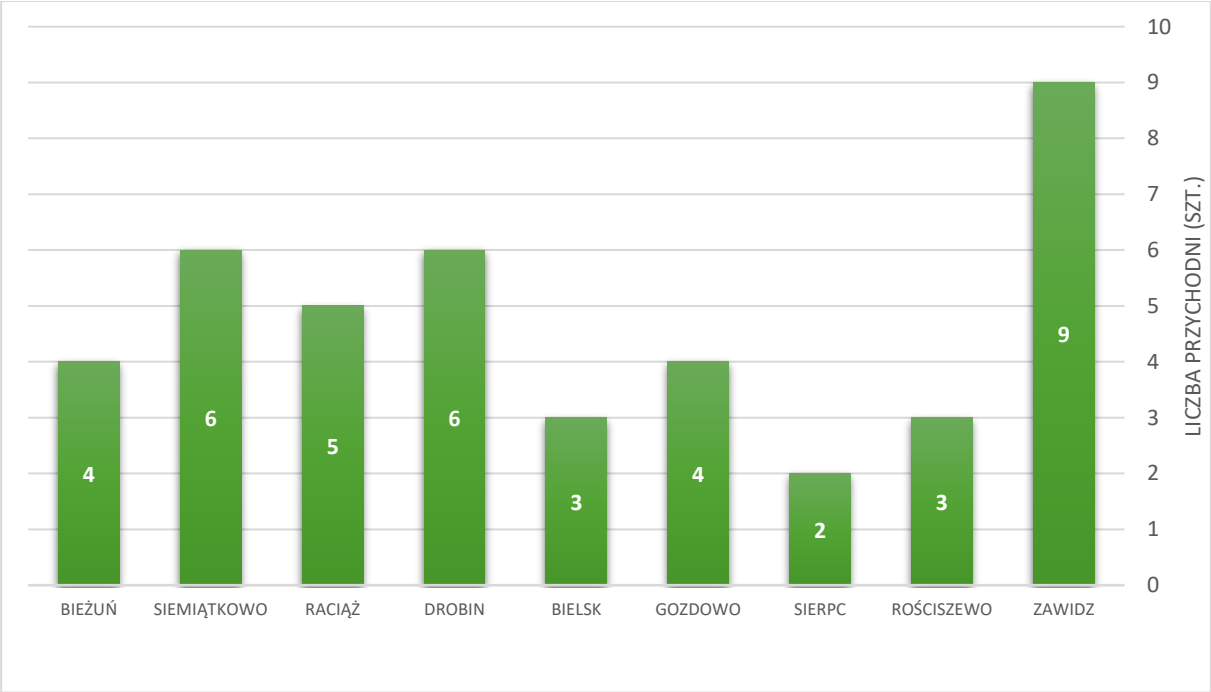

Ryc. 45 Liczba przychodni na 10 tys. mieszkańców na tle gmin sąsiednich
Materiał źródłowy: Opracowanie własne wg danych GUS, stan na 31.12.2024 r.

Jednocześnie dla powiatu sierpeckiego wskaźnik ten wynosi 5 obiektów na 10 tys. osób, natomiast w przypadku województwa mazowieckiego jest to 7 obiektów na 10 tys. osób. W związku z powyższym sytuacja w gminie jest bardziej korzystna w stosunku do średniej powiatowej oraz wojewódzkiej.

[100] Materiał źródłowy: https://www.kliniki.pl/
[101] Materiał źródłowy: https://swiatprzychodni.pl/

Z uwagi na ww. uwarunkowania można zatem uznać, że dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej na terenie gminy Zawidz jest dostateczny. Należy nadmienić, iż w przypadku lekarzy specjalistów z refundacją NFZ, dostępność jest w dalszym ciągu dość ograniczona.

Warto nadmienić, iż w gminie znajdują się 2 lecznice weterynarii zlokalizowane w miejscowości Zawidz-Kościelny.[102]

Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat udzielono rokrocznie od ok. 21,7 tys. do ok. 37,8 tys. porad lekarskich (ryc. poniżej).

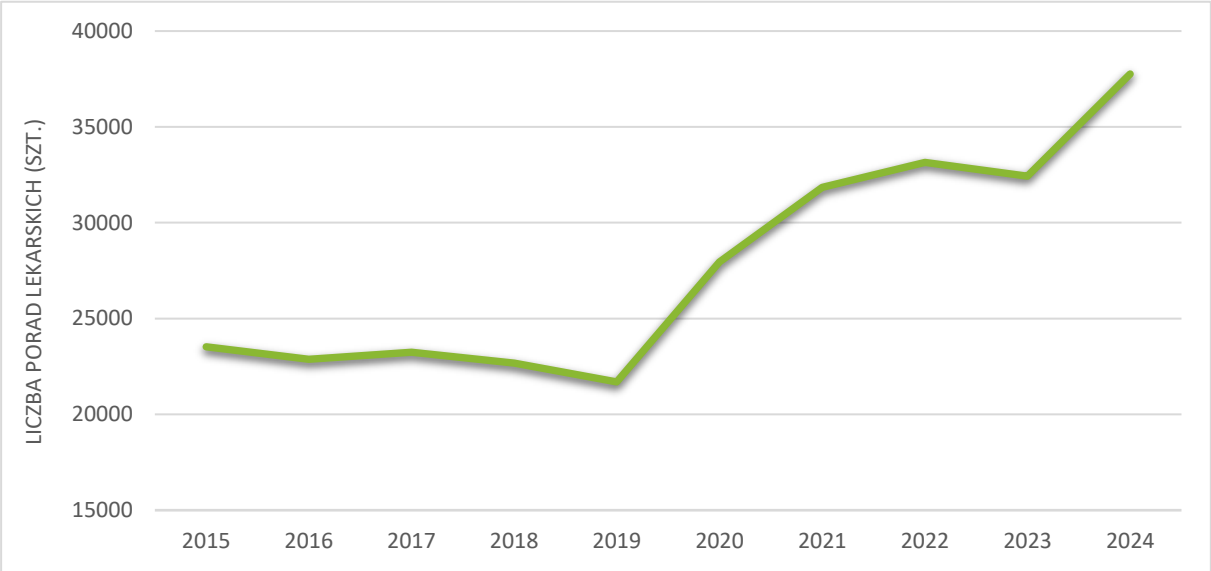

Ryc. 46 Liczba udzielanych porad lekarskich w gminie w latach 2015-2024
Materiał źródłowy: Opracowanie własne wg danych GUS, stan na 31.12.2024 r.

10.2. POMOC SPOŁECZNA

Na szczególną uwagę zasługuje fakt, iż gmina podejmuje szereg działań mających na celu rozwiązywania problemów społecznych, których wymiar strategiczny znajduje odzwierciedlenie w dotychczas obowiązującej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Sierpeckiego na lata 2024-2033, a także bieżąco aktualizowanych programach:

- Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2024-2026;
- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Zawidz na lata 2024-2030;
- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Zawidz na lata 2024-2026;
- Wieloletni Program Osłonowy „Posiłek w szkole i w domu" na lata 2024 – 2028.

Instytucją pomocy społecznej finansowaną z budżetu gminy jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zawidzu Kościelnym. Do najważniejszych celów w/w podmiotu należy: poprawa jakości życia mieszkańców gminy i osób przebywających na jej terenie, zapewnienie warunków prawidłowego rozwoju i funkcjonowania rodziny, wsparcie właściwego rozwoju dzieci i młodzieży, dążenie do zapewnienia optymalnych warunków życia osobom starszym oraz osobom z niepełnosprawnościami, podejmowanie działań zapobiegających patologiom i wykluczaniu społecznemu różnych grup mieszkańców. GOPS w Zawidzu Kościelnym zajmuje się udzielaniem wsparcia osobom i rodzinom, znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej m.in. poprzez[103]:

[102] Materiał źródłowy: https://zooart.com.pl/weterynarz/placowka/
[103] Materiał źródłowy: Raport o stanie Gminy Zawidz za 2024 rok.

- pracę socjalna oraz realizację kontraktów socjalnych;
- pomoc w formie usług (usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi świadczone w miejscu zamieszkania);
- pomoc finansowa w formie zasiłków celowych, okresowych i stałych;
- wypłacanie świadczeń i realizacja programów dla rodzin z dziećmi;
- wypłacanie świadczeń z tytułu niepełnosprawności oraz z tytułu opieki nad osobami z niepełnosprawnością;
- realizację świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz powadzenie postępowań wobec dłużników alimentacyjnych;
- dożywianie dzieci i młodzieży;
- wspieranie rodzin w prawidłowym wypełnianiu roli opiekuńczo-wychowawczej;
- udzielanie pomocy rzeczowej (artykuły spożywcze, artykuły gospodarstwa domowego, odzież, sprzęt rehabilitacyjny);
- wypłatę stypendiów o charakterze socjalnym i zasiłków szkolnych;
- kierowanie do domów pomocy społecznej oraz ośrodków wsparcia;
- poradnictwo w sprawach rodzinnych, opiekuńczych, rentowych, emerytalnych;
- zapewnienie schronienia osobom bezdomnym;
- aktywizację osób długotrwale bezrobotnych korzystających z pomocy społecznej, w tym poprzez koordynację prac społecznie użytecznych;
- obsługę organizacyjno-techniczna Zespołu Interdyscyplinarnego do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzin.

Tab. 23 Korzystający ze środowiskowej pomocy społecznej w gminie w latach 2015-2024

ROK	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
LICZBA OSÓB (OS.)	1 271	1 286	1 214	1 152	931	788	649	613	609	530
ODSETEK MIESZKAŃCÓW (%)	18,4	18,8	18,0	17,2	14,1	12,8	10,7	10,3	10,4	9,2

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

W gminie zauważalny jest wyraźny spadek liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. W 2024 roku z pomocy społecznej korzystało 530 osób, czyli o 741 osoby mniej niż w 2015 roku. Najczęściej występującymi przyczynami trudnej sytuacji życiowej osób i rodzin, a jednocześnie powodami ubiegania się o pomoc społeczną są: uzależnienie od alkoholu i/lub innych substancji psychoaktywnych, brak stałego źródła utrzymania, bezradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego, niezaradność w sprawach urzędowych, niepełnosprawność członka rodziny.

W 2024 roku wydatki Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej na działania z zakresu pomocy społecznej kształtowały się następująco:

Tab. 24 Świadczenia oraz formy pomocy realizowane w ramach pomocy społecznej w gminie

FORMA POMOCY	PONIESIONE KOSZTY (ZŁ.)	LICZBA ŚWIADCZENIOBIORCÓW
Zasiłek rodzinny (do 5 lat)	59 565,00	627
Zasiłek rodzinny (5-18 lat)	288 052,00	2 323
Zasiłek rodzinny (18-24 lat)	29 295,00	217
Dodatek do z.r. z tyt. urodzenia dziecka	12 000,00	12
Dodatek do z.r. z tyt. opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego - opieka nad jednym dzieckiem	6 493,40	17
Dodatek do z.r. z tyt. samotnego wychowywania dziecka art. 11a ust.1 pkt. 1	11 387,00	59
Dodatek do z.r. z tyt. samotnego wychowywania dziecka art. 11a ust.1 pkt. 2	8 878,00	46

FORMA POMOCY	PONIESIONE KOSZTY (ZŁ.)	LICZBA ŚWIADCZENIOBIORCÓW
Dodatek do z.r. z tyt. kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego do 5 roku życia	1 530,00	17
Dodatek do z.r. z tyt. kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego powyżej 5 roku życia	24 530,00	223
Dodatek do z.r. z tyt. rozpoczęcia roku szkolnego	19 800,00	198
Dodatek do z.r. na pokrycie wydatków związanych z zamieszkaniem w miejscowości, w której znajduje się szkoła	7 910,00	70
Dodatek do z.r. na pokrycie wydatków związanych z dojazdem do miejscowości, w której znajduje się szkoła	38 088,00	552
Dodatek do z.r. z tyt. wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	60 230,00	634
Świadczenie rodzicielskie	164 043,16	184
Zasiłek rodzinny i dodatki na podst. art.5 ust.3	29 861,38	109
Zasiłek pielęgnacyjny z tyt. niepełnosprawności art.16 ust.2 pkt.1	106 840,80	495
Zasiłek pielęgnacyjny z tyt. niepełnosprawności art.16 ust.2 pkt.2	85 040,96	394
Zasiłek pielęgnacyjny z tyt. niepełnosprawności art.16 ust.3	61 730,24	286
Zasiłek pielęgnacyjny z tyt. niepełnosprawności	107 920,00	500
Zasiłek pielęgnacyjny z tyt. ukończenia 75 roku życia	2 590,08	12
Świadczenie pielęgnacyjne z tyt. rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej na podstawie art.17 ust.1 pkt 1	1 558 146,00	522
Świadczenie pielęgnacyjne z tyt. rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej na podstawie art.17 ust.1 pkt 2	35 856,00	12
Świadczenie pielęgnacyjne z tyt. rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej na podstawie art.17 ust.1 pkt 4	519 738,40	182
Składka na ubezp. społeczne opłacana za osoby pobierające świadczenie pielęgnacyjne	237 561,26	296
Składka na ubezp. zdrowotne opłacana za osoby pobierające świadczenie pielęgnacyjne	99 789,75	378
Świadczenie pielęgnacyjne na podst. art. 17 ust. 1 pkt 1 (od 1 stycznia 2024)	140 436,00	47
Specjalny zasiłek opiekuńczy	38 440,00	62
Składka na ubezp. społeczne opłacana za osoby pobierające specjalny zasiłek opiekuńczy	8 360,38	49
Składka na ubezp. zdrowotne opłacana za osoby pobierające specjalny zasiłek opiekuńczy	3 180,60	57
Zasiłek dla opiekuna na podst. art.2 ust.2 pkt 2 ustawy	34 100,00	55
Składka na ubezp. społeczne opłacana za osoby pobierające zasiłek dla opiekuna	5 289,22	31
Składka na ubezp. zdrowotne opłacana za osoby pobierające zasiłek dla opiekuna	1 729,80	31
Jednorazowa zapomoga z tyt. ur. dziecka finansowana z budżetu	31 000,00	31
Jednorazowe świadczenie „Za życiem”	8 000,00	2

Materiał źródłowy: Raport o stanie Gminy Zawidz za 2024 rok.

Warto nadmienić, iż na terenie gminy funkcjonuje Klub Seniora, zlokalizowany w budynku Urzędu Gminy w Zawidzu Kościelnym. Stowarzyszenie to powstało w 2023 r, a w 2024 r. liczyło 50 członków. Głównym celem Klubu jest integracja między seniorami poprzez wspólne spotkania, rozwijanie zainteresowań, nawiązywanie nowych znajomości oraz zaangażowanie w działania ze środowiskiem lokalnym.[104]

[104] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Zawidz.

Ponadto w gminie realizowane są także programy poświęcone ochronie i opiece nad zwierzętami, w tym „Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie Gminy Zawidz w 2026 roku".

10.3. MIESZKALNICTWO

Na terenie gminy znajduje się 1 672 budynków mieszkalnych, a sama liczba mieszkań wynosi 1 834. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania to 92,2 m^2, co jest wartością wyraźnie wyższą od średniej dla powiatu sierpeckiego (79,8 m^2).[105]

Podstawowe wskaźniki dla budownictwa mieszkaniowego na terenie gminy i powiatu, w poszczególnych latach, zaprezentowano poniżej:

Tab. 25 Gospodarka mieszkaniowa gminy na tle powiatu sierpeckiego w latach 2015-2024

JEDNOSTKA TERYTORIALNA	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
liczba budynków mieszkalnych										
gmina Zawidz	1 712	1 717	1 720	1 724	1 729	1 714	1 727	1 670	1 670	1 672
powiat sierpecki	11 366	11 443	11 532	11 610	11 771	11 734	11 889	11 813	11 888	11 979
liczba mieszkań										
gmina Zawidz	1 809	1 815	1 820	1 825	1 833	1 813	1 822	1 827	1 831	1 834
powiat sierpecki	16 634	16 746	16 881	17 139	17 238	17 190	17 263	17 542	17 643	17 762
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m^2										
gmina Zawidz	91,9	92,0	92,2	92,3	92,5	91,5	91,8	92,0	92,1	92,2
powiat sierpecki	78,3	78,4	78,6	78,7	79,0	79,0	79,2	79,4	79,6	79,8
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w m^2										
gmina Zawidz	24,2	24,5	24,8	25,3	25,8	27,1	27,9	28,5	29,0	29,3
powiat sierpecki	24,6	24,9	25,2	25,8	26,2	27,4	27,9	28,6	29,1	29,7
powierzchnia użytkowa mieszkań ogółem w m^2										
gmina Zawidz	166 281	166 982	167 726	168 443	169 528	165 937	167 216	168 114	168 667	169 049
powiat sierpecki	1 301 701	1 313 290	1 327 008	1 349 088	1 361 478	1 358 584	1 368 063	1 392 087	1 404 558	1 417 998

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Jak wynika z powyższej tabeli na terenie gminy Zawidz:

- sukcesywnie spada liczba budynków mieszkalnych;
- nieznacznie wzrasta liczba mieszkań;
- systematycznie rosła przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania;
- systematycznie rosła przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę;
- na przestrzeni okresu 2015-2024 nastąpił wzrost powierzchni użytkowej mieszkań ogółem o ponad 2,7 tys. m^2 (ok. 270 m^2/rocznie).

Na przestrzeni lat 2015-2024 o ok. 1% wzrosła liczba mieszkań. Był to jeden z niższych wyników spośród gmin sąsiadujących. Zdecydowanie najkorzystniejsza sytuacja dotyczy gminy Gozdowo, w której wzrost liczby mieszkań kształtował się na poziomie 10% (ryc. poniżej).

[105] Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

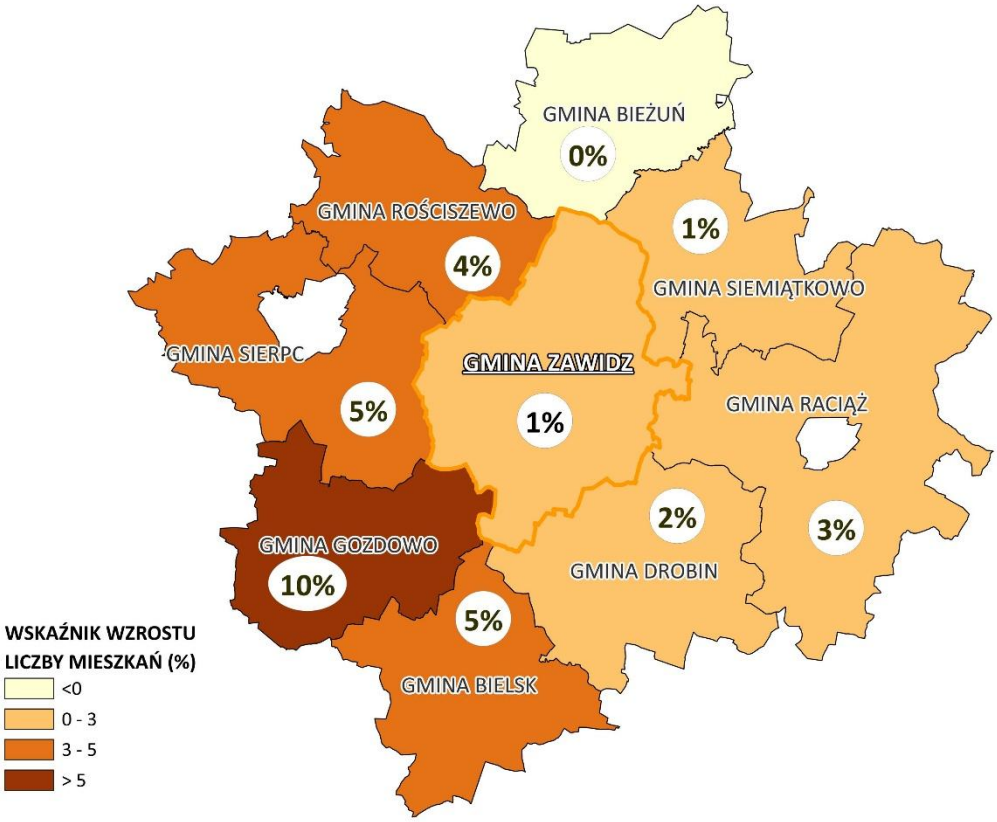

Ryc. 47 Wskaźnik wzrostu liczby mieszkań w gminie Zawidz i w gminach ościennych w okresie 2015-2024
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2024 r.

W porównaniu do gmin ościennych przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania na terenie gminy Zawidz jest wysoka. W 2024 roku wartość ta wynosiła 92,2 m^2, co było trzecim najwyższym wskaźnikiem. W niniejszym zestawieniu przoduje gmina Bielsk, gdzie przeciętna powierzchnia mieszkania wynosi 95,9 m^2. Najmniej korzystnie sytuacja kształtuje się w gminie Drobin (81,7 m^2).

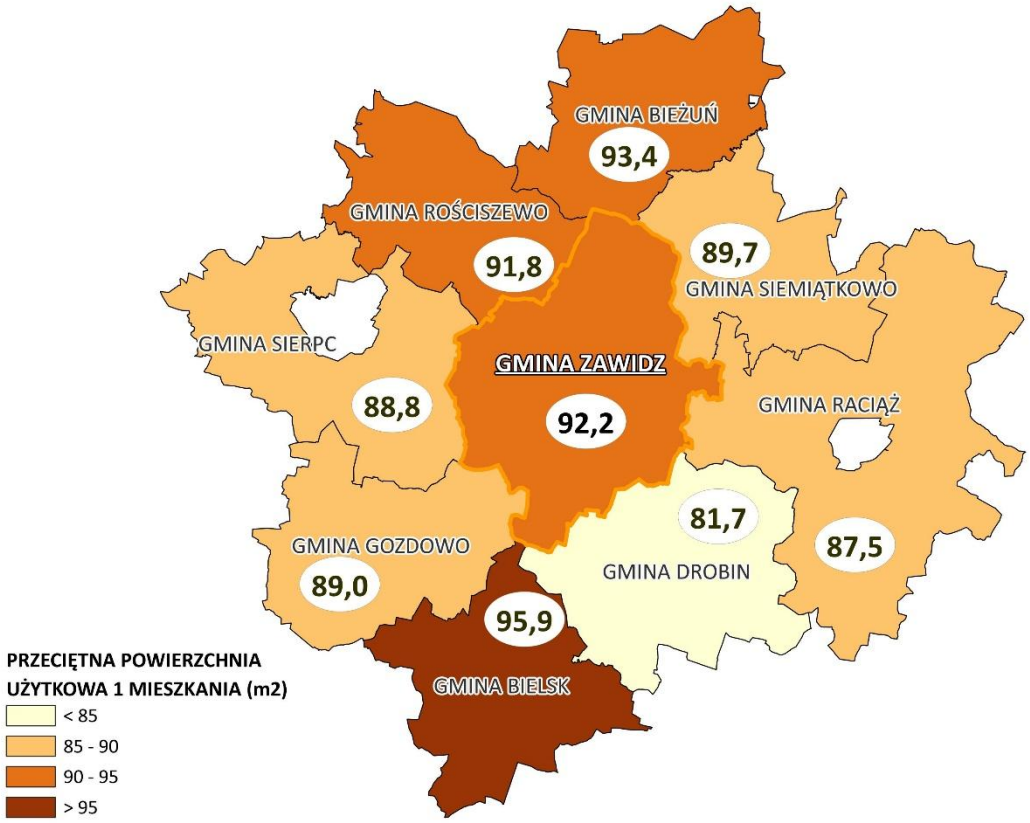

Ryc. 48 Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w gminie Zawidz oraz gminach ościennych w 2024 roku
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2024 r.

Gmina Zawidz posiada zasoby komunalne w dobrym i bardzo dobrym stanie w liczbie 5 mieszkań. Wszystkie mieszkania posiadają dostęp do sieci wodociągowej, natomiast w dalszym ciągu niedostateczne jest wyposażenie w siec kanalizacyjną i centralne ogrzewanie.[106]

W zestawieniu do gmin ościennych sytuacja mieszkalnictwa komunalnego kształtuje się najmniej korzystnie. Zdecydowanie najkorzystniej sytuacja kształtuje się w gminie miejsko-wiejskiej Drobin (ryc. poniżej).

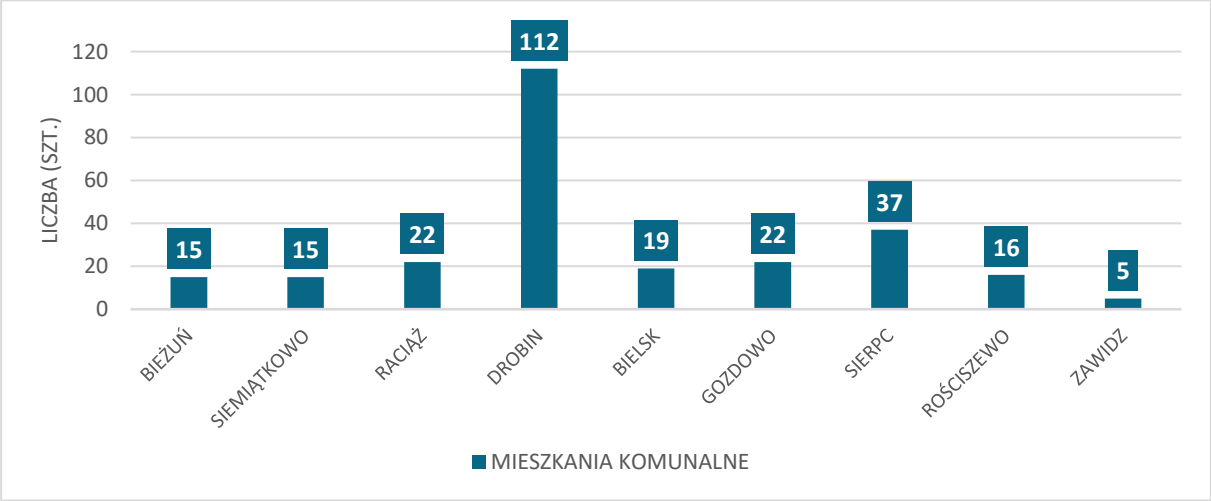

Ryc. 49 Mieszkania komunalne w gminie Zawidz i gminach sąsiednich
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2024 r. oraz danych Urzędu Gminy Zawidz.

Na terenie gminy Zawidz nie ma obecnie tzw. mieszkań treningowych lub wspomaganych.[107]

[106] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Zawidz; https://ug.zawidz.pl/infrastruktura/
[107] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Zawidz.

Stanowią one formę pomocy społecznej przygotowującą pod opieką specjalistów osoby tam przebywające do prowadzenia samodzielnego życia lub wspomagającą te osoby w codziennym funkcjonowaniu. Mieszkanie może być prowadzone przez każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej lub organizację pożytku publicznego.

10.4. WNIOSKI

OCHRONA ZDROWIA

- Obecność placówek podstawowej opieki zdrowotnej.
- W dalszym ciągu ograniczony dostęp do placówek specjalistycznej opieki zdrowotnej.
- Niski udział wydatków na ochronę zdrowia z budżetu gminy.
- Wysoki wskaźnik zasobności w przychodnie lekarskie na 10 tys. osób na tle gmin ościennych, powiatu i województwa.

POMOC SPOŁECZNA

- Funkcjonujący ośrodek pomocy społecznej realizujący zadania z zakresu wsparcia mieszkańców.
- Występowanie problemów społecznych wśród mieszkańców (uzależnienie od alkoholu i/lub innych substancji psychoaktywnych, brak stałego źródła utrzymania, bezradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego, niezaradność w sprawach urzędowych, niepełnosprawność członka rodziny).
- Realizacja szeregu działań na rzecz rozwiązywania problemów alkoholowych i narkomanii oraz wspierania rodziny.
- Funkcjonujący Klub Seniora.
- Wyraźny spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej w ostatnich latach.

MIESZKALNICTWO

- Spadek liczby budynków mieszkalnych na terenie gminy.
- Nieznaczny wzrost liczby mieszkań na terenie gminy.
- Wysoki wskaźnik przeciętnej powierzchni mieszkań w porównaniu do gmin sąsiednich.
- Najniższa liczba mieszkań komunalnych na tle gmin ościennych.
- Brak mieszkań treningowych i wspomaganych.

11. EDUKACJA I KAPITAŁ SPOŁECZNY

11.1. PLACÓWKI OŚWIATOWE

Na terenie gminy Zawidz funkcjonują następujące placówki oświatowe[108]:

- przedszkola i punkty przedszkolne:
  - Punkt Przedszkolny przy Szkole Podstawowej w Zawidzu Kościelnym;
  - Punkt Przedszkolny przy Szkole Podstawowej w Osieku;
  - Punkt Przedszkolny przy Szkole Podstawowej w Jeżewie;
  - Punkt Przedszkolny przy Szkole Podstawowej w Słupi;
- szkoły podstawowe:
  - Szkoła Podstawowa w Zawidzu Kościelnym;
  - Szkoła Podstawowa w Osieku;
  - Szkoła Podstawowa w Grąbcu;
  - Szkoła Podstawowa w Jeżewie;
  - Szkoła Podstawowa w Słupi;
- szkoły ponadpodstawowe:
  - Zespół Szkół Samorządowych w Zawidzu Kościelnym.

W granicach gminy nie funkcjonują obecnie placówki opieki nad dziećmi do lat 3 (tj. żłobki, kluby dziecięce).[109]

11.2. LICZBA UCZNIÓW I WYNIKI EGZAMINÓW

Na przestrzeni ostatnich lat liczba uczęszczających do placówek oświatowych w gminie Zawidz kształtowała się następująco:

Tab. 26 Osoby uczęszczające do placówek oświatowych w gminie Zawidz w latach 2015-2024

ROK	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE										
Dzieci	172	184	184	177	162	147	157	162	162	153
SZKOLNICTWO PODSTAWOWE (WRAZ Z GIMNAZJAMI*)										
Uczniowie	451	406	460	513	488	470	448	423	392	398
Absolwenci	85	77	bd	bd	75	64	58	74	77	40
LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE										
Uczniowie	80	74	62	54	87	88	85	95	92	82
Absolwenci	23	27	27	27	20	17	18	20	33	18
TECHNIKUM										
Uczniowie	84	85	90	116	150	150	133	125	119	111
Absolwenci	16	20	20	16	22	22	26	41	27	23

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.
*bd – brak danych;
* dotyczy lat 2013-2018. Wraz z końcem roku szkolnego 2018/2019 zlikwidowano wszystkie oddziały gimnazjalne.

[108] Materiał źródłowy: https://ug.zawidz.pl/oswiata/
[109] Materiał źródłowy: Urząd Gminy Zawidz.

W gminie Zawidz na przestrzeni ostatnich lat liczba uczniów szkół ponadpodstawowych (licea ogólnokształcące oraz technika) utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Obserwowany jest natomiast spadek liczby uczniów uczęszczających do szkół podstawowych. Na przestrzeni okresu 2015-2024 ubyło łącznie 53 uczniów. Zaznacza się, iż skokowy wzrost, który nastąpił w 2017 i 2018 roku wynikał bezpośrednio z przeprowadzonej reformy szkolnictwa, zgodnie z którą wraz z początkiem roku szkolnego 2019/2020 przestały istnieć oddziały gimnazjalne[110] (do szkół podstawowych i gimnazjów uczęszczało 9 roczników, zaś do szkół podstawowych po reformie jest to 8 roczników).

W przypadku wychowania przedszkolnego obserwuje się również tendencję spadkową. Na przestrzeni lat 2015-2024 liczba dzieci uczęszczająca do placówek przedszkolnych spadła o 19 osób., czyli o ok. 11%.

Wyniki egzaminu ósmoklasisty oraz egzaminu maturalnego gminy Zawidz na tle powiatu sierpeckiego, województwa mazowieckiego i kraju w 2024 roku zestawiono w tabeli poniżej:

Tab. 27 Wyniki egzaminu ósmoklasisty oraz egzaminu maturalnego w gminie Zawidz

EGZAMIN ÓSMOKLASISTY				
	GMINA ZAWIDZ	POWIAT SIERPECKI	WOJEWÓDZTWO MAZOWIECKIE	POLSKA
JĘZYK POLSKI	48,0	54,0	66,0,	61,0
JĘZYK ANGIELSKI	45,0	53,0	72,0	66,0
MATEMATYKA	47,0	44,0	57,0	52,0
EGZAMIN MATURALNY				
JĘZYK POLSKI	58,0	55,0	64,0	61,0
JĘZYK ANGIELSKI	61,0	70,0	66,0	63,0
MATEMATYKA	71,0	77,0	81,0	78,0

Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Zawidz za 2024 rok.

Jak wynika z powyższego uczniowie szkół podstawowych w gm. Zawidz osiągnęli niższe wyniki z wszystkich przedmiotów w porównaniu do średniej dla województwa i kraju. W stosunku do powiatu sierpeckiego, gmina odnotowała wyższy wynik jedynie z matematyki. Mało korzystnie sytuacja kształtuje się w przypadku języka angielskiego, gdzie wyniki te są wyraźnie niższe w stosunku do powiatu, województwa i kraju.

Uczniowie szkół ponadpodstawowych gminy Zawidz osiągnęli również niższe wyniki z wszystkich przedmiotów w stosunku do województwa i kraju. W porównaniu do średnich dla powiatu, gmina odnotowała wyższy wynik z języka polskiego. Najmniej korzystnie sytuacja kształtuje się w przypadku matematyki, gdzie wyniki te są niższe w stosunku do powiatu, województwa i kraju.

Dane dotyczące dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym oraz oddziałów przedszkolnych w gminie Zawidz oraz w gminach sąsiednich w 2024 roku przedstawiono w tabeli poniżej:

Tab. 28 Liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym wraz z liczbą oddziałów przedszkolnych w gminie Zawidz oraz w gminach sąsiednich w 2024 r.

2024			
JEDNOSTKA TERYTORIALNA	ODDZIAŁY PRZEDSZKOLNE	LICZBA DZIECI W WIEKU 3-5 LAT OBJĘTYCH WYCHOWANIEM PRZEDSZKOLNYM	ODSETEK DZIECI OBJĘTYCH WYCHOWANIEM PRZEDSZKOLNYM W WIEKU 3-5 LAT (%)
BIEŻUŃ	6	82	69,5
SIEMIĄTKOWO	5	59	54,1
RACIĄŻ	14	136	54,4

[110] Reforma szkolnictwa z 2017 roku zakładała m.in.:
- likwidacje gimnazjów;
- wprowadzenie ośmioletniego roku nauczania w szkołach podstawowych;
- wprowadzenie czteroletniego toku nauczania w liceach ogólnokształcących;
- wprowadzenie pięcioletniego roku nauczania w technikum.

JEDNOSTKA TERYTORIALNA	2024		
	ODDZIAŁY PRZEDSZKOLNE	LICZBA DZIECI W WIEKU 3-5 LAT OBJĘTYCH WYCHOWANIEM PRZEDSZKOLNYM	ODSETEK DZIECI OBJĘTYCH WYCHOWANIEM PRZEDSZKOLNYM W WIEKU 3-5 LAT (%)
DROBIN	11	133	71,9
BIELSK	14	194	73,2
GOZDOWO	7	114	67,1
SIERPC	10	96	53,6
ROŚCISZEWO	5	77	64,2
ZAWIDZ	9	114	68,7

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

W gminie Zawidz funkcjonuje łącznie 9 oddziałów przedszkolnych i jest to stosunkowo korzystny wynik w porównaniu do gmin ościennych. Najwyższa liczba oddziałów przedszkolnych występuje w gminach Raciąż i Bielsk (14). Jednocześnie najmniej korzystny wynik odnotowano w gminach Siemiątkowo i Rościszewo (5).

Łączny odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym na terenie gminy wynosi 68,7%, co na tle gmin sąsiednich stanowi wynik relatywnie wysoki. Wyższy poziom objęcia edukacją odnotowano w gminach: Bielsk (73,2%) , Drobin (71,9%) oraz Bieżuń (69,5%). Najniższy wynik odnotowano natomiast w gminie wiejskiej Sierpc (53,6%).[111]

11.3. KAPITAŁ SPOŁECZNY

11.3.1. ORGANIZACJE I STOWARZYSZENIA

W gminie Zawidz funkcjonują obecnie 24 zarejestrowane stowarzyszenia pozarządowe, co przekłada się na wskaźnik ok. 4,2 organizacji na 1000 mieszkańców.[112]

– zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądownictwa (KRS):
  - Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Miejscowości Grąbiec i miejscowości okolicznych Gminy Zawidz Powiatu Sierpeckiego;
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Woli Grąbieckiej-Zalesiu;
  - Gminny Związek Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych w Zawidzu;
  - Kółko Rolnicze w Grąbcu;
  - Kółko Rolnicze w Makomazach;
  - Kółko Rolnicze w Mańkowie;
  - Kółko Rolnicze w Osieku Włostybory;
  - Kółko Rolnicze w Zalesiu;
  - Kółko Rolnicze w Zawidzu Małym;
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Budach Milewskich;
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Kęsicach;
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Koseminie;
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Makomazach;
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Mańkowie;
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Milewku;
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Młotkowie;

[111] Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2024 r.
[112] Materiał źródłowy: Krajowy Rejestr Sądowy, www.ekrs.ms.gov.pl.

- Ochotnicza Straż Pożarna w Osieku;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Skoczowie;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Słupi;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Stropkowie;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Zawidzu Kościelnym;
- Stowarzyszenie Pomoc Wzajemna;
- Stowarzyszenie Przyjaciół Szkoły „Pomoc ma moc";
- Związek Zawodowy Pracowników Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska" w Zawidzu.

– zarejestrowane w Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARIMR):
  - Koło Gospodyń Wiejskich w Makomazach;
  - Koło Gospodyń Wiejskich w Osieku;
  - Koło Gospodyń Wiejskich Żabowianki;
  - Koło Gospodyń Wiejskich w Nowym Zgagowie;
  - Koło Gospodyń Wiejskich Stropkowianki;
  - Koło Gospodyń Wiejskich w Milewie;
  - Koło Gospodyń Wiejskich „Rekowo";
  - Koło Gospodyń Wiejskich „Milewczanki";
  - Koło Gospodyń Wiejskich w Skoczkowie;
  - Koło Gospodyń Wiejskich w Szumaniu Pustołach;
  - Koło Gospodyń Wiejskich w Młotkowie;
  - Koło Gospodyń Wiejskich w Słupi;
  - Koło Gospodyń Wiejskich Wola Grąbiecka „Wólczenianki";
  - Koło Gospodyń Wiejskich w Jeżewie „Kobiety przedsiębiorcze";
  - Koło Gospodyń Wiejskich „Zalesianki";
  - Koło Gospodyń Wiejskich Chabowianki;
  - Koło Gospodyń Wiejskich „Kasztelanki" w Koseminie;
  - Koło Gospodyń Wiejskich „Mazowszanki" w Petrykozach;
  - Koło Gospodyń Wiejskich Reaktywacja w Osieku-Włostybory;
  - Koło Gospodyń Wiejskich Jaworowianki.

Ponadto gmina Zawidz należy do Lokalnej Grupy Działania (LGD) „Sierpeckie Partnerstwo" (opisano szczegółowo w rozdz. 1.5.).[113]

11.3.2. AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA, FREKWENCJA W WYBORACH

Uczestnictwo w wyborach powszechnych jest jednym z najważniejszych przejawów aktywności obywatelskiej. Społeczeństwo w sposób realny wywiera bowiem wpływ na sprawy bieżące Kraju oraz mniejsze jednostki samorządu. Dane dotyczące frekwencji wyborczej w gminie Zawidz w latach 2018-2025 przedstawia niżej załączona tabela:

[113] Materiał źródłowy: http://nowe.lgdsp.pl/

Tab. 29 Frekwencja wyborcza w gminie podczas Wyborów Powszechnych w Polsce w latach 2018-2025

ROK	NAZWA	FREKWENCJA W GMINIE (%)	FREKWENCJA W KRAJU (%)
2018	Wybory Samorządowe	75,9	48,8
2019	Wybory do Parlamentu Europejskiego	36,2	45,6
2019	Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej	52,3	61,7
2020	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (I tura)	59,3	64,5
2020	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (II tura)	66,1	68,2
2023	Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej	67,4	74,4
2023	Referendum Ogólnokrajowe	53,2	40,9
2024	Wybory Samorządowe	67,6	51,9
2024	Wybory do Parlamentu Europejskiego	28,7	40,7
2025	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (I tura)	59,4	67,3
2025	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (II tura)	65,8	71,6

Materiał źródłowy: https://wybory.gov.pl/

Aktywność obywatelska mieszkańców gminy Zawidz w zakresie partycypacji podczas wyborów powszechnych w okresie 2015-2024 była zróżnicowana. Zaznaczyć należy, że frekwencja wyborcza w gminie była na ogół niższa niż średnia krajowa. Wyjątkiem było Referendum Ogólnokrajowej w 2023 roku oraz Wybory Samorządowe w 2018 i 2024 roku, kiedy to poziom uczestnictwa przewyższał średnią dla Polski. Najwyższa frekwencja odnotowana została podczas Wyborów Samorządowych w 2018 roku, osiągając 75,9%, natomiast najniższy poziom uczestnictwa miał miejsce podczas Wyborów do Parlamentu Europejskiego w 2024 roku i wyniósł 28,7%.[114]

[114] Materiał źródłowy: www.wybory.gov.pl.

11.4. WNIOSKI

PLACÓWKI OŚWIATOWO-WYCHOWAWCZE

- Obecność oddziałów przedszkolnych.
- Relatywnie wysoka liczba oddziałów przedszkolnych w porównaniu do gmin ościennych.
- Brak żłobka lub klubu dziecięcego.
- Zadowalający poziom dostępności do usług oświatowych na poziomie wczesnoszkolnym.
- Obecność placówki ponadpodstawowej.
- Wysoki udział wydatków z budżetu gminy przeznaczonych na oświatę i wychowanie.
- Bardzo dobre wyposażenie szkół i bibliotek, szczególnie w nowoczesny sprzęt edukacyjny.

DZIECI I UCZNIOWIE

- Utrzymująca się na zbliżonym poziomie liczba uczniów w szkołach ponadpodstawowych na przestrzeni ostatnich kilku lat.
- Spadek liczby uczniów uczęszczających do szkół podstawowych na przestrzeni ostatnich kilku lat.
- Spadek liczby dzieci uczęszczających do placówek wychowania przedszkolnego na przestrzeni ostatnich kilku lat.
- Relatywnie wysoki odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w przedziale wieku 3-5 lat.
- Niskie wyniki z egzaminu ósmoklasisty oraz egzaminu maturalnego w stosunku do średniej dla powiatu, województwa i kraju.

KAPITAŁ SPOŁECZNY

- Stosunkowo aktywnie działające organizacje i stowarzyszenia lokalne.
- Przeważnie niższa frekwencja wyborcza w stosunku do średniej ogólnokrajowej.

12. FINANSE SAMORZĄDOWE

Podstawowym celem działalności samorządu gminnego jest zapewnienie jak najlepszych warunków dla funkcjonowania i rozwoju społeczności lokalnej. Realizacja tego działania wymaga zapewnienia stałego dopływu środków, które są niezbędne do finansowania odpowiedniego poziomu dóbr i usług publicznych służących do zaspokajania potrzeb społeczności, a także przedsięwzięć o charakterze rozwojowym.

W procesie strategicznego zarządzania jednostką samorządu terytorialnego zasadniczą rolę odgrywa możliwość finansowania poszczególnych przedsięwzięć. Możliwości finansowe, w powiązaniu z jakością zarządzania, stanowią podstawę do wyznaczenia strategicznych celów jej rozwoju, rozumianego jako proces kształtowania zmian w pożądanym kierunku, akceptowanym społecznie, ekonomicznie i środowiskowo, zgodnie z wymogami racjonalnego gospodarowania przestrzenią. Między rozwojem lokalnym a finansami gminy występują wzajemne powiązania i uwarunkowania, gmina bowiem ponosi najpierw wydatki, w określonych działach, aby mógł dokonać się rozwój społeczno-gospodarczy.

Istotnym elementem w kształtowaniu polityki rozwoju danej jednostki administracyjnej jest Budżet Gminy, będący głównym źródłem finansowania usług publicznych i inwestycji związanych z realizacją zadań infrastrukturalnych. Działania te stwarzają warunki do inwestowania dla podmiotów gospodarczych i poprawy standardów życia mieszkańców.

12.1. DOCHODY GMINY

Dochody ogółem gminy Zawidz na przestrzeni analizowanych lat wzrosły ponad dwukrotnie (z ok. 25,6 mln zł w 2015 r. do ok. 53,4 mln zł w 2024 r.). Ma to również przełożenie na dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca, które również wyraźnie wzrosły (z ok. 3 708 zł/os. w 2015 r. do ok. 9 227 zł/os. w 2024 r.).[115]

Tab. 30 Dochody ogółem gminy w latach 2015-2024

ROK	DOCHODY OGÓŁEM [zł]	DOCHÓD GMINY W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA [zł]
2015	25 613 726,43	3 708,37
2016	29 310 421,93	4 286,40
2017	32 645 478,45	4 832,07
2018	34 169 055,23	5 094,54
2019	36 730 572,76	5 558,50
2020	38 670 935,42	6 286,93
2021	41 062 732,62	6 778,27
2022	44 228 772,24	7 454,71
2023	50 612 351,74	8 662,05
2024	53 444 931,11	9 227,37

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

[115] Materiał źródłowy: Dane GUS – finanse publiczne: dochody budżetów gmin i miast na prawach powiatu: dochody ogółem oraz dochody na 1 mieszkańca, stan na 31.12.2024 r.

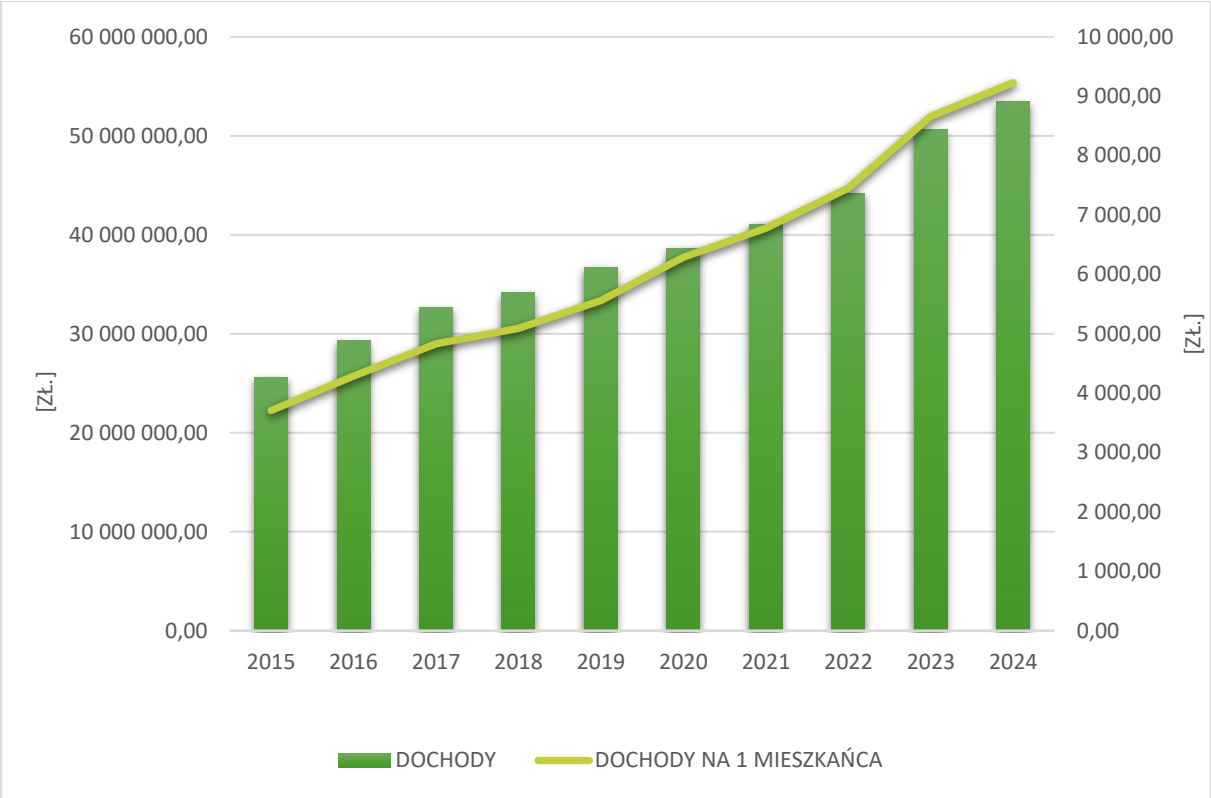

Ryc. 50 Dochody ogółem gminy w latach 2015-2024 wraz z przeliczeniem na 1 mieszkańca
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Na podstawie obserwowanych tendencji wieloletnich można przypuszczać, że w przyszłości roczny dochód ogółem w dalszym ciągu będzie sukcesywnie wzrastać. Należy przy tym podkreślić, że są to wartości pieniężne nominalne. Realna wartość nabywcza pieniądza uzależniona jest od różnych czynników, a wpływa na nią m.in. inflacja.

Strukturę dochodów gminy Zawidz tworzą kolejno: dochody własne, dotacje oraz subwencje ogólne. W okresie 2015-2024 r. całkowita suma dochodów własnych wzrosła blisko dwukrotnie (z ok. 6,1 mln zł w 2015 r. do ok. 11,2 mln zł w 2024 r.). Jednocześnie zaznacza się, iż najszybszy wzrost wśród wszystkich źródeł dochodu w gminie dotyczy dotacji, których suma na przestrzeni omawianego okresu powiększyła się trzykrotnie (poziomu z ok. 7,1 mln w 2015 r. do ok. 21,6 mln w 2024 r.).[116]

[116] Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2024 r.

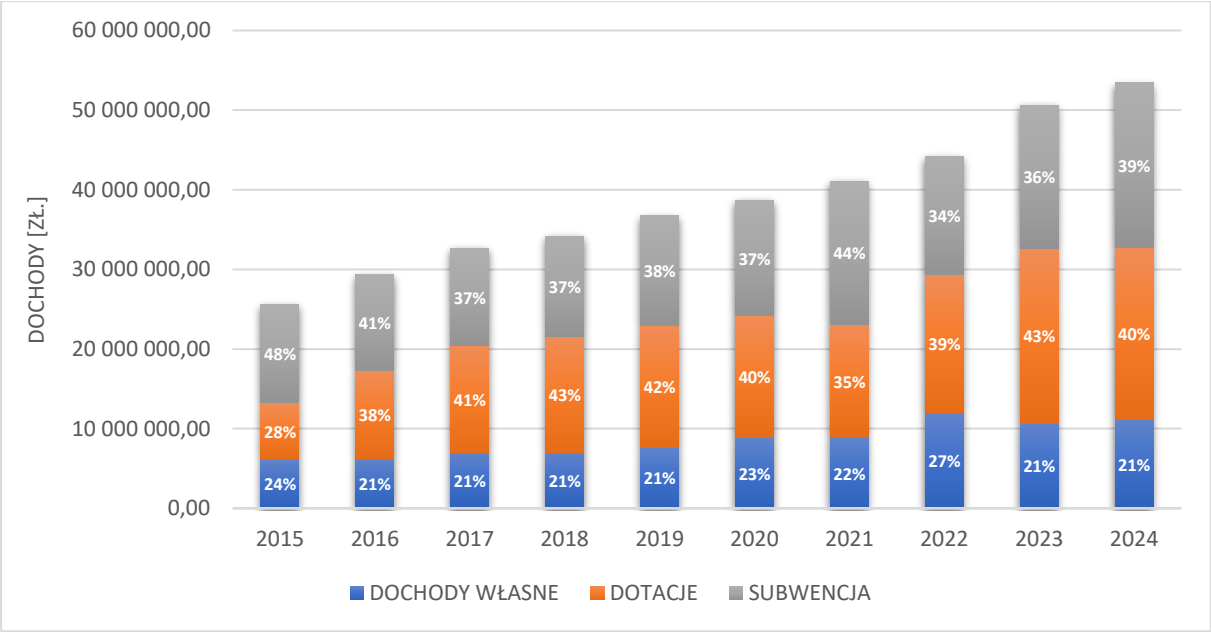

Ryc. 51 Struktura dochodów w gminie w latach 2015-2024
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Dochody własne pochodzą ze źródeł finansowania, gdzie swój największy udział mają:[117]

- dochody z tytułu dochodów podatkowych, ustalanych na podstawie odrębnych ustaw;
- dochody z tytułu podatku od nieruchomości;
- dochody z tytułu dochodów podatkowych od osób fizycznych (PIT);
- dochody z tytułu podatku rolnego;
- dochody z tytułu wpływu z usług;
- dochody z tytułu podatku leśnego;
- dochody z tytułu podatku od czynności cywilnoprawnych;
- dochody z tytułu dochodu z majątku;
- dochody z tytułu podatku od darowizn i spadków.

Subwencja ogólna składa się natomiast z części:

- oświatowej;
- wyrównawczej;
- uzupełnień subwencji ogólnej;
- rozwojowej.

Dochody ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie Zawidz w odniesieniu do gmin sąsiednich w latach 2015-2024 kształtują się następująco:

[117] Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2024 r.

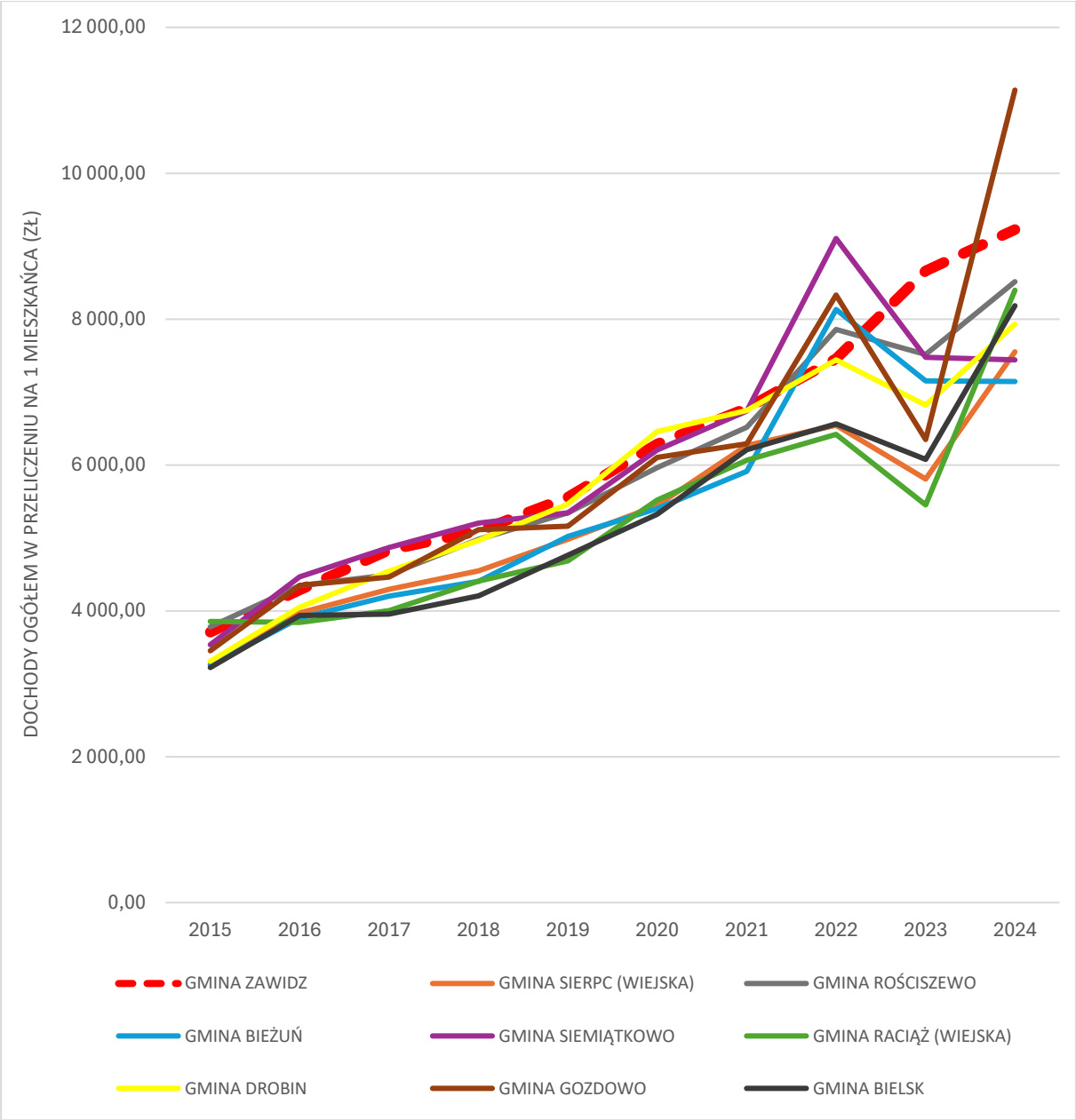

Ryc. 52 Wysokość dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie Zawidz oraz gminach sąsiednich w latach 2015-2024 r
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2024 r.

W analizowanym okresie największy wzrost dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca odnotowała gmina Gozdowo, osiągając wzrost o ok. 7,7 tys. zł (tj. 323%). W niniejszym zestawieniu gmina Zawidz uplasowała się na trzecim miejscu (zaraz po gm. Gozdowo i Bielsk), gdzie nastąpił wzrost dochodów o ok. 249%. Najmniejszą dynamiką charakteryzowała się gmina Siemiątkowo, gdzie tempo wzrostu dochodów na 1 mieszkańca wyniosło ok. 210%.[118]

[118] Materiał źródłowy: Dane GUS.

12.2. WYDATKI GMINY

Konsekwencją wzrostu dochodów gminy był sukcesywny wzrost wydatków ogółem. Na przestrzeni analizowanych lat wydatki wzrosły ponad dwukrotnie, z poziomu ok. 25,8 mln zł w 2015 r. do ok. 54,4 mln zł w 2024 r. Ma to również przełożenie na wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca, które również wyraźnie wzrosły (z ok. 3 737 zł/os. w 2015 r. do ok. 9 386 zł/os. w 2024 r.).[119]

Warto nadmienić, iż w 2024 roku zaobserwowano zjawisko deficytu budżetowego.[120]

Tab. 31 Wydatki ogółem gminy w latach 2015-2024

ROK	WYDATKI OGÓŁEM [zł]	WYDATKI GMINY W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA [zł]
2015	25 808 660,87	3 736,59
2016	29 976 686,79	4 383,84
2017	34 641 837,31	5 127,57
2018	35 964 099,25	5 362,17
2019	37 067 103,62	5 609,43
2020	36 237 977,48	5 891,40
2021	37 208 373,18	6 142,02
2022	43 463 692,92	7 325,75
2023	54 974 517,68	9 408,61
2024	54 362 556,55	9 385,80

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Na podstawie obserwowanych tendencji wieloletnich można przypuszczać, że w przyszłości roczne wydatki ogółem w gminie w dalszym ciągu będą wzrastać.

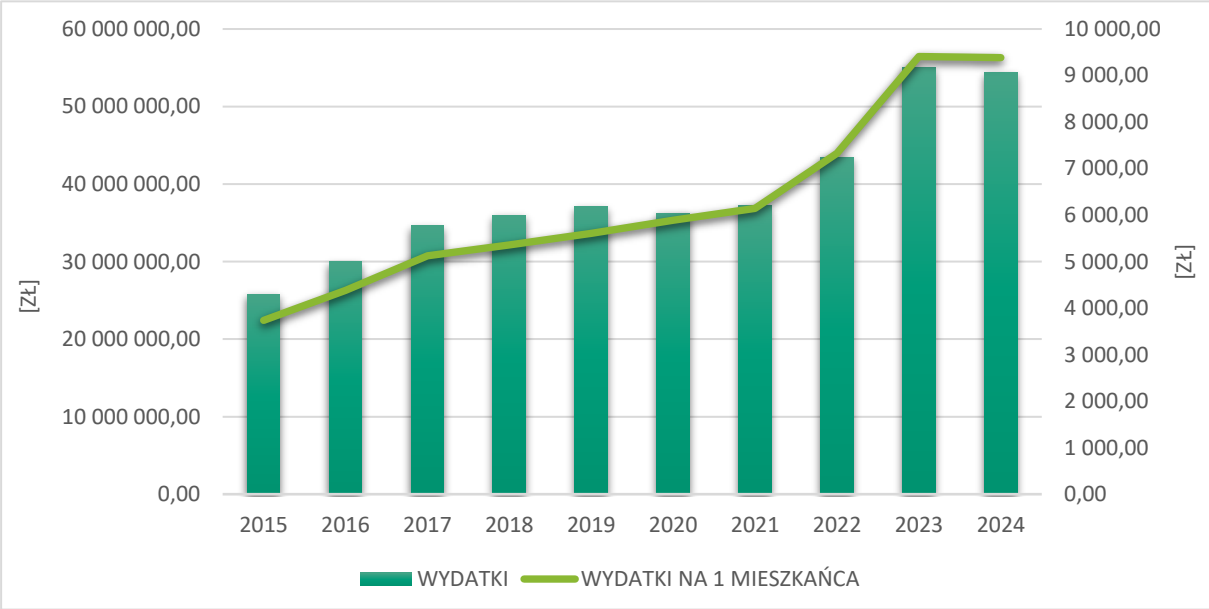

Ryc. 53 Wydatki ogółem gminy w latach 2015-2024 w przeliczeniu na 1 mieszkańca
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Wydatki budżetów gminy dzielą się na wydatki bieżące i wydatki maj`ątkowe. W 2024 r. udział wydatków bieżących w wydatkach ogółem wynosił 74,7% (ok. 40,6 mln zł), natomiast udział wydatków majątkowych wynosił 25,3% (ok. 13,7 mln zł).

[119] Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.
[120] W 2024 r. różnica dochodów i wydatków budżetowych gminy wyniosła (-917 625,44 zł).

Realizacja wydatków budżetu gminy w 2024 r. w poszczególnych działach klasyfikacji budżetowej z uwzględnieniem struktury procentowej prezentuje się następująco:

Tab. 32 Wydatki ogółem wg działów Klasyfikacji Budżetowej w gminie w 2024 r.

NR DZIAŁU	SEKTOR	ILOŚĆ WYDATKÓW [ZŁ.]	UDZIAŁ W WYDATKACH [%]
Dział 010	Rolnictwo i łowiectwo	7 269 744,42	13,37
Dział 600	Transport i łączność	8 619 381,56	15,86
Dział 700	Gospodarka mieszkaniowa	371 169,43	0,68
Dział 710	Działalność usługowa	56 889,00	0,10
Dział 750	Administracja publiczna	5 384 560,83	9,90
Dział 751	Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	161 662,33	0,30
Dział 752	Obrona narodowa	450,80	<0,01
Dział 754	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	903 107,51	1,66
Dział 757	Obsługa długu publicznego	576 694,76	1,06
Dział 801	Oświata i wychowanie	19 748 178,38	36,33
Dział 851	Ochrona zdrowia	170 966,31	0,31
Dział 852	Pomoc społeczna	2 917 454,87	5,37
Dział 854	Edukacyjna opieka wychowawcza	123 953,83	0,23
Dział 855	Rodzina	4 386 335,65	8,07
Dział 900	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	2 812 392,11	5,17
Dział 921	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	736 091,40	1,35
Dział 926	Kultura fizyczna	123 523,36	0,23

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Największy udział wydatków gminy w 2024 r. przypadł na Dział 801 – Oświata i wychowanie (ok. 36,33%), Dział 600 – Transport i łączność (ok. 15,86%) oraz Dział 010 – Rolnictwo i łowiectwo (ok. 13,37%). Relatywnie wysoki udział wydatków przeznaczono na obsługę długu publicznego (1,06%), co wskazywać może na istotne obciążenie budżetu kosztami zobowiązań, co w konsekwencji ograniczać może możliwości finansowania nowych inwestycji i zadań rozwojowych gminy.

Najmniej środków, stanowiących mniej niż 0,3% łącznych wydatków gminy, przeznaczono kolejno na: obronę narodową (ok. 450 zł), działalność usługową (ok. 56,9 tys. zł) oraz kulturę fizyczną (ok. 123,5 tys. zł).

12.3. ZDOLNOŚĆ INWESTYCYJNA

Sukcesywny wzrost wydatków odgrywa szczególną rolę w zakresie obsługi w zakresie zadań własnych gminy. Ponadto wzrost nakładów inwestycyjnych, w tym w wymiarze przestrzennym (m.in. budowa i modernizacja infrastruktury oraz obiektów i urządzeń publicznych, wytypowanie i uzbrajanie nowych terenów rozwojowych), może podnieść atrakcyjność gminy jako miejsca do życia oraz prowadzenia działalności gospodarczej.

W latach 2015-2024 udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem na terenie gminy Zawidz kształtował się następująco:

Tab. 33 Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem gminy w latach 2015-2024

ROK	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
UDZIAŁ %	10,8	4,6	9,8	11,4	9,5	6,4	6,2	6,3	35,7	25,3

Materiał źródłowy: Dane GUS: Finanse publiczne - wydatki budżetów gmin i miast na prawach powiatu - Wydatki z budżetu ogółem, stan na 31.12.2024 r.

Jak wykazano wcześniej, największy udział w strukturze dochodów gminy stanowiły źródła zewnętrzne (dotacje oraz subwencje ogólne). Mają one kluczowe znaczenie dla zdolności inwestycyjnej samorządów gminnych.

12.4. WNIOSKI

DOCHODY GMINY

- Regularny wzrost dochodów ogółem, w tym dochodów własnych.
- Wysoki poziom uzyskiwanych dofinansowań zewnętrznych (zwłaszcza dotacji unijnych).
- Wysoki wskaźnik wzrostu dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca w odniesieniu do większości gmin ościennych.

WYDATKI GMINY

- Regularny wzrost wydatków ogółem, w tym wystąpienie deficytu budżetowego.
- Nieregularny poziom wydatków inwestycyjnych gminy na przestrzeni ostatnich lat.

ZDOLNOŚĆ INWESTYCYJNA

- Realizacja działań inwestycyjnych w znacznym stopniu uzależniona jest od pozyskania środków zewnętrznych.
- Relatywnie wysokie koszty obsługi długu publicznego, ograniczające możliwości finansowania nowych inwestycji i zadań rozwojowych gminy.

13. PODSUMOWANIE BADANIA ANKIETOWEGO

Jednym z elementów partycypacji społecznej przy tworzeniu Strategii Rozwoju Gminy, obok tradycyjnych konsultacji (w postaci wyłożenia do publicznego wglądu dokumentu, dyskusji publicznej/warsztatu, z dopuszczeniem możliwość składania sugestii i propozycji w formie wniosków), jest badanie ankietowe. Pozwala ono na zdobycie wiedzy nt. odczuć społeczności lokalnej dotyczących aktualnej sytuacji społeczno-ekonomicznej gminy i sposobu jej funkcjonowania oraz stanowi narzędzie poznawcze potrzeb społeczności gminy.

Na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego[121], dokonano charakterystyki najistotniejszych problemów i największych potencjałów gminy Zawidz. W badaniu 70,9% stanowiły kobiety, natomiast 29,1% to mężczyźni. Wśród uczestników badania dominowały osoby w wieku w przedziale 36-50 lat (50,9%) oraz w dalszej kolejności 21-35 lat (38,2%). Respondenci posiadają w większości wykształcenie wyższe (78,2%) oraz w dalszej kolejności wykształcenie średnie (18,2%). Wśród uczestników badania 3,6% posiada wykształcenie zawodowe.

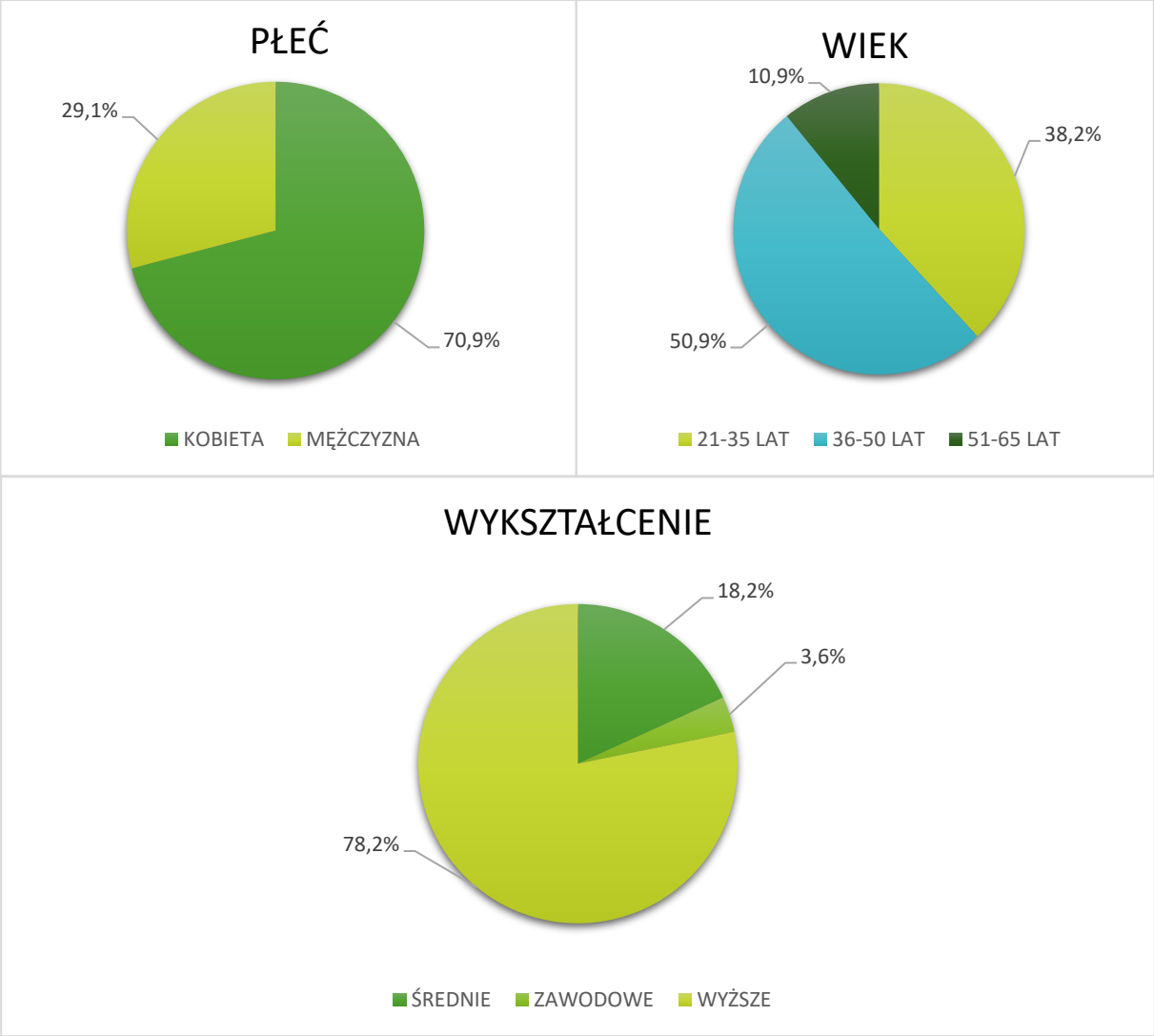

Ryc. 54 Profil uczestnika ankiety (tzn. płeć, wiek, wykształcenie)
Materiał źródłowy: Ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Zawidz do 2035 roku.

[121] Ogłoszenie o konsultacjach i ankieta udostępnione zostały na tablicy ogłoszeń, stronie internetowej Urzędu i biuletynie informacji publicznej oraz w mediach społecznościowych. Ankietę można było wypełniać tradycyjnie lub elektronicznie za pośrednictwem kwestionariusza online.

Ankietę rozpoczynało pytanie dotyczące ogólnego poziomu życia na terenie gminy. Wyniki wskazują, iż znaczna część uczestników badania ocenia poziom życia „raczej dobrze" (53,7%). Stosunkowo wysoki odsetek respondentów nie był w stanie jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie, zaznaczając odpowiedź „trudno powiedzieć" (29,6%). Warto nadmienić, iż żaden z respondentów nie wskazał odpowiedzi „bardzo źle".

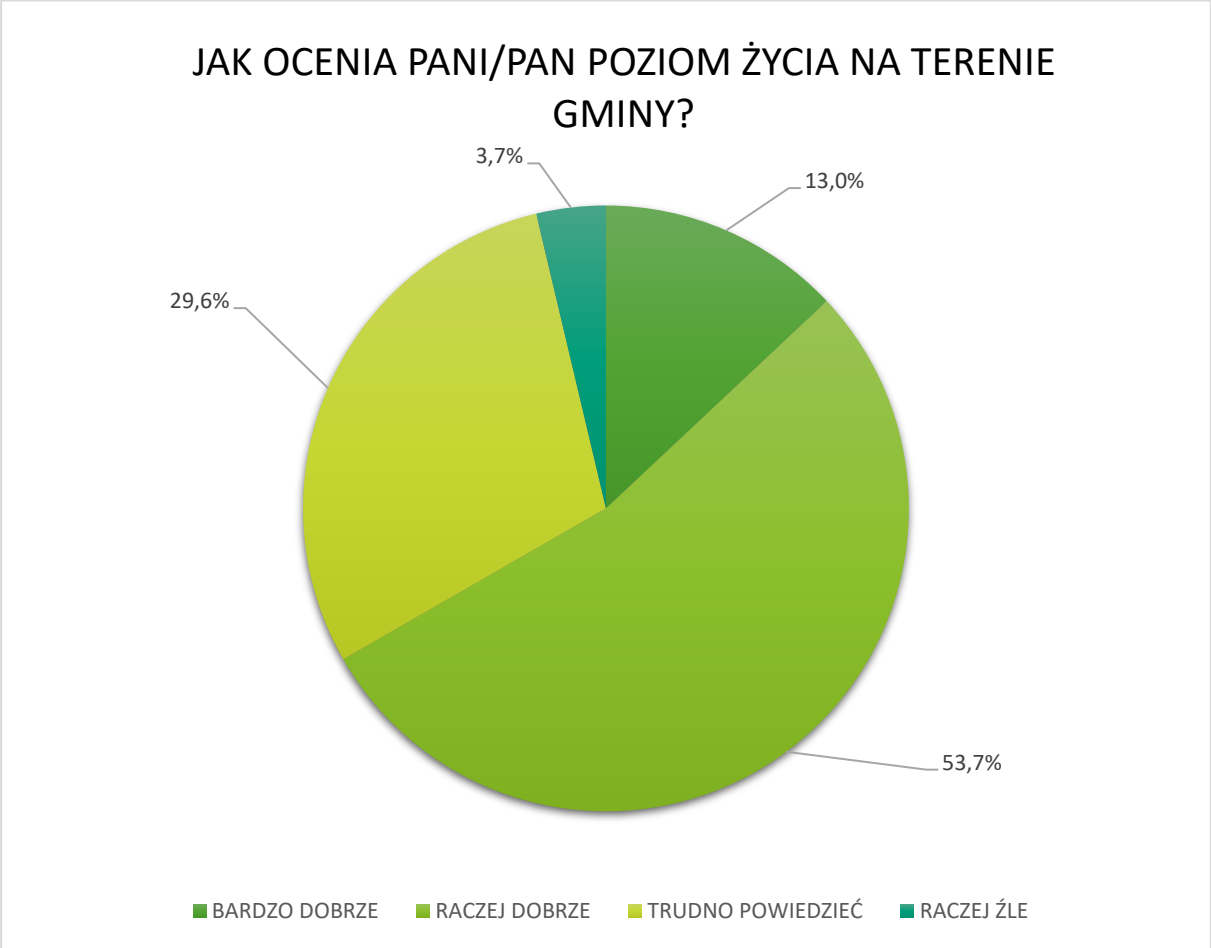

Ryc. 55 Ocena poziomu życia na terenie gminy
Materiał źródłowy: Ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Zawidz do 2035 roku.

Następne pytanie stanowiło dokładną ocenę warunków życia ludzi w różnych aspektach. Dotyczyło to zagadnień zarówno społecznych, jak również ekonomicznych i środowiskowo-przestrzennych.

Spośród uzyskanych odpowiedzi na przedstawione zagadnienia uczestnicy badania najczęściej wskazywali odpowiedź „przeciętnie" (ok. 30,0%). Często wybierano również odpowiedź „raczej dobrze" (ok. 26,6%), natomiast najrzadziej wybieraną odpowiedzią było „bardzo źle" (ok. 8,7%).

Zdecydowanie najmniej korzystnie ankietowani oceniają rynek pracy (możliwości zatrudnienia). Ponadto w opinii znacznej części respondentów usługi turystyczne (atrakcyjność gminy dla turystów) oraz warunki dla rozwoju przedsiębiorczości są również niewystarczające.

Pozytywnie uczestnicy badania oceniają natomiast dostępność i jakość edukacji, zarówno przedszkolnej jak i szkolnej, dostęp do infrastruktury wodociągowej, bezpieczeństwo publiczne (poczucie bezpieczeństwa/zaufanie do służb porządkowych) oraz dostępność do infrastruktury sportu i rekreacji, gdzie większość badanych zaznaczyło odpowiedzi „bardzo dobrze" lub „raczej dobrze".

Mieszkańcy wyrażają również stosunkowo pozytywną opinię na temat dostępności do zajęć pozalekcyjnych i kursów dla dzieci i młodzieży oraz walorów środowiskowych i krajobrazowych.

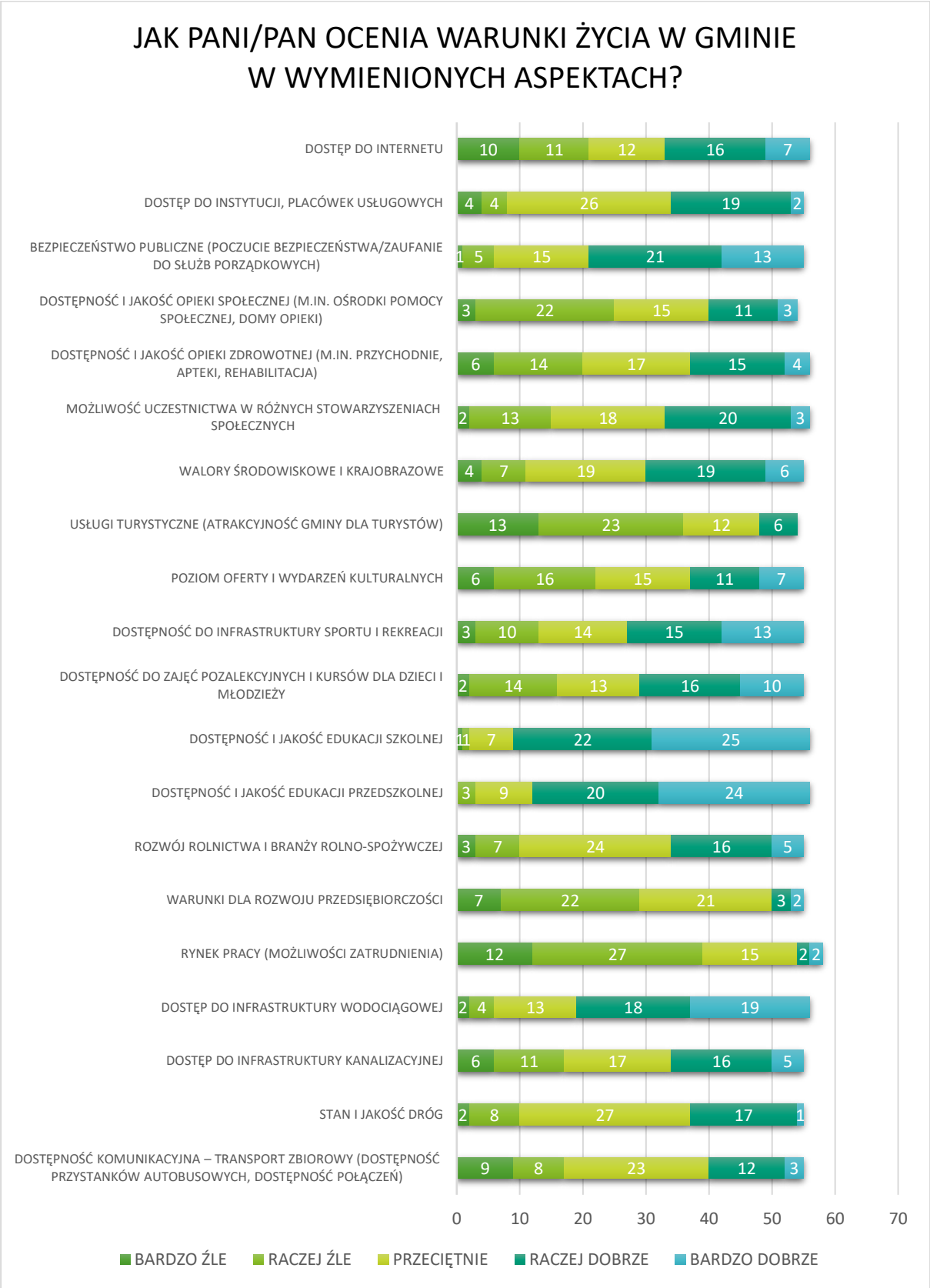

Ryc. 56 Ocena warunków życia w gminie
Materiał źródłowy: Ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Zawidz do 2035 roku.

Kolejne pytanie w przeprowadzonym badaniu ankietowym dotyczyło wskazania największych problemów, z którymi zmaga się gmina Zawidz. Odpowiedzi dotyczyły zarówno infrastruktury technicznej w gminie, jak i życia społecznego mieszkańców.

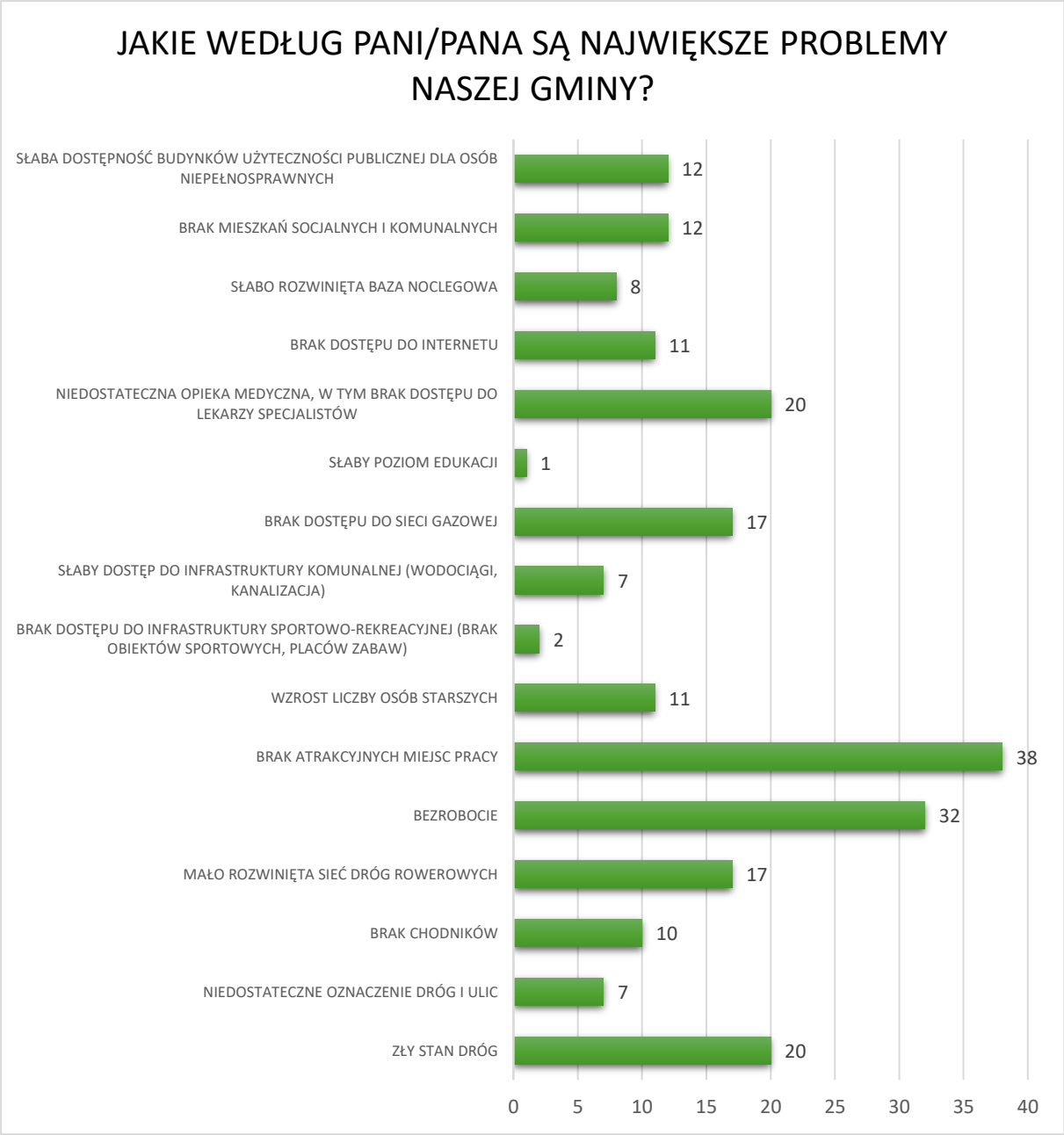

Ryc. 57 Określenie najważniejszych problemów w gminie
Materiał źródłowy: Ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Zawidz do 2035 roku.

Na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych i uzyskanych odpowiedzi wynika, iż głównym problemem gminy jest brak atrakcyjnych miejsc pracy, bezrobocie, zły stan dróg oraz niedostateczna opieka medyczna, w tym brak dostępu do lekarzy specjalistów. Pozostałe zagadnienia były rzadziej poruszane.

Następnie respondenci zostali poproszeni o wybranie priorytetów, które mają lub mogłyby mieć największy wpływ na rozwój gminy w najbliższych latach:

Ryc. 58 Ustalenie głównych priorytetów mających wpływ na rozwój gminy
Materiał źródłowy: Ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Zawidz do 2035 roku.

Spośród wyżej wymienionych zagadnień respondenci badania jako priorytety mogące mieć realny wpływ na rozwój gminy Zawidz zdecydowanie najczęściej wskazywali poprawę dostępu do opieki zdrowotnej, budowę nowych i modernizację istniejących dróg oraz ciągów pieszo-rowerowych, rozwój sieci internetowej (w tym szerokopasmowej) oraz zwiększenie dostępności do programów mających na celu zmniejszenie bezrobocia i problemów społecznych. Relatywnie często wskazywali również na sprowadzenie do gminy dużego inwestora.

Ostatnie pytanie w ankiecie dotyczyło przyszłego wizerunku gminy. Na pytanie: „Z czym chciał(a)by Pani/Pan, aby utożsamiano gminę za 10 lat?". Mieszkańcy gminy odpowiedzieli następująco:

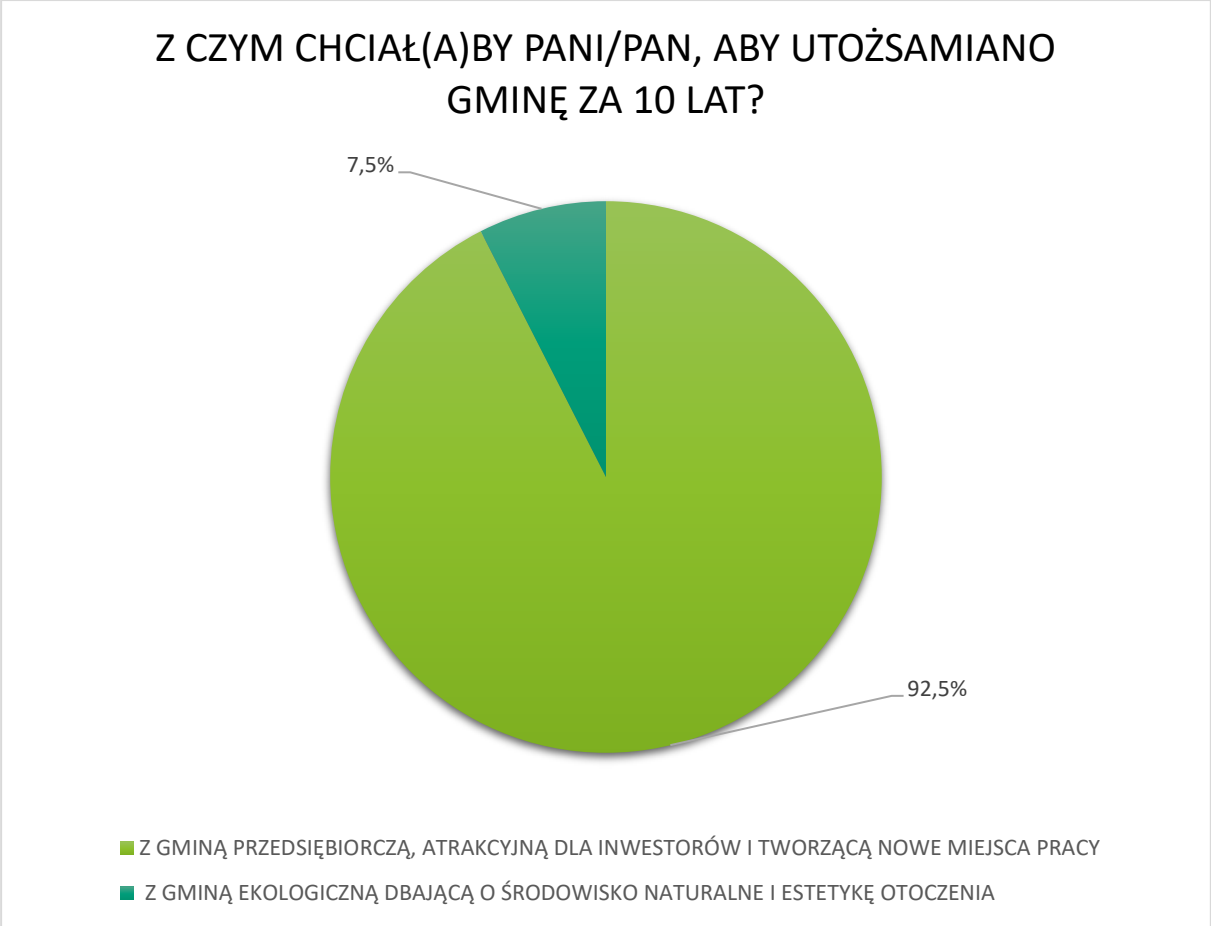

Ryc. 59 Tożsamość gminy w perspektywie najbliższych 10 lat na podstawie opinii mieszkańców
Materiał źródłowy: Ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Zawidz do 2035 roku.

Zdecydowana większość mieszkańców utożsamia gminę za 10 lat z gminą przedsiębiorczą, atrakcyjną dla inwestorów i tworzącą nowe miejsca pracy.

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

Najważniejsze wykorzystane akty prawne:

- Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U.2023 poz. 1688 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1153).
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1112 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz.198.).
- Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (t.j. Dz.U. 2025 poz. 960).
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy (Dz. U. 2021 poz. 1615).
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. 2023 poz. 300).
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. w sprawie Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (Dz. U. 2022 poz. 2379).

Najważniejsze dokumenty i publikacje:

- Koncepcja Rozwoju Kraju 2050, 2025, Rada Ministrów, Warszawa.
- Grunty i gleby w Europie. Dlaczego konieczne jest korzystanie z tych niezbędnych i wyczerpywalnych zasobów w sposób zrównoważony? Europejska Agencja Środowiska, 2019.
- Powszechny Spis Rolny 2010, 2020.
- Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), 2017, Rada Ministrów, Warszawa.
- Strategia Rozwoju Gminy. Poradnik praktyczny, 2021, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej.
- Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze, 2022.
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego, 2018.
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku, 2019, Rada Ministrów, Warszawa.
- Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030, 2012, Ministerstwo Środowiska, Warszawa.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zawidz, 2023
- Raport o stanie gminy Zawidz za 2024 rok, 2025..
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Zawidz na lata 2017-2020 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2021-2024, 2017.

Najważniejsze witryny internetowe:

- http://karty.apgw.gov.pl/
- http://www.geoportal.gov.pl/
- https://bdl.stat.gov.pl/
- https://capap.gugik.gov.pl
- https://zawidz.bip.org.pl/
- https://zawidz.e-mapa.net/
- https://ug.zawidz.pl/
- https://european-union.europa.eu/
- https://mazowiecka.policja.gov.pl/
- https://isok.gov.pl/
- https://samorzad.gov.pl/
- https://stat.gov.pl/
- https://wybory.gov.pl/
- https://ekrs.ms.gov.pl/
- https://www.bdl.lasy.gov.pl/
- https://www.funduszeeuropejskie.gov.pl/
- https://www.gios.gov.pl/pl/
- https://www.gov.pl./
- https://www.gov.pl/web/gdos
- https://www.polskacyfrowa.gov.pl/
- https://www.polskawliczbach.pl/
- https://wybory.gov.pl/
- https://zabytek.pl/